

Programmabegroting 2024

gemeente
Midden-Groningen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
1 . Algemeen 6
1.1 Inleiding 6
1.2 Begroting in één oogopslag 8
1.3 Samenstelling college en gemeenteraad 10
2.1 Programma Dorpen en wijken 15
2.1.0 Inleiding 15
2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie 16
2.1.2 Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten 18
2.1.3 Deelname aan het maatschappelijk leven 20
2.1.4 Sport en bewegen 23
2.1.5 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven 25
2.1.6 Fysieke leefbaarheid 28
2.1.7 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 31
2.1.8 Financieel overzicht Dorpen en Wijken 32
2.2 Programma Sociaal 38
2.2.0 Inleiding 38
2.2.1 Gezondheid 39
2.2.2 Welzijn 42
2.2.3 Wmo 45
2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs 49
2.2.5 Participatiewet 57
2.2.6 Schuldhulpverlening 62
2.2.7 Sociale teams 65
2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 67
2.2.9 Financieel overzicht Sociaal 69
2.3 Programma Economie 74
2.3.0 Inleiding 74
2.3.1 Omgevingswet 75
2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling 76
2.3.3 Economie 81
2.3.4 Verkeer 86
2.3.5 Duurzaamheid 88
2.3.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 93
2.3.7 Financieel overzicht Economie 93
2.4 Programma Dienstverlening 97
2.4.0 Inleiding 97
2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening 97
2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening 100
2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 101

2.5.0 Inleiding 101
2.5.1 Gevolgen gas- en zoutwinning 101
2.5.2 Nationaal Programma Groningen 105
2.5.3 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 110
2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering 112
2.6.0 Inleiding 112
2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering 112
2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 114
2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering 115
3. Paragrafen 118
3.1 Paragraaf bedrijfsvoering 118
De opgave voor 2024 118
Organisatieontwikkeling 118
Human Resource Management 118
Informatisering en automatisering 120
Wij zijn in control 120
Communicatie 121
Fraude & integriteit 122
Rechtmatigheidsverantwoording 122
3.2 Paragraaf lokale heffingen 123
Inleiding 123
Inkomsten lokale heffingen 123
Beleid lokale heffingen 124
Kostendekkendheid van de heffingen 126
Belastingdruk (woonlasten) 129
Kwijtscheldingsbeleid 130
3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 131
Inleiding 131
Integraal risicomanagement 131
Weerstandscapaciteit 131
Beschikbare weerstandscapaciteit 132
Benodigde weerstandscapaciteit 132
Overzicht risico's 132
Financiële kengetallen 135
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 135
Inleiding 135
Ambitie 137
Doelstellingen 137
Inzet 138
Kerncijfers kapitaalgoederen 138
Financieel overzicht kapitaalgoederen 139
3.5 Paragraaf Financiering 139

Inleiding 139
Wettelijk kader 140
Vermogenspositie 140
Herfinanciering en aanvullende financiering 140
Financieringsbeleid 140
Liquiditeitenbeheer 141
Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt 141
Risicobeheersing 141
3.6 Paragraaf Verbonden partijen 143
Inleiding verbonden partijen 143
Verbonden partijen 144
Informatie per verbonden partijen 144
3.7 Paragraaf Grondbeleid 155
Inleiding Grondbeleid 155
Herziening grondexploitaties 155
Winst en verlies 155
Grondexploitaties 155
Financieel 157
Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie) 158
Onderbouwing van de geraamde winstnemingen 159
Risico's 159
3.8 Paragraaf Bestuur 159
Inleiding bestuur 159
Interactieve beleidsvorming 159
Passende vergaderstructuur voor de raad 160
Rekenkamer Midden-Groningen 161
3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo) 161
4. Uiteenzetting financiële positie 163
4.1 Overzicht baten en lasten per programma 163
4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld 164
4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma 165
4.4 Structureel evenwicht 171
4.5 Geprognosticeerde balans 2024-2027 171
4.6 EMU-saldo 173
4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting 173
4.8 Overzicht investeringen 174
4.9 Overzicht reserves en voorzieningen 177
4.10 Algemene dekkingsmiddelen 183
4.11 Subsidies 184

1 . Algemeen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2024-2027. Het is de tweede begroting langs de lijnen van ons collegeakkoord “Samen aan de slag”. Samen met uw raad willen we ook in 2024 de ambities voor onze gemeente verder concretiseren en realiseren. Het raadswerkprogramma is hier een belangrijk instrument voor. De begroting 2024 is tot stand gekomen in periode van landelijke en internationale onrust. U kunt hierbij denken aan de oorlog in Oekraïne, de groeiende ontevredenheid over het openbaar bestuur, de val van het kabinet Rutte IV, de uitdaging rondom de huisvesting van asielzoekers en werden we vorig jaar geconfronteerd met de energiecrisis. Daarnaast staan we voor de uitdaging om jeugdzorg betaalbaar te houden, voldoende goede en betaalbare woningen te bouwen en klimaat-, natuur- en landbouwuitdagingen het hoofd te bieden.

We hebben ook te maken met onze eigen regionale uitdagingen. Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquête Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". Hierbij zijn een aantal stevige conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan wat geleid heeft tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april 2023 presenteerde in het rapport ‘Nij Begun’. Deze maatregelen zijn gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking en een beter toekomstperspectief voor alle Groningers op sociaal en economisch vlak. Bij het opstellen van deze begroting is nog veel onduidelijk over de uitwerking van de maatregelen en hoe de financiële middelen naar ons toekomen, evenals de vraag of we cofinanciering moeten regelen. Dit is aanvullend op het Nationaal Programma Groningen (NPG), waarbij we momenteel al investeren in sociale duurzaamheid en fysieke leefbaarheid.

We investeren in een fijne leefomgeving voor onze inwoners, een goed vestigingsklimaat voor onze bedrijven en een mooie gemeente waar toeristen graag verblijven. De openbare ruimte vormt een belangrijk onderdeel van de leefomgeving van onze inwoners. We vragen u om hiervoor aanvullend € 1,8 oplopend tot € 3 miljoen beschikbaar te stellen. De inzet van deze middelen werken we uit in beleidsplannen. Deze plannen worden nog dit jaar aan uw raad voorgelegd. Ook veiligheid is een belangrijk element van een fijne leefomgeving. Wij blijven ons dan ook inzetten om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan.

Een ander belangrijk speerpunt uit ons collegeakkoord is dat onze inwoner centraal staat. We willen aansluiten bij de wensen van inwoners en hun betrekken. Dit doen we onder andere door de doorontwikkeling van gebiedsgericht werken. Hierbij werken we samen met inwoners en maatschappelijke partners aan opgaven in een gebied, op een buurt-, wijk- of dorpsniveau. Ook door aan de slag te gaan met de bestuursopdracht Wonen uit het raadswerkprogramma en het vernieuwen van de woonvisie willen we de mogelijkheden afstemmen op de behoeften van onze inwoners. We ondersteunen onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties waar mogelijk. Dit kan door het bieden van financiële ondersteuning of begeleiding. Voor onze inwoners spelen de Gemeentelijke Kredietbank en BWRI een belangrijke rol bij budgetbeheer en het wegnemen van barrières om aan het werk te gaan. We besteden aandacht aan wat onze inwoners zelf kunnen. Al deze zaken dragen bij aan het mee kunnen doen in de samenleving.

We blijven ons ook inzetten voor een goed toekomstperspectief voor onze jeugd. Goed onderwijs, het faciliteren van sport en cultuur zijn hiervoor de basis. Door middel van onze jeugdhulp ondersteunen we onze kwetsbare jeugd waar nodig. Voor het verbeteren van de jeugdhulp en het begrenzen van de kosten hebben het Rijk, gemeenten en zorgaanbieders afspraken gemaakt en vastgelegd in de Hervormingsagenda jeugdhulp. Voor de komende periode is dit een belangrijke en moeilijke opgave. In onze gemeente zien we een groei in het gebruik van jeugdzorg. Dit zorgt voor de forse opgave om de balans te houden tussen het beschikbare budget en het bieden van goede en juiste hulp.

Ondanks alle uitdagingen streven we ernaar dat huidige en volgende generaties fijn kunnen wonen, werken en ontspannen in onze mooie gemeente. De Omgevingsvisie geeft hiervoor richting, grenzen en voorwaarden. In een goede woonomgeving is er ruimte voor de economie, landbouw en recreatie. We zetten in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Dit betekent dorpen en wijken waarin volop mogelijkheden zijn voor onze inwoners om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. We willen dan ook dat ieder dorp beschikt over een gelegenheid of voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten en willen dit samen met u realiseren.

Financieel beeld in een notendop

Op 22 december 2022 is de slotbegrotingswijziging door uw raad vastgesteld. Hierin is ook de laatste verwachting van het jaarrekeningresultaat gecommuniceerd. Deze analyse gaat in op de afwijkingen tussen deze laatste verwachting en het gerealiseerde jaarrekeningresultaat. Daarnaast wordt er ingegaan op de voorstellen voor resultaatbestemming. De ontwikkeling van de Algemene Reserve, toevoeging van € 1,9 miljoen, vormt hier ook een onderdeel van.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Vertrekpunt Voorjaarsnota + meicirculaire	+ 1.638	+ 3.550	-4.777	-3.628
Autonome ontwikkelingen	+1.240	-1.684	-1.835	-871
Gewenste uitzettingen	-3.784	-4.927	-4.596	-4.114
Aanvullende dekking	+906	+3.250	+4.500	+4.600
Saldo	**0**	**189**	**-6.708**	**-4.013**

We lichten de autonome ontwikkelingen, gewenste uitzetting en aanvullende dekking hieronder kort toe.

Autonome ontwikkelingen
De categorie autonome ontwikkelingen is zeer beperkt stuurbaar. Deze ontwikkelingen zijn cijfermatig verwerkt en laten diverse plussen en minnen zien. De komende jaren blijven we aandacht besteden aan een doelmatige en efficiënte inzet van deze budgetten. De autonome ontwikkelingen met de grootste negatieve impact zijn Jeugd, de ontwikkeling van de BUIG en de vernieuwing van het energiecontract van onze gemeentelijke gebouwen. Deze categorie laat ook plussen zien. Het gaat dan om de ontwikkeling van de Algemene Uitkering voortkomend uit de septembercirculaire en hogere OZB-opbrengsten. De OZB wordt verhoogd met de Consumenten Prijs Index van t-1. Dit is 10,6% voor 2024. Voor 2025 – 2027 is uitgegaan van het gewogen indexatiepercentage uit de Voorjaarsnota.

Gewenste uitzettingen
In deze categorie is sprake van aanvullend benodigde middelen voor het uitvoeren van (nieuw) beleid. De aanvullend benodigde middelen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het verbreden van de RVU-regeling zijn het meest impactvol. In deze categorie zijn de aanvullende middelen voor de doorontwikkeling van het eerdergenoemde gebiedsgericht werken ook opgenomen. In bijlage III van het raadsvoorstel is een toelichting op deze gewenste uitzettingen opgenomen.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
A. Impact IBOR	-1.668	-2.835	-2.641	-2.590
B. RVU-plus	-624	-678	-650	-191
C. Gebiedsgericht werken	-256	-260	-265	-270
D. Bewindvoering bijzondere bijstand	-192	-242	-242	-242
E. Bedrijfsvoering	-325	-209	-209	-209
F. Inburgering	-113	-300	-301	-302
G. ESF-subsidie React-EU	-180	-180	-180	-180
H. Meedoenfonds	-73	-78	-108	-130
I. Welzijn op recept	-153	-145		
J. Incidentele uitzettingen	-200			
Totaal gewenste uitzettingen	**-3.784**	**-4.927**	**-4.596**	**-4.114**

Aanvullende dekking
Bij de inpassing van alle wensen ontstaat er een tekort van ruim € 2,7 miljoen in 2024 en afgerond € 4,4 miljoen in 2025. Om voor deze jaren tot een sluitende begroting te komen zijn er keuzes gemaakt voor aanvullende dekking. Deze keuzes zijn hieronder weergegeven.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Inzet reserve inflatiebuffer	+406	+500		
Bijstellen indexatiepercentages in 2025 en 2026		+2.000	+3.500	+3.600
Verhogen kostendekkendheid afval	+500	+750	+1.000	+1.000
Aanvullende dekking	**+906**	**+3.250**	**+4.500**	**+4.600**

Bij de jaarrekening 2022 is de reserve inflatiebuffer ingesteld voor het opvangen de inflatie waarvoor geen ruimte is in de begroting. Momenteel hebben we de begroting 2024-2027 reëel geïndexeerd, waardoor we verwachten deze gereserveerde middelen niet, volledig, nodig te hebben. Van deze reserve is € 1 miljoen gelabeld voor de beheer- en onderhoudsplannen van IBOR. Het is belangrijk om op te merken dat de inzet van de reserves Inflatiebuffer leidt tot incidentele dekking. Daarnaast zijn de indexatiepercentages voor 2025 en 2026 met 1% verlaagd, omdat we zien dat de inflatie momenteel daalt. Tot slot is gekozen om de kostendekkendheid van afval te verhogen, die momenteel op realisatiebasis rond de 70% ligt. Er wordt een ingroeipad voorgesteld voor het verhogen van de afvalstoffenheffing. Iedere € 250.000 extra opbrengst betekent een verhoging van € 10 euro per huishouden. Daarnaast is een kostenbesparing van € 250.000 in de organisatie vanaf 2024 ingeboekt.

Een sluitende begroting in 2024 en 2025
Onze begroting is in 2024 en 2025 sluitend. Voor 2026 en 2027 zien we nog steeds fors negatieve resultaten. Aangezien 2026 ook wel het ravijnjaar wordt genoemd, door de forse financiële dip in de Algemene Uitkering, is het ondenkbaar dat 2026 en 2027 sluiten. Het Rijk en VNG zijn over de periode vanaf 2026 nog in discussie en het advies van de VNG is om een reële begroting voor deze jaren neer te leggen. Het is belangrijk om de ontwikkelingen hierin nauwlettend te volgen. Mochten de noodzakelijke extra middelen vanuit het Rijk uitblijven, dan stelt dit ons bij het opstellen van de begroting 2025 voor een opgave.

1.2 Begroting in één oogopslag

Inkomsten.
Waar komt het geld vandaan.

Rijk		
Uitkeringen	€	180.996
Inkomensondersteuning	€	29.100
Subtotaal	€	**210.096**
Andere inkomstenbronnen		
Opbrengsten uit grondverkopen	€	7.381
Verhuur	€	1.517
Overig	€	25.219
Subtotaal	€	**34.117**
Lokale heffingen		
Onroerendzaakbelasting (OZB)	€	24.173
Rioolheffing	€	5.950
Afvalstoffenheffing	€	7.438
Toeristenbelasting	€	300
Overig	€	4.189
Subtotaal	€	**42.050**
Totaal	€	**286.263**

Uitgaven.
Waar is het geld naar toe gegaan.

Economische ontwikkeling	€	11.935
Openbaar groen en openlucht recreatie	€	7.098
Milieubeheer, afval en riolering	€	16.822
Integrale veiligheid	€	6.938
Onderwijs	€	12.106
Sport en vrije tijd	€	5.043
Wet maatschappelijke ondersteuning WMO	€	31.162
Bestuur en dienstverlening	€	41.852
Jeugd en ouderen	€	37.056
Inkomensondersteuning	€	39.374
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€	24.124
Samenkracht en burgerparticipatie	€	26.798
Cultuur	€	6.528
Overig	€	4.024
Gevolgen gas- en zoutwinning	€	15.403
Totaal	€	**286.263**

Gemeentelijke tarieven in 2024		
OZB	€	597
Afvalstoffenheffing	€	269
Rioolheffing	€	190

Totale inkomsten	€	286.263
Totale uitgaven	€	286.263
Resultaat	€	-

1.3 Samenstelling college en gemeenteraad

Samenstelling College 2022-2025

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Adriaan Hoogendoorn

- Openbare orde en veiligheid
- NPG (inclusief coördinatie dorpsplannen)
- Dienstverlening
- Participatie
- Gebiedsgericht werken

- Communicatie
- Juridische zaken
- Regionale samenwerking (inclusief Toekomstagenda en opvang vluchtelingen)
- Beleidscoördinatie
- Discriminatiebeleid
- Interbestuurlijk Toezicht

Wethouder Markus Ploeger (GemeenteBelangen Midden-Groningen)

- Gevolgen gas- en zoutwinning
- Financiën
- Beheer Openbare Ruimte
- Dierenwelzijn
- Grondbedrijf
- Vastgoed
- P&O beleid/organisatie
- DIV en archief
- Inkoopbeleid
- Wethouder voor: Slochteren, Schildwolde, Hellum, Overschild, Siddeburen, Steendam, Tjuchem, Noorderpark, Westerpark, Oosterpark, Zuiderpark, Margrietpark, Boswijk, Sappemeer Noordoost en Compagniesterpark

Wethouder Annemiek Hoesen-Spithorst (Boer & Burger Partij Midden-Groningen)

- Economie (inclusief landbouw)
- Leefbaarheid
- Dorpen en wijken (waaronder dorpshuizen)
- Toerisme en Recreatie
- Erfgoed
- Archeologie
- Cultuur
- Breedband
- Sport en sportaccommodaties
- Wethouder voor: Meerwijck, Kropswolde, Kielwindeweer, Foxhol, Kolham, Foxham, Froombosch, Froombosch, Meeden en Noordbroek
- Projectwethouder: Visie A7/N33

Wethouder Erik Drenth (CDA)

- Ruimtelijke ordening
- Wonen
- Omgevingswet / VTH
- Windparken en zonneparken
- Duurzaamheid en energietransitie
- Natuur en Landschap
- Verkeer en Vervoer
- Onderwijs
- Taakstelling huisvesting statushouders
- Informatisering en automatisering
- Wethouder voor: Woudbloem, Lageland, Westerbroek, Waterhuizen, Harkstede, Scharmer, Zuidbroek en Muntendam
- Projectwethouder: Hoogezand Noord, Stadshart, Hart van Muntendam en Harkstede/Meerstad

Wethouder Evert Offereins (VVD)

- Sociaal Domein
- Jeugdzorg
- Ouderenbeleid
- WMO / Gezondheid / Welzijn
- Participatie en inkomen (inclusief BWRI en Sociaal Werkbedrijf)
- Arbeidsmarkt
- Wethouder voor: Martenshoek, Spoorstraat-Kieldiep, Woldwijck, De Dreven, het Centrum, Gorecht, Vosholen, Kalkwijksterlint, Borgercompagnie en Tripscompagnie
- Projectwethouder: Integraalplan Zuidlaardermeer

Samenstelling Gemeenteraad 2022-2025

Partij	Aantal zetels
GemeenteBelangen Midden-Groningen	8
Boer & Burger Partij Midden Groningen	5
PvdA	4
SP	3
CDA	3
ChristenUnie	3
VVD	2
GroenLinks	2
D66	2
BBB-LMG	1
Totaal	33

2.1 Programma Dorpen en wijken

2.1.0 Inleiding

Visie
We willen 'groots zijn in kleinschaligheid'. Onze gemeente bestaat uit vitale, lokale gemeenschappen, gevormd door de inwoners van dorpen, kernen en wijken. Onze inwoners ontmoeten elkaar op het sportveld, in de kerk, het dorpshuis en bij vrijwilligerswerk. Al deze gemeenschappen hebben hun eigen identiteit. In het ene dorp zijn de inwoners bijvoorbeeld zeer maatschappelijk actief. In het andere dorp leven inwoners meer hun eigen leven. Overal kennen mensen elkaar en voelen zij zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de leefbaarheid in hun directe omgeving. Wij zijn bondgenoot van inwoners in het vergroten van de leefbaarheid. Leefbare dorpen en kernen dragen direct bij aan het welbevinden van onze inwoners en de sociale veerkracht van de diverse lokale gemeenschappen.

Doelstelling
Binnen het programma Dorpen en Wijken zetten we in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Dit betekent dorpen en wijken waarin volop mogelijkheden zijn voor onze inwoners om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. De inwoners ervaren de omgeving als schoon, heel en veilig. We werken nauw samen met inwoners en organisaties om de leefbaarheid te vergroten. Dit kan op iedere plek anders vorm krijgen. Geen dorp, wijk of buurt is hetzelfde. De aanpak is dat we de zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners stimuleren en ondersteunen.

Activiteiten op het gebied van sport, cultuur, educatie en activiteiten voor specifieke doelgroepen, zoals jongeren en ouderen, dragen wezenlijk bij aan leefbaarheid in de dorpen en wijken. Ze geven kleur en identiteit en stimuleren ontmoeting en samen bezig zijn. Ontmoeting vindt vaak plaats in maatschappelijke accommodaties.

We willen dan ook dat ieder dorp beschikt over een gelegenheid of voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ons streven is om de voorzieningen die van belang zijn voor het dagelijks leven, zo dicht mogelijk bij mensen te brengen of te zorgen dat deze goed bereikbaar zijn.

Ook de openbare ruimte is van belang voor de identiteit van een dorp of wijk en het woonplezier van onze inwoners. We vergroten de leefbaarheid door inwoners meer zeggenschap en zelfbeheer te geven over bijvoorbeeld het groen in de wijk. We zijn verantwoordelijk voor het afgesproken kwaliteitsniveau.

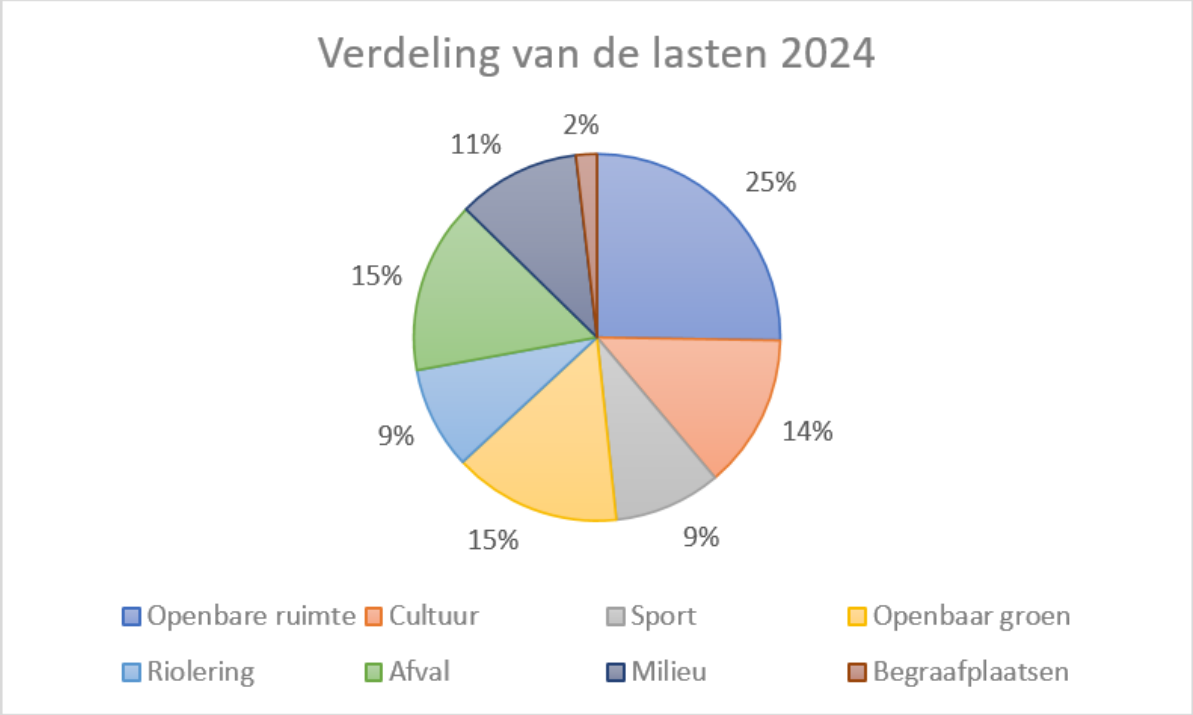

Opbouw programma Dorpen en Wijken
Het programma Dorpen en Wijken bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:

1. Het versterken van de sociale cohesie;
2. Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten;
3. Deelname aan het maatschappelijk leven;
4. Sport en Bewegen;
5. Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven;
6. Fysieke leefbaarheid.

2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie

Inleiding

Het is prettig wonen en leven in onze dorpen en wijken. Inwoners zijn zelf primair verantwoordelijkheid voor hun eigen leefomgeving. Wij zorgen ervoor dat inwoners invloed hebben op hun leefomgeving en samen met ons kunnen werken aan het verbeteren van hun wijk of dorp.

In 2024 gaan we aan de slag met het programma ‘Gebiedsgericht werken’. Gebiedsgericht werken betekent dat we meer gaan denken vanuit de leefwereld van onze inwoners, dat we samenwerken met onze inwoners en maatschappelijke partners aan problemen, kansen, ideeën, én opgaven in een gebied in samenhang oppakken. Daarnaast moeten inwoners regie kunnen nemen over zaken die zij zelf willen aanpakken. Uiteindelijk moet leiden tot plannen en beleid dat beter aansluit bij de behoeften van onze inwoners en die effectiever zijn. Samenwerking met onze inwoners is onmisbaar. Onze inwoners houden ons scherp, geven inkleuring aan onze samenleving en zorgen voor draagvlak en invulling van beleid. Daarnaast kunnen ze een drijvende kracht zijn achter maatschappelijke vernieuwingen door allerlei ideeën en initiatieven. We hebben elkaar nodig en moeten elkaar kunnen vertrouwen om gemeenschappelijke doelen te kunnen realiseren. e doelen te kunnen realiseren.

Ambities

Inwoners hebben en ervaren invloed op en zeggenschap over hun dorp of wijk. Wij denken vanuit de leefwereld van onze inwoners en werken samen met onze inwoners aan problemen, kansen, ideeën, en opgaven in een gebied. Inwoners nemen regie over zaken die zij zelf willen aanpakken en

hebben een aanspreekpunt om ideeën en zorgen over hun leefomgeving mee te bespreken. Dit leidt tot beleid en plannen die aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en effectiever zijn.

Trends en ontwikkeling

Verschillende dorpen en wijken zijn begonnen met het opstellen van een dorps- of wijkplan vanuit het NPG-project dorps- en wijkplannen maken. Met dit project krijgen al onze 37 dorpen en wijken de mogelijkheid om zelf een dorps/wijkplan te maken. Met de gemeente wordt vervolgens in gezamenlijkheid een uitvoeringsagenda gemaakt met daarin de ideeën en projecten die uit het dorps- of wijkplan voortkomen. In de dorpen en wijken is men over het algemeen positief kritisch over de gemeente geboden mogelijkheid om zelf na te denken over hun toekomst. Bewonersorganisaties zijn allemaal bereid tijd en energie te steken in het maken van een plan en te proberen om zoveel mogelijk inwoners bij te betrekken.
Op 24 februari 2023 zijn de uitkomsten van de parlementaire enquête gaswinning (PEGAS) gepresenteerd. In reactie op dit parlementaire enquêterapport is het kabinet met een reactie “Nij Begun’ gekomen. Het kabinetsplan ‘Nij Begun’ bestaat uit 50 maatregelen die gericht zijn op het oplossen van de problemen die het gevolg zijn van de aardgaswinning. Het kabinet beschrijft in haar plan een gebiedsgerichte crisisaanpak voor versnelling van de versterking. Daarin wordt nadrukkelijk de verbinding tussen versterking en leefbaarheid gelegd. Er zijn duidelijke raakvlakken tussen de door het kabinet beoogde gebiedsgerichte aanpak van de versterking en het programma gebiedsgericht werken. Deze ontwikkeling heeft invloed op hoe wij binnen het versterkingsdossier samenwerken met onze inwoners in het versterkingsgebied en de zeggenschap die zij hebben over veranderingen in hun leefomgeving.

Doelstellingen

Inwoners hebben meer invloed op hun leefomgeving en voelen zich betrokken bij maatschappelijke vraagstukken.

We stimuleren de betrokkenheid die inwoners voelen bij hun wijk of omgeving en hun bereidheid om zich daar vrijwillig voor in te zetten. Het gaat ook om het stimuleren van ontmoeting tussen inwoners. Daarbij hebben we speciale aandacht voor inwoners die moeilijk te bereiken zijn en die niet op eigen kracht volwaardig mee kunnen doen aan de maatschappij. Tegelijkertijd werken we aan onze rol het ondersteunen van ideeën en plannen die onze inwoners hebben. Daarbij werken we aan een organisatie die erop is ingericht om vlot en passend in te kunnen spelen op opgaven, kansen en uitdagingen in een gebied.

Acties

We werken samen met inwoners en helpen hen op weg met plannen en ideeën die zij hebben voor hun leefomgeving en gemeenschap.

Omschrijving (toelichting)

We ondersteunen met subsidies activiteiten die de leefbaarheid verbeteren in een dorp, buurt of straat.

Omschrijving (toelichting)

We geven met de dorps- en wijkbudgetten inwonersgroepen directe invloed en zeggenschap over hun leefomgeving.

Omschrijving (toelichting)

We stellen een participatievisie op.

Omschrijving (toelichting)

We vergroten het kennisniveau over gebiedsgericht werken en participatie binnen de organisatie.

Omschrijving (toelichting)

We gaan door met het ontwikkelen van de rol van dorps- en wijkwethouder.
Omschrijving (toelichting)

2.1.2 Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten

Inleiding

Vastgoed
Onze vastgoedportefeuille bestaat uit ongeveer 170 objecten. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om per portefeuille specifiek beleid te kunnen vormen. Eén van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. Het maatschappelijk vastgoed is vastgoed waarin maatschappelijke voorzieningen zijn gehuisvest.

Maatschappelijk vastgoed
Het uitgangspunt voor maatschappelijk vastgoed is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van subsidies. De activiteiten zijn niet per definitie altijd gehuisvest in vastgoed van de gemeente. Ook de realisatie en voorziening van de gebouwen hoeft niet altijd door de gemeente plaats te vinden.

Wij willen meer eenheid brengen in de verschillende vormen van ondersteuning aan de accommodaties. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker. Dit varieert van zelfstandig tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook in het (ver)huurbeleid is er sprake van enorme verschillen. We streven naar harmonisatie.

Beleid
Onze vastgoedportefeuille is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is door onder andere de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. We willen hierin meer uniformiteit aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een (kost)prijs-dekkende huur komt bijna niet voor. Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

In het verleden heeft uw raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het vastgoedbeleid vastgesteld. De rekenkamer heeft aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie heeft bevestigd dat alle aanbevelingen zijn opgevolgd. Eén van de belangrijkste aanbevelingen die in uitvoering is, is het beleid met betrekking tot voorzieningen en vastgoed. In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid voor voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. Ons doel is om meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente), te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) inzet van vastgoed en voorzieningen- en accommodatiebeleid te ontwikkelen.

Doelmatigheid
Het gegevensbeheer wordt steeds verder geprofessionaliseerd en heeft een centralere rol binnen het team, waardoor we steeds beter kunnen informeren over onze vastgoedportefeuille. In de P&C-documenten zal steeds uitgebreidere informatie worden opgenomen die de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering van het vastgoedbeleid kunnen aantonen.

Met de aanbevelingen 1 en 2 is in 2021 gestart en heeft de afgelopen jaren een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen. De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid. Dit gebeurt in deelprojecten: consequenties van het beleid brengen we per accommodatie en/of voorziening in beeld. We doen dit in samenwerking met het veld en uw raad.

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van uw raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook ‘het veld’ wordt betrokken. Hiervoor is een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra in onze gemeente. De deelprojecten zijn in 2022 verder uitgewerkt en ter besluitvorming aan uw raad aangeboden. In 2023 zijn we aan de slag gegaan met de genomen besluiten.

Het Strategisch Vastgoedbeleid bevindt zich op ambtelijk niveau in de afrondende fase. Wij hechten er grote waarde aan om uw raad actief te betrekken bij dit proces, aangezien hun input en feedback van cruciaal belang zijn voor de uiteindelijke beleidsvorming.

In beweging
Onze vastgoedportefeuille is in beweging. Diverse projecten en programma’s hebben als gevolg dat er vastgoed vrijvalt en buiten gebruik komt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kindcentra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatie-ontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Dit traject loopt ook de komende jaren door.

Duurzaam Gemeentelijk Vastgoed en meerjaren onderhoudsplan (MJOP)
In 2022 is er een strategie ontwikkeld om te komen tot een verduurzamingsplan voor het gemeentelijk vastgoed. Eerder was al bepaald welke richting opgegaan zou worden, afgelopen jaar is vooral gekeken hoe de verduurzaming gefaseerd plaats kan gaan vinden. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van een model in vijf stappen.

1. Het begint met het inzichtelijk maken van de te nemen maatregelen per gebouwensoort: bruto vloeroppervlak, leeftijd en energieverbruik zijn de ingrediënten om tot een grove indicatie te kunnen komen. Daarna kunnen we globaal inzichtelijk maken wat de financiële consequenties ervan zijn en het bepalen welke verduurzamings-ambitie voor ogen hebben.
2. De volgende stap is maatwerk per gebouw. Dat zal inzicht geven welke maatregelen haalbaar zijn en daarvan uit kan er een uitvoeringsplan worden opgesteld. Hierbij zullen de gegevens vanuit het MJOP ook leidend zijn.
3. Aan de hand van de beleidskeuzes vanuit de verschillende domeinen zal een strategie bepaald kunnen worden voor de uitvoering van welke panden als eerste aangepakt gaan worden en hoe.
4. Middelen om de totale verduurzamingsopgave te realiseren zijn er op dit moment niet. Verwacht wordt dat er vanuit het Rijk middelen beschikbaar worden gesteld voor onderzoek, capaciteit en daadwerkelijke uitvoering. Uiteraard zal er niet worden gestart voordat er duidelijkheid is over de financiering en dekking van de verschillende fases van uitvoering.
5. Tot slot het monitoren. Dit is noodzakelijk om de theoretische energiereductie te kunnen toetsen aan de praktijk én waar in verloop van de tijd zo nodig bijgestuurd kan worden. Ook door beleving en comfort bij de gebruikers te blijven meten wordt er inzicht verkregen in de doelstellingen van de verduurzaming.

Ambities

Beheer en onderhoud van kapitaalgoederen worden toekomstbestendig en efficiënt uitgevoerd en voldoen aan maatschappelijke en wettelijke eisen. Het onderhoud en beheer zijn zodanig dat de kapitaalgoederen kunnen bijdragen aan de programmadoelen: een aantrekkelijke, veilige, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving voor de samenleving. Waarbij we de inwoners steeds meer eigen zeggenschap en verantwoordelijkheid geven om op die manier de eigenheid en vitaliteit in de wijken en dorpen te behouden.

Trends en ontwikkelingen

De huidige maatschappij en ons beleid gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners.

Doelstellingen

a. Meer grip op het vastgoed in eigendom van de gemeente te krijgen.

Acties

Opstellen van beleid
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Realisatie van een evenwichtige vastgoedportefeuille

Doelstellingen

c. Te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) inzet van vastgoed.

Doelstellingen

d. Voorzieningen- en accommodatiebeleid te ontwikkelen.

2.1.3 Deelname aan het maatschappelijk leven

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn verschillende beleidsonderdelen gekoppeld. Allen dragen bij aan de identiteit, kracht en eigenheid van onze gemeente: cultuur, archeologie en erfgoed & monumentenzorg. Onze gemeente is heel verschillend van karakter. Inwoners en omgeving verschillen zichtbaar van elkaar. Hiervoor zijn vaak historische verklaringen te geven. Cultuur en erfgoed bieden identiteit en herkenbaarheid. Inwoners voelen zich thuis in hun omgeving en zijn er trots op. Dit versterkt en verbindt de samenleving en geeft zo sociale veerkracht.

Cultuur is er om actief en passief aan deel te nemen. Zelf kunst maken of ernaar kijken en luisteren is een waardevolle toevoeging aan het dagelijks leven. Het leert je anders kijken en maakt creatiever.

Het is de moeite waard om bovengenoemde waarden te behouden en te verspreiden. Dan kan elke inwoner er kennis van nemen. We beginnen daar al mee op scholen met cultuureducatie en erfgoedlessen.

Erfgoed en cultuur maken onze gemeente ook aantrekkelijk voor bezoekers en toeristen. Hierdoor maken toeristen kennis met de geschiedenis en eigenheid van de dorpen en onze streek.

Ambities

Erfgoed, archeologie en cultuur vertellen onze geschiedenis en bepalen wie we zijn. Het is belangrijk om dat te stimuleren, te bewaren en te beschermen. Ze dragen bij aan de eigenwaarde, veerkracht en het thuisgevoel van onze inwoners. We zetten ons daarom in voor instandhouding, bescherming en brede bekendmaking ervan. Leerlingen op basis- en middelbare scholen volgen cultuur- en erfgoedlessen. Hierdoor krijgen ze kennis over hun eigen leefomgeving. Dit versterkt de band met onze gemeente. Cultuuronderwijs tijdens- en na schooltijd maakt kinderen creatiever. Cultuur is een belangrijk onderdeel bij de invulling van de verlengde schooldag. Het biedt ontspanning en plezier.

Trends en ontwikkelingen

- Culturele organisaties met een eigen pand hebben extra hoge energielasten. Er is een gemeentelijke subsidie voor verduurzaming van sport, cultuur en dorpshuizen.
- De cultuurcoaches gaan ook meer dorps- en wijkgericht werken. Zo kan meer maatwerk geboden worden.
- Aardbevingen door gaswinning zorgen ervoor dat wij extra aandacht moeten besteden aan archeologie en gebouwd erfgoed;
- De versterkingsoperatie zorgt voor een forse toename van vergunningaanvragen. Deze zijn ook nodig voor het versterken van monumenten en karakteristieke gebouwen. We zien erop

toe dat de versterkingsmaatregelen de cultuurhistorische waarde van de erfgoedpanden niet aantast;

- De gemeente moet veel archeologische onderzoeken beoordelen. Er vindt veel graafwerk plaats in gebieden die archeologisch beschermd zijn. Bijvoorbeeld voor de aanleg van kabels en leidingen in en naar de zonneparken en bij het versterken van funderingen van oude boerderijen;
- De gemeente heeft in de openbare ruimte vele beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten. Deze zijn beoordeeld en worden opgeknapt en onderhouden.

Doelstellingen

a. Cultuurkadernota verder uitvoeren de komende beleidsperiode

In de Kadernota Cultuur 2021-2024 staat centraal: jeugd & educatie, cultuurdeelname voor iedereen en koppeling met toerisme & recreatie. Deze onderdelen worden door onze cultuurorganisaties uitgewerkt in de uitvoering. In Midden-Groningen zijn dat: Kielzog Theater, Muziekschool & Kunstwerkplaats, de bibliotheekorganisatie Biblionet en museumborg Fraeylema.

We willen alle inwoners van Midden-Groningen actief betrekken bij kunst, cultuur en erfgoed. Juist ook de groep die in relatieve achterstand verkeert. Met het accent op de (school) jeugd worden ook ouders en de volwassen omgeving van de kinderen meegenomen. Zo worden cultuur en erfgoed van en voor iedereen.

Lessen in kunst en cultuur op school (en na schooltijd) brengen creativiteit in het onderwijs. Jongeren leren om op een originele manier naar hun omgeving te kijken. Daar groeit het creatieve vermogen van. De aanbieders van de cultuurlessen werken nauw samen met het onderwijs. Het gaat om maatwerk. Hierbij wordt waar mogelijk ook gewerkt vanuit het Nationaal Programma Groningen project "Tijd voor Toekomst". Ook op andere manieren worden jongeren uitgedaagd om hun eigen cultuurinvulling vorm te geven. Dit kan in het Nationaal Programma Groningen project "Jongeren pitchen voor Projecten". Hierdoor worden kunst en cultuur een vanzelfsprekend onderdeel van hun dagelijks leven.

Cultuur is van en voor iedereen. We willen dat elke inwoner altijd kan deelnemen aan cultuur om zich te vormen en te vermaken. Als er drempels zijn, dan willen we die wegnemen. Dat kan door tegemoetkoming in lesgeld voor cultuurles of subsidies voor activiteiten. Cultuur wordt ingezet in het sociaal domein bij het ouderen-, minderheden- en achterstandbeleid.

Midden-Groningen heeft veel mogelijkheden voor recreanten en toeristen. De aantrekkelijkheid wordt mede gevormd door monumentale dorpen en bezienswaardigheden, cultuuractiviteiten, exposities en evenementen, festivals en dergelijke. Ontdek Midden-Groningen promoot cultuur actief in hun evenementenkalender en in cultuurroutes.

In 2024 worden de cultuurkaders voor 2025-2028 voorbereid. Dat doen we samen met inwoners, de direct betrokken partners en cultuurpijlers.

Acties

In 2024 halen we uit de samenleving gegevens op over cultuurdeelname, behoefte en waardering van de inwoners. De enquête uitslag is bouwsteen van de nieuwe Kadernota Cultuur.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Cultuur in Kielzog Theater, Muziekschool en Kunstwerkplaats

Kielzog biedt een compleet professioneel en gevarieerd cultuuraanbod. Het is het podium voor professioneel theater. Daarbij is het ook de plek om zelf kunst te maken bij de Muziekschool en de Kunstwerkplaats. Kielzog biedt als partner een zalencomplex met professionele begeleiding voor amateurbespelers. Hier wordt aan talent gewerkt op alle niveaus. Dat gebeurt ook in de projecten en evenementen die Kielzog organiseert. Met Kielzog is de afspraak gemaakt dat deze activiteiten

steeds meer buiten de hoofdvestiging in dorpen en wijken gebeuren. Om die inwoners ook cultureel te bereiken.

Bij Kielzog werken drie cultuurcoaches op het gebied van onderwijs, sociaal domein en amateurverenigingen. Zij vormen met raad en daad de schakel in het culturele veld tussen idee en uitvoering. Op deze manier komt cultuur dicht bij de mensen. Dat geldt ook voor inwoners die minder bekend zijn met cultuur. Voor hen kan kunst en cultuur het verschil maken. Meer sociale contacten, minder eenzaamheid, plezier met anderen en zelfvertrouwen groeien door cultuurdeelname.

Kielzog organiseert per seizoen ongeveer 65.000 ‘cultuurbezoeken' met: 70 professionele voorstellingen, 60 culturele verhuringen, wekelijks 1.000 cursisten (muziek, beeldend, dans, theater) en 8.600 leerlingen op school (BO en VO) in de hele gemeente.

Kielzog zet zich extra in om ook buiten de hoofdvestiging in Hoogezand kunst en cultuur aan te bieden. Dat geldt voor personen, maar ook voor amateurverenigingen voor zang, toneel en muziek en culturele evenementen die professioneel worden bijgestaan.

Acties

De cultuurcoaches worden meer op wijk/dorpsniveau ingezet.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

c. Bibliotheek ontwikkelt taal, cultuur, lezen en digitale vaardigheden

Biblionet ontvangt jaarlijks een subsidie voor bibliotheekactiviteiten in de breedste zin des woords in de vestigingen in Hoogezand, Harkstede, Siddeburen, Slochteren, Noordbroek en Zuidbroek. Daarnaast is de bibliotheek onder andere actief op basisscholen, in het voortgezet onderwijs, op consultatiebureaus en in de kinderopvang. Ook ontwikkelt zij steeds meer activiteiten dichtbij inwoners op verschillende plekken in onze gemeente, zodat zij meer mensen bereikt.

De dienstverlening van de bibliotheek richt zich op de volgende onderdelen:

- Het is de fysieke plek waar inwoners kunnen halen wat ze nodig hebben om mee te doen in de samenleving en waar ze zich kunnen blijven ontwikkelen;
- Taalbevordering en ontwikkelen leesplezier van kinderen van 0 t/m 18 jaar;
- Werken aan geletterdheid van volwassenen;
- Meedoen in de samenleving door het ontwikkelen van digitale vaardigheden van inwoners.

Biblionet en gemeente komen op basis van het huisvestingsrapport en de gesprekken met inwoners van Noordbroek en Harkstede met een aangepast voorstel voor de dienstverlening van 2024.

Doelstellingen

d. Het historisch erfgoed Fraeylemaborg openstellen.

De Fraeylemaborg is een provinciaal gesubsidieerd museum, dat gemeentelijk ook structureel subsidie krijgt. Het is onze cultuurpijler op museumgebied. Jaarlijks komen zo'n 40.000 bezoekers naar de borg en 60.000 in de monumentale Engelse landschapstuin. De borg heeft een bovenlokale functie, bezoekers komen van heinde en verre. De monumentale borg toont het lokale verleden, maar organiseert ook bovenlokale hedendaagse kunstexposities en evenementen. Door variantie en vernieuwing blijft de borg boeiend voor bewoners en bezoekers. De Fraeylemaborg is voor kleine, niet professionele musea in de gemeente een professionele vraagbaak.

Doelstellingen

e. Aanpak achterstallig onderhoud beeldende kunst en gedenktekens/monumenten

Beeldende kunst markeert plaatsen in de openbare ruimte. Het draagt bij aan de herkenbaarheid en lokale identiteit van onze dorpen en wijken. Het helpt je te weten waar je bent en past bij waar je bent. Gedenktekens en oorlogsmonumenten doen dit ook en zijn ook plaatsen van herdenking, bezinning en troost. We hebben zo'n 100 beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten die in de openbare ruimte staan. De afgelopen jaren hebben we veel kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten opgeknapt. In 2024 gaan we nog een aantal kunstwerken opknappen en ook gewoon onderhoud uitvoeren. Hiermee verbeteren we de kwaliteit van de gebouwde omgeving.

Doelstellingen

f. Uitvoering geven aan het Erfgoedprogramma

We hebben in 2020 samen met Rijk, provincie, NCG en de andere Groninger gemeenten het Erfgoedprogramma vastgesteld. In dit Erfgoedprogramma hebben we aangegeven hoe we ons Groninger erfgoed willen behouden, beschermen en ontwikkelen. De beleidsmatige aanpak in het Erfgoedprogramma is een succes en wordt daarom met twee jaren verlengd t/m 2025.

Naast het Erfgoedprogramma is nog van belang:

- We hebben een eigen gemeentelijke Erfgoedcommissie die onder andere adviseert over bouwaanvragen van monumenten;
- We promoten monumenten en de historie van de gemeente voor een breed publiek tijdens de Open Monumentendag in samenwerking met het Comité Open Monumentendag.

Doelstellingen

g. Beschermen archeologische waarden

Als je in de grond gaat graven moet vooraf getoetst worden of daarmee archeologische waarden verloren kunnen gaan. Deze verplichting is vastgelegd in de Erfgoedwet. De gemeente is hierbij aangewezen als bevoegd gezag. De gemeente werkt de spelregels verder uit in haar Archeologiebeleid. Op basis hiervan beoordeelt de gemeente of archeologisch onderzoek nodig is en wat de eventuele vervolgstappen zijn. Voor de inhoudelijke beoordelingen van de onderzoeksrapporten laat de gemeente zich adviseren door de archeologen van Libau uit Groningen.

Dit doen we door:

- Beoordelen noodzaak archeologisch onderzoek.
- Beoordelen archeologische onderzoeken en het nemen van besluiten hierover.
- Informatie over archeologische waarden in de gemeente actueel houden (onderzoeksresultaten verwerken op de archeologische waardenkaart en in de bijbehorende database).
- Informatieverstrekking archeologie intern en extern.

2.1.4 Sport en bewegen

Inleiding

Iedere week zijn duizenden mensen in de gemeente actief betrokken bij sport- en beweegactiviteiten, als beoefenaar, vrijwilliger of professional. Wij bouwen aan een gemeente waarin sporten en bewegen voor iedereen leuk en mogelijk is. We willen er zijn voor alle inwoners en in het bijzonder voor de mensen die kwetsbaar zijn, zodat ook zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en een betekenisvol en gelukkig leven kunnen leiden. Sport en bewegen is onmisbaar in het werken aan de vitaliteit en gezondheid van onze inwoners.

Ambities

Iedereen in onze gemeente kan een leven lang met plezier sporten en bewegen.

Trends en ontwikkelingen

De stijgende gemiddelde leeftijd heeft invloed op de sportdeelname in onze gemeente. In onze gemeente ligt het percentage inwoners dat één keer per week of vaker sport onder het landelijk gemiddelde. Er is een groeiende aandacht voor integrale samenwerking tussen sport, bewegen, gezondheid, leefbaarheid en preventie. Binnen het lokale plan Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) worden deze verbindingen gelegd (zie voor meer informatie 2.1 Gezondheid). De uitvoeringsagenda Lokaal Sportakkoord II maakt als herijking van het Lokaal Sportakkoord integraal onderdeel uit van het GALA.

Ook inhoudelijk willen we vanuit Sport en bewegen inzetten op nieuwe trends en ontwikkelingen om inwoners meer keuze te bieden in vernieuwend sportaanbod.

Doelstellingen

a. Het vergroten van het aandeel bewoners dat regelmatig sport en beweegt

We willen ervoor zorgen dat alle inwoners, met of zonder beperking, aan sport en bewegen kunnen doen. Daarom zetten we in op het aanmoedigen van voldoende beweging bij de jeugd, bij ouderen en bij kwetsbare groepen. We willen dat het sport- en beweegaanbod sluit aan bij de huidige vraag van de inwoners. We dragen zorg dat onze inwoners geen financiële drempels ervaren om deel te kunnen nemen aan sport- en beweegactiviteiten. We werken aan verbetering van de fysieke en sociale toegankelijkheid van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte.

Acties

Uitvoering geven aan het lokaal sportakkoord

Omschrijving (toelichting)

Vanuit het lokaal sportakkoord maken we sporten en bewegen laagdrempelig toegankelijk. Via de sport- en cultuur hopper kunnen inwoners kennismaken met een divers aanbod aan sport- en cultuuractiviteiten. We organiseren en ondersteunen wandelgroepen in meerdere dorpen voor ouderen en kwetsbare doelgroepen. Dit zorgt voor beweging en voor ontmoeting. Onze buurtsportcoaches richten zich op het stimuleren van sporten en bewegen via maatwerk in wijken en dorpen. Ook begeleiden zij sportieve activiteiten voor jeugd op en rond scholen en in de wijk. Ook sportverenigingen en maatschappelijke organisaties worden waar mogelijk betrokken bij deze activiteiten. De uitvoeringsagenda Sportakkoord II legt als onderdeel van het GALA, verbindingen naar preventieve gezondheid en gezond gedrag.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van vitale en toekomstbestendige sportverenigingen

Een belangrijk aandachtspunt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die toegankelijk en veilig voor iedereen zijn. Meer inwoners voelen zich aangesproken en uitgenodigd om te gaan sporten bij sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders of via anders georganiseerd aanbod. In het stimuleren van beweging zijn toekomstbestendige sportverenigingen cruciaal. De gemeente kijkt graag samen met sportverenigingen hoe meer inwoners, jong en oud, (structureel) in beweging kunnen komen en betrekt daarbij ook de inwoners zelf om het aanbod goed aan te laten sluiten bij de huidige behoefte.

Acties

Faciliteren en stimuleren van het verenigingsleven binnen de sport

Omschrijving (toelichting)

Samen met sportverenigingen en maatschappelijke organisaties geven wij vorm aan het Sportakkoord. Daarnaast versterken en ondersteunen we de sportverenigingen. Toekomstbestendige

en goed georganiseerde verenigingen vormen de basis van een gedegen sport aanbod. Van uit het lokaal sportakkoord bestaat een subsidieregeling voor verenigingen. Deze regeling is gericht op samenwerking met andere verenigingen. Daarnaast werken we met een verenigingsondersteuner die de sportaanbieders ondersteunt bij het ontwikkelen van voldoende bestuurlijk en sporttechnisch kader. Het gaat hierbij over beleid, samenwerking en concrete acties. Er is ook veel aandacht voor een veilige sportomgeving.

Doelstellingen

c. Het harmoniseren van het accommodatiebeleid

Door de herindeling bestaan er grote verschillen in de afspraken met, en ondersteuning van, sportverenigingen met betrekking tot de sportaccommodaties. Via harmonisatie van het accommodatiebeleid maken we eerlijke en eenduidige afspraken samen met sportverenigingen. Daarmee werken we toe naar een toekomstbestendige sportinfrastructuur.

Acties

Gelijke basis voor sportverenigingen realiseren

Omschrijving (toelichting)

In goed overleg samen met de verenigingen afspraken maken rondom eigendom, beheer en onderhoud van accommodaties. Het vastleggen van die nieuwe afspraken corrigeert ongelijkheden tussen verenigingen. We zetten in op verduurzaming van sportaccommodaties via energiebesparende maatregelen. Ook voeren we innovaties door om sportaccommodaties aantrekkelijker te maken. Voorbeeld daarvan zijn interactieve systemen in gymzalen, die mensen op een innovatieve manier uitdagen om in beweging te komen.

Indicatoren

Percentage inwoners dat meedoet aan de beweegrichtlijn	2022
Midden-Groningen	44%
Provinciaal	50%

2.1.5 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven

Inleiding

We willen onze inwoners een veilige woon- en leefomgeving bieden. Daarbij werken we nauw samen met veiligheidspartners als politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio, RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum), inwoners, (maatschappelijke) instellingen, woningbouwcorporaties en ondernemers. In 2021 is het Integraal Veiligheidsbeleid 2021-2024 ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn vier belangrijke veiligheidsthema's opgenomen:

1. Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit;
2. Effectieve verbinding veiligheid en zorg;
3. Veilige woon- en leefomgeving;
4. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen.

Bij ondermijnende criminaliteit of ondermijning gaat het vrijwel altijd om misdaden die worden uitgevoerd in georganiseerd verband. Voorbeelden hiervan zijn: georganiseerde drugscriminaliteit, fraude en misbruik in de vastgoedsector, witwassen en financieel-economische criminaliteit en mensenhandel.

Problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid komen vooral voor in wijken waar sprake is van een opeenstapeling van problemen zoals armoede, schulden, lage opleiding, wonen en (psychische) gezondheid. De uitzichtloosheid voor sommige gezinnen/inwoners maakt die onder meer bevattelijk voor drugs en drugs-gerelateerde criminaliteit. Ook thuisprostitutie en prostitutie-

gerelateerde criminaliteit kunnen voor deze inwoners een weg naar snel geld verdienen zijn. De gevolgen worden niet overzien. Binnen de kortste keren raken inwoners (met een extra risico voor jongeren) verstrikt in de criminaliteit. En als je eenmaal ín de fuik' zit is het lastig om eruit te komen.

Ambities

We versterken de sociale veiligheid door het voorkomen en tegengaan van criminaliteit, overlast en gevoelens die daarmee samenhangen. Dit doen we door uitvoering te geven aan het Integraal veiligheidsbeleid, de openbare orde te handhaven en een maatwerkgerichte aanpak te organiseren voor inwoners die erge overlast veroorzaken. We bevorderen de veiligheid en leefbaarheid op specifieke locaties en dragen zorg voor veilige evenementen. We bevorderen het veilig winkelen en ondernemen en willen woninginbraken voorkomen.

Trends en ontwikkelingen

Toenemend belang van aanpak ondermijnende criminaliteit
Ondermijnende criminaliteit, waarbij sprake is van een vermenging van de onderwereld en bovenwereld, bedreigt de veiligheid en betrouwbaarheid van onze samenleving. Ondermijnende criminaliteit is een groot maatschappelijk probleem. De noodzaak voor de aanpak, zowel landelijk als lokaal, is toegenomen.

Meer aandacht voor de verbinding tussen veiligheid en zorg
Het bevorderen van veiligheid en het tegengaan van overlast en criminaliteit is niet enkel een justitiële aangelegenheid. Het betreft namelijk vaak kwetsbare personen met een opeenstapeling van problemen met een zorg- en veiligheidscomponent: psychische klachten, verslavingen, niet mee kunnen komen in de maatschappij, verward gedrag, verstandelijke beperking. Oorzaken en gevolgen lopen door elkaar heen. Er is vaak sprake van slachtoffer- en daderschap van overlast, geweld en ander crimineel gedrag.

Risico jonge aanwas
Criminele netwerken maken steeds meer gebruik van jongeren om allerlei hand- en spandiensten te verrichten. Daarbij lopen de jongeren, ook wel “jonge aanwas” genoemd, vaak de risico’s, terwijl de “daadwerkelijke criminelen” op veilige afstand blijven. Denk hierbij aan werkzaamheden als rondbrengen van pakketjes, drugshandel, werkzaamheden in hennepplantages, jeugdprostitutie, misbruik van bankpas en/of pincode, maar ook vormen van cybercriminaliteit.

Aandacht voor de kwetsbare wijken
In kwetsbare wijken kunnen bewoners betrokken raken bij (ondermijnende) criminaliteit vanwege een opeenstapeling van problemen. Uit een opgemaakt veiligheidsbeeld van Midden-Groningen komt naar voren dat de leefbaarheid en veiligheid in het stedelijk gebied onder druk staat.

De invloed van technologie en digitalisering neemt toe
De explosieve toename van digitale communicatie en verdere digitalisering van de samenleving leidt tot een toename van cybercriminaliteit. Niet alleen inwoners worden slachtoffer; cybercriminelen en hackers richten zich ook op bedrijven, (lokale) overheden en instellingen.

Maatschappelijke onrust
We zien maatschappelijke onrust rondom de gas- en zoutwinning, wind- en zonneparken en de stikstofproblematiek. Er ontstaan steeds meer groepen in de samenleving die zich op diverse wijze laten horen. Het verspreiden van desinformatie kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting en polarisatie: het versterken van tegenstellingen tussen (groepen) mensen.

Doelstellingen

a. Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

- Vergroten van de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit.
- Verbeteren van de informatiepositie.
- Inzetten op zichtbaarheid en interventiekracht.

Acties

- Creëren van bewustwording door informatie- en kennissessies te organiseren voor de gemeentelijke organisaties, inwoners en ondernemers. Dat heeft een preventieve werking en leidt tot meer signalen.

- Investeren in het verstevigen van publieke en private (regionale) samenwerking, bijvoorbeeld in een aanpak van de buitengebieden, bedrijventerreinen en vakantieparken.
- Versterken van onze informatiepositie door gegevens te koppelen uit de gemeentelijke systemen en informatie te delen in de casustafel ondermijning. Met de toepassing van data-analyse creëren we met onze partners inzicht in de patronen, structuren en risico-indicatoren van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit zorgt voor een (gebiedsgerichte) prioritering in de veiligheidsaanpak.
- Inventarisatie naar de aard en de omvang van cybercriminaliteit in Midden-Groningen. Vervolgens bepalen op welke doelgroepen de aanpak op bewustwording en vergroten van de cyberweerbaarheid gericht moet zijn.
- Gerichte handhavingsacties op basis van een (fenomeen)analyse, lokaal of in RIEC-verband.
- Het inzetten van bestuurlijke interventies zoals toepassing van de Wet Damocles (artikel 13b Opiumwet - woningsluiting vanwege een handelshoeveelheid drugs) en de Wet Victoria (artikel 174a Gemeentewet - verstoring van de openbare orde en veiligheid).
- Het risico gestuurd toepassen van de wet Bevordering Integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur (Bibob) als (preventief) bestuursrechtelijk instrument.

Doelstellingen

b. Effectieve verbinding veiligheid en zorg

- Het realiseren van een goede verbinding tussen veiligheids- en (jeugd)zorgprofessionals.
- Escalatie in overlast- en zorgsituaties zoveel als mogelijk voorkomen.
- Het verminderen en bestrijden van overlast gevend of crimineel gedrag van (groepen) jongeren.
- Voorkomen van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit.

Acties

- Werken aan een effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg door gezamenlijk te werken aan beleidsontwikkeling, prioriteiten te bepalen, het uitwisselen van kennis en expertise. Dit vraagt om een goed samenspel op bestuurlijk en ambtelijk niveau.
- Integrale aanpak van personen met overlast gevend en crimineel gedrag volgens het AVE model (aanpak voorkomen escalatie) waarbij veiligheid in het geding is.
- Integrale aanpak van problematische jeugd(groepen) om overlast gevend of crimineel gedrag tegen te gaan.
- Met partners die actief zijn op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid zorgen we dat de keten jeugd en veiligheid als geheel optimaal functioneert. De aanpak richt zich op het individu, het gezin, de school, leeftijdsgenoten (groepen) en richt zich op de omgeving van thuis-straat-school.
- Samen met het sociaal domein inzetten op preventieve activiteiten ter voorkoming van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit. Daarbij maken we gebruik van de deskundigheid van Halt en het RIEC met voorlichtingscampagnes en bewustwordingscampagnes.

Doelstellingen

c. Veilige woon- en leefomgeving

Veiligheid in dorpen en wijken op peil houden en waar nodig vergroten.

Acties

- Blijvend inzetten op bestuurlijke maatregelen als huisverboden en gebiedsverboden om geweld en overlast te stoppen.

- Vanuit de invalshoek van veiligheid bijdragen aan een aanpak van de problematiek van verpauperde panden met kamerverhuurbeleid en toezicht en handhaving.
- Samen met ketenpartners inzetten op (preventieve) acties voor veel voorkomende criminaliteit.
- Het inzetten van handhaving op basis van meldingen en op aandachtslocaties.
- Een plan voor de jaarwisseling met een mix aan preventiemaatregelen: in samenwerking met bewoners zorgen voor een veilige situatie in wijken en dorpen, voorkomen van overlast door jongeren en afvalverbranding. Indien noodzakelijk repressief optreden met het inzetten van bestuurlijke maatregelen.
- (Door)ontwikkelen van datagericht werken; onderzoek doen naar een adequate wijze om zicht te krijgen op de omvang van diverse veiligheidsproblematiek in de gemeente.
- Controleren van de openbare bluswatervoorzieningen en diens bereikbaarheid. Daarnaast zorg dragen voor het onderhoud en bereikbaar houden van deze voorzieningen.
- (Verplichte) deelname aan de Veiligheidsregio Groningen, waaronder blijvend investeren in een goede huisvesting van de brandweer, het opzetten van een crisisorganisatie en het vergroten van de (juridische) kennis over het openbare orde- en noodrecht.

Doelstellingen

d. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen

Maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen.

Acties

- Vroegtijdig in contact zijn met inwoners en belangengroeperingen die geconfronteerd worden met een overheidsbeslissing met effect op de leefomgeving. Serieus nemen van vragen en bezorgdheid, de aangedragen alternatieven door bewoners en streven naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten.
- Gerichte samenwerking met diverse partijen om onrust en polarisatie vroegtijdig te signaleren, te monitoren en in goede banen te leiden.
- Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen.

2.1.6 Fysieke leefbaarheid

Inleiding

De openbare ruimte is dé plek waar onze bewoners, ondernemers en bezoekers elkaar ontmoeten, naar het werk gaan, spelen, sporten en ontspannen. In deze openbare ruimte bevinden zich onze kapitaalgoederen zoals wegen, bruggen, parken, speelplaatsen, lantaarnpalen en verkeerslichten.

Naast het dagelijks beheer en onderhoud in de openbare ruimte, dragen we ook bij aan nieuwe projecten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de versterkingsopgave, diverse fases van de wijken Gorecht en Vosholen, de te ontwikkelen zonneparken en het scholenprogramma. We blijven verbeteren, bijvoorbeeld door te werken aan assetmanagement en een meerjarige integralen onderhoudsplanning. We maken een start met een 0-meting van ons gehele areaal. Zodat we vanaf 2025 door middel van de P en C cyclus inzichtelijk maken op welke onderdelen ons areaal uitgebreid of afgenomen is.

We hebben veel kapitaalgoederen in beheer en onderhoud. De afgelopen tijd waren er te weinig middelen beschikbaar om deze op een goede manier te kunnen onderhouden. Extra middelen zijn hiervoor noodzakelijk. In 2024 en verder zullen we uitvoeren geven aan uw besluit en zullen we de verdere effecten met betrekking tot het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen inzichtelijk maken.

Ambitie: Een goed onderhouden buitenruimte draagt bij aan leefbaarheid

We willen de openbare ruimte beheren en onderhouden zodat deze ‘schoon, heel, veilig en duurzaam’ is. We streven naar een gemeenschap waarin inwoners, ondernemers en bezoekers tevreden zijn over de openbare ruimte en waar zij medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid van hun dorp of wijk. Daar waar wij verantwoordelijk zijn voor het basisbeheer en -onderhoud, kan in een gebiedsgerichte samenwerking met partners een 'plus' geleverd worden. De openbare ruimte gaan wij voorbereiden op de opgaven die klimaatverandering met zich meebrengt. Dit zal met name gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast en hittestress.

Trends en indicatoren

De kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nemen nog steeds toe vanwege de stijgende prijzen in de markt.

De energietransitie en de verdere uitrol van glasvezelnetwerken zorgen ervoor dat bijvoorbeeld onze wegen, voetpaden en groenstroken opengemaakt worden. Wat nadelige effecten heeft op het gebied van levensduur. Daarnaast is er onder de grond steeds minder ruimte. Hierdoor komt mogelijk ons eigen beheer en onderhoud aan bijvoorbeeld het riool in gedrang en zullen wij extra maatregelen moeten nemen.

Doelstellingen

a. Afval: We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan.

Door uitvoering te geven aan het beleidsplan werken we aan een nog betere afvalscheiding, afvalinzameling en dienstverlening. Daarnaast zijn we constant bezig om de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te verbeteren en geven we uitvoering aan het onderzoek verbetering dekkingsgraad van de kostendekking die u eind 2023 heeft vastgesteld.

Met uw besluit om Hoogezand Noord te herontwikkelen is er voor de toekomst geen ruimte meer voor de werf met afvalbrengpunt op de locatie Rembrandtlaan in dit ontwikkelingsgebied. We zijn inmiddels gestart met een onderzoek om tot nieuwe huisvesting te komen. Hierbij zijn circulariteit en duurzaamheid de uitgangspunten. De eerste uitkomsten willen we in 2024 aan u voorleggen.

We zullen de motie GFT, waarin in 2023 de zomerinzameling 1 maand langer duurt in 2024 evalueren.

Acties

Onderzoek huisvesting nieuw afvalbrengpunt

Omschrijving (toelichting)

Evaluatie uitvoer gft en grofvuil

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Groen, zwerfafval en spelen: Onderhoud en beheer uitvoeren conform vastgestelde rapport en beleidsplan spelen

Groen en spelen: We geven uitvoering aan het door u in 2023 vastgestelde plan groen. Met in achtneming van de eventuele wijzigingen en aanvullingen die u in de tweede helft van 2023 heeft aangebracht.

We beheren en onderhouden de speeltoestellen op basis van jaarlijkse inspecties zodat deze veilig blijven.

Acties

Uitvoeren en eventueel bijstellen beleidsplan groen

Omschrijving (toelichting)

Inspecteren en repareren speeltoestellen
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

c. We beheren en onderhouden de kunstwerken en beschoeiingen
We hebben het water en de beschoeiingen in beeld gebracht. Deze gegevens vormen de basis voor het op te stellen beleid Water. Dit willen we in 2024/2025 aanbieden.

Acties

Opstellen en vaststellen beleidsplan Kunstwerken
Omschrijving (toelichting)

Opstellen beleidsplan Water
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. We beheren en onderhouden de openbare verlichting volgens het vastgestelde beleidsplan
We zijn onze openbare verlichting, zoals lantaarnpalen, aan het vernieuwen en verduurzamen. Hiermee besparen we energie en verminderen we de CO2. Dit doen we versneld omdat door nieuwe Europese wetgeving, per 1 februari 2023, er een verbod is ingegaan op de productie van de PLL-lamp en de verkoop daarvan. In het centrumgebied Gorecht-Oost, Martenshoek en Sappemeer staat een bepaalt soort openbare verlichting waar geen lampen meer voor te verkrijgen zijn. We gaan in drie jaargangen deze masten vervangen. In 2024 starten we met het centrumgebied Gorecht-Oost Hoogezand. Dit gaan we in samenspraak met inwoners/ondernemers vormgeven. In 2025 vervangen we de masten in Martenshoek en Sappemeer.

Acties

Geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan
Omschrijving (toelichting)

Uitvoeren project centrumgebied Gorecht-Oost
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

e. We beheren en onderhouden het riolenstelsel volgens het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan
We geven uitvoering aan het vastgestelde plan voor het beheer en onderhoud van het riolenstelsel. We werken op het gebied van duurzaam waterbeheer samen met Groninger gemeenten, de gemeenten uit de kop van Drenthe, het waterbedrijf Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. In 2023 is de lokale uitvoeringsagenda klimaatadaptatie vastgesteld.

In 2024 zullen we u een nieuw beleidsplan gemeentelijk rioleringsplan ter besluitvorming aanbieden. Daarnaast gaan we verder met het vormgeven/uitvoeren van een subsidie regentonnen en afkoppelen.

Acties

Opstellen nieuw beleidsplan GRP
Omschrijving (toelichting)

Uitwerken subsidies regentonnen/afkoppelen
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

f. We beheren en onderhouden onze wegen volgens de beleidsplannen Wegen en Gladheidsbestrijding
We beheren en onderhouden onze wegen zodat deze veilig zijn. We gaan uitvoering geven aan de extra middelen die we verkregen hebben inclusief uw besluit over de halfverhardingen.

We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan gladheidsbestrijding.

Acties

Opstellen nieuw beleid wegen inclusief half verharding
Omschrijving (toelichting)

2.1.7 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Naam indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	2022	8,0	8,0
		2021	8,0	8,0
		2020	9,0	11,0
		2019	8,0	13,0
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2022	0,9	2,3
		2021	0,7	1,8
		2020	0,7	2,0
		2019	0,5	2,3
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2022	3,4	4,6
		2021	3,3	4,4
		2020	3,4	4,6
		2019	4,0	4,9
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2022	1,6	1,4
		2021	1,8	1,4
		2020	1,0	1,8
		2019	2,3	2,3
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners	2022	5,5	6,0
		2021	5,8	6,1
		2020	6,0	6,3
		2019	6,1	5,9
Niet-sporters	%	2020	59,7%	49,2%
		2016	57,9%	48,7%
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	136	169
		2020	137	170
Hernieuwbare elektriciteit	%	2021	83,2%	33,2%
		2020	47,2%	26,8%
		2019	9,7%	20,0%
		2018	3,0%	17,5%
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	13,2	9,3
		2021	5,4	8,9
		2020	9,9	8,9
		2019	1,5	9,2

2.1.8 Financieel overzicht Dorpen en Wijken

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Openbare ruimte	**8.561**	**9.424**	**12.124**	**13.358**	**13.364**	**13.400**
Cultuur	**6.261**	**6.676**	**6.528**	**6.877**	**7.257**	**7.456**
Sport	**4.396**	**4.406**	**4.539**	**4.573**	**4.753**	**4.852**
Openbaar groen	**6.667**	**6.958**	**7.098**	**7.467**	**7.669**	**7.806**
Riolering	**4.835**	**4.206**	**4.332**	**4.527**	**4.590**	**4.676**
Afval	**7.941**	**7.123**	**7.288**	**7.337**	**7.690**	**7.767**
Milieu	**2.600**	**5.524**	**5.201**	**4.416**	**4.527**	**4.531**
Begraafplaatsen	**492**	**513**	**888**	**903**	**927**	**930**
Totaal Lasten	**41.753**	**44.830**	**47.999**	**49.459**	**50.776**	**51.417**
Baten						
Openbare ruimte	**535**	**359**	**653**	**400**	**406**	**410**
Cultuur	**1.014**	**680**	**508**	**528**	**550**	**573**
Sport	**742**	**1.075**	**1.238**	**1.238**	**1.238**	**1.238**
Openbaar groen	**346**	**133**	**116**	**117**	**118**	**120**
Riolering	**5.897**	**5.636**	**6.100**	**6.001**	**6.096**	**6.205**
Afval	**8.027**	**7.985**	**8.783**	**9.074**	**9.783**	**9.919**
Milieu	**157**	**1.661**	**1.512**	**1.142**	**1.142**	**1.142**
Begraafplaatsen	**400**	**362**	**414**	**427**	**440**	**450**
Totaal Baten	**17.117**	**17.892**	**19.325**	**18.927**	**19.773**	**20.056**
Saldo voor bestemming	**-24.635**	**-26.938**	**-28.674**	**-30.532**	**-31.003**	**-31.361**
Onttrekkingen						
Openbare ruimte	**255**	**132**	**0**	**0**	**0**	**0**
Cultuur	**150**	**438**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sport	**156**	**284**	**13**	**4**	**4**	**4**
Openbaar groen	**453**	**63**	**3**	**3**	**3**	**3**
Totaal Onttrekkingen	**1.014**	**916**	**16**	**7**	**7**	**7**
Saldo na bestemming	**-23.621**	**-26.022**	**-28.659**	**-30.525**	**-30.996**	**-31.354**

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2024 en de begroting 2023. Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dorpen en wijken 2024 is toegenomen met € 1,736 miljoen ten opzichte van begroting 2023. Het nadelig saldo na mutatie reserves is toegenomen met € 2,637 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Openbare ruimte

Het saldo bij het product Openbare ruimte na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 2,538 miljoen verslechterd. De lasten zijn met € 2,7 miljoen gestegen, de baten zijn met € 294.000 gestegen en de onttrekking aan de reserve is met € 132.000 afgenomen.

Lasten (€ 2,7 miljoen nadelig): In de begroting 2023 is door uw raad bij het vaststellen van plan groen incidenteel € 604.000 voor wegen en kunstwerken uit de gereserveerde structurele gelden beheer- en investeringsopgave openbare ruimte beschikbaar gesteld. We stellen uw raad voor om met ingang van 2024 genoemde bedrag structureel beschikbaar te stellen. Dit leidt tot geen afwijking aan de lastenkant in het product openbare ruimte. Aanvullend hierop vragen wij uw raad om voor het uitvoeren van de beleidsplannen kunstwerken en wegen € 1,333 miljoen structureel beschikbaar te stellen. De beleidsplannen kunstwerken en wegen worden eind december aan uw raad aangeboden. Verder zijn door het vaststellen van de voorjaarsnota 2023 de budgetten voor

verkeer en vervoer structureel verhoogd. Dit leidt tot een lastentoename. Het gaat om toekomstige ontwikkelingen verkeer en vervoer (€ 50.000) hetgeen in programma Economie was begroot. Ook zijn bij de voorjaarsnota 2023 voor verkeer en vervoer incidentele budgetten beschikbaar gesteld. Het gaat om budget voor planvorming van een verkeerskundig ontwerp parkeren (€ 60.000) en een verkeersmodel (€ 75.000) om het mobiliteitsplan meer inhoud te geven. Deze middelen hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 135.000. Verder verwachten we hogere uitgaven door het uitvoeren van kleine verkeersmaatregelen (€ 30.000) en een verhoogde bijdrage verkeerseducatie VVB Provincie Groningen (€ 7.000). Verder leidt de toerekening van personele lasten verkeer en vervoer door een hogere indexatie voor loonkosten tot een nadeel van € 37.000. Daarnaast verwachten we een hogere toerekening van personele lasten voor onderhoud in de openbare ruimte. Dit leidt tot een nadeel van € 473.000. Dit geldt ook voor de toerekening van personele lasten inclusief ingeleend voor de toename in de vergunningverlening leges telecommunicatie en kabels en leidingen. Dit leidt tot een lastentoename van € 330.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen in de openbare ruimte van € 327.000. Verder verwachten we een lastentoename in de uitvoeringsbudgetten openbare ruimte voor verkeer en vervoer en onderhoud IBOR door de gestegen kosten areaal en prijs. Dit leidt tot een lastentoename van € 289.000. Ook verwachten we door gestegen prijzen van energie hogere lasten bij openbare verlichting en verkeersregelinstallaties van € 37.000 en inzet tractie materieel € 21.000. Tot slot zijn in 2023 incidentele middelen voor onderhoud wegen met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 in de begroting verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 132.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 33.000.

Baten (€ 294.000 voordelig): We verwachten meer legesinkomsten inclusief indexatie van de tarieven uit vergunningverlening Telecommunicatie en kabels en leidingen van € 284.000 en hogere vergoedingen voor werkzaamheden derden aanleg inritten van € 10.000.

Mutaties reserves (€ 132.000 nadelig): In 2023 zijn incidentele middelen voor onderhoud wegen met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 uit de algemene reserve onttrokken en in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 132.000.

Cultuur
Het saldo bij het product Cultuur na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 462.000 verslechterd. De lasten zijn met € 148.000 afgenomen, de baten met € 172.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 438.000 afgenomen.

Lasten (€ 148.000 voordelig): In 2023 is voor energiecompensatie culture instellingen incidenteel € 363.000 beschikbaar gesteld. Deze lasten worden uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis gedekt. De lasten worden voor 2024 met € 363.000 terug geraamd. Dit leidt tot een lastendaling van € 363.000. Voor cultuurcentra, bibliotheek en Freaylemaborg worden de lasten verhoogd met het accres dit heeft ten opzichte van begroting 2023 een nadelig effect van € 265.000. Daarnaast zijn de lasten voor de lokale omroep in 2023 en 2024 gestegen door het verhogen van het tarief per huishouden. Dit komt ten goede aan de kwaliteitsimpuls lokale omroep. Dit leidt tot een lastentoename van € 22.000. Verder zijn in de begroting 2024 de middelen voor de kerkenvisie van € 75.000, voortkomend uit de overhevelingen 2021, niet opgenomen en leidt tot een lastendaling. Tot slot verwachten we een toename in energie- en onderhoudskosten door gestegen prijzen van € 94.000 in het vastgoed en een lagere toerekening van personele lasten van € 128.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 35.000.

Baten (€ 172.000 nadelig): Ten opzichte van de begroting 2023 verwachten we in 2024 € 166.000 minder huurinkomsten onroerende zaken vastgoed culturele instellingen te ontvangen. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een nadeel van € 6.000.

Mutaties reserves (€ 438.000 nadelig): In 2023 zijn incidentele middelen voor de kerkenvisie cultureel erfgoed met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 uit de algemene reserve onttrokken en in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 75.000. Tot slot is voor 2023 incidenteel € 363.000 als onttrekking uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis begroot. Deze onttrekking wordt voor 2024 met € 363.000 terug geraamd. Dit leidt tot een nadeel van € 363.000.

Sport
Het saldo bij het product Sport na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 241.000 verslechterd. De lasten zijn met € 133.000 toegenomen, de baten zijn met € 163.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 271.000 afgenomen.

Lasten (€ 133.000 nadelig): De lasten van het sportbeleid zijn € 24.000 lager ten opzichte van de begroting 2023. Dit komt door het vervallen van ledensubsidies Menterwolde per 2024. Verder is in 2023 voor energiecompensatie sportaccommodatie incidenteel € 263.000 beschikbaar gesteld. Deze lasten worden uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis gedekt. De lasten worden voor 2024 zijn met € 263.000 terug geraamd. Dit leidt tot een lastendaling van € 263.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door gestegen energielasten en hogere bouwkundige kosten sportcomplexen. Dit leidt tot een lastentoename van € 301.000. Daarnaast leidt de toerekening van personele lasten door een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigd beleid begroting 2024 is opgenomen tot een nadeel van € 64.000. Tot slot verwachten we een toename in de onderhoudskosten van sportvelden door gestegen prijzen. Dit leidt tot een nadeel van € 40.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 15.000.

Baten (€ 163.000 voordelig): De tarieven voor verhuur van een aantal sportcomplexen zijn verhoogd hiermee wordt voldaan aan de bezuinigingsmaatregel. Dit leidt tot een voordeel van € 50.000. Verder zijn de baten van de brede SPUK Gezond en Actief Leven Akkoord in de begroting 2024 verwerkt en dat heeft een voordelig effect op de baten van € 256.000. Daarnaast is de huuropbrengst voor de ruimtes die het Kielzog huurt in complex Kalkwijk abusievelijk dubbel bij gebouwenbeheer en sport begroot. Deze correctie op de begroting heeft een nadelig effect van € 44.000. Tot slot verwachten we minder inkomsten uit de exploitatie van sportvoorzieningen. Dit leidt tot een nadeel van € 99.000.

Mutaties reserves (€ 271.000 nadelig): Voor 2023 is incidenteel € 263.000 als onttrekking uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis begroot. Deze onttrekking wordt voor 2024 niet geraamd. Dit leidt tot een nadeel van € 263.000. Overige afwijkingen op de reservemutaties tellen op tot een nadeel van € 8.000.

Openbaar groen
Het saldo bij het product Openbaar groen na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 217.000 verslechterd. De lasten zijn met € 140.000 toegenomen, de baten met € 17.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 60.000 afgenomen.

Lasten (€ 140.000 nadelig): In de begroting 2023 is door uw raad voor het uitvoeren van het beleidsplan groen incidenteel € 1,396 miljoen uit de gereserveerde structurele gelden beheer- en investeringsopgave openbare ruimte beschikbaar gesteld. We stellen uw raad voor om met ingang van 2024 genoemde bedrag structureel beschikbaar te stellen. Dit leidt tot geen afwijking aan de lastenkant in het product openbaar groen. Verder voorzien we lagere lasten door de in 2023 toegekende incidentele middelen voor het groen Oosterpark met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 die we in de begroting hebben verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 60.000. Verder hebben we de uitvoeringsbudgetten van het product openbaar groen geïndexeerd. Dit leidt tot een lastentoename van € 78.000. Daarnaast verwachten we hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen in het openbaar groen van € 28.000. Tot slot verwachten we een lastentoename van € 77.000 door een hogere toerekening van tractie materieel en huisvestingskosten vanwege gestegen brandstof- en onderhoudskosten en gestegen energiekosten. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 17.000.

Baten (€ 17.000 nadelig): De begrote inkomsten van € 23.000 uit de verkoop grond snippergroen is in de begroting 2024 in het programma Economie, product Economische ontwikkeling opgenomen. Verkoop grond heeft betrekking op ruimtelijke ordening grondzaken. Dit leidt tot een nadeel in het product Openbaar groen van € 23.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 5.000.

Mutaties reserves (€ 60.000 nadelig): In 2023 zijn incidentele middelen voor het groen Oosterpark met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 uit de algemene reserve onttrokken en in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 60.000.

Riolering

Het saldo bij het product Riolering na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 338.000 verbeterd. De lasten zijn met € 126.000 toegenomen en de baten zijn met € 464.000 toegenomen.

Lasten (€ 126.000 nadelig): In 2024 verwachten we een toename van de toegerekende kosten aan rioolheffing. Het gaat om hogere energiekosten gemalen door gestegen energieprijzen en onderhoudskosten gemalen plus relinen reparaties riolering. Dit leidt tot een lastentoename van € 262.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd en de begroting voor onderhoud kolken riolering bijgesteld. Hierdoor zijn de toegerekende kosten met € 161.000 gestegen. Daarnaast nemen de toegerekende kosten met € 55.000 toe door het instellen van een subsidieregeling voor het afkoppelen verhard oppervlak en regentonnen. Het restant van de toegenomen lasten van € 37.000 komt door een hogere toerekening van tractie materieel en huisvestingskosten vanwege gestegen brandstof- en onderhoudskosten en gestegen energiekosten. Tot slot leidt de lagere toegerekende kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op oude investeringen riolering en de toerekening van personele lasten tot een voordeel van € 416.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 27.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld riolering. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld riolering staan.

Baten (€ 464.000 voordelig): De baten voor de rioolheffing zijn in 2024 € 357.000 hoger. We verwachten een toename in het aantal objecten en grootverbruik. Verder voorzien we in 2024 een onttrekking uit de egalisatievoorziening te moeten doen van € 103.000. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 103.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 4.000.

Afval
Het saldo bij het product Afval na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 633.000 verbeterd. De lasten zijn met € 165.000 toegenomen en de baten met € 798.000 toegenomen.

Lasten (€ 165.000 nadelig): In 2024 verwachten we een toename van de toegerekende kosten aan afvalstoffenheffing. We verwachten een nadeel op de inzet van tractie materieel voor afval van € 81.000. Dit komt door gestegen prijzen van brandstof, materialen onderhoud en een toename van de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel. Ook voorzien we door garantievergoedingen op inzameling van oud papier door verenigingen hogere kosten van € 150.000. Verder verwachten we een toename in energie- en onderhoudskosten door gestegen prijzen van € 169.000 in de toerekening van huisvesting aan afval. Daarnaast zijn er hogere toegerekende lasten ten aanzien van inzet personeel voor afval door een hogere indexatie van de loonkosten. Het gaat om lastentoename van € 63.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door hogere kosten inzamelen verpakkingsafval in openbare prullenbakken. Dit leidt tot een lastentoename van € 46.000. Tot slot verwachten we uit kostenbesparende maatregelen een voordeel van € 250.000 en voorzien we € 70.000 lagere kosten huur van tractie materieel door ingebruikname van een eigen achterelader voor de inzameling van PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken). Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 24.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld afval. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld afval staan.

Baten (€ 798.000 voordelig): De baten voor de afvalstoffenheffing zijn in 2024 € 798.000 hoger. Genoemde komt door een toename van het aantal aansluitingen en door het door uw raad genomen besluit om het tarief van de afvalstoffenheffing van 2021 tot en met 2024 stapsgewijs te verhogen met 5% per jaar om de kostendekking te verbeteren en deze gelijkelijk te verdelen over vastrecht (aantal aansluitingen) en het variabel deel (aantal ledigingen). Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 365.000. Verder stellen wij uw raad voor om het vastrecht tarief met € 10 te verhogen om de kostendekking te verbeteren. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 276.000. Ook verwachten we een toename in de baten van € 46.000 door het ontvangen van een vergoeding voor het inzamelen van verpakkingsafval in openbare prullenbakken. Daarnaast verwachten we een voordeel op de inzameling van overige afvalstromen zoals kleding, matrassen, glas en overig afval van € 69.000 door een hogere vergoeding. Naast genoemde voordelen voorzien we door de aangenomen motie grofvuil € 226.000 minder opbrengsten uit grofvuil in 2024. Ook voorzien we minder opbrengsten door een afname van het aantal ingezamelde blikjes en een lagere vergoeding voor oud papier. Dit leidt tot een afname in de baten van € 78.000. Tot slot verwachten we een hogere onttrekking uit de egalisatievoorziening te moeten doen. Dit resulteert in een

voordeel aan de batenkant van € 346.000. Echter dit heeft een negatief effect op de kostendekkendheid.

Milieu
Het saldo bij het product Milieu na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 174.000 verbeterd, de lasten zijn met € 323.000 afgenomen en de baten met € 149.000 afgenomen.

Lasten (€ 323.000 voordelig): In 2023 heeft uw raad de voorjaarsnota 2023 vastgesteld. Onderdeel hiervan is de deelnemersbijdrage Omgevingsdienst. De geactualiseerde begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 van de Omgevingsdienst Groningen laat een toename zien. De totale uitzetting voor 2024 bedraagt € 621.000. Ten opzichte van de geactualiseerde begroting 2023 van € 469.000 leidt dit tot een lastentoename van € 151.000. Voor het project aanpak energiearmoede zijn de lasten € 1.227.000 lager dan in 2023, dit heeft te maken met de fasering van het project. Voor het project wijkuitvoeringsplannen is het gehele bedrag van € 377.000 in 2023 geraamd. Dit leidt tot een afname in de lasten van € 377.000. Vanuit het Rijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Dit gaat om € 1.131.000. Samen met een gewijzigde toerekening van de personeelslasten leidt dit tot een lastentoename van € 949.000. Tot slot voorzien we een lastentoename in de toerekening van personeelslasten ten aanzien van milieutaken van € 183.000. Overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van € 2.000.

Baten (€ 149.000 nadelig): Voor het project aanpak energiearmoede zijn de baten met € 1.227.000 gedaald, dit heeft te maken met de fasering van het project. De ontvangen middelen van het Rijk (SPUK) subsidie voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid leiden tot een toename van de baten van € 1.078.000.

Begraafplaatsen
Het saldo bij het product Begraafplaatsen na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 323.000 verslechterd. De lasten zijn met € 375.000 toegenomen en de baten met € 52.000 toegenomen.

Lasten (€ 375.000 nadelig): In 2024 verwachten we een toename van de toegerekende kosten aan het product begraafplaatsen. Dit komt door het beleidsplan begraven die eind december aan uw raad wordt aangeboden. Om dit plan te kunnen uitvoeren is € 335.000 nodig. Dit leidt tot een lastentoename van € 335.000. Verder stijgen de huisvestingskosten door gestegen onderhoudskosten en energieprijzen. Dit resulteert in een lastentoename van € 8.000. Daarnaast worden door de verwachte toename in de leges lijkbezorgingsrechten en de hogere indexatie loonkosten meer personele lasten inclusief ingeleend personeel toegerekend. Dit leidt tot een lastentoename van € 27.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 5.000.

Baten (€ 52.000 voordelig): In 2024 verwachten door een toename van het aantal begrafenissen en indexatie van de tarieven € 52.000 meer inkomsten uit leges lijkbezorgingsrechten.

2.2 Programma Sociaal

2.2.0 Inleiding

Visie Sociale veerkracht
Ieder mens telt en iedereen mag er zijn. Iedereen heeft betekenis voor zichzelf en zijn omgeving. Hier staan wij voor. We hebben in 2019 de strategische visie Sociale veerkracht in de praktijk vastgesteld. We noemen dit stuk vanaf nu Sociale veerkracht. Deze visie gaat uit van eigenaarschap en zeggenschap van mensen over hun eigen leven en het groter maken van de kring rondom mensen. We besteden aandacht aan de veerkracht en levenslust van mensen: we richten ons op wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zo ontstaan betere oplossingen. En voelen mensen zich beter en gezonder. Het samenleven met anderen in dorp of wijk lukt daardoor ook beter.

Doelstelling Sociale veerkracht
Inwoners staan centraal. Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen meedoen. Meedoen door betaald werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding.

In dit programma beschrijven we hoe we in de komende jaren werken aan de opgaven voor de gezondheid, het welzijn, het opgroeien, onderwijs en meedoen van alle inwoners. Samen met inwoners en onze maatschappelijke partners.

Daarvoor brengen we de verschillende beleidstaken in samenhang en verbinding. We geven daarom in Sociale veerkracht voorrang aan een aantal doelen. Als eerste willen we het eigenaarschap van inwoners stimuleren. Onze inwoners krijgen meer zeggenschap, ook in situaties waar deze onder druk staat. Denk bijvoorbeeld aan jeugdbescherming en uithuiszetting. We willen de brede kring om mensen heen aanspreken. Ook willen we toewerken naar minder zorg en ondersteuning. En uitdragen dat sommige dingen bij het gewone leven horen. Dat deze normaal zijn. We blijven daarbij wel steeds kijken naar de situatie van de inwoners. Wanneer we juist wel professionele hulp en ondersteuning moeten bieden. We houden ons aan de wetten die daarvoor zijn gemaakt: de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet.

We brengen sociale veerkracht in de praktijk met de projecten van ons lokaal programma NPG. Met deze projecten investeren we in de grote verandering die we willen maken. Zo zetten we in op gelijke kansen en talentontwikkeling van alle kinderen met Tijd voor Toekomst en Jongerenwerk plus. Jongeren die ondersteuning nodig hebben, kunnen hun eigen kring breder maken met de JIM aanpak. Met Bevordering sociale veerkracht zoeken we samen met een groep inwoners naar goede oplossingen voor hun ingewikkelde, moeilijke problemen. Met hulp en ideeën van de mensen om hen heen. We zetten met de projecten Ervaringsdeskundigen in armoede en uitsluiting, De IJsberg, Jongeren met Toekomst in op de aanpak van armoede en schulden. Met volle aandacht voor eigenaarschap en zeggenschap. Hulpteam Overschild en het Ontwikkelbedrijf geven inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt weer perspectief op werk en hun talentontwikkeling.

Ontwikkelingen in 2024-2027
Hervormingsagenda Jeugd
Financieel heeft het sociaal domein de afgelopen jaren flink onder druk gestaan. De uitvoering van de jeugdhulp gaf de grootste druk. Deze financiële uitdagingen hadden hun weerslag op de gehele gemeentelijke begroting. Het rijk, gemeenten en zorgaanbieders hebben in de afgelopen twee jaar ingezet op de hervorming van de jeugdhulp. De afspraken hierover zijn in juni 2023 definitief vastgelegd in de Hervormingsagenda. Met deze Hervormingsagenda committeren het rijk, gemeenten en zorgaanbieders zich aan het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdzorg en de begrenzing van de kosten. Voor de komende jaren blijft dit een belangrijke en tegelijkertijd moeilijke opgave. Een deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda is inhoudelijk en financieel onderbouwd. Deze hebben we in onze gemeente al doorgevoerd en financieel verwerkt in de begroting. Een groot deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda moet echter nog verder inhoudelijk uitgewerkt worden. Ze zijn al wel financieel verwerkt in de meerjarenbegroting. Aanvullend heeft het Coalitieakkoord vanaf 2025 een extra taakstelling van totaal 500 miljoen euro opgelegd (2,2 miljoen euro voor onze gemeente). Het rijk is aan zet om deze in te vullen.

Tegelijkertijd zien we in onze gemeente nog steeds een groei in het gebruik van de jeugdzorg. Hier ligt dus een forse opgave voor onze gemeente de komende jaren. Hoe houden we de balans tussen

wat kinderen en gezinnen nodig hebben en het beschikbare budget daarvoor? Met onze eigen beheersmaatregelen zetten we in op het beter en goedkoper maken van de jeugdzorg. Deze beheersmaatregelen gaan uit van de principes van onze visie Sociale veerkracht. En we werken samen met gemeenten en zorgaanbieders in de jeugdhulpregio Groningen aan de verdere uitwerking van de Hervormingsagenda. Met hetzelfde doel om de jeugdzorg beter en goedkoper te maken.

Nij Begun
Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquète Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". De commissie heeft een aantal stevige conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Dit heeft geleid tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april 2023 presenteerde in het rapport Nij Begun. Deze maatregelen zijn gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking. Daarnaast zet Nij Begun in op een beter toekomstperspectief voor alle Groningers met de Sociale en Economische agenda.

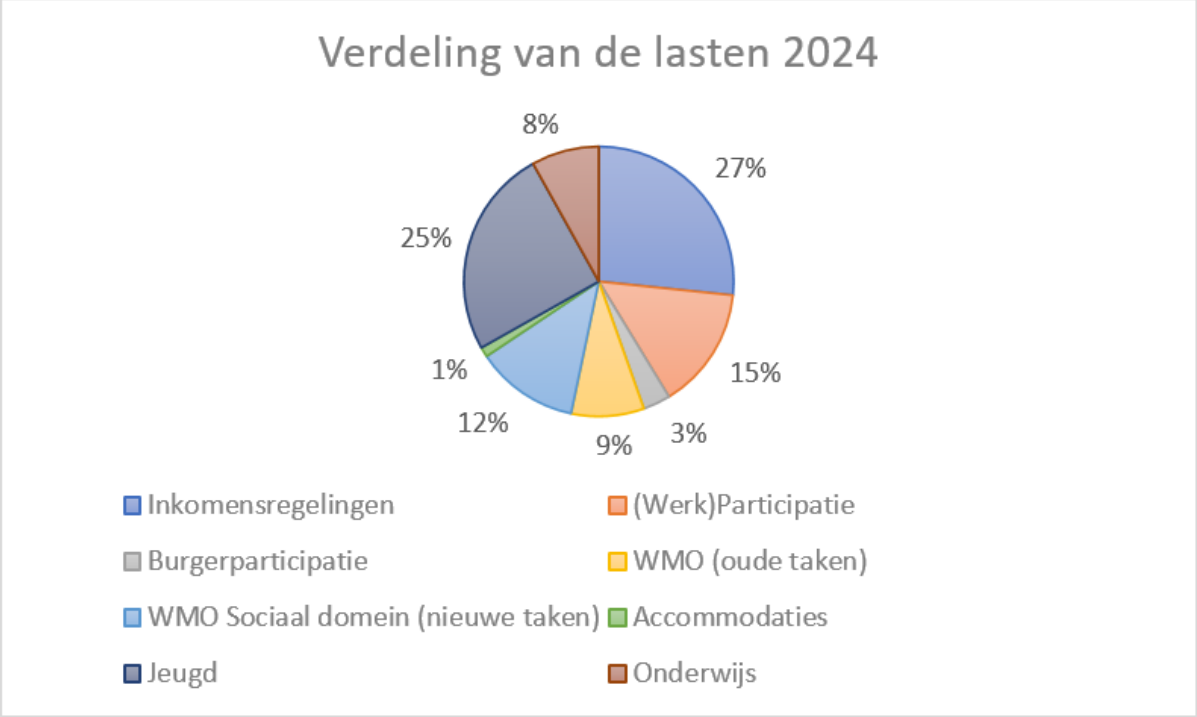

Opbouw programma Sociaal
Het programma sociaal bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:

1. Gezondheid;
2. Welzijn;
3. Wmo;
4. Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs;
5. Participatiewet;
6. Schuldhulpverlening;
7. Sociale teams.

Per beleidsonderwerp gaan we in op de ambities, trends en ontwikkelingen en doelstellingen met de acties in 2024. De bovengenoemde NPG-projecten zijn onderdeel van deze acties en worden verder beschreven in programma 2.5. Programma Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

2.2.1 Gezondheid

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Publieke gezondheid (WPG). Onze visie Sociale veerkracht vormt de basis voor ons lokale gezondheidsbeleid. Met ons lokale

Gezondheidsbeleid 2022-2025 willen we voor alle inwoners een gezonde basis beschikbaar maken. Dit gezondheidsbeleid zet in op sociale veerkracht met de methode Positieve Gezondheid. Het is belangrijk dat de leefomgeving uitnodigend is voor gezond gedrag. Dit kan via school, ouders, buurt en voorzieningen. We hebben aandacht voor het individu én de hele sociale, fysieke en werkomgeving.

Ambities

Onze inwoners hebben een sterke basis voor gezondheid beschikbaar. Dit steunen wij met inzet van (preventieve) zorg en passende voorzieningen.

Trends en ontwikkelingen

Gezondheidsmonitor GGD
De GGD voert elke 4 jaar de Gezondheidsmonitor uit op verschillende momenten voor jeugd en volwassenen. Deze gegevens geven ons inzicht in de fysieke en mentale gezondheid die onze inwoners ervaren. We kunnen deze informatie vergelijken met voorgaande jaren en met andere gemeenten. Deze cijfers zijn waardevol bij het maken van beleidskeuzes.
In 2023 is een extra gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen gepubliceerd als gevolg van de coronacrisis met cijfers vanuit 2022. De meest actuele gezondheidsmonitor voor jeugd is in 2022 gepubliceerd. Dit was ook een extra jeugdmonitor vanwege de coronacrisis. We noemen de meest opvallende trends en ontwikkelingen uit deze gezondheidsonderzoeken

Individuele leefstijl

- In 2022 had 60% van de volwassenen last van overgewicht, een daling met 1% ten opzichte van 2020. Voor volwassenen met een laag opleidingsniveau stijgt het percentage van 67% in 2020 naar 70% in 2022. Onze inwoners bewegen daarnaast fors minder dan het landelijk gemiddelde, slechts 35% van de volwassenen met een laag opleidingsniveau voldoet aan de beweegrichtlijn ten opzichte van 50% van de mensen met een hoog opleidingsniveau.
- Voor roken ligt het percentage volwassenen dat rookt op 19,2 procent, hetgeen gelijk is aan de provinciale cijfers. Overmatig alcoholgebruik ligt op 13% en provinciaal op 18%.
- Van de volwassenen ervaart 18% (heel) veel stress.

Van zorg naar preventie
Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast, door leefstijl gerelateerde ziekten. Het gaat dan om roken, alcoholgebruik, slechte voeding en te weinig bewegen. Als gemeente willen wij gezonde keuzes stimuleren om latere zorg te voorkomen. Er zit vaak meer achter de gezonde of ongezonde keuzes die mensen maken. Gezondheidsproblematiek vraagt daarom om een bredere, integrale aanpak. Een brede, integrale aanpak past bij de landelijke Nota gezondheidsbeleid 2020-2024 en bij onze lokale visie Sociale veerkracht.

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het GALA en IZA maken gemeenten en verschillende (zorg)partijen afspraken over de doelen voor de komende jaren. Deze landelijke akkoorden werken door in de regio en lokaal. In het GALA zijn de doelen en afspraken gericht op preventie ten behoeve van gezondheid en welbevinden. De gemeente stelt hiervoor een integraal plan van aanpak Preventie op. We sluiten vooral aan op wat we in onze gemeente al doen op het gebied van preventie. Het integrale plan Preventie moet in september 2023 klaar zijn. De GGD-Groningen helpt ons bij het maken van dit plan.

Doelstellingen

a. Alle betrokkenen werken intensief samen

Iemands gezondheid is van veel factoren afhankelijk. Daarom is integrale samenwerking belangrijk voor een succesvol, efficiënt gezondheidsbeleid. We hebben te maken met landelijk beleid via de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid, de Omgevingswet en het GALA, waarvan het Sportakkoord integraal onderdeel is. We voeren regionale en lokale programma's uit die hieraan bijdragen: de Rookvrije Generatie, Kansrijke Start, Gezonde School, Hartveilig, JOGG, het Lokale plan GALA en het Lokaal Sportakkoord. Deze zijn verbonden aan meerdere beleidsterreinen.

Acties

Bevorderen van integraal samenwerken

Omschrijving (toelichting)

Het gezondheidsbeleid vergt afstemming met andere beleidsterreinen, zoals openbare orde, veiligheid, jeugd, ouderen, sport, welzijn en groen. De samenwerking met partners (welzijnswerk, sportverenigingen, culturele verenigingen) wordt versterkt door gebiedsgericht overleg te voeren. Daarnaast wordt met andere gemeenten samengewerkt aan o.a. goed opdrachtgeverschap richting de GGD. We werken samen in de klankbordgroep lokale preventie. Een stuurgroep met lokale partners (waaronder fysiotherapeuten, diëtisten en ouderenorganisaties) geeft gezamenlijk richting aan het gezondheidsbeleid. Door de kennis van alle betrokken disciplines te bundelen wordt meerwaarde gecreëerd.

Doelstellingen

b. Stimuleren van gezonde leefstijl

Een gezonde leefstijl helpt inwoners gezond te blijven. We willen inwoners kennis overdragen en tools aanreiken om ze te stimuleren gezonder te leven.

Acties

Uitvoering geven aan het Gezond en Actief Leven Akkoord

Omschrijving (toelichting)

Via GALA stimuleren we gezondheid, preventie en integraal werken. Het doel is een gezonde generatie in 2040. Het neerzetten van een gezonde basis en het stimuleren van gezond gedrag binnen een gezonde leefomgeving vormt hiervoor de basis. Ook worden verbindingen met vrijetijdsbesteding, sport en cultuur gelegd. Er wordt blijvend ingezet op minder roken, minder overgewicht en minder alcohol- middelengebruik. Projecten die hieraan bijdragen (zoals kookworkshops en gezonde inrichting van kantines) worden onder regie van de klankbordgroep lokale preventie uitgevoerd. We lichten inwoners preventief voor over roken, voeding en alcohol-middelengebruik om ongezonde keuzes te voorkomen. Meerdere partijen (GGD, VNN, jongerenwerk) geven verschillende doelgroepen (met name jeugd) voorlichting.

Indicatoren

Percentage volwassenen dat rookt	2022
Midden-Groningen	20%
Provinciaal	20%

Percentage volwassenen met overgewicht	2022
Midden-Groningen	60%
Provinciaal	51%

Percentage volwassenen dat overmatig drinkt	2022
Midden-Groningen	12%
Provinciaal	18%

2.2.2 Welzijn

Inleiding

Welzijn gaat over hoe inwoners hun leven ervaren. Hoe kunnen ze volop meedoen, bijvoorbeeld door werk, hobby en andere activiteiten? Hoe leven ze samen in dorp en wijk? Hoe voelen ze zich van betekenis?

Ambities

Alle inwoners kunnen naar eigen kunnen meedoen en betekenis geven aan hun omgeving.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren zal het aantal ouderen (60+) in onze gemeente groeien. Het aantal kinderen zal verder dalen. Dit betekent vergrijzing van onze gemeente. Aanvullend wordt de groep oude ouderen (75+) groter. Dit noemen we dubbele vergrijzing. Tegelijkertijd vindt de landelijke overheid het belangrijk dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig (thuis) wonen. Oudere mensen en ook jongere mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben door psychosociale problemen.

Daarnaast zien we dat welzijn belangrijk is om de verandering en omslag te maken van duurdere zorg naar voorliggende oplossingen, zoals de inzet van algemene voorzieningen. Het versterken van het informele veld is een randvoorwaarde voor de doorontwikkeling van sociale veerkracht en ook om deze verandering en omslag te kunnen maken. Met het informele veld bedoelen we: maatschappelijke organisaties zoals Kwartier Zorg en Welzijn, vrijwilligersorganisaties zoals Humanitas, de Kleding -en Voedselbank en (groepen) inwoners.

Samenwerken welzijn en sociale teams
Ondersteuningsvragen van inwoners pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Door aansluiting van het welzijnswerk binnen de teams maken we meer voorliggende ondersteuning mogelijk, liefst in groepsverband. Dit zorgt ervoor dat er minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op professionele zorg en ondersteuning.

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het GALA en IZA maken gemeenten en verschillende (zorg)partijen afspraken over de doelen voor de komende jaren. Deze landelijke akkoorden werken door in de regio en lokaal. In het GALA zijn de doelen en afspraken gericht op preventie ten behoeve van gezondheid en welbevinden. De gemeente stelt hiervoor een integraal plan van aanpak Preventie op. We sluiten vooral aan op wat we in onze gemeente al doen op het gebied van preventie. Het integrale plan Preventie moet in september 2023 klaar zijn. De GGD-Groningen helpt ons bij het maken van dit plan.

Wonen en zorg
De regering vindt huisvesting erg belangrijk en heeft daarom een Nationale Woon -en Bouwagenda met zes programma's opgezet. De minister praat met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes) over passende huisvesting en de bouwopgaven. De regering stelt ook eisen aan gemeenten om een integrale visie op huisvesting en zorg voor ouderen en andere aandachtsgroepen op te stellen. Hier hebben wij al voorwerk voor gedaan. Er is een 10 punten plan opgesteld; een praktische uitwerking gericht op een beperkt aantal kwetsbare groepen. De vergrijzing en het langer zelfstandig thuis wonen brengen dus een aantal uitdagingen met zich mee op het gebied van wonen, (zorg)voorzieningen en vervoer. Daar liggen ook kansen. Met nieuwe ideeën over woonvormen, bijvoorbeeld. En met nieuwe technologie. Zoals digitale middelen voor communicatie en zorg. Het goed kunnen gebruiken van digitale middelen is daarbij belangrijk. Tegelijkertijd blijft echt menselijk contact voorop staan. Hoe een wijk of dorp daarvoor is ingericht, is ook belangrijk.

Doelstellingen

a. Het verbeteren van de weerbaarheid van inwoners met psychosociale klachten

Gezondheid en welbevinden gaat niet alleen over hoe iemand zich lichamelijk voelt. Een groot aantal inwoners komt regelmatig bij de huisarts met psychosociale problemen. Zeker in het aardbevingsgebied komen psychosociale problemen veel voor. Deze problemen gaan vaak samen met lichamelijke klachten, somberheid, angst, stress en een ongezonde leefstijl. Artsen verwijzen patiënten nog vaak door naar medische of psychologische zorg. Een medische of psychologische behandeling is echter niet altijd nodig. Mensen kunnen in die situaties beter geholpen zijn bij mogelijkheden om zich weer lekkerder in hun vel te voelen en om sociaal actiever te zijn. Wij

willen deze inwoners helpen om weer perspectief te krijgen en een betekenisvol leven te kunnen leiden.

Acties

Sociaal-emotionele ondersteuning bieden voor inwoners in het aardbevingsgebied
Omschrijving (toelichting)

De inwoneronderseuners zijn professionals die laagdrempelig een luisterend oor kunnen bieden aan individuen of groepen inwoners. Zij geven inwoners een zetje in de juiste richting of verwijzen door naar de juiste ondersteuning.

Uitvoeren van Welzijn op Recept en Grip en Glans
Omschrijving (toelichting)

We bieden de interventies Welzijn op Recept en Grip en Glans gemeentebreed aan. Via Welzijn op recept kunnen huisartsen en andere eerstelijnszorgverleners patiënten met psychosociale problemen doorverwijzen naar een Welzijnscoach. De Welzijnscoach bespreekt aan de hand van positieve gezondheid wat de patiënt graag zou willen doen/veranderen en verbindt de patiënt met het (welzijns-) aanbod. Grip en Glans is een cursus waardoor mensen meer grip op hun leven krijgen en vanuit daar meer glans aan hun leven kunnen geven. De cursus wordt in groepsverband gegeven.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van het welbevinden van ouderen (60+) waarbij eigen regie en zelfredzaamheid het uitgangspunt is
Vooral de groep 70/80-jarigen zal de komende jaren toenemen, de zogenaamde dubbele vergrijzing. Doordat de groep ouderen steeds groter wordt en de gemiddelde leeftijd hoger, willen we inzetten op deze doelgroep. We willen dat ouderen zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de samenleving en zelf, of met ondersteuning, de regie over hun leven kunnen blijven voeren. In 2021 is het Beleidsplan Ouderen Midden-Groningen 2021-2024 vastgesteld. Op basis van de uitkomsten van het Rekenkameronderzoek (mei 2023) stellen we samen met de doelgroep een uitvoeringsagenda op voor de periode tot en met 2024.

Acties

Bevorderen van de vitaliteit onder ouderen
Omschrijving (toelichting)

We werken onder meer samen met Kwartier Zorg en Welzijn en de buurtsportcoaches waarbij sportactiviteiten worden georganiseerd voor en door ouderen zoals Doortrappen en Old stars. Valpreventie is een onderdeel van GALA en zullen we regionaal oppakken, samenwerking met ruimte voor lokale invulling en de samenwerking met Menzis voortzetten.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg
Omschrijving (toelichting)

We gaan door met het uitvoeren van het tienpuntenplan Wonen en zorg (2022). We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS.

Terugdringen van eenzaamheid onder ouderen
Omschrijving (toelichting)

Kwartier Zorg en Welzijn geeft invulling aan het project ‘Ouderen en eenzaamheid’ met als doel een integraal, samenwerkend en sluitend netwerk ouderen door o.a. het inzichtelijk maken van het netwerk en de inzet van ouderenadviseurs.

Inzetten op een dementievriendelijke gemeente
Omschrijving (toelichting)

Op basis van het inventarisatieonderzoek Meedoen met dementie (2022) stellen we een passend aanbod samen van (dag)activiteiten, zorg en ondersteuning voor mensen met dementie en hun naasten. En verbeteren we de samenwerking tussen partijen, het inzetten van ouderenadviseurs en investeren in voorliggende voorzieningen.

Doelstellingen

c. Versterken van de informele ondersteuning
Inwoners in onze gemeente zetten zich graag in voor anderen. Deze samenredzaamheid vinden wij belangrijk.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg zijn vormen van informele ondersteuning. Deze ondersteuning willen we versterken. Hiervoor ondersteunen we mantelzorgers, vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Dit doen we door kennis en ervaring te vergroten en door goede informatie en advies te geven over wat allemaal mogelijk is. Daarnaast doen we dit door het waarderen van mantelzorgers en vrijwilligers met het mantelzorgcompliment en organiseren van 'Vrijwilligers Bedankt!'. De steunpunten Mantelzorg en de vrijwilligerscentrale van Kwartier Zorg en Welzijn zetten hierop in.

Acties

Uitvoeren van het NPG project Bevorderen Sociale Veerkracht
Omschrijving (toelichting)

Dit project richt zich op de groep inwoners met ingewikkelde problemen in hun leven. Met deze inwoners wordt gewerkt aan hun eigen plan voor oplossingen. Deze oplossingen zijn vaak ook te vinden in de informele ondersteuning, vanuit eigen familie en naasten en in de buurt of wijk. Dit project zet daarmee heel actiegericht in op de te maken omslag naar sociale veerkracht. Zie verder paragraaf 2.5.2.

Versterken en stimuleren van initiatieven en activiteiten door vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties.
Omschrijving (toelichting)

Het stimuleren van het informele veld is een randvoorwaarde voor de verandering en de omslag die we willen maken van duurdere zorg naar voorliggende, collectieve oplossingen. Dit doen we door vrijwilligersorganisaties, Kwartier Zorg en Welzijn en initiatieven van inwoners subsidie te geven. Met deze subsidies worden bijvoorbeeld activiteiten georganiseerd door vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Daarnaast waarderen we mantelzorgers en vrijwilligers met het mantelzorgcompliment en organiseren van 'Vrijwilligers Bedankt!'.

Indicatoren

Welzijn op recept:
- aantal welzijnscoaches
- aantal verwijzingen neemt toe
- resultaat inzet op gevoel van welzijn van deelnemers neemt toe

Grip & Glans:
- aantal deelnemers neemt toe
- aantal cursussen in 2024 neemt toe

Vrijwilligers:
- aantal inschrijvingen vacaturebank neemt toe

- geslaagde bemiddelingen naar vrijwilligerswerk neemt toe
- aantal hulpvragen voor Vrijwillige Hulpdienst (VHD) neemt toe

Mantelzorgers:
- aantal geregistreerde mantelzorgers (verdeeld in volwassenen en jongeren) neemt toe
- aantal vrijwilligers Luisterend Oor en Respijtvrijwilligers neemt toe

2.2.3 Wmo

Inleiding

We voeren de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit. Met de Wmo ondersteunen we inwoners met een beperking en/of met chronische, psychische of psychosociale problemen. De problemen kunnen gaan over zelfredzaamheid en meedoen. We helpen zoveel mogelijk in de eigen thuissituatie en leefomgeving. Als dit niet kan, bieden we tijdelijk opvang.

Onze Wmo-medewerkers beoordelen aanvragen voor ondersteuning. Ze voeren gesprekken met inwoners om hun behoeften en situatie te begrijpen. Ze stellen daarna passende ondersteuning vast. We zorgen voor de coördinatie en toewijzing van de benodigde ondersteuning. We werken samen met zorgaanbieders en andere betrokken partijen. We houden de kwaliteit van de geleverde diensten goed in de gaten.

We maken gebruik van algemene voorzieningen en bieden ook maatwerkvoorzieningen aan. Bij de uitvoering toetsen we altijd aan wettelijke kaders. We houden toezicht op de uitvoerende organisaties. Als het nodig is voor onze inwoners werken we samen met andere gemeenten.

Ambities

Alle inwoners kunnen zelfstandig wonen en meedoen aan het dagelijks leven.

Trends en ontwikkelingen

In de komende jaren neemt het aantal mensen dat hulp nodig heeft via de Wmo toe. Dit komt doordat er meer ouderen zijn en omdat het belangrijk is dat mensen zelfstandig wonen, ook als ze ouder worden. De hulp die nodig is, wordt ook zwaarder en complexer.

Wonen en zorg
Ontwikkelingen in de langdurige zorg kunnen leiden tot meer mensen die met een (chronische) zorgvraag langer thuis moeten blijven wonen. Ook kan de periode dat mensen thuis blijven wonen langer worden. Deze ontwikkelingen hebben invloed op het aantal mensen dat gebruik maakt van de Wmo en de totale kosten. De rijksoverheid vraagt steeds vaker om samenwerking tussen gemeenten (Wmo) en andere zorgdomeinen, zoals de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet. De regering vindt huisvesting erg belangrijk en heeft daarom een Nationale Woon- en Bouwagenda met zes programma's opgezet. De minister praat met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes) over passende huisvesting en de bouwopgaven. De regering stelt ook eisen aan gemeenten om een integrale visie op huisvesting en zorg voor ouderen en andere aandachtsgroepen op te stellen. Hier hebben wij al voorwerk voor gedaan. Er is een 10 punten plan opgesteld; een praktische uitwerking gericht op een beperkt aantal kwetsbare groepen.

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het GALA en IZA maken gemeenten en verschillende (zorg)partijen afspraken over de doelen voor de komende jaren. Beide zijn van groot belang, want we zien ook in onze regio dat de beschikbaarheid van passende zorg en ondersteuning steeds meer onder druk staat. Een grotere vraag dan aanbod leidt tot wachttijden in de GGZ, hoge werkdruk bij professionals in de zorg en huisartsenpraktijken en verwachtingen van zowel het medisch als het sociaal domein om gezond leven makkelijker te maken. De IZA richt zicht daarom vooral op een betere verbinding tussen het medische en sociale domein.

Afschaffing abonnementstarief
Het is de verwachting dat per 1 januari 2026 het abonnementstarief afgeschaft wordt en er weer een inkomensafhankelijke eigen bijdrage van de inwoner gevraagd wordt. Dit moet nog beslist worden door de Tweede Kamer.

Beschermd Wonen en opvang
De afgelopen jaren zien we dat de wachtlijst langer wordt voor mensen met een (ernstige) psychiatrische aandoening die wachten op behandeling en/of opname. Dit veroorzaakt extra druk op

de voorzieningen van Beschermd Wonen. We houden ook rekening met extra druk op andere voorzieningen binnen het sociaal domein, zoals de Wmo.

Bestrijding zorgfraude
Fraude met zorggeld is een serieus probleem en moet worden voorkomen en aangepakt. Landelijk wordt hier steeds meer aandacht aan besteed. De rol en positie van toezichthouders wordt verstevigd. Er worden ook praktische maatregelen genomen om het delen van informatie makkelijker te maken, bijvoorbeeld via een waarschuwingsregister. Het is belangrijk dat lokale overheden zorgen voor bestrijding van zorgfraude. Maar we mogen hierbij het uitgangspunt van vertrouwen niet uit het oog verliezen.

Doelstellingen

a. De geboden ondersteuning is van goede kwaliteit en wordt rechtmatig ingezet
De gemeente is verantwoordelijk voor het toezien op de kwaliteit en rechtmatigheid van de geleverde ondersteuning door zorgaanbieders. We willen dat onze inwoners passende en kwalitatief goede ondersteuning (Wmo en Jeugd) ontvangen. En dat het beschikbare geld voor de ondersteuning op de juiste plek terecht komt (rechtmatigheid).

Acties

Uitvoering geven aan BIBOB onderzoeken in het kader van het Wmo contract
Omschrijving (toelichting)

In het nieuwe contract Wmo is geregeld dat we BIBOB onderzoeken kunnen doen. In 2024 gaan we hier mee oefenen. Het liefst bij zorgaanbieders die graag een contract met ons willen. Maar het kan ook al bij gecontracteerde zorgaanbieders als we daar een goede reden voor hebben.

Afbouwen externe inzet toezicht Wmo en Jeugd
Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben we twee Toezichthouders Wmo en Jeugdwet in dienst genomen. We investeren in het opleiden en begeleiden van deze medewerkers. Daardoor kunnen we de externe inzet afbouwen.

Onderzoeken of we het toezicht op Beschermd Wonen zelf willen en kunnen uitvoeren
Omschrijving (toelichting)

We werken regionaal samen voor Beschermd Wonen. Dat heet het programma Beschermd Wonen. Daarom doet de gemeente Groningen namens ons het toezicht op Beschermd Wonen. De gemeenten krijgen zelf steeds meer aan taken en verantwoordelijkheden. In 2024 kunnen we ons hier al op voor bereiden door te onderzoeken of we het toezicht al zelf kunnen gaan doen. En hoe we dit goed regelen.

Doelstellingen

b. Inwoners zijn betrokken bij beleid en uitvoering
We willen aan inwoners vragen wat ze van ons beleid en de uitvoering vinden. We spelen in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving.

Acties

Ontwikkelen van nieuwe vorm voor inwonersparticipatie
Omschrijving (toelichting)

Begin 2023 is het evaluatieonderzoek Adviesraad Sociaal Domein (ASD) afgerond. Op basis van deze uitkomsten heeft de ASD besloten vanaf maart 2023 haar taken neer te leggen. In 2024 geven we vorm aan een nieuwe manier van inwonersparticipatie in het sociaal domein.

Uitvoeren van een cliëntervaringsonderzoek
Omschrijving (toelichting)

Elk jaar vragen we inwoners naar hun ervaringen met de Wmo. Dat doet een onafhankelijk bureau voor ons. Met de uitkomsten van dit onderzoek gaan we aan de slag.

Doelstellingen

c. Inwoners zijn zelfredzaam binnen hun eigen mogelijkheden
We willen met de ondersteuning inwoners helpen. Zodat zij zo lang mogelijk mee kunnen doen en zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. We werken aan een betere samenwerking tussen Wmo, Jeugd en Participatiewet.

Acties

Ontwikkelen algemene voorzieningen
Omschrijving (toelichting)

Een algemene voorziening is een dienst of activiteit waar een inwoner naartoe kan zonder tussenkomst van de gemeente. Een algemene voorziening is gericht op maatschappelijke ondersteuning. We onderzoeken welke maatwerkvoorzieningen kunnen worden omgezet naar algemene voorzieningen. De inwoner heeft op die manier meer regie en kan sneller de hulp krijgen die hij nodig heeft. In overleg met inwoners, aanbieders en medewerkers worden voorzieningen opgezet en getest.

Het inzetten van ondersteuning in de thuissituatie
Omschrijving (toelichting)

We willen voorkomen dat inwoners naar een Beschermd Wonen of Maatschappelijke Opvang voorziening moeten. Daarom ontwikkelen we betere ondersteuning in de thuissituatie. Dit doen we door het inzetten van ondersteuning vanuit Beschermd Wonen. Zoals het product Thuis Plus, en we gaan onderzoeken of we een herstel academie met ervaringsdeskundigen kunnen ontwikkelen.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg
Omschrijving (toelichting)

We gaan door met het uitvoeren van het tienpuntenplan Wonen en zorg (2022). We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS.

Onderzoek naar en herziening van Wmo-verstrekkingen voor vervoersvoorzieningen
Omschrijving (toelichting)

Binnen de Wmo worden diverse vervoersvoorzieningen verstrekt:
- Hulpmiddelen, zoals scootmobiels en aangepaste fietsen;
- Collectief vervoer;
- Financiële tegemoetkomingen.

De kosten voor dit totale pakket bedragen circa 2 miljoen euro.
In 2023 is begonnen het gebruik van deze voorzieningen in kaart te brengen, koppelingen en overlappen te onderzoeken en binnen het publiek vervoer een reizigersprofiel op te stellen.
In 2024 werken we dit verder uit. Het doel is dat voor iedere inwoner met een vervoersvraag (Wmo-gerelateerd) een vervoersvoorziening beschikbaar is. Dit resulteert in een nieuw beleid. Dit wordt vervolgens opgenomen in de Verordening en Nadere regels van 2025.

Starten met de aanbesteding Doelgroepenvervoer
Omschrijving (toelichting)

De gemeente Midden-Groningen heeft een contract met Connexxion voor doelgroepenvervoer. Dit gaat over Wmo-vervoer en leerlingenvervoer. Dit contract loopt op 31 juli 2026 af. De overeenkomst is al tweemaal verlengd. Volgens de wet mag het contract niet meer verlengd worden. Daarom moet er een aanbesteding gedaan worden.

De aanbesteding doen we met 21 gemeenten. De uitvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe helpt ons hierbij. Omdat 22 gemeenten samen een offerteaanvraag en programma van eisen moeten opstellen, hebben we ruim tijd nodig voor de aanbesteding. Daarom beginnen we al in 2024, zodat de nieuwe overeenkomst in kan gaan op 1 augustus 2026.

In 2024 onderzoeken we wat onze eisen zijn ten aanzien van doelgroepenvervoer. Hierbij kijken we ook naar de producten. Zijn Wmo-vervoer en leerlingenvervoer de enige producten die we willen aanbesteden? Of willen we ook jeugdvervoer en/of participatievervoer toevoegen?

Samenwerken met andere zorgdomeinen
Omschrijving (toelichting)

Samen met inwonersinitiatieven, thuiszorgorganisaties en zorgkantoren werken we aan Domein Overstijgende Samenwerking (DOS). Op een aantal plekken in de gemeente wordt geoefend om de zorg op een nieuwe manier te regelen. Er wordt goed gekeken naar de informele hulp door de inwoners zelf. Als dan aanvullend zorg nodig is door professionals uit verschillende wetten, dan wordt dit door één persoon geregeld. Hiermee willen we zorgen dat inwoners langer thuis kunnen blijven wonen en opname in de Wlz wordt uitgesteld.

Uitvoeren van het NPG project Bevorderen Sociale Veerkracht
Omschrijving (toelichting)

Dit project richt zich op de groep inwoners met ingewikkelde problemen in hun leven. Met deze inwoners wordt gewerkt aan hun eigen plan voor oplossingen. Deze oplossingen zijn vaak ook te vinden in de informele ondersteuning, vanuit eigen familie en naasten en in de buurt of wijk. Dit project zet daarmee heel actiegericht in op de te maken omslag naar sociale veerkracht. Zie verder paragraaf 2.5.2.

Doelstellingen

d. Toegankelijk Midden-Groningen (inclusie/VN Verdrag Handicap)
We willen een inclusieve gemeente zijn waar mensen met een beperking zonder moeite kunnen deelnemen aan de maatschappij. Daarvoor is gemakkelijke toegang tot openbare gebouwen, gemakkelijk verplaatsen in de openbare ruimte en begrijpelijke (digitale) informatie vanuit de overheid nodig. Samen met maatschappelijke partners zetten we stappen in het toegankelijker maken van onze gemeente op verschillende leefgebieden.

Indicatoren

PGB	31-12-2019		31-12-2020		31-12-2021		31-12-2022	
	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week
BG	163	1.131 uren	142	875 uren	109	529 uren	73	383 uren
Dagbesteding	36	191 dagdelen	28	137 dagdelen	25	120 dagdelen	18	66 dagdelen
HH1	48	161 uren	43	143 uren	35	110 uren	29	95 uren
HH2	2	6 uren	2	7 uren	2	7 uren	0	0 uren

Zorg in Natura	31-12-2019		31-12-2020		31-12-2021		31-12-2022	
	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week
BG basis	559	1.635 uren	549	1.637 uren	537	1.492 uren	524	1291 uren
BG plus	90	291 uren	73	261 uren	58	212 uren	32	128 uren
	281	1381 dagdelen	249	1211 dagdelen	249	1213 dagdelen	232	1095 dagdelen
Dagbesteding plus	32	172 dagdelen	20	104 dagdelen	16	74 dagdelen	12	52
HH1	1.546	3.651 uren	1.657	3.918 uren	1751	4.062 uren	1816	4137 uren
HH2	170	496 uren	150	401 uren	132	341 uren	119	299 uren

Casuïstiek Omgekeerde toets				
2018	2019	2020	2021	2022
13	21	15	18	10

Veiligheid	2020	2021	2022
Aantal medewerkers sociaal team die getraind zijn in traumasensitief werken	x	x	x
Adviesvragen Veilig Thuis	263,0	290,0	257,0
Meldingen Veilig Thuis	422	392	385
Aantal betrokken kinderen bij hg/km	560,0	506,0	267,0
Overdracht van Veilig Thuis naar sociaal team	295	251	280

Preventie	2020	2021	2022
Aantal deelnemers diensten GGD			
- *Stevig Ouderschap*	12 gezinnen	8 gezinnen prenataal en 12 gezinnen regulier	10 gezinnen prenataal, 10 gezinnen regulier en 1 gezin groter
- *Nu niet zwanger (opgeschaalde casus)*	11	9, waarvan 7 anticonceptie	11 anticonceptie
Voorzorg (gestart)	N.v.t.	2	3 gestart en 4 lopend
Cijfers OJG	297	409	
Monitoring buurtgezinnen	N.v.t.		
- vraaggezinnen		4	18
- steungezinnen		16	26
- koppelingen		0	7
Aantal bereikte jongeren via jongerenwerk	45 individuele coaching	170 individuele coaching	53 individuele coaching

Verbeteren jeugdhulp	2020	2021	2022
Aantal unieke cliënten met minimaal 1 jeugdhulpindicatie (bron power	1891	1988	1991
Saldo in en uitstroom Jeugdhulp ten opzichte van het vorige jaar	-140	-111	-91
Gemiddelde rapportcijfer hulp	7.8	7.3	7.5
Aantal uithuisplaatsingen (Cijfers van JOB Noord)	18 + 4 verlengingen	8 + 10 verlengingen	11 + 8 verlengingen

2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs

Inleiding

De jeugd is de toekomst. In onze gemeente wonen ongeveer 12.000 kinderen onder de 18 jaar. Het merendeel woont in een gezin samen met hun ouders. We willen dat al deze kinderen kansrijk en veerkrachtig opgroeien. Daarmee bedoelen we onder andere goed onderwijs, een veilig en stabiel thuis, een gezonde leefstijl, ondersteuning van de omgeving of van professionals en het aanleren van vaardigheden om stress en tegenslag het hoofd te bieden. In dit hoofdstuk beschrijven we de gemeentelijke ambitie op het gebied van jeugd, volksgezondheid en onderwijs. Deze ambitie wordt vertaald naar doelstellingen en acties.

Aan de basis van dit hoofdstuk staan wetten die de gemeente Midden-Groningen bevoegdheden en verantwoordelijkheden geeft op het gebied van jeugd, volksgezondheid en onderwijs. Dan hebben we het onder andere over de volgende onderwerpen: de Jeugdwet, Wet publieke gezondheid, zorgen voor goede en veilige schoolgebouwen, toezicht op de kwaliteit van kinderopvang, zorg voor ontwikkelaanbod voor peuters, regelen van vervoer voor leerlingen en controleren op de naleving van de leerplicht. Ook zorgen we samen voor een goede samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. Zo krijgen leerlingen die zorg nodig hebben, de juiste ondersteuning.

Daarnaast hebben we samen met uw raad keuzes gemaakt binnen de beleidsruimte die de wettelijke kaders bieden. Deze zijn verder uitgewerkt in de visie Sociale Veerkracht, de Regiovisie Jeugd, het onderwijskansenakkoord, de Gemeenschappelijke regeling Publieke gezondheid en zorg, maar in ook verordeningen en nadere regels.

De ambitie, doelstellingen en acties sluiten aan bij deze kaders. Daarnaast hebben we zoveel als mogelijk aansluiting gezocht bij de aanbevelingen van de rekenkamer rondom het hoofdstuk jeugd. We leggen zo goed mogelijk uit waarom de acties bijdragen aan de doelstelling, in welke periode ze spelen en hoe ze zich verhouden tot de begrotingstabel van Jeugd en Onderwijs in 2.2.9.

Ambities

Al onze jeugdigen groeien veerkrachtig en kansrijk op.

Trends en ontwikkelingen

Hervormingsagenda Jeugd
In juni 2023 is de Hervormingsagenda definitief vastgesteld. Hierin zijn afspraken gemaakt over hoe we Jeugdhulp beter kunnen organiseren. Eén van die afspraken is dat het Rijk gemeenten geld moet geven voor de taken die ze uit moet voeren. In de Hervormingsagenda hebben gemeenten, het Rijk en maatschappelijke partners hun eigen taken. De Hervormingsagenda moet nog verder worden uitgewerkt. Dan krijgen we ook meer zicht op de financiële effecten van de daarin beschreven maatregelen en kunnen we zien wat het voor extra inzet van onze sociale teams vraagt. In de tussentijd wordt aan de gemeente Midden-Groningen gevraagd om 1,6 miljoen te bezuinigen ten opzichte van 2021. Daarvan hebben we al € 800.000 structureel ingevuld. De opgave voor de komende jaren is € 800.000. Tegelijkertijd zien we het gebruik van de jeugdzorg in onze gemeente nog steeds stijgen. Hierdoor staan we ook de komende jaren voor de grote opgave om de kwaliteit en beschikbaarheid van zorg voor de kinderen en gezinnen die deze nodig hebben, in balans te houden met de kosten van de zorg.
Een onafhankelijke deskundigencommissie zal beoordelen of gemeenten en het Rijk zich voldoende inspannen om de afgesproken doelen te realiseren. De deskundigencommissie neemt daar ook autonome ontwikkelingen in mee. In 2025 zal de deskundigencommissie een eerste uitspraak doen over 2023 en 2024.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
De ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid werken aan een toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Gezinnen worden nu te weinig gezien en gehoord als het gaat om ingrijpende maatregelen zoals een Onder Toezicht Stelling (OTS) of een uithuisplaatsing. De ministeries willen dat de jeugdbescherming effectiever en slimmer wordt georganiseerd. Het toekomstscenario gaat uit van vier basisprincipes: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend. De verandering van jeugd en gezinsbescherming zal 5 tot 10 jaar duren. Er zijn proeftuinen gestart om ervaring op te doen met de nieuwe manier van werken. Het Rijk onderzoekt wat wel en niet werkt. Daardoor wordt er kennis ontwikkeld voor de fase erna. In onze regio is geen proeftuin, maar er zijn voorbereidingen om een pilot te starten in twee of drie gemeenten in de provincie. In het najaar van 2023 wordt hierover meer bekend. De ontwikkeling van het toekomstscenario heeft invloed op hoe we jeugd- en gezinsbescherming (moeten) organiseren.

Beweging van nul
We ondersteunen de landelijke Beweging van Nul. Met ons jeugdbeleid zetten we actief in op het doel '0 kinderen die niet optimaal thuis opgroeien'. Dit sluit aan bij onze eigen ambitie.

Nationaal Programma Groningen
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. De projecten JIM, Tijd voor Toekomst en Moeders van Midden-Groningen zijn er voor onze kinderen en jongeren. Daarnaast dragen ze bij aan sociale veerkracht en is er verbinding met andere projecten zoals NPG Bevordering sociale veerkracht en NPG Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.5.2.

Onderwijs
In Nederland bepaalt het opleidingsniveau en inkomen van ouders in grote mate de kansen op school. Zo lopen kinderen die opgroeien in een arm gezin een grotere kans om niet terecht te komen op het niveau dat bij hun talenten past. We zetten daarom extra in op het versterken van onderwijskansen. Dit doen we door het onderwijskansenakkoord uit te voeren en in te zetten op extra programma's. We doen met Oost-Groningen mee als koploper voor de landelijke Rijke Schooldag en blijven inzetten op Tijd voor Toekomst, vanuit Hart van Midden-Groningen. In 2024 doen 14 basisscholen, waar kinderen dat het hardst nodig hebben, hieraan mee. Ze zetten extra tijd in voor talentontwikkeling, verminderen van achterstanden, bevordering van lichamelijke en mentale gezondheid en het vergroten van hun blik op de wereld. De kind-ouder-ondersteuners en

schoolontbijt zijn nieuwe ontwikkelingen binnen dit programma die we in 2024 als pilot uitproberen en monitoren.

Doelstellingen

a. Basis Jeugd

De basis van het deel jeugd in de begroting bestaat uit de uitvoering van de Jeugdwet. De Jeugdwet geeft gemeenten de taak om jeugdigen en hun gezin te ondersteunen bij opvoeding en psychosociale problemen. Dit deel van de begroting gaat over ongeveer 32,5 miljoen euro van de 37 miljoen in totaal.

Het is aan gemeenten om dat goed te organiseren. We doen dat preventief door te investeren in voorliggende en algemene voorzieningen zoals Ondersteuners Jeugd en Gezin (OJG), ondersteuning vanuit de GGD en buurtgezinnen. We geven ongeveer 1 miljoen euro uit aan preventie.

Daarnaast bieden we jeugdhulp als dat nodig is. We kopen de jeugdhulp in via de RIGG. Dat is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg (PG&Z). We financieren de RIGG samen met de 9 andere gemeenten uit de regio Groningen. Jeugdhulp kan worden ingezet door verschillende verwijzers: medici, gecertificeerde instellingen (GI's) en de gemeentelijke sociale teams. We betalen als gemeente zowel de organisatie van de sociale teams en de GI's als de kosten voor de jeugdhulp. De jeugdhulpkosten (Zorg in Natura en pgb) zijn ongeveer € 29,5 miljoen van het totaal. We hebben de meeste invloed op de jeugdhulp die wordt ingezet door de sociale teams omdat we daar directe opdrachtgever voor zijn. De ingezette jeugdhulp door de sociale teams kost ongeveer € 11 miljoen. Verder hebben we natuurlijk ook OJG'ers die huisartsen helpen om lichte jeugdhulp te geven wanneer dat kan of te zorgen voor een doorverwijzing naar specialistische jeugdhulp.

Dit is allemaal onderdeel van regulier beleid. Dit voeren we elk jaar uit. De belangrijkste indicatoren voor dit deel van begroting zijn:
- Het aantal kinderen met jeugdhulp
- Het aantal kinderen dat gebruikt maakt van een voorliggende voorziening
- Het cijfer van het cliënt ervaringsonderzoek.

Doelstellingen

b. Investeren in laagdrempelige opvoed- en opgroeiondersteuning.

We investeren in voorzieningen die gezinnen helpen bij het opgroeien en opvoeden. Daarmee voorkomen we dat kleine problemen groot worden. We dragen uit dat sommige dingen bij het gewone leven horen. Dat deze normaal zijn. We maken gebruik van de krachten en talenten van ouders en kinderen en zetten in op de brede kring rondom gezinnen.

Acties

Onderzoeken van de beschikbaarheid van aanvullend preventief aanbod

Omschrijving (toelichting)

We weten dat investeren in preventie loont. Daarom willen we kijken of er aanbod is dat een aanvulling is op ons huidige preventieve aanbod.

Doelstellingen

c. Investeren op de aanpak huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

We gaan verder met de aanpak huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld. We willen dat de onveiligheid zo snel als mogelijk stopt en dat de onveiligheid ook duurzaam stopt. Zo kunnen onze inwoners een veilig en kansrijk leven leiden. We willen daarbij inzetten op het vergroten van beschermende factoren, zoals ervaren steun, aandacht voor trauma's, het versterken van veerkracht en de juiste hulp op het juiste moment. De activiteiten starten in 2024 en lopen door in de jaren daarna.

Acties

Traumasensitief werken in de sociale teams
Omschrijving (toelichting)

In gezinnen waar sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling is vaak sprake van een veelvoud aan problemen, waaronder traumaklachten bij ouders en kinderen. We vinden het belangrijk dat medewerkers die met deze gezinnen werken, bewust zijn van de invloed van ingrijpende levenservaringen op de emoties en het gedrag van volwassenen en kinderen.

Monitoren van alle veiligheidscasuïstiek
Omschrijving (toelichting)

We vinden het belangrijk dat we goed in beeld hebben hoeveel inwoners te maken hebben met huiselijk geweld. Daarnaast willen we ook weten of onze inzet daadwerkelijk bijdraagt aan het duurzaam stoppen van het geweld. Daarom willen we gaan werken aan een goede manier van monitoring.

Starten met Handle with care
Omschrijving (toelichting)

Een beschermende factor voor ingrijpende levenservaringen voor kinderen, is het ervaren van steun. Met het project Handle with Care willen we steun bieden binnen het onderwijs aan kinderen die slachtoffer of getuige zijn geweest van geweld.

Inzetten op veerkrachtbevordering van inwoners
Omschrijving (toelichting)

Inwoners die te maken krijgen met ingrijpende levensgebeurtenissen, kunnen daar hun hele leven de negatieve gevolgen van ondervinden. We willen inzetten op het bevorderen van veerkracht bij inwoners, zodat zij beter met stress en tegenslag om kunnen gaan. We doen dit aan de hand van factoren waarvan we weten dat zij bescherming bieden bij ingrijpende levensgebeurtenissen.

Doelstellingen

d. Verbeteren van de jeugdhulp
We willen in het sociaal domein transformeren. We maken de jeugdhulp beter en goedkoper en we laten de effecten zien. We doen dat onder de vlag van sociale veerkracht.

Acties

Ontwikkelen van beleid voor jeugdhulp bij de sociale teams
Omschrijving (toelichting)

De sociale teams voeren het gemeentelijk (jeugd)beleid uit. Met beleid bepalen we de kaders voor de uitvoering. We hebben een verordening en nadere regels. Daarin beschrijven we die kaders. Daarnaast hebben we handreikingen en werkprocessen.

Het ontwikkelen van de werkprocessen Jeugd was één van de beheersmaatregelen. De jeugdwet is omvangrijk. We vragen veel kennis en kunde van onze casemanagers. De werkprocessen geven richting en handvatten voor de praktijk.

In 2024 willen we deze de werkprocessen en beleidsdocumenten aanvullen. Bijvoorbeeld met de uitkomsten van de beheersmaatregel Top15 cliënten of de bevindingen van onze contractmanager Jeugd. De beleidsaanpassingen zijn geen keurslijf, maar een handvat en normenkader voor professionals. Zowel bij de uitwerking van de hervormingsagenda als de beheersmaatregelen doen we nieuwe dingen. We bedenken mogelijke (beleids-)oplossingen en toetsen die in de praktijk. Als de maatregelen effectief zijn, dan nemen we ze op in het beleid.

U stelt (jaarlijks) de verordening Jeugd vast. Grote wijzingen in het beleid worden dus door u vastgesteld. In het raadsvoorstel nemen we u dan mee in de wijzingen. Wij stellen veranderingen in het beleid vast die meer uitvoerend zijn. De werkprocessen en handreikingen zijn praktisch van aard en worden niet vastgesteld. Over het geheel (uitvoering sociale teams) informeren we u in de begroting en in raadsbrief sociaal domein. Het proces van het aanpassen van het beleid en de uitvoering komt de komende terug in de begroting. Met dit beleid hebben we invloed op ongeveer 41% van Zin en 100% van PGB. In 2022 ging het om ongeveer € 11.000.000 aan jeugdhulp.

Zorgdragen voor betere en goedkopere jeugdhulp

Omschrijving (toelichting)

Gemeenten hebben met de Jeugdwet een enorme maatschappelijke opgave op te lossen. Daarbij is het belangrijk dat we kwaliteit leveren, maar ook dat we dat binnen de beschikbare middelen doen. Dat is de afgelopen jaren ingewikkeld gebleken. Tegelijkertijd doen we het nodige om bij te dragen aan de financiële beheersbaarheid. We doen dat door jeugdhulp beter en goedkoper te maken.

In 2022 en 2023 hebben we beheersmaatregelen opgesteld. Binnen de beheersmaatregelen monitoren we of de jeugdhulp beter en goedkoper wordt. Dat kan zijn beter voor de client of beter voor de casemanager. En goedkoper betekent dat het ons minder kost dan het alternatief. Een goed voorbeeld van een maatregel is de contractmanager Jeugd. Daarin hebben we laten zien dat we beter doen voor cliënten (meer op de toekomst gericht), voor casemanagers (minder onderhandelingen) en dat we geld besparen.

In 2024 verwachten we dat het resultaat van de beheersmaatregelen tussen de € 900.000 en € 1.200.000 ligt ten opzichte van 2021. Daarvan heeft € 675.000 tot € 900.000 direct betrekking op jeugdhulp (voornamelijk Zorg in natura). De beheermaatregelen zijn integraal. De overige besparingen worden binnen Wmo gerealiseerd.

We gaan in 2024 nieuwe beheersmaatregelen uitwerken. U wordt via de raadsbrief sociaal domein over de voortgang geïnformeerd. Daarnaast gaan we kijken hoe we de effecten van de maatregelen in de begroting kunnen verwerken. Beheersmaatregelen worden steeds meer onderdeel van reguliere beleidsontwikkeling. Tegelijkertijd is de financiële opgave voorlopig nog niet opgelost. Het thema financiële beheersbaarheid en financieel resultaat zullen de komende jaren een terugkerend onderwerp zijn in de begroting.

Anders organiseren van de hoogspecialistische jeugdhulp

Omschrijving (toelichting)

We dragen bij aan projecten uit de regio. Eén daarvan is hoogspecialistische jeugdhulp. Daarbij gaan we samen met de regio de jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen anders organiseren. De Big Five staan daarbij centraal (support, wonen, school en werk, inkomen en welzijn). In 2024 wordt een inkooptraject afgerond en vanaf 2025 gaan de afspraken in. In onze gemeente gaat het om een groep van ongeveer 250 jongeren die iets meer dan € 9 miljoen aan jeugdhulp krijgen. Een groot deel van deze jongeren valt onder de gecertificeerde instellingen. Het resultaat van dit project is een nieuwe werkwijze voor de meest kwetsbare kinderen ondersteunt door beter ingekochte jeugdhulp voor deze doelgroep. We informeren u over dit project via de raadsbrief stand van zaken Sociaal domein.

Uitvoeren van het NPG project Bevorderen Sociale Veerkracht

Omschrijving (toelichting)

Dit project richt zich op de groep inwoners met ingewikkelde problemen in hun leven. Met deze inwoners wordt gewerkt aan hun eigen plan voor oplossingen. Deze oplossingen zijn vaak ook te vinden in de informele ondersteuning, vanuit eigen familie en naasten en in de buurt of wijk. Dit project zet daarmee heel actiegericht in op de te maken omslag naar sociale veerkracht. Zie verder paragraaf 2.5.2.

Doelstellingen

e. Jeugdgezondheidszorg basis

Jeugdgezondheidszorg is onderdeel van de wet Publieke Gezondheid. We voeren de wet Publieke Gezondheid uit. We doen dat voornamelijk als onderdeel van de Gemeenschappelijke Regeling van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). Zij voeren de jeugdgezondheidszorg voor ons uit en doen andere taken rondom volksgezondheid zoals SOA preventie, ondersteuning bij maatschappelijke incidenten en bevolkingsonderzoek.

De taken van de GGD zijn allemaal onderdeel van regulier beleid en we geven er jaarlijks ongeveer € 2,3 miljoen aan uit, waarvan € 1.6 miljoen aan de jeugdgezondheidszorg. Er zijn daarom in 2024 aan dit onderwerp geen specifieke acties verbonden. U krijgt jaarlijks de kans om een zienswijze in te dienen op het jaarplan en de begroting van de GGD.

Doelstellingen

f. Onderwijs basis

In Nederland zijn de besturen van scholen verantwoordelijk voor het verzorgen van onderwijs. Als gemeente ondersteunen we het onderwijs. De gemeente heeft een aantal wettelijke taken: Zorgen voor goede en veilige schoolgebouwen, toezicht op de kwaliteit van kinderopvang, zorgen voor ontwikkelaanbod voor peuters, regelen van vervoer voor leerlingen en controleren op de naleving van de leerplicht. Ook zorgen we samen met het onderwijs voor een goede samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. Zo krijgen leerlingen die zorg nodig hebben, de goede ondersteuning.

Kinderen met een risico op achterstand kunnen meedoen aan stimulerende programma's in de peuteropvang (Voorschoolse Educatie, VE). Die risico's worden zo snel mogelijk herkend en van de doelgroepkinderen neemt meer dan 75% deel aan deze programma's (VE). Het aanbod is van goede kwaliteit en er is veel aandacht voor samenwerking met ouders en een goede overdracht naar het basisonderwijs.

Naast controle op naleving van de leerplicht zetten ze in op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Steeds meer jongeren stoppen met school voordat zij een diploma hebben. Jongeren zonder diploma zijn vaker werkloos en afhankelijk van een uitkering. Wij helpen jongeren daarom om zo lang mogelijk op school te blijven. Onze leerplichtambtenaren doen dit door ervoor te zorgen dat kinderen die verzuimen weer snel naar school gaan. Hiervoor werken zij samen met ouders, scholen en soms ook de jeugdhulp. Voor de oudere leeftijdsgroep van 16 tot 23 jaar hebben we een regionale aanpak. De aanpak bestaat uit een pakket aan maatregelen met als doel om jongeren die dat kunnen een diploma te laten halen op minimaal HAVO, VWO of MBO 2 niveau.

Dit is allemaal onderdeel van regulier beleid. Dit voeren we elk jaar uit. De belangrijkste indicatoren voor dit deel van begroting zijn:
- Deelnamepercentage voorschoolse educatie
- Aantal voortijdig schoolverlaters
- Aantal deelnemers leerlingenvervoer

Doelstellingen

g. We vergroten gelijke kansen in het onderwijs

We doen zoveel mogelijk om te zorgen dat alle kinderen kansrijk opgroeien. Achterstanden proberen we al op jonge leeftijd te voorkomen. Alle peuters moeten een goede start kunnen maken in het basisonderwijs. Peuters die een duwtje in de rug nodig hebben, kunnen extra uren naar de peuterspeelzaal. Daar krijgen ze een ondersteunend taal- en rekenaanbod. Samen met de peuteropvang en de schoolbesturen werken we aan opvang en onderwijs dat goed op elkaar aansluit en dat aansluit bij de leerlingen. We dagen kinderen en jongeren uit om hun talenten te ontwikkelen. Hiervoor verbinden we het onderwijs met welzijn, sport en cultuur.
Kansrijk opgroeien stimuleren we ook door te werken aan samenhangende ondersteuning met het kind/gezin als uitgangspunt. Dit vraagt om een goede samenwerking kind-gezin-onderwijs-omgeving-ondersteuning. Ondersteuning is gericht op het vergroten van veerkracht.

De activiteiten zijn gestart en lopen door in 2024 en verder. Voor de uitvoering van onderwijsachterstandenbeleid ontvangen we jaarlijks circa 2 miljoen en de voortgang volgen we via

het structurele overleg met schoolbesturen en kinderopvang (Lokaal Educatieve Agenda). Voor de uitvoering van Tijd voor Toekomst (inclusief schoolontbijt en kind-ouder-ondersteuners) zetten we vanuit NPG-, NPO- en Regiodeal-gelden in 2024 € 1,9 miljoen in. Tijd voor Toekomst wordt door de Hanzehogeschool gemonitord en kind-ouder-ondersteuners door Sinzer.

Acties

Uitvoeren van het Onderwijskansenakkoord
Omschrijving (toelichting)

- We stellen een extra subsidie beschikbaar voor activiteiten die bijdragen aan het vergroten van onderwijskansen.
- We zorgen voor ondersteuning om de integrale samenwerking in de kindcentra te bevorderen.
- We organiseren kennis- /inspiratiebijeenkomsten over het vergroten van onderwijskansen.
- We voeren overleg met de betrokkenen bij het onderwijskansenakkoord om de voortgang te volgen.

Uitvoeren van het project Kind-Ouder ondersteuners
Omschrijving (toelichting)

Vanuit Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zijn we gestart in schooljaar 2022/2023 met 7 kind-ouder-ondersteuners op 7 kindcentra in Midden-Groningen. Elke ondersteuner is tussen de 20 en 32 uur per week op locatie aanwezig. Zij zijn er voor laagdrempelige ondersteuning op sociaal-emotioneel gebied. Ze zorgen ervoor dat kleine problemen niet uitgroeien tot grote problemen, zodat kinderen beter in hun vel zitten, makkelijker tot leren komen en er op langere termijn minder jeugdhulp nodig is.

Uitvoeren van het NPG-project Tijd voor Toekomst
Omschrijving (toelichting)

Zie programma 2.5.2. Nationaal Programma Groningen

Doelstellingen

i. Kinderen krijgen onderwijs in een stimulerend, veilig en toekomstbestendig schoolgebouw
Wij hebben een wettelijke zorgplicht voor huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Dit gaat over nieuwbouw van een school, uitbreiding van een school, renovatie van een school, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging in verband met schade.

Acties

Opstellen van het Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting
Omschrijving (toelichting)

Het Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting bevat de jaarlijks, door de schoolbesturen ingediende aanvragen voor onder andere eerste onderwijsleermiddelen, huur, capaciteitsuitbreiding of nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Uw raad wordt gevraagd de nodige middelen beschikbaar te stellen. De toegekende voorzieningen worden daarna uitgevoerd door de schoolbesturen en/of de gemeente.

Opstellen van een Integraal Huisvestingsplan (IHP)
Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben we het scholenprogramma afgerond. Bijna alle scholen in onze gemeente zijn hierbij toekomstbestendig gemaakt. De volgende stap is het ontwikkelen van een Integraal Huisvestingsplan (IHP) in 2024. Gemeenten, schoolbesturen en de kinderopvangaanbieders leggen samen in gelijkwaardigheid het onderwijshuisvestingsbeleid vast voor een periode van vier jaar, met een doorkijk van 20 jaar. Daarnaast is er een wetsvoorstel om gemeenten te verplichten om een IHP voor schoolgebouwen te maken. Naar verwachting treedt deze in 2025 in werking.

Doelstellingen

j. Volwassenen kunnen meedoen in onze samenleving doordat ze voldoende geletterd zijn

Iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Echter, te veel inwoners hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen heb je deze vaardigheden wél nodig. Vanuit WEB-middelen en extra gelden via centrumgemeente Groningen zetten we in op de aanpak laaggeletterdheid voor volwassenen. In de paragrafen over VVE en onderwijs wordt omschreven op welke manier we investeren in leesbevordering bij kinderen.

Acties

Aanbieden van volwasseneneducatie

Omschrijving (toelichting)

We bieden inwoners de mogelijkheid om hun basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden te verbeteren. Inwoners met een andere moedertaal dan Nederlands kunnen terecht bij Stichting Itom. Inwoners met Nederlands als moedertaal kunnen terecht bij het Noorderpoort. Het aantal aanmeldingen is nog steeds niet op het niveau van voor de coronacrisis. Door de coronacrisis moesten scholen de deuren (tijdelijk) sluiten. Veel cursussen gingen daarom niet door of werden alleen digitaal gegeven. We voeren daarom gesprekken met het Noorderpoortcollege, met als doel een gemeentelijk educatieplan voor NT1 op te stellen. Daarnaast gaan we meer reclame maken voor volwasseneneducatie bij het Taalhuis, de Gemeentelijke Kredietbank, BWRI en bij maatschappelijke organisaties om het gebruik te bevorderen.

Investeren in de leesbevordering van kinderen en ouders

Omschrijving (toelichting)

Bij het opstellen van het educatieplan wordt samengewerkt met het netwerk laaggeletterdheid om het lezen van kinderen en hun ouders te bevorderen.

Inzetten op de betrokkenheid en inzet van werkgevers

Omschrijving (toelichting)

Taalhuiscoördinator, beleidsmedewerker gemeente en werkgeverscoördinator vanuit centrumgemeente Groningen gaan in gesprek met werkgevers om een aanpak voor laaggeletterdheid binnen het bedrijf te ontwikkelen. We onderzoeken koppelingen met bedrijven en organisaties om medewerkers met een taal-/onderwijsachterstand deel te laten nemen aan NT1 onderwijs.

Vergroten van de bewustwording en herkenning van laaggeletterdheid

Omschrijving (toelichting)

Samen met maatschappelijke partners zorgen we voor betere samenwerking, eerdere signalering en doorverwijzing. Daarnaast traint de Taalhuiscoördinator en Stichting Lezen en Schrijven professionals binnen onze gemeente in het signaleren en doorverwijzen bij laaggeletterdheid.

Indicatoren

Aantal voortijdige schoolverlaters	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Aantal voortijdige schoolverlaters	113	123	109	121
Percentage Aantal voortijdige schoolverlaters landelijk	2,0	1,7	1,9	2,3
Percentage Aantal voortijdige schoolverlaters Midden-Groningen	2,01	2,05	2,31	2,63

2.2.5 Participatiewet

Inleiding

In deze paragraaf geven we aan hoe we inwoners helpen om (weer) mee te doen aan de samenleving, bij voorkeur met betaald werk. Belangrijke wetten hiervoor zijn de Participatiewet en de Wet Inburgering. We krijgen geld van het Rijk voor:

- het ontwikkelen van talenten van inwoners.
- het organiseren van beschermde werkplekken.
- uitkeringen als betaald werk (nog) niet lukt.
- extra financiële ondersteuning voor inwoners met een laag inkomen.

Ambities

Alle inwoners kunnen hun talenten inzetten, het liefst via betaald werk.
Alle inwoners kunnen de noodzakelijke kosten betalen en hebben genoeg geld om mee te doen aan sociale activiteiten.

Trends en ontwikkelingen

Lage werkloosheid
Er is een groot tekort aan personeel. Belangrijke taken voor de woningbouw, zorg en het klimaat kunnen niet worden uitgevoerd. Inwoners kunnen door de grote vraag naar personeel makkelijker een betaalde baan vinden. We zien dat het aantal inwoners met een bijstandsuitkering is gedaald. Helaas kan niet iedereen hiervan profiteren. De praktijk laat zien dat veel inwoners met een uitkering te maken hebben met stevige mentale, lichamelijke of sociale problemen. Dit vraagt veel begeleiding en soms ook aangepast werk.

Ontwikkelbedrijf BWRI
Onze gemeente heeft een eigen plek waar alle inwoners die een zetje in de rug nodig hebben zich kunnen ontwikkelen. Inwoners kunnen er scholing volgen of werkervaring opdoen. Het ontwikkelbedrijf biedt ook betaalde banen voor inwoners die (nog) niet bij een gewone werkgever aan de slag kunnen. Nieuw is dat we niet alleen hulp bieden aan inwoners met een bijstandsuitkering. Alle inwoners met een ontwikkelvraag kunnen bij ons terecht. Samen met de inwoner kijken we naar een passend aanbod om de stap naar werk mogelijk te maken. Wij kunnen dat meestal zelf bieden, maar soms past een ander aanbod beter. We zorgen er dan ook voor dat de inwoner daar terechtkomt.

Soepele regels voor mensen met een uitkering
De regering die er nu nog is, wil minder streng worden voor mensen met een uitkering door:
de mens meer centraal te stellen in plaats van de wet; meer ruimte te bieden voor de persoonlijke situatie van mensen; meer uit te gaan van vertrouwen. Mensen met een uitkering moeten bijvoorbeeld giften kunnen ontvangen of voor een langere periode wat kunnen bijverdienen zonder dat dit direct gevolgen heeft voor hun uitkering. Het is de bedoeling dat de Participatiewet op een aantal punten wordt aangepast. Het wetsvoorstel heet Participatiewet in balans. Het is nog onzeker wanneer er over dit voorstel wordt besloten.

Doelstellingen

a. De financiële hulp past goed bij wat onze inwoners met een laag inkomen nodig hebben.

We helpen inwoners om de noodzakelijke kosten te kunnen betalen: inwoners met te weinig inkomen en/ of spaargeld ondersteunen wij met een uitkering. Samen met sociale organisaties als de Voedselbank, Kledingbank Maxima en Stichting Urgente Noden helpen we inwoners om de noodzakelijke kosten te betalen.

We zorgen ervoor dat gezinnen met een laag inkomen volop mee kunnen doen aan sociale activiteiten. We hebben financiële regelingen voor gezinnen met een laag inkomen. Zo kunnen

inwoners een vergoeding krijgen voor een sportactiviteit of een cursus. Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen helpen we extra omdat de financiële thuis geen probleem mag zijn voor hun ontwikkeling. We hebben voor kinderen bijvoorbeeld geld voor schoolkosten en een fiets. Ook sociale organisaties als het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Leergeld maken het mogelijk voor kinderen om volop mee te doen.

Acties

Onderzoek financiële ondersteuning
Omschrijving (toelichting)

We vragen een bureau om onderzoek te doen naar de effecten van onze financiële hulp voor inwoners met een laag inkomen. We willen weten of onze hulp voldoende past bij wat inwoners nodig hebben. En hoe we inwoners zonder uitkering beter kunnen bereiken, zoals de ouderen en werkenden. De resultaten van het onderzoek gebruiken we om onze hulp te verbeteren.

Doelstellingen

b. Inwoners hebben een betaalde baan. Als dat (nog) niet lukt, dan blijven inwoners hun talenten en mogelijkheden gebruiken
Wij maken meedoen mogelijk. Het doel is om inwoners te helpen aan een betaalde baan. Inwoners met een betaalde baan voelen zich namelijk gezonder en gelukkiger, gaan minder vaak naar de huisarts en gebruiken minder medicijnen. En niet het minste, kinderen die opgroeien in een gezin waar ouders werken, gaan vaak een betere toekomst tegemoet. Als betaald werk niet lukt dan zijn er andere mogelijkheden om talenten te gebruiken, zoals vrijwilligerswerk of dagbesteding.

Acties

Uitvoeren actieplan arbeidsmarktregio Werk in Zicht
Omschrijving (toelichting)

We hebben samen met andere gemeenten, het UWV en de provincies een plan gemaakt. We willen samen bereiken dat in de komende 4 jaar 20.000 inwoners uit de provincie Groningen en Noord-Drenthe stappen maken naar of tijdens hun werk. Zo helpen we mee om personeelstekorten op te lossen. We maken in de arbeidsmarktregio een actieplan voor het jaar 2024. Voor de uitvoering van het plan krijgen we geld van de arbeidsmarktregio.

Uitvoeren van het project 'Weer in Beeld'
Omschrijving (toelichting)

We zijn in 2023 gestart met het project ‘Weer in Beeld’. Deze loopt tot 1 januari 2025. We hebben een grote groep inwoners (525 personen) die al meer dan 5 jaar een bijstandsuitkering ontvangen. Tot nu toe konden zij de stap naar (volledig) betaald werk niet maken. Dat kan komen door allerlei zaken. De situaties van de inwoners in deze groep zijn heel verschillend. Sommige van deze inwoners hebben dagbesteding van de Wmo; werken deeltijd door de situatie thuis; zijn mantelzorger of hebben psychische problemen et cetera. Wij willen de mogelijkheden om mee te doen voor deze groep opnieuw beoordelen. Misschien zijn er toch nog (kleine) stappen mogelijk. Zo op het eerste gezicht, kleine stappen als meedoen aan een sociale activiteit of het meedoen aan vrijwilligerswerk zien we ook als een succes. We betalen dit project met subsidie van het Europees Sociaal Fonds.

Re-integratiebeleid 2024-2027
Omschrijving (toelichting)

Wij hebben een re-integratieplan dat loopt van 2020 tot 2023. We maken een nieuw plan waarin staat hoe we inwoners in de komende jaren gaan ondersteunen en hoe we dit gaan financieren.

Doelstellingen

c. Inwoners met een arbeidsbeperking kunnen een eigen inkomen verdienen

Sommige inwoners hebben een beperking dat het lastig maakt om in een betaalde baan te werken. De beperking maakt dan bijvoorbeeld dat de inwoner langzamer werkt, meer uitleg nodig heeft of alleen in een beschermde omgeving kan werken. Wij helpen deze inwoners bij het vinden en houden van een betaalde baan. We plaatsen inwoners het liefst bij een gewone werkgever. We geven bijvoorbeeld een vergoeding aan werkgevers voor de loonkosten van een werknemer met een arbeidsbeperking. De vergoeding maakt het voor werkgevers financieel mogelijk om een inwoner met een arbeidsbeperking een betaalde baan te geven.

Sommige inwoners hebben zoveel aanpassingen nodig op hun werkplek dat het niet lukt om bij een normale werkgever te werken. Voor deze inwoners zijn er betaalde werkplekken in een beschermde omgeving bij het Werkbedrijf BWRI. Het Rijk bepaalt elk jaar hoeveel beschutte werkplekken een gemeente moet hebben.

Acties

Extra beschermde werkplekken

Omschrijving (toelichting)

Wij hebben binnen het Ontwikkelbedrijf BWRI veel meer beschermde werkplekken dan dat we verplicht zijn van het Rijk en waarvoor we geld krijgen. Desondanks hebben we toch nog een wachtlijst voor inwoners ouder dan 23 jaar. Het duurt gemiddeld 3 jaar voordat er een plek vrijkomt Dit is niet goed voor de inwoner, maar ook niet voor de gemeente. Veel inwoners hebben zo onnodig lang een uitkering. Wij stoppen met de wachtlijst. Alle inwoners die een beschermde werkplek nodig hebben, kunnen meteen een betaalde baan krijgen bij het ontwikkelbedrijf. We proberen waar mogelijk inwoners te begeleiden naar een baan bij een gewone werkgever. Als dat niet lukt, blijven inwoners werken bij het ontwikkelbedrijf.

Doelstellingen

d. Ondernemers met financiële problemen worden snel geholpen.

We hebben het loket zelfstandigen. Dit loket helpt inwoners die vanuit de uitkering willen starten met een eigen bedrijf. Het loket is er ook voor kleine ondernemers die tijdelijk niet genoeg inkomen uit hun bedrijf kunnen halen. Het bedrijf moet dan in de toekomst wel genoeg winst opleveren. De hulp kan bestaan uit tijdelijke extra inkomen of een lening voor het bedrijf. Soms is het beter voor de ondernemer om te stoppen. We ondersteunen de inwoner dan bij het vinden van een andere betaalde baan. Verder zorgen we ervoor dat ondernemers met financiële zorgen terechtkomen bij de Kredietbank. De Kredietbank biedt hulp bij het oplossen van schulden.

Acties

Onderzoek naar toekomst loket zelfstandigen

Omschrijving (toelichting)

We hebben als gemeente de wettelijke taak om zelfstandigen met financiële problemen te helpen en inwoners die vanuit de uitkering willen starten met een bedrijf te ondersteunen. We kregen tijdens de coronaperiode extra geld van het rijk om zelfstandigen te helpen. Dit geld hebben we gebruikt om het loket zelfstandigen op te zetten. Met het loket kunnen we meer zelfstandigen helpen en hebben we onze hulp kunnen verbeteren. We hebben bijvoorbeeld meer kennis zodat we dat niet meer hoeven in te kopen. Er is geld voor het loket tot 1 augustus 2024. We maken daarom een advies over de toekomst van het loket.

Doelstellingen

e. Inwoners die nieuw zijn in Nederland voelen zich hier thuis en kunnen snel meedoen, het liefst via betaald werk

Veel inwoners die vanuit het buitenland in Nederland komen wonen, zijn verplicht om in te burgeren. Het gaat vooral om mensen die vanuit een ander werelddeel dan Europa, in onze gemeente komen wonen. Meestal gaat het om vluchtelingen. Inburgeren betekent dat inwoners de Nederlandse taal moeten leren, weten hoe alles geregeld is in Nederland en wat onze cultuur is. Vanaf 1 januari 2022 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de inburgering.

We blijven in 2024 inwoners die moeten inburgeren op de volgende manieren ondersteunen:

Praktische hulp
Vluchtelingen komen vanuit een asielzoekerscentrum in onze gemeente wonen. Wij geven geld aan Humanitas voor het bieden van praktische hulp aan vluchtelingen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het regelen van onderwijs voor de kinderen, aanvraag van een uitkering of het vinden van een huisarts. De vrijwilligers van Humanitas geven de hulp. Humanitas biedt ook een plek voor inwoners die nieuw zijn in Nederland om elkaar te ontmoeten. De ontmoeting wordt gecombineerd met het oefenen van de Nederlandse taal, een computercursus of het krijgen van informatie over hoe alles geregeld is in Nederland. Het helpt dat de taalschool Stichting Itom in hetzelfde gebouw een plek heeft. Zo weten deze inwoners de ontmoetingsplek goed te vinden en werken Humanitas en Stichting Itom samen om een goed programma te maken.

Hulp bij inburgeren
Inwoners met de plicht om in te burgeren, krijgen taallessen. De taallessen worden gecombineerd met activiteiten zoals betaald werk, vrijwilligerswerk of een taalstage. Voor iedereen is de inburgering anders omdat we kijken naar wat past bij de talenten en mogelijkheden. Inburgeraars leren de taal op een zo hoog mogelijk niveau. Ook is de inzet dat inwoners na de inburgering kunnen werken in een betaalde baan. Jongeren bereiden we tijdens de inburgering voor op het volgen van een opleiding in Nederland.

Doelstellingen

f. Vluchtelingen uit Oekraïne worden goed opgevangen.

Vanaf maart 2022 wonen er veel vluchtelingen uit Oekraïne die weg moesten uit hun land door de oorlog met Rusland. Wij hebben 3 opvangplekken in de gemeente waar we ongeveer 285 vluchtelingen opvangen. Deze zijn in Hoogezand, Slochteren en Muntendam. Op deze plekken werken woonbegeleiders. Zij helpen vluchtelingen met praktische zaken; zorgen voor activiteiten op de opvangplek. Zij geven extra hulp aan vluchtelingen die het moeilijk hebben en schakelen waar nodig extra hulp in. Er wonen ongeveer 100 vluchtelingen in een eigen huis of bij een gastgezin. Zij kunnen ook (praktische) hulp krijgen van de woonbegeleiders.

We blijven het volgende doen in het jaar 2024:
- Vluchtelingen krijgen geld om noodzakelijke kosten te kunnen betalen.
- We helpen vluchtelingen bij het vinden van betaald werk. We werken hiervoor samen met uitzendbureaus.

Acties

Kinderen krijgen een plek op de gewone basisscholen

Omschrijving (toelichting)

De kinderen gaan nu nog naar een speciale Oekraïense basisschool in Foxhol. In de loop van het schooljaar 2023/2024 gaat deze speciale school stoppen. Kinderen gaan dan naar de gewone basisscholen in de gemeente. Zo leren zij de Nederlandse cultuur kennen en kunnen zij beter meedoen in Nederland.

Geven van meer Nederlandse taallessen

Omschrijving (toelichting)

Nu de vluchtelingen langer in Nederland blijven is het belangrijk dat zij zich goed kunnen redden met de taal. We kijken wat de vluchtelingen nodig hebben. We maken dan een taalaanbod.

Zorgen voor betere opvangplekken

Omschrijving (toelichting)

De opvangplekken die we nu hebben, waren geschikt om vluchtelingen voor een kortere periode op te vangen. Nu vluchtelingen langer in Nederland blijven, willen we zorgen voor betere opvang waar zij voor langere tijd goed kunnen wonen.

Indicatoren

Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering	2020	2021	2022	2023	2024
Bijzondere Bijstand (Aantal huishoudens)	1797	1697	1593	1600 (prognose)	1622 (prognose)

Bereik minimavoorzieningen	2020	2021	2022
Bijzondere Bijstand (Aantal huishoudens)	1928	1865	1644
Individuele Inkomenstoeslag (Aantal huishoudens)	1192	1229	1250
Webwinkel Meedoenfonnds (Aantal personen)	3629	3604	3891
Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering (Aantal personen)	1702	1691	1698
Maatwerkbudget (aantal kinderen)	38	16	10
Voedselbank (Aantal personen)	1064	1000	1444
Stichting Urgente Noden (Aantal personen)	44	50	46
Kledingbank Maxima Sappemeer en Veendam (Aantal personen)	1015	1316	2392
Jeugdfonds Sport en Cultuur (Aantal kinderen)	222	223	173
Stichting Leergeld (Aantal kinderen)	145	158	185
Voorzieningenwijzer (aantal huishoudens)			220
Gemiddelde besparing per huishouden			375 Euro

Aantal inwoners dat vanuit de uitkering een betaalde baan heeft gevonden	2020	2021	2022
Aantal	170	174	132

Aantal personen ondersteund	2020	2021	2022
Begeleid naar betaald werk	170	174	132

Resultaat van de ondersteuning van de hulp aan zelfstandigen	2020
Versterken van de onderneming	189
Hulp bij schulden	48,0
Begeleiding naar baan of bijbaan	45

Aantal inwoners met een arbeidshandicap dat een betaalde baan heeft bij een normale werkgever	2020	2021	2022
Aantal (Peildatum 31 december)	96	108	119

Aantal inwoners met een baan in de beschermde omgeving van het Ontwikkelbedrijf BWRI	2020	2021	2022
Opdracht van het Rijk	32	37	41
Aantal ingevulde plekken peildatum 31 december	56,0	64,0	79,0

Aantal inburgeringstrajecten WI2121	2022
Aantal gestart	82
Aantal lopend peildatum 31 december	0,0
Aantal afgerond peildatum 31 december	0

Vluchtelingen uit Oekraine worden goed opgevangen
Aantal opgevangen vluchtelingen in een gastgezin
Aantal opgevangen vluchtelingen in de gemeentelijke opvang

2.2.6 Schuldhulpverlening

Inleiding

Onze Kredietbank voert de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) uit. Ons beleidsplan 2022-2026 met de titel: ‘Samen zorgen voor rust in je geldzaken’ helpt ons hierbij. Belangrijke onderwerpen voor 2024 zijn:

- Aanbesteding van schuldhulpverlening voor ondernemers;
- Financiële zelfredzaamheid van statushouders;
- Wij zetten de inwoner centraal. Onze inwoners ontvangen best passende, minst ingrijpende financiële maatregel;

- Klanten van de Kredietbank die op hun eigen niveau mee doen aan hun financiële administratie. Zo kort als kan, zo lang als nodig;
- Financiële educatie in het basis-en voorgezet onderwijs.

Ambities

Samen met onze inwoners werken wij aan een toekomst zonder schulden. Wij willen makkelijk bereikbaar zijn voor onze inwoners en werken op basis van vertrouwen. Wij hebben een persoonlijke aanpak en stellen onze klant centraal. Samen zorgen we voor rust in geldzaken.

Trends en ontwikkelingen

Gevolgen energiecrisis
In 2022 en 2023 gingen de kosten voor het huishouden en energie flink omhoog. Door steun van de overheid zijn veel mensen geholpen. Toch hebben sommige mensen nog problemen met hoge energierekeningen. Wij willen inwoners met (beginnende) geldproblemen zo snel mogelijk bereiken. Team Eropaf neemt daarom contact op met inwoners met geldproblemen. Door gemakkelijk bereikbaar te zijn voor onze inwoners willen wij zo snel mogelijk rust in geldzaken bieden. Team Eropaf zet zich ook in om de samenwerking met de sociale teams te versterken, bijvoorbeeld door deel uit te maken van de aanmeldteams.

Aandacht voor ondernemers
Voor het jaar 2024 houden wij er rekening mee dat meer ondernemers onze hulp zullen nodig hebben. Ondernemers waren in 2023 net bekomen van de gevolgen van de coronapandemie toen de kosten voor energie stegen. Veel ondernemers hadden in 2023 nog belastingschulden. In 2023 is de belastingdienst deze actief gaan invorderen. Wij verwachten daarom dat het aantal ondernemers wat onze hulp nodig heeft verder zal stijgen.

Aandacht voor statushouders
De Kredietbank helpt statushouders met hun geldzaken, dit heet financieel ontzorgen. Het aantal statushouders wat in onze gemeente komt stijgt snel. In 2023 is dit verdubbeld in vergelijking met het jaar daarvoor. Wij verwachten dat wij ook in 2024 veel statushouders moeten helpen.

Kortere duur Schuldenregeling
In 2023 heeft de overheid besloten om de periode van de schuldenregeling te verkorten. Vanaf 1 juli 2023 werd deze periode verkort naar 18 maanden. Hierdoor zijn inwoners met schulden sneller schuldenvrij. Tijd en aandacht voor begeleiding en coaching naar zelfredzaamheid van onze klanten is daarom in 2024 nog belangrijker.

Doelstellingen

a. Wij hebben aandacht voor onze inwoners en bijzondere doelgroepen

Wij hebben aandacht voor kwetsbare inwoners. Inwoners die wel een ‘zetje in de rug’ kunnen gebruiken. Dit doen wij door gemakkelijk bereikbaar te zijn. En door actief contact te zoeken met onze inwoners. Als onze inwoners onze hulp aanvaarden, vinden wij het belangrijk dat inwoners zo veel mogelijk betrokken blijven bij hun geldzaken. Wij nemen geen geldzaken over als dit niet nodig is. In 2024 hebben wij speciale aandacht voor ondernemers, statushouders en jongeren.

Het project 'Jongeren met Toekomst' helpt kwetsbare jongeren met financiële problemen. Dit is een project van het Nationaal Programma Groningen. Het wordt daarom verantwoord in programma 5.

Acties

Schuldhulpverlening voor ondernemers wordt aanbesteed aan een betrouwbare partner.

Omschrijving (toelichting)

Ondernemers die tijdelijk niet genoeg inkomen hebben, kunnen hulp krijgen van het loket zelfstandigen. Als er financiele zorgen zijn, dan biedt de Kredietbank hulp. Onze hulp moet aansluiten op de wensen van de ondernemer. Daarom willen wij invloed hebben op de dienstverlening die wordt aangeboden. Dit doen wij door regelmatig overleg te hebben met de partner die het werk uitvoert.

Samen met statushouders werken wij aan hun financiële zelfredzaamheid.
Omschrijving (toelichting)

Statushouders die in onze gemeente komen wonen worden het eerste half jaar financieel ontzorgd. Hiervoor werken wij samen met BWRI en Humanitas. De belangrijkste vaste lasten worden doorbetaald. De budgetcoach statushouders werkt samen met statushouders aan financiële zelfredzaamheid. Het aantal statushouders dat in 2023 in onze gemeente moest worden gehuisvest verdubbelde in vergelijking met 2022. Extra inzet van onze budgetcoach was en blijft nodig.

Onze website is voor iedereen toegankelijk.
Omschrijving (toelichting)

Beelden en filmpjes gaan deel uitmaken van onze website. Wij motiveren inwoners op een positieve manier om contact met ons op te nemen. Eind 2023 of begin 2024 willen wij een geldkrant sturen naar alle inwoners van Midden-Groningen. Hierin brengen wij informatie, maar ook ervaringsverhalen van inwoners.

Doelstellingen

b. Wij werken samen met onze ketenpartners
In onze gemeente heeft meer dan 1 op de 3 huishoudens het risico op problematische schulden. Samen met onze ketenpartners willen wij voor deze huishoudens klaar staan. Dit doen wij onder andere door samen te werken met bewindvoerders. Met vijf bewindvoerders hebben wij afspraken gemaakt. Deze afspraken hebben wij vastgelegd in een contract, ook wel convenant genoemd.

Acties

Inwoners ontvangen de best passende, minst ingrijpende vorm van financiële ondersteuning.
Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben wij de werking van het convenant beoordeeld. In 2024 voeren wij de acties die uit deze beoordeling komen uit. Samen met bewindvoerders bespreken we hoe het bewind verloopt en wat er nodig is om de klant aan te melden voor schuldhulpverlening.

Doelstellingen

c. Wij zetten de klant centraal
In 2022 hebben wij de tevredenheid van onze klanten gemeten. Ons rapportcijfer was een 8,6. In 2023 heeft de Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK) onderzocht of de Kredietbank Midden-Groningen de NVVK-belofte naleeft. De NVVK-belofte geeft aan wat inwoners van een Kredietbank mogen verwachten. In dit onderzoek kregen wij als rapportcijfer een 8,8. Wij zijn blij met deze beoordelingen. In 2024 voeren wij opnieuw een klanttevredenheidsonderzoek uit. Wij zetten ons in om in eenzelfde resultaat te behalen.

Acties

Onze klanten zijn tevreden over onze hulp.
Omschrijving (toelichting)

Het rapportcijfer van ons klanttevredenheidsonderzoek is minimaal een 8.

Doelstellingen

d. Wij zetten in op een duurzame oplossing
De periode van de schuldenregeling is verkort. Vanaf 1 juli 2023 lossen inwoners in een schuldenregeling nog 18 maanden af. Eerst was dit 36 maanden. Inwoners met schulden zijn nu

sneller schuldenvrij. Daardoor is het nog belangrijker geworden om tijd en aandacht te besteden aan de zelfredzaamheid van onze klanten.

Acties

Onze klanten doen op hun eigen niveau mee met hun financiële administratie.

Omschrijving (toelichting)

In 2024 hebben wij met al onze budgetbeheer klanten gesproken over zelfredzaamheid. Klanten die een stap richting financiële zelfredzaamheid kunnen zetten helpen wij hiermee.

Doelstellingen

e. Wij zetten in op preventie en we gaan erop af!

Vroegsignalering is een wettelijke taak van de kredietbank. Inwoners met beginnende betalingsproblemen worden actief benaderd om tot een oplossing te komen. In het NPG-project 'de IJsberg' worden inwoners met langdurige financiële problemen actief benaderd om hulp te bieden. In de praktijk blijkt dat deze taken overlappen. Daarom zijn deze samengevoegd in Team Eropaf. Wij willen inwoners met geldproblemen zo snel mogelijk bereiken. Dit doen wij door deze inwoners actief te benaderen. De taken van Team Eropaf worden verantwoord in programma 5.

Financiële educatie op scholen draagt bij aan een gezonde financiële toekomst. In 2023 hebben wij opnieuw contacten met scholen gelegd. Dit als gevolg van de corona periode. In overleg met scholen willen wij in 2024 een start maken om financiële educatie een vaste plek te geven in het onderwijs.

Acties

Wij zetten ons in om financiële educatie een vaste plek in het onderwijs te geven.

Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben wij in de week van het geld een theatervoorstelling aangeboden. Alle groepen 3 en 4 van de basisscholen in Midden-Groningen waren hiervoor uitgenodigd. Alle derde klassen van het Aletta Jacobs College hebben meegedaan aan 'discussiëren kun je leren'. Hierin stond het thema armoede centraal.

2.2.7 Sociale teams

Inleiding

De sociale teams hebben een centrale rol in het sociaal domein. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor inwoners die een vraag tot ondersteuning hebben. De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Ook geven ze zelf lichte ondersteuning aan inwoners op alle levensdomeinen. Dit werk van de sociale teams gebeurt vanuit de drie sociale wetten die we moeten uitvoeren: de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet.

De sociale teams zijn ondergebracht bij Kwartier Zorg en Welzijn. Het welzijnswerk wordt steeds meer geïntegreerd binnen de teams.

De sociale teams zijn belangrijk voor Sociale veerkracht. Zij helpen mee aan de verandering die we willen maken. Samen met inwoners kijken ze naar wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zodat er met de inwoners betere oplossingen worden gevonden.

Ambities

De sociale teams bevorderen de veerkracht, zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners, juist in die situaties waarin deze kleiner dreigen te worden. De sociale teams helpen inwoners bovendien om de kring van mensen om hen heen breder en sterker te maken.

Trends en ontwikkelingen

De sociale teams blijven zich ontwikkelen
De sociale teams werken sinds 2021 met vier ontwikkelvelden. Deze ontwikkelvelden zijn bedoeld om werkwijzen in de teams te verbeteren. De ontwikkelvelden hebben betrekking op de samenwerking met het onderwijs, de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, complexe problematiek in gezinnen, en het organiseren een integrale toegang voor de inwoner tot het gehele sociaal domein. Alle medewerkers van de teams dragen actief bij aan de ontwikkelvelden. Eind 2021 zijn de plannen van aanpak vastgesteld. In 2024 werken de teams verder aan het uitvoeren van deze plannen.

Werken aan verandering met NPG-projecten
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. Verschillende projecten worden vanuit de visie Sociale veerkracht uitgevoerd. In een aantal van deze projecten hebben de sociale teams een centrale rol: Bevordering Sociale veerkracht, Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting en de JIM-aanpak. Met deze projecten worden nieuwe werkwijzen uitgeprobeerd om inwoners meer eigenaarschap en zeggenschap te geven en de kring rondom hen groter te maken. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in programma 2.5 Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

Verhuizingen van de sociaal teams
Sinds 1 januari 2021 werken we met vier integrale sociale teams. Daarmee zijn ook de omvang en samenstelling van de sociale teams veranderd. Sommige van de sociale teams zijn door de nieuwe indeling verhuisd naar een nieuwe locatie. Daarnaast moest Sociaal Team Noord tijdelijk verhuizen vanwege de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Bij de nieuwe locaties is zoveel mogelijk rekening gehouden met onze visie voor de sociale teams. Namelijk die van een plek waar mensen makkelijk binnenlopen en met slimme combinaties met welzijnsactiviteiten en maatschappelijke partners.

Beheersing kosten sociaal domein
De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Daarmee spelen ze een belangrijk rol in het beheersen van de kosten van jeugdhulp en Wmo. De sociale teams geven in 2024 uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan. Zie 2.2.3 Wmo en 2.2.4 Jeugd voor meer informatie over de beheersmaatregelen.

Doelstellingen

a. De sociale teams begeleiden inwoners naar de juiste zorg en ondersteuning
De sociale teams hebben een belangrijke rol in het uitdragen van de visie Sociale veerkracht. In 2024 willen we de werkwijzen en inrichting van de sociale teams verder ontwikkelen, zodat zij ons inwoners nog beter naar de juiste zorg en ondersteuning kunnen begeleiden. Ingezette zorg en ondersteuning heeft alleen zin als deze leidt tot een verhoging van het welbevinden van de inwoner en zijn of haar omgeving. In 2024 willen we meer sturen op het resultaat van de geboden ondersteuning.

Doelstellingen

b. De sociale teams werken meer samen met de welzijnsdiensten
Ondersteuningsvragen van inwoners pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Door aansluiting van het welzijnswerk binnen de teams maken we meer voorliggende ondersteuning mogelijk, liefst in groepsverband. Dit zorgt ervoor dat er minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op professionele zorg en ondersteuning.

Doelstellingen

c. Inwoners ontvangen de benodigde hulp en ondersteuning binnen de wettelijke termijnen
We zetten in op het verkleinen van de wachtlijsten binnen de sociale teams en het beperken van de wachttijden tot de wettelijke termijnen.

Doelstellingen

d. De sociale teams hebben een goed beeld van de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijke uitdagingen

Goed zicht op de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijk uitdagingen zorgt ervoor dat we beter kunnen inschatten of de sociale teams de goede dingen doen, en of ze de goede dingen goed doen. De sociale teams kunnen zich met de juiste informatie en gegevens ook beter en sneller aanpassen aan ontwikkelingen in de lokale samenleving.

2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2022	10,5	4,2
		2021	1,5	2,7
		2020	2,3	2,7
		2019	2,1	2,4
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2022	24	24
		2021	27	20
		2020	20	20
		2019	27	25
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	2,3%	1,9%
		2020	2,1%	1,7%
		2019	1,9%	2,0%
		2018	1,9%	1,9%
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	2022	609,4	825,4
		2021	595,7	805,7
		2020	571,6	796,4
		2019	584,1	795,1
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2021	1,0%	1,0%
		2020	1,0%	1,0%
		2019	1,0%	1,0%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2021	6,0%	6,0%
		2020	8,0%	6,0%
		2019	8,0%	6,0%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbev. t.o.v. van de beroepsbev.	2022	69,3%	72,2%
		2021	67,2%	70,4%
		2020	65,2%	69,6%
		2019	66,1%	70,4%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2021	2,0%	2,0%
		2020	3,0%	2,0%
		2019	3,0%	2,0%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	486,9	431,2
		2020	547,1	459,7
		2019	470,1	381,7
		2018	486,6	401,1
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	2022	469,6	197,7
		2021	495,7	197,7
		2020	581,8	199,1
		2019	636,9	196,2
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	16,7%	13,2%
		2021	16,3%	13,2%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	1,5%	1,2%
		2021	1,6%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2022	0,5%	0,3%
		2021	0,4%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2022	860	700
		2021	870	704
		2020	850	700
		2019	820	680
Demografische druk *Toelichting: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.*	%	2023	75,4%	70,3%
		2022	75,6%	70,3%
		2021	75,6%	70,1%
		2020	75,3%	70,0%

2.2.9 Financieel overzicht Sociaal

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Inkomensregelingen	**41.240**	**41.222**	**39.371**	**40.595**	**41.962**	**43.086**
(Werk)Participatie	**20.437**	**21.402**	**21.668**	**21.854**	**22.582**	**22.892**
Burgerparticipatie	**7.358**	**5.282**	**4.850**	**5.156**	**5.350**	**5.460**
WMO (oude taken)	**8.338**	**11.239**	**12.906**	**13.427**	**13.969**	**14.392**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**17.034**	**10.665**	**18.255**	**19.196**	**20.968**	**22.363**
Accommodaties	**1.220**	**1.516**	**1.753**	**1.666**	**1.705**	**1.718**
Jeugd	**33.221**	**33.486**	**37.056**	**36.433**	**34.560**	**35.517**
Onderwijs	**13.960**	**11.284**	**11.976**	**10.922**	**11.135**	**11.248**
Totaal Lasten	**142.808**	**136.097**	**147.836**	**149.250**	**152.229**	**156.675**
Baten						
Inkomensregelingen	**30.511**	**30.472**	**30.411**	**31.281**	**32.177**	**33.100**
(Werk)Participatie	**3.664**	**4.103**	**3.518**	**3.581**	**3.737**	**3.906**
Burgerparticipatie	**8.052**	**1.338**	**1.338**	**1.311**	**1.351**	**1.354**
WMO (oude taken)	**620**	**843**	**765**	**765**	**1.647**	**1.647**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**6.361**	**386**	**6.408**	**6.408**	**6.408**	**6.408**
Accommodaties	**105**	**101**	**133**	**138**	**141**	**145**
Jeugd	**316**	**68**	**21**	**21**	**21**	**21**
Onderwijs	**3.362**	**4.219**	**4.351**	**3.558**	**3.584**	**3.611**
Totaal Baten	**52.992**	**41.529**	**46.943**	**47.061**	**49.065**	**50.190**
Saldo voor bestemming	**-89.816**	**-94.569**	**-100.893**	**-102.189**	**-103.165**	**-106.485**
Stortingen						
Inkomensregelingen	**0**	**0**	**4**	**1**	**0**	**0**
(Werk)Participatie	**0**	**223**	**279**	**121**	**0**	**0**
Onderwijs	**130**	**130**	**130**	**130**	**130**	**130**
Totaal Stortingen	**130**	**353**	**413**	**252**	**130**	**130**
Onttrekkingen						
Inkomensregelingen	**191**	**3.120**	**0**	**0**	**119**	**118**
(Werk)Participatie	**1.067**	**576**	**639**	**136**	**195**	**193**
Burgerparticipatie	**94**	**70**	**0**	**0**	**0**	**0**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**78**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Accommodaties	**154**	**104**	**4**	**4**	**4**	**4**
Jeugd	**33**	**235**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderwijs	**4.365**	**978**	**571**	**120**	**120**	**120**
Totaal Onttrekkingen	**5.982**	**5.084**	**1.215**	**260**	**437**	**435**
Totaal mutatie reserves	**5.852**	**4.731**	**802**	**7**	**308**	**306**
Saldo na bestemming	**-83.963**	**-89.838**	**-100.091**	**-102.182**	**-102.857**	**-106.179**

Toelichting

Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Sociaal voor 2024 is met € 6,3 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2023 na wijziging. Het nadelig saldo na bestemming (door lagere onttrekking aan reserves in 2024 dan in 2023) is € 10,3 miljoen lager. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe, waarbij we rekening houden met reservemutaties.

Inkomensregelingen
Het saldo bij het product Inkomensregelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 1,3 miljoen verbeterd. De lasten zijn met € 1,85 miljoen afgenomen, de baten met € 61.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 3,1 miljoen afgenomen.

Lasten (€ 1.851.000 voordelig): De lasten BUIG, periodieke bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidie, nemen toe met € 562.000 ten opzichte 2023 vanwege de wettelijke minimumloonstijging van 10,15% en toepassen nieuwe werkwijze Loonkostensubsidie. Voor de BBZ-regeling is de neerwaartse bijstelling baten en lasten (€ 244.000) per saldo een neutrale aanpassing. Het budget voor bijzonder bijstand wordt structureel verhoogd door hogere lasten bewindvoering met € 192.000. Vanuit de bijzondere bijstand worden de incidentele lasten energietoeslag uitgekeerd in 2023 hierdoor is een daling van het budget ten opzichte van 2023 van € 2,227 miljoen. In 2023 is het besluit genomen voor het Maatwerkfonds Energie crisis de incidentele lasten zijn geraamd in 2023 wat een lagere last veroorzaakt in 2024 van € 725.000 voor subsidies en € 50.000 voor aanvragen van inwoners die in financiële problemen zijn gekomen. De lasten van het Meedoenfonds stijgen in 2024 met € 150.000 door hogere lasten van voorzieningenwijzer, verhoging budget activiteitenfonds vanwege toename gebruik van het fonds, toename verleende subsidie aan het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Voedselbank in 2024 en overige indexaties. Vanwege de personele mutaties naar aanleiding van onder andere het beleidsplan Kredietbank en vroeg signalering zullen de salarislasten stijgen met € 300.000. Voor schuldhulpverlening ondernemers is het nadeel van € 37.000 ten opzichte van 2023. De lasten van de kwijtscheldingen laten een toename zien van € 122.000 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2023. De toename van € 36.000 bij huisvesting BWRI komt hoofdzakelijk door € 21.000 hogere energielasten Haydnlaan en een eenmalige hogere storting van € 12.000 in de onderhoudsvoorziening gebouwen om de voorziening op peil te houden. Vanwege de sloop Molenraai 1 zijn de doorbelaste kosten vastgoed € 8.000 lager. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 4.000.

Baten (€ 61.000 nadelig): Op basis van de Rijksbegroting en Voorjaarsnota van het Rijk, is de verwachting dat de baten van de Buig toenemen met een bedrag van € 265.000 in 2024. Dit is het gevolg van de systematiek van de Buig, de bijdrage die wij ontvangen is afhankelijk van de realisatie van 2023. Dit is voorlopig een eerste raming we wachten nog op het voorlopig macrobudget van het Rijk. Voor de BBZ-regeling is de neerwaartse bijstelling baten en lasten (€ 244.000) per saldo een neutrale aanpassing. Het tarief voor schuldhulpverlening is naar beneden bijgesteld die heeft als gevolg een verlaging aan baten van € 23.000 in 2024 ten opzichte van 2023. De realisatie van verhaal op bijzondere bijstand is hoger dan ingeschat we passen de begroting positief aan met € 15.000. De oorzaak van de negatieve bijstelling van € 54.000 gebouwenbeheer is een correctie op de begroting 2023.

Mutatie reserves (€ 3.124.000 nadelig): De onttrekkingen van de mutatie reserve nemen af met € 3.120.000. We verwachten dat de middelen voor Maatwerkfonds energiecrisis, Energietoeslag, communicatieplan Kredietbank en restant krediet 2022 voor schuldhulpverlening ondernemers in 2023 besteed worden.

(Werk)Participatie
Het saldo bij het product (Werk)Participatie na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 844.000 verslechterd. De lasten zijn met € 266.000 toegenomen, de baten met € 585.000 afgenomen, de mutatie reserve is € 7.000 voordelig.

Lasten (€ 266.000 nadelig): Het werkbedrijf BWRI verwacht een hogere interne omzet van € 300.000 deze opbrengsten worden verrekend met de salarislasten van de WSW-medewerkers. Naar aanleiding van de conceptbegroting van Wedeka is onze bijdrage voor het exploitatietekort naar beneden bijgesteld met € 34.000. Het nadelig effect in de lasten van tijdelijke huisvesting kosten BWRI van € 303.000 worden gedekt uit de onttrekking mutatie reserve. De huisvestingslasten BWRI zo ook de doorberekende huisvesting lasten zijn aanzienlijk lager vanwege verkoop of sloop ban de Vosholen 119 en Molenraai 1. Het effect van deze lasten is € 590.000 voordelig. In 2023 zijn er salarislasten begroot onder project Overschild deze salarislasten behoren bij het NPG-project hulpteam Overschild, het effect is € 66.000 voordelig ten opzichte van 2023. De subsidie aan Werkpro is geïndexeerd en bij de Voorjaarsnota 2023 structureel verhoogd, daardoor zijn de lasten € 133.000 hoger. Voor de overige posten betreffende; salarislasten WSW-medewerkers en Nieuw Beschut, werkplekbegeleiding, salarislasten naar aanleiding van evaluatie startorganisatie en ontwikkeling Ontwikkelbedrijf waarvan de begrotingswijziging 2023 nog wordt verwerkt is de

afwijking ten opzichte van 2023 € 817.000. Overige posten plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 10.000.

Baten (€ 585.000 nadelig): De externe omzet is naar beneden bijgesteld en daar en tegen is de interne omzet verhoogd. Het nadelig effect hiervan in de baten is € 357.000 ten opzichte van 2023. In 2023 is het pand van de Vosholen verkocht ten opzichte van 2023 is dit een nadelig effect van € 360.000. De opbrengst voor Loonkostensubsidie is verhoogd in 2023 en baten van werkplekbegeleiding wordt administratief verwerkt als negatieve last, ten opzichte van 2023 betekent dit een voordeel van € 318.000. Het nadeel in de baten voor re-integratie is € 180.000 vanwege de onzekerheid over de hoogte van de te ontvangen ESF-subsidie React-EU voor ondersteuning kwetsbare werkenden en werkzoekenden.

Mutatie reserves (€ 7.000 voordelig):
In 2023 is er een eenmalige storting in de afschrijvingsreserve BWRI gedaan van € 223.000, dit betreft de boekwinst verkoop Vosholen 119. In 2024 een storting in de reserve BWRI 2024 van € 279.000 voor dekking van de tijdelijke huisvestingslasten. In 2023 is er onttrekking geraamd van € 576.000. Deze middelen hebben betrekking op budgetoverhevelingen 2022 voor personele lasten inburgering € 68.000, personele lasten Ondernemersloket € 88.000 en ESF-subsidie €420.000. Van de ESF-middelen wordt verwacht dat er € 336.000 in 2024 nodig zijn. In 2024 verwachten we een onttrekking van € 303.000 uit de reserve BWRI voor dekking van de tijdelijke huisvestingskosten.

Burgerparticipatie
Het saldo bij het product Burgerparticipatie na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 362.000 verbeterd. De lasten zijn met € 432.000 afgenomen, de baten zijn gelijk gebleven en de onttrekking aan de reserve is met € 70.000 afgenomen.

Lasten (€ 432.000 voordelig): De basissubsidie Kwartier is geïndexeerd, daardoor zijn de lasten € 103.000 hoger. Door de verdubbeling taakstelling statushouders worden de salarislasten verhoogd. Ten opzichte van 2023 betekent dit een verhoging van € 179.000. De lasten voor de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne zijn met € 225.000 toegenomen ten opzichte van de begroting 2023. Dit heeft voornamelijk een administratieve oorzaak. Het totaal van de in de begroting 2024 opgenomen lasten voor Oekraïne komt nu uit op € 900.000. Het resterende deel van de lasten (en baten) volgt bij een begrotingswijziging in 2024. Voor de opvang van vluchtelingen in Zuidbroek zijn de lasten met € 900.000 afgenomen. Dit komt omdat het totale bedrag aan lasten in 2023 wordt verwacht. In 2023 zijn nog incidentele coronamiddelen beschikbaar van € 26.000, deze vervallen in 2024. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 13.000.

Mutatie reserves (nadeel € 70.000): In de begroting 2023 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2022. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Wmo oude taken
Het saldo bij het product Wmo oude taken is ten opzichte van 2023 met € 1.745.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1.667.000 toegenomen, de baten met € 78.000 afgenomen.

Lasten (€ 1.667.000 nadelig): Bij het opstellen van de begroting Wmo huishoudelijke hulp hebben we gebruik gemaakt van het Wmo-voorspelmodel van de VNG. Dit model voorspelt hoeveel mensen gebruik gaan maken van voorzieningen in de komende vijf jaren. Hieruit volgt een toename van 4,2% huishoudelijke hulp. Daarnaast is er rekening gehouden met het verwachte effect van inflatie op de tarieven van aanbieders (loon-prijs in combinatie met materiaalkostenindex). Per saldo stijgen de lasten van huishoudelijke hulp met € 1.317.000.
De lasten van rolstoelen en vervoersmiddelen nemen toe door toename van het aantal aanvragen. De lasten van rolstoelen stijgen met € 48.000 en van vervoersmiddelen met € 303.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een verschil van € 1.000 voordelig.

Baten (€ 78.000 nadelig): De baten van publiek vervoer zijn lager, maar vergelijkbaar met de realisatie 2022 en de prognose 2023.

Wmo nieuwe taken
Het saldo bij het product Wmo nieuwe taken is ten opzichte van 2023 met € 1.568.000 verslechterd. De lasten zijn met € 7.590.000 toegenomen en de baten zijn met € 6.022.000 toegenomen.

Lasten (€ 7.590.000 nadelig): De lasten en baten van beschermd wonen zijn verwerkt in de begroting. Hierdoor stijgen de lasten met € 6.011.000. De salarislasten van WMO uitvoering zijn toegenomen door CAO indexatie, het in huis uitvoeren van toezicht WMO en indexatie subsidie

samenwerkingspartners (€ 556.000). Bij het opstellen van de begroting Wmo begeleiding en dagbesteding hebben we gebruik gemaakt van het Wmo-voorspelmodel van de VNG. Dit model voorspelt hoeveel mensen gebruik gaan maken van voorzieningen in de komende vijf jaren. Hieruit volgt een toename van 3,1%. Daarnaast is er rekening gehouden met het verwachte effect van inflatie op de tarieven van aanbieders (loon-prijs in combinatie met materiaalkostenindex). Per saldo stijgen de lasten van begeleiding en dagbesteding met € 822.000. Vanuit het WMO transformatiebudget en inloopfunctie GGZ hebben we een aantal algemene voorzieningen opgezet. Deze worden nu structureel in de begroting verwerkt. De lasten hiervan zijn € 163.000. Middels deze algemene voorziening zorgen we ervoor dat inwoners later instromen in WMO dagbesteding. Door krapte op de arbeidsmarkt lukt het niet om de functie toezichthouder Jeugd/Wmo in te vullen, waardoor we nog langer externe inzet nodig zijn voor uitvoering en overdracht van deze taken. De lasten hiervan zijn € 80.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 43.000.

Baten (€ 6.022.000 nadelig): De lasten en baten van beschermd wonen zijn verwerkt in de begroting. Hierdoor stijgen de baten met € 6.022.000.

Accommodaties
Het saldo bij het product Accommodaties na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 305.000 verslechterd. De lasten zijn met € 237.000 toegenomen, de baten met € 32.000 toegenomen en de onttrekking aan reserves is met € 100.000 afgenomen.

Lasten (€ 237.000 nadelig): De toename van de lasten wordt veroorzaakt door hoger toegerekende personele lasten inclusief gestegen lonen van € 220.000 en huisvestingskosten voor wijk- en buurtcentra van € 19.000. Verder stellen wij uw raad voor om incidenteel € 100.000 voor wijkcentrum Spokie beschikbaar te stellen. Om het wijkcentrum een nieuwe, stevige plek in de wijk te geven en te bouwen aan een eventueel nieuw stichtingsbestuur is een tweede jaar sociaal beheer nodig. Dit leidt tot een lastentoename van € 100.000. Voor energiecompensatie wijk- en buurtcentra is in 2023 incidenteel € 100.000 aan lasten begroot. Deze lasten worden uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis gedekt. De lasten worden voor 2024 met € 100.000 terug geraamd. Dit leidt tot een lastendaling van € 100.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 2.000.

Baten (€ 32.000 voordelig): De baten zijn € 32.000 hoger. Dit wordt vooral verklaard door meer huurinkomsten.
Mutatie reserves (€ 100.000 nadelig): Voor 2023 is incidenteel € 100.000 als onttrekking uit de reserve Maatwerk Fonds Energiecrisis begroot. Deze onttrekking wordt voor 2024 met € 100.000 terug geraamd. Dit leidt tot een nadeel van € 100.000.

Jeugd
Het saldo bij het product Jeugd na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 3.617.000 verslechterd. De lasten zijn met € 3.570.000 gestegen, de baten met € 47.000 afgenomen en de mutatie reserves zijn per saldo € 235.000.

Lasten: (€ 3.570.000 nadelig): Vanaf 2023 werken we met een reële jeugdbegroting. Dit zetten we voort in 2024. De begroting 2024 is gebaseerd op Q2 2023 + indexatie (loon-prijs in combinatie met materiaalkostenindex). In totaal stijgen de kosten van jeugd daardoor met € 3.328.000. Aandachtspunt hierin is de mate waarin we de bezuinigingen vanuit de hervormingsagenda Jeugd kunnen realiseren. Aangezien we hier onzekerheden zien, hebben we de besparingsoptie die het Rijk ziet opgenomen in de risicoparagraaf. De basissubsidie van Kwartier is geïndexeerd, hierdoor stijgen de lasten met € 113.000. Ook de lasten van de wettelijke bijdrage jeugdgezondheidszorg stijgen door indexatie (€ 135.000). Voor Welzijn op Recept is € 153.000 toegevoegd voor vergroten weerbaarheid van de inwoners. Tarief kinderopvang is conform verwachte stijging maximum uurtarief 2024 gestegen met € 54.000. De lasten op volksgezondheid dalen met € 228.000 omdat we in de meerjarenbegroting geen rekening houden met budgetoverhevelingen. Overige verschillen tellen op tot € 15.000 nadelig.

Baten: (€ 47.000 nadelig): De baten zijn lager door beëindiging van een project, ook de lasten vervallen. Per saldo is dit neutraal.

Mutatie reserves (€ 235.000 voordelig): In de begroting 2023 na wijziging wordt rekening gehouden met budgetoverhevelingen uit de jaarrekening 2022. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Onderwijs
Het saldo bij het product Onderwijs na reservemutaties is ten opzichte van 2023 met € 967.000 verslechterd. De lasten zijn met € 692.000 toegenomen, de baten zijn met € 132.000 toegenomen en de mutatie reserves zijn per saldo € 407.000 afgenomen.

Lasten (€ 692.000 nadelig): Vanuit het contract met de vervoerders voor leerlingenvervoer zijn wij verplicht om ieder jaar de NEA-indexatie toe te passen. De NEA-indexatie geeft de kostenontwikkeling in het wegvervoer weer. Voor 2024 is de indexatie van 4,3% van toepassing. De lasten stijgen met € 53.000. De lasten van schoolgebouwen stijgen met € 275.000 door gestegen lasten voor energie, onroerendzaakbelasting en hogere schoonmaakkosten. De lasten van leerplicht/schoolverlaters zijn gestegen ten opzichte van 2023 met € 102.000, door toegerekende personeelslasten. Bij de projecten Onderwijsachterstandenbeleid (OAB), Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en Regiodeal Tijd voor Toekomst wijken de lasten in 2024 af van 2023 (€ 259.000 nadelig). De geldt eveneens voor de baten, waardoor er per saldo geen financieel effect is. Overige verschillen tellen op tot € 3.000 nadelig.

Baten (€ 132.000 voordelig): In de begroting 2023 was rekening gehouden met het effect van een Rijksbijdrage, die in de begroting 2024 verwerkt is als lagere kapitaallasten bij onderwijshuisvesting. Doordat een aantal panden langer wordt aangehouden dan eerst gepland, is dit voordeel niet zichtbaar in de begroting 2024. Nadeel van € 156.000. Bij de leerplicht/schoolverlaters zijn de baten € 36.000 hoger ten opzichte van 2023 oorzaak was dat de bate van Rubicon te laag in de begroting was verwerkt. Bij de projecten Onderwijsachterstandenbeleid (OAB), Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en Regiodeal Tijd voor Toekomst wijken de baten in 2024 af van 2023 (€ 259.000 voordelig), dit geldt ook voor de lasten (zie hierboven) waardoor er per saldo geen financieel effect is. Overige verschillen tellen op tot € 7.000 nadelig.

Mutatie reserves (€ 407.000 nadelig): De onttrekking aan de reserve is € 279.000 lager omdat er ook minder eenmalige lasten verwacht worden voor het scholenprogramma. Daarnaast werd er in 2023 € 128.000 onttrokken aan de reserve scholenprogramma voor de dekking van de kapitaallasten van oude schoolgebouwen die een jaar later dan gepland werden gesloopt.

2.3 Programma Economie

2.3.0 Inleiding

Visie
We willen een prettige omgeving om in te wonen, werken en leven.

Doelstelling
Het programma Economie geeft inzicht in ruimtelijke en economische ontwikkelingen voor 2024 en verder. Wij willen dat ook volgende generaties fijn kunnen wonen, werken en ontspannen in onze mooie gemeente. Daarom houden we in onze beslissingen rekening met de gevolgen op de omgeving.

Wij willen samen met onze inwoners de juiste keuzes maken voor de invulling van de beschikbare ruimte. Hiervoor geeft de Omgevingsvisie Midden-Groningen richting, grenzen en voorwaarden. De komende jaren zetten we ons in om de mogelijkheden voor wonen af te stemmen op behoeften van onze inwoners. Wij gaan aan de slag met de bestuursopdracht thema Wonen uit het raadswerkprogramma en wij gaan de woonvisie vernieuwen. We ondersteunen onze inwoners zo goed als mogelijk bij de energietransitie en van het aardgas afgaan. Wij helpen huurders en huiseigenaren bij het verduurzamen van hun woning en het verlagen van hun energierekening. Dat doen wij in samenwerking met de woningcorporaties. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de woonomgeving. Een goede woonomgeving is goed bereikbaar. En er zijn geen gevaarlijke situaties in het verkeer.

Voor de economie is ook ruimte nodig. We gaan een visie maken voor onze bedrijventerreinen. Om winkelcentra aantrekkelijk te houden, willen we zo goed mogelijk voorkomen dat er panden in de winkelcentra leeg staan. Dit doen we door nieuwe winkels zoveel mogelijk alleen in de winkelcentra toe te staan. De landbouw is een belangrijke sector, die voor een groot deel bepaalt hoe ons buitengebied eruitziet. We vinden dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. We gaan een landbouwagenda maken. We gaan ons de komende jaren inzetten voor een gezonde recreatiesector, waar veel toeristen en onze eigen inwoners willen doorbrengen. We gaan aan de slag met de uitvoering van de visie Vrijetijdseconomie.

Nij Begun
Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquète Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". De commissie heeft een aantal stevige conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Dit heeft geleid tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april 2023 presenteerde in het rapport Nij Begun. Deze maatregelen zijn gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking. Daarnaast zet Nij begun in op een beter toekomstperspectief voor alle

Groningers met de Sociale en Economische agenda.

Opbouw programma
Het programma economie bestaat uit de volgende onderdelen:
2.3.1 Omgevingswet
2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling
2.3.3 Economie
2.3.4 Verkeer
2.3.5 Duurzaamheid

2.3.1 Omgevingswet

Inleiding

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. De Omgevingswet voegt meerdere wetten voor de fysieke leefomgeving samen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Instrumenten van de Omgevingswet zijn bijvoorbeeld de omgevingsvisie en de omgevingsvergunning.

Ambities

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. Bij de invoering voldoen wij aan de wettelijke minimum vereisten en zetten wij daar een kleine plus bovenop. De wettelijke vereisten per 1 januari 2024 zijn:

- Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is operationeel;
- Procedure voor omgevingsvergunning is 8 weken (nu 26 weken);
- Kunnen werken met het tijdelijke omgevingsplan.

Trends en ontwikkelingen

Vanaf 1 januari 2024 gaan we werken met de nieuwe wet. Het gaat nog extra tijd kosten om de kinderziektes eruit te halen en de nieuwe werkwijzen en instrumenten goed onder de knie te krijgen.

Doelstellingen

a. Wij voldoen aan de wettelijke minimum vereisten en realiseren een kleine plus

Wij willen voldoen aan de wettelijke eisen en onze dienstverlening op peil houden. Ook investeren we in de opleiding van onze medewerkers zodat zij goed uit de voeten kunnen met de nieuwe werkwijze en instrumenten. Daarmee werken we aan landelijke verbeterdoelen van de Omgevingswet.

Doelstellingen

b. Vaststellen omgevingsvisie

Na aanpassing van de Ontwerp Omgevingsvisie op enkele zienswijzen uit de inspraakronde is door uw raad de Omgevingsvisie definitief vastgesteld in november 2023.

2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling

Inleiding

Wij vinden een goede kwaliteit van de omgeving belangrijk. Wij willen dat onze inwoners prettig kunnen wonen, leven en werken. Woningbouw is een van onze belangrijkste opgaven.

Ambities

Wij werken aan:

- Een aantrekkelijke en leefbare gemeente. Iedereen kan hier goed wonen, leven, ondernemen en werken.
- Goed wonen in Midden-Groningen. Wij willen dat er voldoende woningen zijn. Wij spannen ons in voor nieuwbouw van huizen. Ook werken wij aan het verbeteren van bestaande woningen. Wij willen dat onze inwoners een goede en betaalbare plek hebben om te wonen. Goed wonen gaat ook over een fijne woonomgeving, over zorg en over goed voor de natuur. De gemeenteraad heeft een raadswerkprogramma vastgesteld. Wonen is hierin een belangrijk onderwerp. Dat heeft geleid tot de bestuursopdracht thema Wonen.
- Een sterkere economie van onze gemeente. Dit betekent dat er voldoende plekken voor bedrijven moeten zijn. Ook moeten die plekken geschikt zijn voor de toekomst. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven en ondernemers.

Trends en ontwikkelingen

Er wordt veel gesproken over het gebruik van de ruimte. Er is in Nederland veel behoefte aan ruimte, maar onze ruimte is beperkt. Daarom moeten we kiezen voor het één of het ander.

Regie op ruimtelijke opgaven
De rijksoverheid pakt de regie op de ruimtelijke ordening. De minister heeft de provincies gevraagd om de nationale opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met decentrale opgaven. De provincie doet dat samen met waterschappen en gemeenten. In 2024 moet het gezamenlijke resultaat een nieuwe Nota Ruimte zijn.

De rijksoverheid wil bijvoorbeeld meer invloed hebben op woningbouw. Er zijn niet genoeg betaalbare woningen. Landelijk is er een tekort van bijna een miljoen huizen. De Wet Versterking Regie Volkshuisvesting moet helpen om dit tekort op te lossen. Deze wet stelt eisen aan het woonbeleid van gemeenten. Wij verwachten dat deze wet in 2024 vastgesteld wordt.

Nationale Woon- en Bouwagenda

De landelijke overheid wil dat er snel meer huizen gebouwd worden. Die huizen moeten betaalbaar zijn. Ook zijn er meer huizen nodig voor jongeren, ouderen en mensen die zorg nodig hebben. De minister maakt hierover afspraken met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes). Gemeenten moeten een aantal dingen oppakken. Zij moeten een woonprogramma en een woonzorgvisie hebben. Het woonprogramma gaat over woningbouw, betaalbare huizen, energiezuinige huizen en leefbaarheid (fijne woonplek). De woonzorgvisie gaat over het wonen van ouderen die zorg nodig hebben. De woonzorgvisie gaat ook over wat er nodig is voor kwetsbare mensen. Bijvoorbeeld mensen met een handicap. De woonzorgvisie besteed aandacht aan ruimtelijke en sociale opgaven.

Woningmarkt Midden-Groningen
Veel mensen zijn op zoek naar een huis of bouwgrond. In het voorjaar van 2023 was het woningmarktonderzoek klaar. Tussen 2023 en 2030 moeten er ongeveer 1.250 huizen in Midden-Groningen bijkomen. Ongeveer de helft in de dorpen en de andere helft in Hoogezand en Sappemeer.

De vraag naar woningen blijft. Wel is de rente hoger dan de afgelopen jaren. Ook de bouwkosten zijn hoger. Mogelijk heeft dit invloed op het tempo van het bouwen van woningen. Sowieso zijn er plannen voor woningen nodig. Dit kunnen ook plannen voor de wat langere termijn zijn.

Een deel van de huizen die er al staan, moet energiezuinig worden gemaakt. En een deel van die huizen gaat ook van het aardgas af. Ook moeten meer woningen geschikt zijn voor ouderen die zorg nodig hebben.

Bestuursopdracht thema Wonen
Op 8 juni 2023 heeft de raad de bestuursopdracht thema Wonen vastgesteld. Deze komt voort uit het raadsakkoord en raadswerkprogramma. Het doel is de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen te vergroten. De bestuursopdracht geeft kaders voor de nieuwe woonvisie en een aantal opdracht die met wonen te maken hebben. Voor het bouwen van woningen is de gemeente afhankelijk van de markt. We bouwen zelf geen woningen. Wel kunnen we faciliteren, stimuleren en aanjagen.

NPG
Wij krijgen geld uit het Nationaal Programma Groningen (NPG). Dit geld gebruiken wij bijvoorbeeld voor verbetering van Noorderpark. Ook hebben wij een project om slecht onderhouden panden (rotte kiezen) op te knappen. Er is geld gereserveerd voor het uitvoeren van projecten uit het programma Bedrijvig en Leefbaar. Op veel plekken in onze gemeente wonen mensen dichtbij industrie. Dit levert problemen op. Het programma Bedrijvig en Leefbaar helpt ons die problemen op te lossen. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Bedrijventerreinen
In Midden-Groningen zijn veel bedrijven. Het is belangrijk dat bedrijven een plek kunnen vinden in onze gemeente. Dat gebeurt in de dorpen en op bedrijventerreinen in Hoogezand, Sappemeer, Muntendam en Zuidbroek. Een deel van die terreinen is verouderd. Die moeten daarom worden vernieuwd en bijvoorbeeld energiezuiniger worden gemaakt. Daarnaast zijn er bijna geen kavels meer beschikbaar op de bedrijventerreinen. Daarom is het ook nodig dat er nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Zo blijft er werk in onze gemeente.

Doelstellingen

a. Het stedelijk gebied van Hoogezand-Sappemeer versterken
Wij willen dat Hoogezand-Sappemeer een fijne plek is om te wonen, te werken en te leven. Wij willen plekken waar de leefbaarheid niet goed is verbeteren. Wij zorgen ervoor dat nieuwe huizen gebouwd worden. Dit kan soms op onze eigen grond. Ook werken wij mee aan plannen van projectontwikkelaars en inwoners.

Acties

Afronden IJsbaanlokatie Sappemeer
Omschrijving (toelichting)

De IJsbaanlocatie is een nieuwbouwproject in Sappemeer. In 2022 zijn de laatste woningen in het noordelijk deel gebouwd. Dit deel van de wijk wordt in 2023 afgemaakt. Het gaat dan bijvoorbeeld om de aanleg van groen, parkeerplaatsen, voetpaden en een speeltuin. Er is nog één kavel onder optie in het zuidelijk deel. Als deze kavel is verkocht en de bouw klaar is, dan kunnen we ook dit deel van de wijk afmaken. Daarna is het project afgerond.

Verder werken aan de herstructurering van Gorecht-West (2)
Omschrijving (toelichting)

Sinds 2012 werken we samen met woningstichting Lefier aan de herstructurering van Gorecht-West. Dit betekent dat sociale huurwoningen van Lefier worden gesloopt en opnieuw gebouwd. Ook het openbaar gebied (zoals het openbaar groen, het water en de wegen) wordt opnieuw aangelegd. We voeren het project met Lefier in vijf fasen uit. We hebben afgesproken dat wij ervoor zorgen dat er

gebouwd kan worden en dat de openbare ruimte opnieuw wordt ingericht. Lefier sloopt en bouwt de nieuwe woningen. De woningen uit fase 5 zijn in 2022 gesloopt. In 2023 is de bouw gestart en de woningen worden in 2024 opgeleverd. Daarna kunnen we het openbaar gebied aanleggen.

Drevenhof - Hoogezand
Omschrijving (toelichting)

Project de Drevenhof in Hoogezand bestaat uit 12 levensloopbestendige woningen. Deze worden gebouwd onder collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). De kavels zijn in 2023 verkocht aan de CPO en de bouw van de woningen is gestart. Wij verwachten dat de woningen in 2024 zijn gebouwd. Daarna zal de gemeente het openbaar gebied van het plan gaan inrichten en beheren.

Bedrijvenpark Rengers Kolham
Omschrijving (toelichting)

Dit bedrijventerrein is in 2018 overgenomen uit een samenwerking met de gemeente Groningen. We zien lokaal en regionaal dat de vraag naar bedrijfskavels groot is. Er zijn nog zeer beperkt kavels beschikbaar op bedrijvenpark Rengers. We gaan ervan uit dat een groot deel van de resterende opties in 2024 omgezet kunnen worden naar concrete verkopen.

Volkshuisvestingsfonds
Omschrijving (toelichting)

Wij hebben een aanvraag gedaan voor het Volkshuisvestingsfonds. Onze aanvraag is goedgekeurd en wij ontvangen een bedrag van € 11 miljoen van het Rijk voor verbetering en verduurzaming van koopwoningen in de buurten met de postcodes 9601 en 9602 in Hoogezand. We moeten zelf ook 30% meebetalen. Hiervoor heeft de raad € 4,8 miljoen beschikbaar gesteld. In 2023 is gestart met de uitvoering in de wijk Gorecht Noord. Dit is in samenwerking met het project Gasvrij Gorecht. In deze eerste fase van het project kunnen 160 woningen meedoen. Deze fase loopt door in 2024. Wij zien deze fase als een pilot. In totaal zijn er 5 fases.

Vosholen fase 2
Omschrijving (toelichting)

De bouw van woningen in het westen van de Croonhoven is begonnen. Twaalf van de 34 woningen worden eind 2023 opgeleverd. In het oosten van de Croonhoven is de bestemmingsplanprocedure gaande, en er is een civieltechnische uitwerking van het stedenbouwkundige plan gemaakt. Ook is er een grondexploitatie vastgesteld. In het eerste kwartaal van 2024 kan worden begonnen met het bouwrijp maken van een deel van het plangebied, dat gefaseerd zal worden uitgevoerd.

Uitvoering geven aan Plan van aanpak programma vrijkomende kavels
Omschrijving (toelichting)

Zie actie onder doelstelling a. Het stedelijk gebied van Hoogezand-Sappemeer versterken.

Wij werken verder aan Stadshart-Noord
Omschrijving (toelichting)

Wij werken samen met Geveke, Lefier, Groninger Huis en de Reensche Compagnie aan de bouw van huizen in het Stadshart-Noord. In 2024 verwachten we te kunnen starten met het laatste project ten zuiden van het spoor. Dat kan als het bestemmingsplan de Componist is vastgesteld. Ook gaan wij verder met de uitwerking van de plannen aan de noordkant van het spoor. Hier moeten wij veel

aandacht besteden aan de slecht onderhouden panden. We verwachten te kunnen starten met de bouw van woningen en appartementen direct ten noorden van het spoor tegen het einde van 2024.

Doelstellingen

b. Netwerken van sterke dorpen op het platteland

Wij willen dat onze inwoners goed kunnen wonen, leven en werken in de dorpen en op het platteland. Het bouwen van nieuwe woningen is mogelijk. Er is ook in veel dorpen vraag naar woningen. Wij hebben op sommige plekken zelf bouwgrond. Op andere plekken werken wij mee aan plannen van projectontwikkelaars en inwoners. Wij vinden het belangrijk dat plannen passen in de omgeving.

Acties

Verlengde Veenlaan Slochteren

Omschrijving (toelichting)

Aan de westzijde van Slochteren bevindt zich het woningbouwproject Verlengde Veenlaan welke in ontwikkeling is. Voor dit woningbouwproject heeft een wijziging in het bestemmingsplan plaatsgevonden welke dit jaar is vastgesteld. Het bestemmingsplan geeft ruimte voor de ontwikkeling van in totaal 23 woningen.

Aan beide zijden van de bestaande weg Verlengde Veenlaan is plaats voor verschillende soorten woningen op flexibele kavels.

Tolweg Muntendam

Omschrijving (toelichting)

Aan de zuidzijde van Muntendam bevindt zich de woningbouwlocatie Tolweg. Het project heeft nog ruimte voor 28 wooneenheden. De woningbouw wordt zowel projectmatig als particulier ontwikkeld.

Uitvoering geven aan Plan van aanpak programma vrijkomende kavels

Omschrijving (toelichting)

Zie actie onder doelstelling a. Het stedelijk gebied van Hoogezand-Sappemeer versterken.

Doelstellingen

c. Inspelen op ruimtelijke ontwikkelingen

Wij maken plannen voor de toekomst van deelgebieden en kernen. Het gaat bijvoorbeeld over nieuwe plekken voor woningbouw of een nieuw bedrijventerrein. We houden daarbij rekening met alle belangen die spelen in de ruimte. Zo willen we een integrale afweging maken. Om dit te doen, doen we onderzoek. Deze plannen onderbouwen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Acties

Een plan voor de dorpsontwikkeling van Muntendam

Omschrijving (toelichting)

Voor het gebied rondom het voormalige gemeentehuis in Muntendam maken wij een integraal plan. Het plan wordt in een participatietraject opgesteld. Dat doen wij met gebruikers van het dorpshuis en inwoners van Muntendam. Het plan betreft woningbouw, een nieuw of gerenoveerd dorpshuis, inrichting openbare ruimte en een gezondheidscentrum.

Woonvisie vaststellen
Omschrijving (toelichting)

In februari 2023 is ons woningmarktonderzoek afgerond. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er tot 2030 ongeveer 1.250 woningen bij moeten komen. Het onderzoek is een belangrijke basis voor het vernieuwen van onze woonvisie. De vernieuwde woonvisie wordt in 2024 aan de gemeenteraad aangeboden voor besluitvorming.

Wij werken de visie voor Harkstede verder uit
Omschrijving (toelichting)

Voor Meerstad is de Agenda voor de Toekomst vastgesteld. De realisatie van Meerstad heeft gevolgen voor het dorp Harkstede. Als reactie hierop is in 2023 een visie voor Harkstede opgesteld. Hierin is de mogelijke ontwikkeling van het centrumgebied van Harkstede opgenomen. Ook de kansen van Meerstad voor de omgeving hebben een plaats in deze visie. Bij de opstelling van de visie zijn de bewoners van Harkstede uitgebreid betrokken. In 2024 werken wij de plannen uit deze visie samen met de bewoners verder uit. Omdat de keuzes die wij maken ook gevolgen hebben voor Meerstad wordt deze uitwerking ook afgestemd met de gemeente Groningen. Waar mogelijk starten wij met de realisatie van deze visie. Daarbij zijn de bewoners van Harkstede betrokken via het NPG-project Dorpsplannen ontwikkelen. De ontwikkelingen in Harkstede hangen ook af van het tempo waarin Meerstad wordt ontwikkeld en de kansen die dat biedt.

Wij werken samen met de inwoners aan de gebiedsontwikkeling Slochterhaven
Omschrijving (toelichting)

Het centrumgebied van Slochteren verdient een verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij richten wij ons op de inrichting van de haven, de historische brug, de brug over de provinciale weg en de verdere inrichting van het erfgoedplein (gelegen naast het pand van Staatsbosbeheer aan de Hoofdweg 9). Het centrumgebied Slochteren wordt op een uitgebreide manier aangepakt. Wij willen graag geld krijgen om onze plannen uit te voeren. We proberen zoveel mogelijk subsidies te krijgen. Maar we denken dat we extra geld nodig hebben. Als dat zo is, vragen we uw raad om een besluit.

Bedrijventerreinen ontwikkelen
Omschrijving (toelichting)

We gaan bezig met de uitbreiding van bedrijventerrein De Gouden Driehoek in Zuidbroek. Hierdoor ontstaat weer plek voor bedrijven. Ook zoeken wij ruimte voor bedrijven bij Hoogezand en Sappemeer.

Doelstellingen

d. Inspelen op nieuwe wet- en regelgeving
Het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening vanuit de voormalige gemeenten is geharmoniseerd en geactualiseerd. Op de onderdelen waar nog geen adequaat beleid is en waar bij de uitvoering knelpunten worden ervaren, wordt nieuw beleid gemaakt. Zo hebben we in 2023 gewerkt aan regels voor kamerverhuur en opkoopbescherming. In 2024 wordt het ligplaatsenbeleid aan de gemeenteraad aangeboden voor vaststelling. Daarnaast kijken we naar mogelijke verplichtingen uit de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting.

Doelstellingen

e. Samenwerking Omgevingsdienst Groningen
Wij vinden een gezonde en veilige woonomgeving belangrijk. Samen met de Omgevingsdienst Groningen zorgen we voor de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving op het gebied van milieu. Voor uitvoering van deze taken spreken wij een aanpak af met andere Groninger gemeenten en de provincie Groningen.

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dit betekent dat het takenpakket op onderdelen wijzigt. Voor Midden-Groningen betekent het een uitbreiding van taken. Wij gaan ook de taken voor bodem uitvoeren. Hierover maken wij in overleg met de Omgevingsdienst Groningen en de andere Groninger gemeenten passende afspraken. We werken aan slimme en snelle werkprocessen.

2.3.3 Economie

Inleiding

Wij hebben veel industrie, maar ook veel landelijk gebied. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven om te ondernemen, zodat inwoners hier goed kunnen werken en wonen. Er zijn mogelijkheden voor sport, winkelen en cultuur en je kunt genieten in het landelijk gebied van landschap en natuur. Wij vinden het belangrijk dat er meer toeristen komen. Dat geeft levendigheid in de dorpen en toeristen geven ook geld uit in onze gemeente.

Ambities

Wij vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen, goed kan wonen en werken. Wij willen een economie waar zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn. Want met een baan kunnen mensen hun rekeningen betalen en krijgen ze geen geldproblemen. Als je werk hebt, heb je ook meer sociale contacten. En daarmee krijgen mensen een positieve eigenwaarde. Om te zorgen voor meer banen in onze gemeente, moeten we goed voor onze bedrijven zorgen. We willen voldoende ruimte voor bedrijven om te zorgen dat bedrijven kunnen ontwikkelen op een geschikte plek. Deze plekken moeten aantrekkelijk zijn voor ondernemers, zodat ze in onze gemeente willen blijven. Goede plekken voor bedrijven trekt ook nieuwe bedrijven naar onze gemeente. Met de volgende doelen willen we dat bereiken:

- Wij willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen.
- Wij willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector.
- Wij willen aantrekkelijke winkelgebieden.
- Wij willen een groeiende en vitale vrijetijdssector.

Trends en ontwikkelingen

Te weinig personeel
In 2022 is de Nederlandse economie met 4,5 procent gegroeid. Na de coronacrisis kregen meer mensen een baan. Daardoor werd er in Nederland meer geld uitgegeven. In het eerste kwartaal van 2023 zien we landelijk dat de economie is gestopt met groeien (CBS). Dit komt onder andere doordat we te maken hebben met hogere kosten. Zo betalen we meer voor energie en zijn de prijzen in de supermarkt gestegen. Ook bouwmaterialen worden duurder. Toch zien we dit nog niet direct terug in het bedrijfsleven van Midden-Groningen. Bedrijven hebben net zoals in 2022 een tekort aan personeel. Er zijn minder werkzoekenden en meer vacatures. Daardoor hebben werkgevers moeite om personeel te vinden. We hebben in onze gemeente vooral veel beroepen in de industrie. Het UWV houdt de spanning op de arbeidsmarkt bij. Volgens het UWV is in de arbeidsmarktregio Groningen ook in 2023 een tekort aan personeel in alle beroepsgroepen.

Plek voor bedrijven
Er zijn veel bedrijven die contact opnemen met ons opnemen over beschikbare bedrijventerreinen om te kunnen bouwen. Niet alleen in onze gemeente, maar in de hele Regio Groningen-Assen (en de rest van Nederland) is er veel vraag. Er is niet genoeg ruimte op onze bedrijventerreinen voor alle bedrijven die een nieuwe plek zoeken. Niet alleen bedrijven hebben ruimte nodig, ook andere ontwikkelingen zijn in onze gemeente op zoek naar ruimte, bijvoorbeeld nieuwe woningen of zonneparken.

Landbouw
Onze gemeente heeft veel boerenbedrijven. De landbouw heeft te maken met steeds veranderende regels voor het milieu. De Rijksoverheid heeft nieuwe plannen voor het verminderen van stikstof bekend gemaakt die grote gevolgen hebben voor de toekomst van de landbouw. Boeren maken zich zorgen over hun bedrijf en de toekomst. De plannen moeten nog uitgewerkt worden. Provincie

Groningen neemt de leiding om over de plannen van de Rijksoverheid met de boerenbedrijven in gesprek te gaan. Midden-Groningen zal actief betrokken worden in het proces.

De landbouw is steeds in ontwikkeling. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer natuurinclusief gewerkt. Dat betekent dat de boeren met hun bedrijf bijdragen aan de natuur en de omgeving door op een andere manier te gaan werken. De provincies Groningen, Drenthe en Friesland hebben in 2019 op dit thema afspraken gemaakt met de Rijksoverheid. Deze provincies ontvangen daar subsidie voor, waarmee samen met boerenbedrijven en andere organisaties en onderwijs plannen worden gemaakt.

Detailhandel
De detailhandel is veel in beweging. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste verandert de opbouw van de bevolking steeds. Zo neemt het deel jongeren af en het deel ouderen toe. Tussen deze groepen zitten verschillen in hoeveel geld ze kunnen uitgeven en waaraan ze dit willen doen. Daarnaast kunnen mensen zich steeds makkelijker verplaatsen met bijvoorbeeld de auto, trein of fiets. Dit betekent dat je ook op plekken verder van huis kunt winkelen. Ook hebben mensen in vergelijking met vroeger meer vrije tijd. Mensen hebben meer tijd om te winkelen en doen dit ook.

Verder kopen steeds meer mensen spullen op internet. In 2007 kochten mensen voor 5 miljard euro zaken op internet. In 2018 was dit meer dan 23 miljard euro. Door de coronacrisis is dit nog meer geworden. In 2022 gaven mensen voor meer dan 33,3 miljard euro uit aan producten en diensten op internet. Al deze veranderingen betekenen veel voor winkels in de winkelstraten. Winkeliers moeten meer moeite moeten doen om klanten naar hun winkel te trekken. Dit kunnen ze doen door bijvoorbeeld een aantrekkelijk aanbod of een goede service. Uit cijfers blijkt dat het aantal winkels minder wordt, ook het aantal winkelpanden dat leegstaat is gedaald. Deze daling komt vooral doordat het gebruik van deze panden is veranderd in bijvoorbeeld wonen.

Recreatie en toerisme
Steeds meer mensen gaan vaker op vakantie. Sinds de corona uitbraak gaan ook steeds meer Nederlanders op vakantie in eigen land. De groep 55+ers groeit. Deze groep heeft meer vrije tijd en trekt er regelmatig op uit. Deze groep gaat ook buiten de schoolvakanties op pad.

We zien dat het belang van en de interesse in het landelijke gebied groeit. We bezoeken steeds vaker het bos, de meren, de natuur en het agrarisch landschap. Toeristen, maar ook eigen inwoners gaan er steeds vaker op uit. Wandelen, fietsen maar ook varen wordt steeds populairder. Omdat we gewend zijn om veel online te regelen, is het heel normaal dat ook vakanties online worden geboekt en dat veel gebruik gemaakt wordt van apps voor fietsen, wandelen en varen. De meeste informatie is online te vinden.

Ook zien we:

- Een groeiende belangstelling voor cultuur(historie), van een museum tot een borg. Het gaat om een aanbod met een verhaal.
- Meer gezond, duurzaam en sociaal: de bezoeker maakt vaker een bewuste keuze.
- Behoefte aan ontmoeten en onthaasten.
- Toenemende vraag naar bijzondere en onderscheidende ervaringen en overnachtingen. Het is een beleveniseconomie. Bezoekers willen het verhaal kunnen doorvertellen aan familie en vrienden.
- Dat mensen graag willen spelen. Kinderen maar ook volwassenen. Spelen ontspant. Dat kan alleen en in groepsverband.

Doelstellingen

a. Wij willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen
Wij denken mee met bedrijven die in onze gemeente willen starten of bedrijven uit onze gemeente die willen groeien. Dit doen wij ook bij bedrijven die willen samenwerken met elkaar of met het onderwijs. Zo helpen wij mee met ideeën van bedrijven om te vernieuwen en te ontwikkelen.

Acties

Aanspreekpunt voor ondernemers
Omschrijving (toelichting)

Naast het standaard loket voor vergunningen bieden wij contactpersonen voor ondernemers. Dit zijn de bedrijvencontactfunctionarissen. Bij hen kunnen ondernemers terecht met vragen. Ondernemers hebben vaak situaties waarbij alleen een aanvraag voor vergunning niet passend is. Een gesprek met de bedrijvencontactfunctionaris brengt de ondernemer bij de juiste afdeling in de gemeente.

Informatie geven
Omschrijving (toelichting)

We delen informatie over regionale ontwikkelingen en regelingen die interessant zijn voor ondernemers.

Werk en onderwijs op elkaar afstemmen
Omschrijving (toelichting)

Wij maken het mogelijk dat er binnen het lokale onderwijs aandacht wordt gegeven aan techniek en innovatie. Daarnaast werken onderwijs, overheid, bedrijfsleven en inwoners in innovatiewerkplaatsen aan oplossingen voor maatschappelijke vragen. Met innovatiewerkplaatsen versterken wij de relatie tussen bedrijven, onderwijs, inwoners en overheid. Ook draagt het bij aan de regionale binding van studenten en innovatie in de regio. Verder helpen we waar mogelijk initiatieven in hun ontwikkeling. Zoals bijvoorbeeld het praktijkcentrum voor de bouw SSPB, waarin ondernemers en onderwijs samenwerken.

Bedrijventerreinenvisie
Omschrijving (toelichting)

De bedrijventerreinen in Midden-Groningen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid. Voor bedrijven moeten de terreinen aantrekkelijk zijn om te kunnen ondernemen en ontwikkelen. Voor inwoners is het belangrijk dat het prettig wonen is in de buurt van bedrijventerreinen. Wij stellen in 2024 een visie op voor onze bedrijventerreinen. Deze wordt aangeboden voor besluitvorming door de gemeenteraad.

Ondernemersloket
Omschrijving (toelichting)

Met het terughalen van de bouwtaken per 1 juli 2023, de herinrichting van het ruimtelijke taakveld en de samenvoeging van Ruimte en IBOR is op 1 januari 2024 het domein Leefomgeving gevormd. Daarmee is de basis gelegd voor een toekomstbestendige organisatie én de verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven. Met de inventarisatie van de bestaande (digitale) loketten wordt uitgezocht of een afzonderlijk ondernemersloket van toegevoegde waarde is.

Doelstellingen

b. Wij willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector
De landbouw is voor onze gemeente belangrijk. Met een duurzaam perspectief bedoelen we dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. Net als in de rest van Nederland krijgt de landbouw in onze gemeente te maken met grote veranderingen. Samen met landbouwers, maatschappelijke organisaties en inwoners maken we een agenda.

Acties

Landbouwagenda
Omschrijving (toelichting)

Samen met landbouwers en maatschappelijke organisaties maken wij een landbouwagenda. In een landbouwagenda noemen we duidelijke acties waar de gemeente of andere partijen mee aan de slag kunnen. En helpt ons mee met hoe wij om kunnen gaan met veranderingen in de toekomst. In een landbouwagenda nemen we geen nieuwe regels op. We moeten wel voldoen aan regels en wetgeving die er al is.

Agenda voor de Veenkoloniën
Omschrijving (toelichting)

Provincies Groningen, Drenthe en Friesland hebben afspraken gemaakt met de Rijksoverheid. Deze afspraken noemen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw. Door deze afspraken wil Noord Nederland zorgen dat de landbouw niet alleen voedsel maakt, maar door hun manier van werken ook de omgeving beter en mooier maakt. Er is een plan geschreven voor acht verschillende gebieden. Gemeente Midden-Groningen is onderdeel van het gebied 'de veenkoloniën'. In dit gebied werken gemeenten en het waterschap samen. Deze samenwerking heet Agenda voor de Veenkoloniën. Agenda voor de Veenkoloniën zorgt dat de afspraken die met de Regiodeal zijn gemaakt worden uitgevoerd. Dit doet Agenda voor de Veenkoloniën samen met de landbouw, natuurorganisaties en het onderwijs.

Verbindingen leggen
Omschrijving (toelichting)

Wij willen nieuwe verbindingen leggen tussen landbouw, agri-industrie, natuur, recreatie en toerisme. Ook doen we werkbezoeken bij boeren om te horen wat er leeft. Dit levert veel informatie op.

Landbouwoverleg
Omschrijving (toelichting)

Tweemaal per jaar wordt een overleg met vertegenwoordiging van de landbouwverenigingen in Midden-Groningen georganiseerd. Daarnaast informeren we via de mail de landbouwsector over actuele ontwikkelingen.

Transitie Landelijk Gebied Groningen
Omschrijving (toelichting)

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wil het Rijk werken aan de opgaves voor natuur, water en klimaat. De Transitie van het Landelijk Gebied is de Groningse invulling van het NPLG. Provincie Groningen gaat een plan maken voor 7 gebieden in onze provincie. Gemeente Midden-Groningen valt in 4 gebieden. Wij hebben een aanspreekpunt. Ook helpen wij om boeren, ondernemers en inwoners te betrekken bij het maken van de plannen voor het gebied. Daarnaast brengen wij kennis over het gebied in.

Doelstellingen

c. Wij willen aantrekkelijke winkelgebieden
Winkelgebieden hebben verschillende functies. Aantrekkelijke winkelgebieden zijn belangrijk voor economie en werkgelegenheid. Daarnaast hebben winkelgebieden een sociale functie, het is een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Ook draagt een goed winkelgebied bij aan het woongenot.

In Midden-Groningen is meer winkelruimte beschikbaar dan dat er winkels zijn. Dit betekent dat een aantal gebouwen leeg staat. Dat is niet goed voor de sfeer in een winkelgebied. Ook kan het zijn dat gebouwen die leegstaan in slechte staat zijn. Om te zorgen dat er niet te veel gebouwen leeg

staan, willen wij dat er minder gebouwen gebruikt kunnen worden als winkel. Zo zorgen wij ervoor dat onze winkelgebieden aantrekkelijk blijven.

Acties

Wij geven aan in welke gebieden winkels mogen zitten
Omschrijving (toelichting)

Nieuwe winkels mogen alleen opgericht worden binnen de grenzen van een winkelgebied. Hierdoor zorgen wij ervoor dat de winkels niet door de hele gemeente verspreid liggen. Veel winkels bij elkaar is aantrekkelijk voor mensen die willen winkelen. En veel klanten is weer goed voor de winkeliers.

Wij maken het platform detailhandel mogelijk
Omschrijving (toelichting)

Het platform detailhandel is een netwerk van verschillende winkeliersverenigingen in onze gemeente. Gemiddeld komt het platform detailhandel iedere 8 weken samen om te praten over verschillende onderwerpen die te maken hebben met detailhandel.

Wij werken zoveel mogelijk mee aan verandering van gebruik van een winkelpand
Omschrijving (toelichting)

Als een eigenaar het gebruik van zijn winkelpand wil veranderen, dan werken we daar zo veel mogelijk aan mee. Het nieuwe gebruik moet passen in de omgeving van het pand. De gemeente bekijkt de vraag van de eigenaar op een positieve manier.

Doelstellingen

d. Wij willen een groeiende en vitale vrijetijdssector
Wij gaan ons de komende jaren inzetten voor een volwaardige en vitale vrijetijdssector, zoals verwoord in de in december 2022 vastgestelde visie op de vrijetijdseconomie en de daarbij behorende uitvoeringsagenda.

Wij willen een vrijetijdssector met gezonde en aantrekkelijke bedrijven, waar veel toeristen hun vakantie willen doorbrengen. Onze voorzieningen zijn aantrekkelijk en goed onderhouden, zodat toeristen en dagjesmensen graag naar onze gemeente komen. Wij willen graag dat ze nog een keer terugkomen. Maar wij doen dit niet alleen voor toeristen en dagjesmensen, maar juist ook voor onze eigen inwoners. Dat is goed voor de bedrijven, maar ook voor de werkgelegenheid. De vrijetijdssector draagt bij aan de brede welvaart in Midden-Groningen.

We doen het ook niet alleen, maar samen met de inwoners en met een groot aantal samenwerkingspartners. Deze partners dragen daarmee bij aan de doelstellingen en de acties.

Acties

Wij zorgen dat de buitenruimte op orde is
Omschrijving (toelichting)

We gaan de haven in Zuidbroek (exclusief gebouwen) verbeteren. Ook werken we aan nieuw Haven- en ligplaatsenbeleid. Verder gaan we het surfstrand Roegeweg in Steendam realiseren. En we gaan op een aantal plekken de eenheid van de bebording aanpakken. We hebben doorlopend aandacht voor de problematiek voor waterplanten. Voor een aantal onderwerpen geldt dat we onderzoeken willen laten uitvoeren naar de staat van onderhoud, veiligheid en beleefbaarheid. Denk hier bijvoorbeeld aan onderzoek naar realiseren van zogenaamde TOPS (toeristische opstaplocaties) in combinatie met oplaadpunten voor elektrische auto’s en fietsen of onderzoek naar mogelijkheden om de bedieningstijden van de bruggen te verruimen.

Wij zorgen voor een aantrekkelijk en beleefbaar aanbod (DNA en verhalen)
Omschrijving (toelichting)

Wij inventariseren het bestaande aanbod aan beschikbare routes en voorzieningen. Wij stimuleren evenementen die passen bij onze identiteit. Verder stimuleren wij meer gezamenlijke arrangementen en samenwerking tussen organisaties.

Wij zorgen voor een toekomstbestendige vrijetijdssector
Omschrijving (toelichting)

Wij willen als gemeente onze ondernemers faciliteren in een gezonde bedrijfsvoering. Uitbreiding van bestaande bedrijven, aanpassingen aan de eisen van tegenwoordig horen daarbij. Ook bijzondere vormen van verblijfsrecreatie. Wij gaan kijken naar mogelijkheden om bijzonder overnachten mogelijk te maken. Ook uitbreiding met nieuwe bedrijvigheid bekijken we met een ja mits houding. Mits passend bij het DNA van ons gebied en passend in het in 2021 vastgestelde kampeerbeleid. We maken een handreiking die ondernemers op weghelpt.

Wij zorgen voor een goede profilering en informatievoorziening
Omschrijving (toelichting)

Wij zorgen voor een goede bestemmings- en gebiedsmarketing. En wij zorgen ervoor dat onze informatievoorziening op orde is. Ontdek Midden-Groningen gaat aan de slag met een campagne. Ook gaan wij de samenwerking tussen de verschillende (regio)marketingorganisaties en de samenwerking met Marketing Groningen bevorderen. Tot slot worden plannen uitgevoerd om de toeristische informatie bij bezoekers en toeristen te brengen (digitaal dan wel fysiek).

Wij werken samen aan de toekomst
Omschrijving (toelichting)

Wij versterken de intergemeentelijke samenwerking. Daar hoort ook een gemeenschappelijk systeem voor monitoring bij. Wij bevorderen de samenwerking tussen gemeente en ondernemers. Dat doen we met netwerk- en themabijeenkomsten. Tot slot bevorderen wij de samenwerking tussen bedrijven en organisaties onderling.

Indicatoren

De effecten van het uitvoeren van de uitvoeringsagenda zijn meer bezoekers, meer toeristische overnachtingen en een verhoging van de bestedingen. Uiteindelijk draagt dit bij aan een groei van bedrijven en werkgelegenheid. We zien de volgende indicatoren en streefwaarden voor 2030:

Werkgelegenheid in de vrijetijdssector	2020	2030
Aantal banen recreatie en toerisme	0,046	0,055

Aantal en type bedrijven in vrijetijdssector	2020	2030
Bedrijven in recreatie en toerisme	360	450

Aantal toeristische overnachtingen	2020	2021	2030
Aantal overnachtingen	201000	222000	>250.000

2.3.4 Verkeer

Inleiding

Verkeer en vervoer is van belang voor al onze inwoners, bedrijven en bezoekers. Het gaat om de bereikbaarheid en de veiligheid voor fietsers, voetgangers, gemotoriseerd verkeer (zoals auto-, vracht- en landbouwverkeer) en het openbaar vervoer. Een aantal activiteiten worden doorlopend

uitgevoerd. Met verkeerseducatie worden vooral jonge verkeersdeelnemers geschoold om zich veilig in het verkeer te kunnen bewegen. Basisscholen worden gestimuleerd het project Veilige Schoolomgeving te doen om de verkeerssituaties rondom de scholen te beheersen. Verder zijn we steeds op zoek naar geld (waaronder subsidies) voor projecten op het gebied van infrastructuur. Ook letten we op kansen om de mobiliteit in de gemeente te verbeteren en te verduurzamen.

Ambities

Een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente voor alle verkeersdeelnemers. Dat is onze ambitie. Wij zetten in op duurzame mobiliteit. Dat betekent dat wij zoveel mogelijk stimuleren om met het openbaar vervoer of op de fiets te gaan in plaats van met de auto. Het verkeerssysteem vormt in de volle breedte geen belemmering om je vrij te kunnen verplaatsen. Het verkeerssysteem is ook toegankelijk zodat iedereen de mogelijkheid heeft om zich te kunnen verplaatsen. Oftewel mobiliteit is binnen ieders bereik.

Trends en ontwikkelingen

Ons reisgedrag lijkt door de Coronapandemie blijvend veranderd. Het OV-Bureau is verantwoordelijk voor het stads- en streekvervoer in Groningen en Drenthe. Voor 2024 heeft het OV-bureau een aanzienlijk tekort. Dit komt onder andere doordat het aantal reizigers 20% lager ligt dan voor Corona. Daarnaast zijn ook de kosten sterk gestegen. Hoe zich dit ontwikkelt en wat de gevolgen zijn voor de dienstregeling 2025 en latere jaren is nu nog onbekend.

Doelstellingen

a. Gemeentelijk mobiliteitsbeleid op orde

We willen ons beleid op orde hebben om de gemeentelijke ambities concreet te maken (mobiliteitsplan). Verder anticiperen we op beleidsvorming van hogere overheden zoals de aanscherping van het nationale verkeersveiligheidsbeleid. Tot slot zijn er concrete acties te benoemen die voortkomen uit processen en planvorming die door de gemeente zijn gestart.

Acties

1. Vaststellen mobiliteitsplan door de gemeenteraad

Omschrijving (toelichting)

We leggen in 2024 de raad een mobiliteitsplan ter vaststelling voor met een doorkijk naar de toekomst. In het mobiliteitsplan wordt het strategische verkeersbeleid voor onze gemeente beschreven voor de komende 10 jaar. De ambitie van het college is om dit beleid de komende jaren uit te voeren.

2. Opstellen uitvoeringsprogramma SPV 2030

Omschrijving (toelichting)

Het Rijk heeft met het SPV 2030 (Strategisch plan verkeersveiligheid) het verkeersveiligheidsbeleid aangescherpt. Op basis van een risicogestuurde aanpak wordt onderzocht of ongevallen voorkomen kunnen worden. Rijkssubsidies voor verkeersveiligheid worden gekoppeld aan een uitvoeringsprogramma. In 2024 willen wij een gemeentelijk uitvoeringsprogramma gereed hebben.

3. Opwaarderen treinstation Hoogezand-Sappemeer

Omschrijving (toelichting)

Er zijn middelen beschikbaar om station Hoogezand-Sappemeer op te waarderen. Eén van de maatregelen is het vernieuwen van het vervallen stationsgebouwtje. We verwachten dat in 2024 de plannen uitgevoerd worden.

Doelstellingen

b. Participeren plan- en beleidsvorming derden

Het is belangrijk om aangesloten te zijn bij planvorming van derden. Hierdoor worden de belangen van onze gemeente naar voren gebracht en bewaakt. Tegelijkertijd is het een kans om te zien of er meerwaarde gecreëerd kan worden. We zijn nauw betrokken bij de planvorming van de N33, de spoorprojecten Wunderline, Nedersaksenlijn, Lelylijn en de trein naar Stadskanaal, de jaarlijks terugkerende overleggen over de dienstregeling van het streekvervoer en het project Knijpsbrug en omgeving. De planning van het project Knijpsbrug is onder tijdsdruk komen te staan. De verwachting is dat in 2024 de werkzaamheden uitgevoerd worden.

Indicatoren

Verkeersongevallen en slachtoffers	2019	2020	2021	2022
Aantal ongevallen gehele gemeente	329	273	288	312
Aantal slachtoffers gehele gemeente	81,0	83,0	81,0	97,0
Aantal ongevallen gemeentelijk wegennet	225	182	208	201
Aantal slachtoffers gemeentelijk wegennet	70,0	57,0	58,0	70,0

Officieel geregistreerde ongevallencijfers (bron: www.via.nl).

2.3.5 Duurzaamheid

Inleiding

In 2019 heeft uw raad een duurzaamheidsvisie vastgesteld. Sinds die tijd werken wij aan de uitvoering van deze visie. De duurzaamheidsvisie straalt ambitie uit. Hiermee willen wij aan het werk. Daarnaast zijn wij sinds 2021 een Global Goals gemeente. De Global goals zijn 17 doelen die alle bijdragen aan één opdracht: duurzaam werken. Dat wil zeggen zo werken dat het goed is voor alle mensen van nu zonder dat we de generaties na ons opzadelen met problemen.

Elk jaar worden de onderwerpen bepaald waarop in dat jaar wordt ingezet. We hebben veel aandacht voor 'de sociale kant van duurzaamheid'. Armoede is een probleem in onze gemeente en we zien dat dit probleem groter wordt. Veel woningeigenaren hebben onvoldoende geld om hun huis te verduurzamen. In wijken met goedkope woningen hebben onze inwoners vaak hoge energierekeningen.

De overgang naar duurzame energievormen vraagt om veel inspanningen van onze gemeente de komende jaren. De elektriciteit die geproduceerd wordt, moet duurzaam zijn. Dat kan bijvoorbeeld op basis van zon of wind. En de warmte die we gebruiken moet ook op een duurzame manier worden geproduceerd. De plannen die we hiervoor maken, maken we vaak samen met onze buurgemeenten/ in regionaal verband. In 2021 is de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 vastgesteld. In 2023 is de RES 2.0 opgeleverd. De Transitievisie Warmte (TVW) beschrijft per wijk welke mogelijkheden er zijn om hier van het aardgas af te gaan. Wij maken in een aantal wijken al plannen om van het aardgas af te gaan, zoals bijvoorbeeld in Kiel-Windeweer. Dit doen wij samen met de inwoners. De TVW was de basis voor de RES 2.0.

Belangrijk onderwerp in de RES 2.0 is het overvolle elektriciteitsnet. Het maken van plannen hoe hiermee om te gaan is een spannend proces waar wij samen met andere gemeenten aan werken. Wij verzamelen gegevens over nieuwe plannen en de gevolgen voor de vraag naar elektriciteit en aanbod van elektriciteit en overleggen met Enexis. Zij geven advies. Bestuurders moeten daarna bepalen welke plannen voorrang moeten krijgen. Dit doen alle Groninger gemeenten samen, onder aansturing van de provincie, in het Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK). Het PMIEK is bedoeld om keuzes op het gebied van ruimte en energie samen te brengen en af te stemmen. Hierbij zitten de gemeenten, de provincie en de netbeheerders aan tafel. De RES en de PMIEK worden om de 2 jaar vernieuwd, de TVW om de 4 jaar. Dit is een wettelijke verplichting.

Een thema dat meer in de belangstelling is gekomen sinds het moment dat de duurzaamheidsvisie is vastgesteld is klimaatadaptatie. Hoe passen wij ons aan aan het veranderend klimaat? Samen met de werkregio Groningen - Noord Drenthe hebben wij de Regionale Adaptatiestrategie (RAS) opgesteld en vastgesteld. In het verlengde van de RAS is de Regionaal Uitvoeringsagenda

Klimaatadaptatie (RUA) uitgewerkt. Op basis van deze RUA hebben wij aanspraak gemaakt op de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie van het Rijk . Input voor de RUA is onze Lokale Adaptatie Strategie. Deze bevat ondermeer een lijst met projecten waarmee wij de droogte, de hitte, en wateroverlast bestrijden.

Tot slot is er aandacht voor de voorbeeldrol van de gemeente. Wij willen extra stappen maken om verder te verduurzamen. Belangrijke onderwerpen zijn Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), het verduurzamen van onze gebouwen en het verduurzamen van het wagenpark van de gemeente.

Ambities

Duurzame ontwikkeling gaat over een evenwicht tussen mens, milieu en economie. Mondiaal, nationaal, regionaal, en lokaal. We zetten in op een duurzame samenleving, een duurzame energievoorziening, een duurzaam landschap en klimaat, duurzaam ondernemen en een duurzame gemeentelijke organisatie.

Een duurzame samenleving is van ons allen. Werken aan duurzame ontwikkeling doen we samen met partners, belanghebbenden en in het bijzonder met onze de inwoners.

Trends en ontwikkelingen

De onderwerpen duurzaamheid en energietransitie krijgen steeds meer aandacht. Dit komt onder andere doordat het klimaat verandert. Dat merkt en ziet iedereen om zich heen. Het Rijk en gemeenten maken steeds meer plannen om de samenleving te verduurzamen. Er worden plannen gemaakt om energie te besparen, om minder gas, olie en kolen (ofwel fossiele energie) te gebruiken en om de gevolgen van klimaatverandering te lijf te gaan. Hoe gaan we om met droogte, hitte en wateroverlast? Er valt minder regen, maar als het valt is dit veel meer dan voorheen. Hoe passen we ons aan aan dit veranderend klimaat? We noemen dit klimaatadaptatie.

Het blijft niet alleen bij plannen. Het aantal elektrische voertuigen groeit snel. En als we geen aardgas meer willen gebruiken voor het koken of verwarmen van onze huizen, gaan we vaak elektrisch koken en verwarmen met warmtepompen. Dat leidt tot een steeds grotere elektriciteitsvraag. En dat betekent weer veel transport van elektriciteit over ons elektriciteitsnet dat dit nu al niet meer aankan. Dit betekent dat we met elkaar goed moeten bepalen welke projecten en plannen het meest belangrijk zijn. En waar de uitbreidingen van het elektriciteitsnet eerst, en waar later, moeten plaatsvinden. Dit vraagt om goede afstemming tussen degenen die plannen maken (zoals bijvoorbeeld de industrie) en de netbeheerders. Dit vraagt om coördinatie op regioniveau. Hiervoor is onder aanvoering van de provincie het PMIEK-overleg (Provinciale Meerjaren Infrastructuur Energie en klimaat) in het leven geroepen. Als gemeente zijn we vaak op de hoogte van dergelijke plannen en spelen we hier ook een belangrijke rol in. En dan willen we deze overgang naar duurzame elektriciteit en duurzame warmte ook nog liever morgen dan overmorgen. We willen versnellen!

Duidelijk is geworden dat planvorming en uitvoering alleen goed lukt met draagvlak van de bevolking. Bij nieuwe ontwikkeling is hiervoor aandacht. Heeft de burger er nadelen van, dan wil hij ook de voordelen. En de burger wil meedenken over zijn leefomgeving, zowel bij het opstellen van beleid als het uitvoeren van projecten. Aandachtspunt is de weerstand die diverse groepen mensen voelen bij de energietransitie. Om meer draagvlak te krijgen is het belangrijk om te begrijpen waar deze weerstand vandaan komt. Ook is het belangrijk mensen beter te betrekken en te informeren.

Naast draagvlak, zijn we ook steeds meer afhankelijk van het samen doen. We kunnen het als gemeente niet alleen. Samenwerken met woningcorporaties, energiecoöperaties, en inwoners van Midden-Groningen die goede ideeën hebben, is allemaal nodig. Anders krijgen we deze grote opgave, de energietransitie, niet voor elkaar. De jeugd/ jongeren moeten we hierbij niet vergeten. Zij zijn de toekomst en we moeten hen betrekken bij de plannen waar we mee bezig zijn.

Toch krijgen gemeenten zeer waarschijnlijk in de nabije toekomst ook instrumenten in handen om de warmtetransitie af te dwingen. De nieuwe warmtewet biedt de gemeente de mogelijkheid gebieden aan te wijzen (zogenaamde warmtekavels) waar collectieve warmtesystemen kunnen worden aangelegd. Zij wijst dan ook een warmtebedrijf aan. Een dergelijk warmtebedrijf komt voor minimaal 50% in handen van een publieke partij.

Tot slot, zijn de kosten van de energietransitie een (steeds belangrijker) aandachtspunt. Hoe gaan we energietransities financieren? Kosten zijn niet alleen een probleem voor de inwoners van

Midden-Groningen, maar voor veel meer inwoners in Nederland. Er zijn veel, en steeds meer, subsidies beschikbaar. Een heel belangrijke taak voor gemeenten is om haar inwoners te helpen hoe gebruik te maken van deze subsidies en om te ondersteunen bij financieringsconstructies. Wellicht aan de keukentafel.

Doelstellingen

a. Bieden van ondersteuning aan individuele inwoners om te verduurzamen

Wij helpen onze inwoner bij het vinden van de juiste informatie en beschikbare middelen. Ook maken wij mogelijk dat onze inwoners duurzaam kunnen handelen door ervoor te zorgen dat er laadpalen in de openbare ruimte kunnen worden geplaatst.

Acties

Beleid elektrische laadpalen

Omschrijving (toelichting)

Er is beleid opgesteld voor het plaatsen van elektrische laadpalen. In 2023 worden veel laadpalen geplaatst. Maar ook de komende jaren worden er meer elektrische laadpalen in de openbare ruimte geplaatst. Inwoners kunnen een laadpaal aanvragen. Wij hebben in 2022 een partij gecontracteerd die de palen voor ons plaatst, beheert en exploiteert. Daarnaast zullen wij samen met ondernemers, zoals winkeliers en recreatieondernemers, plannen maken om elektrische laadpalen te plaatsen. Om Midden-Groningen aantrekkelijker te maken voor haar inwoners en mensen van buiten onze gemeente.

Energieloket en energiecoaches

Omschrijving (toelichting)

Inwoners met vragen over energiebesparing en duurzame energie kunnen gratis bij het energieloket terecht. Hierop staat heldere en onafhankelijke informatie. Er wordt veel gebruik gemaakt van het energieloket. Ook hebben wij voor onze inwoners een energiecoach en energie-bespaar-coach beschikbaar. Ook de komende jaren zullen wij het gebruik van dit loket en deze energie(bespaar)coaches stimuleren.

Stimuleringslening

Omschrijving (toelichting)

Wij bieden een stimuleringslening aan. Inwoners die geen overwaarde op hun huis hebben maar toch energiebesparende maatregelen willen treffen kunnen gebruik maken van deze regeling. De lening heeft een lage rente. Via het energieloket kunnen inwoners eenvoudig inzien aan welke voorwaarden zij moeten voldoen om deze aan te kunnen vragen.

SPUK en NIP

Omschrijving (toelichting)

Wij voeren de SPUK-regeling Energiearmoede uit. Met deze SPUK helpen wij huishoudens helpen met het nemen van energiebesparende maatregelen. En wij voeren ze voor ze uit door bijvoorbeeld het inzetten van een klusbus en een cv-dokter. Aanvullend voeren de SPUK Lokale Aanpak Isolatie uit. 1082 huiseigenaren in Midden-Groningen kunnen uit deze regeling € 1.000 subsidie ontvangen voor het isoleren van hun eigen woning.

Samenwerken om inwoners te bereiken

Omschrijving (toelichting)

Om inwoners te bereiken werken wij samen met vele partijen. Zoals bijvoorbeeld woningcorporaties, energiecoöperaties en projectontwikkelaars.

Doelstellingen

b. Mogelijk maken van het produceren en gebruiken van duurzame energie

Als gevolg van de verduurzaming van de maatschappij, van de gebouwde omgeving, het transport en de industrie, groeit de vraag naar elektriciteit. Deze elektriciteit wordt geproduceerd met bijvoorbeeld zonnepanelen op daken of met zonneparken in het buitengebied. Er is een vastgestelde visie waarin is aangegeven waar zonneparken worden toegestaan en onder welke voorwaarden. Participatie is een van de voorwaarden. Dit gaat zowel over meepraten (procesparticipatie) als financieel voordeel genieten (financiële participatie).

Gebruik van land voor de productie van duurzame energie concurreert met het gebruik van dezelfde grond voor bijvoorbeeld wonen of landbouw. In de omgevingsvisie zijn voor deze onderwerpen kaders meegegeven. Meer concrete afwegingen tussen de onderwerpen zal in het toekomstige omgevingsplan plaatsvinden.

Tot slot moet de elektriciteit ook vervoerd worden, van de producent naar de afnemer. Dit vraagt om uitbreiding en een betere benutting van het elektriciteitsnet. En wederom om ruimte in het landschap.

De gemeente heeft een rol bij het maken van keuzes bij de ruimtelijke inrichting en bij het betrekken van haar inwoners bij deze processen. Nieuw beleid en afspraken maakt zij samen met haar inwoners. En samen met belangenorganisaties als de Natuur- en Milieufederatie, de energiecoöperaties en bewonersvertegenwoordigende organisaties en andere belanghebbenden.

Acties

Stimuleren Zon op dak

Omschrijving (toelichting)

Wij stimuleren de ontwikkeling van zon op dak. Bij voorkeur proberen wij samen met de RES-gemeenten een aanpak te ontwikkelen voor het realiseren van zon op dak. Deze wordt gebaseerd op de effectieve inzet van de beschikbare instrumenten, zowel stimulerende als verplichtende instrumenten. Daarnaast zetten wij met de RES-gemeenten een goede monitoring op van zon op dak. Deze baseren we op basis van de landelijke datasets.

Optimaliseren gebruik van elektriciteitsnet

Omschrijving (toelichting)

Samen met Enexis, onze buurgemeenten en energiecoöperaties werken wij plannen uit om het elektriciteitsnet beter te benutten. Nu en in de toekomst. Wij overleggen regelmatig 1-op-1 met Enexis over onze plannen en projecten en de elektriciteitsvraag die hier het gevolg van is. En samen met onze RES-partners gaan wij onderzoeken we welke rol de opslag van energie daarin kan spelen. En welke rol daarin is weggelegd voor (grootschalige) batterijenopslag. Onder de vlag van de PMIEK maken wij keuzes over welke projecten voorrang krijgen boven andere.

Doelstellingen

c. Wijken in Midden-Groningen zijn van het aardgas af.

Wij hebben in 2021 de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. De visie beschrijft welke techniek om van het gas af te gaan voor de diverse wijken het meest logisch is. Dit hangt af van de locatie en het type woningen. Nu de visie is vastgesteld moeten wijkuitvoeringsplannen (WUPs) worden gemaakt. Het opstellen van een TVW en de WUPs is een wettelijke verplichting. Wij hebben al een aantal lopende projecten waarbij wijken van het aardgas af gaan. Ook zijn er een aantal plannen voor andere wijken om van het aardgas af te gaan.

Van het aardgas af, raakt iedere inwoner van onze gemeente achter de voordeur. Wij betrekken bij het maken van de WUPs de bewoners en werken samen met bijvoorbeeld bewonersorganisaties, huurdersorganisaties, energiecoöperaties, de GrEK (Groningen Energiekoepel), woningcorporaties en energiecoöperaties. Zij hebben over het algemeen goede contacten in de wijken. Met de energiecoöperaties stemmen wij elke 6 weken af aan de Regiotafel. Ook hebben wij in 2022 een

aantal partijen financieel ondersteund voor het dekken van de kosten van activiteiten die zij organiseren. En in enkele gevallen hebben we financieel ondersteund om deskundig advies te betrekken bij het maken van hun plannen.

Acties

Gasvrij Gorecht
Omschrijving (toelichting)

Wij geven vervolg aan het project Gasvrij Gorecht. In Gorecht-Noord worden, als alles volgens plan verloopt, in 2024 ruim 900 woningen aangesloten op een warmtenet dat gebruik maakt van restwarmte van ESKA.

Aardgasvrij Steendam-Tjuchem
Omschrijving (toelichting)

Wij voeren samen met een grote groep samenwerkingspartners het project Aardgasvrij Steendam-Tjuchem uit. In Steendam-Tjuchem worden veel woningen versterkt. Tegelijkertijd met deze versterking worden de woningen zo aangepast dat voor verwarmen en het koken van de woningen geen aardgas meer gebruikt wordt.

Wijkuitvoeringsplannen
Omschrijving (toelichting)

Wij stellen voor een aantal wijken WUPs op. Wij zijn gestart met het maken van plannen in Kiel-Windeweer en het Lageland. Met behulp van budget voor de warmtetransitie uit de meicirculaire van 2022 gaan wij in 2023 in nog een aantal wijken aan de slag. In een aantal andere wijken in onze gemeente zijn wij in 2023 met gesprekken gestart om te onderzoeken of wij hier ook willen starten met het maken van plannen om van het aardgas af te gaan. Dit heeft ertoe geleid dat onder andere ook voor Vosholen en Zuiderpark plannen worden uitgewerkt.

Bij het opstellen van de WUPs onderzoeken wij of er subsidies kunnen worden ingezet voor de verduurzamingsmaatregelen. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken naar mogelijkheden die het Volkshuisvestingsfonds en mogelijkheden die de NIP biedt.

Doelstellingen

d. De gemeente voert een duurzame bedrijfsvoering
We hebben een voorbeeldrol. Wat we van anderen verwachten moeten wij zelf ook doen. Wij voldoen hierbij aan alle wettelijke verplichtingen op het gebied van energie en duurzaamheid.

Acties

Verduurzamen gemeentelijk vastgoed
Omschrijving (toelichting)

De gemeente verduurzaamt haar eigen gemeentelijk vastgoed en voldoet hierbij minimaal aan de wettelijke normen. De Kalkwijck (zowel het zwembad, de Kalkwijckhal als de Europahal), de Duurswoldhal en de Gymzaal in Zuidbroek worden op basis van maatwerkplannen verduurzaamd in 2024.

Verduurzamen wagenpark
Omschrijving (toelichting)

De gemeente heeft een plan voor het verduurzamen van het wagenpark. Bij toekomstige investeringen in het wagenpark brengen wij dit plan tot uitvoering.

Verminderen interne afvalstromen
Omschrijving (toelichting)

De gemeente vermindert haar interne afvalstromen en maakt plannen om deze in de toekomst nog verder te verminderen.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)
Omschrijving (toelichting)

De gemeente stelt een actieplan MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen) op. Tevens maakt zij inzichtelijk op welke wijze zij maatschappelijk verantwoord inkoopt en op welke wijze zij invulling geeft aan haar maatschappelijk verantwoorde opdrachtgeversrol.

Doelstellingen

e. Bestrijden van droogte, hitte en wateroverlast als gevolg van het veranderd klimaat
Hogere temperaturen, langere droge perioden, en zwaardere regenbuien vragen om een andere inrichting van de ruimte dan voorheen. Hiermee moeten we bij de vorming van beleid en de uitvoering van projecten rekening mee houden.

Acties

Uitvoeren klimaatadaptatieplan Midden-Groningen
Omschrijving (toelichting)

Wij voeren een groot aantal projecten uit om droogte, hitte en wateroverlast te bestrijden. Denk hierbij aan het oplossen van wateroverlast in lopende projecten door bijvoorbeeld minder verharding aan te brengen of het extra beregenen van groen bij droogte en hitte. Deze projecten financieren wij op basis van bestaande middelen en op basis van subsidies verkregen uit de Tijdelijke Impulsgelden klimaatadaptatie.

2.3.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Functiemenging	%	2022	45,1%	53,8%
		2021	44,6%	53,3%
		2020	43,8%	53,3%
		2019	44,6%	53,3%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2022	140,6	174,1
		2021	135,1	164,9
		2020	126,5	158,1
		2019	121,7	151,3

2.3.7 Financieel overzicht Economie

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Brandweer / Openbare veiligheid	**5.842**	**6.826**	**6.938**	**6.938**	**7.169**	**7.369**
Economische ontwikkeling	**8.190**	**10.740**	**10.311**	**10.375**	**10.573**	**9.719**
Bedrijventerreinen	**1.077**	**7.535**	**1.550**	**184**	**208**	**196**
Grondexploitaties	**5.291**	**7.818**	**10.220**	**9.777**	**4.242**	**3.665**
Toerisme	**290**	**516**	**505**	**631**	**617**	**540**
Openbaar vervoer	**41**	**48**	**27**	**28**	**30**	**31**
Totaal Lasten	**20.731**	**33.483**	**29.550**	**27.934**	**22.839**	**21.520**
Baten						
Brandweer / Openbare veiligheid	**264**	**217**	**272**	**283**	**292**	**301**
Economische ontwikkeling	**4.542**	**5.349**	**4.707**	**3.867**	**3.775**	**3.692**
Bedrijventerreinen	**1.236**	**9.976**	**2.038**	**291**	**339**	**316**
Grondexploitaties	**4.560**	**7.834**	**10.299**	**9.714**	**4.102**	**3.672**
Toerisme	**456**	**307**	**307**	**307**	**307**	**307**
Totaal Baten	**11.058**	**23.682**	**17.624**	**14.461**	**8.816**	**8.288**
Saldo voor bestemming	**-9.673**	**-9.801**	**-11.926**	**-13.472**	**-14.023**	**-13.232**
Stortingen						
Economische ontwikkeling	**1.790**	**1.013**	**75**	**75**	**75**	**75**
Onttrekkingen						
Economische ontwikkeling	**207**	**1.130**	**262**	**189**	**190**	**192**
Grondexploitaties	**0**	**0**	**458**	**170**	**182**	**208**
Toerisme	**13**	**13**	**13**	**13**	**13**	**13**
Totaal Onttrekkingen	**220**	**1.144**	**734**	**372**	**386**	**413**
Totaal mutatie reserves	**-1.570**	**131**	**659**	**297**	**311**	**338**
Saldo na bestemming	**-11.243**	**-9.670**	**-11.267**	**-13.175**	**-13.712**	**-12.894**

Toelichting

Het nadelig saldo na bestemming op het programma Economie is toegenomen met € 1,597 miljoen ten opzichte van de begroting 2023. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Brandweer en openbare veiligheid
Het saldo is ten opzichte van 2023 met € 57.000 verslechterd. De lasten zijn met € 112.000 gestegen en de baten zijn met € 55.000 toegenomen.

Lasten (€ 112.000 nadelig): In 2023 heeft uw raad de voorjaarsnota 2023 vastgesteld. Onderdeel hiervan is de deelnemersbijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen (VRG). De geactualiseerde begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 van de VRG laat een toename zien. De totale uitzetting voor 2024 bedraagt € 487.000. Ten opzichte van de geactualiseerde begroting 2023 van € 292.000 leidt dit tot een lastentoename van € 195.000. Daarnaast leidt een wijziging in de toerekening van personele lasten voor openbare veiligheid in relatie tot het project NPG Verbeteren Veiligheid tot een voordeel van € 125.000. Tot slot verwachten we een toename in energie- en onderhoudskosten door gestegen prijzen van € 28.000 in het vastgoed. Overige afwijkingen waaronder indexatie van uitvoeringsbudgetten in de lasten tellen op tot nadeel van € 14.000.

Baten (€ 55.000 voordelig): Ten opzichte van de begroting 2023 verwachten we in 2024 € 37.000 meer huurinkomsten onroerende zaken vastgoed te ontvangen. Verder verwachten we meer legesinkomsten uit APV-vergunningen van € 18.000.

Economische ontwikkeling
Het saldo bij het product Economische ontwikkeling na reservemutaties is met € 143.000 verslechterd. Er zijn € 429.000 aan lagere lasten, de baten vallen € 642.000 lager uit en de reservemutaties zijn € 70.000 voordelig.

Lasten (€ 429.000 voordelig):

Een hogere toerekening van personele lasten voor het uitvoeren van handhaving- en vergunningverleningstaken omgevingsvergunning leidt tot een lastentoename van € 486.000. Hierbij is rekening gehouden met loon- en prijsstijgingen en de overheveling van bouwtaken ODG naar de gemeente en meer inzet van werkzaamheden voor afhandelen vergunningverlening door een toename van het aantal vergunningen. Daarnaast hebben we de uitvoeringsbudgetten voor het uitvoeren van het woonplan en stimuleringsfonds volkshuisvesting geïndexeerd. Dit leidt tot een nadeel van € 26.000. Ook worden door de verwachte toename van de leges standplaatsen en marktgelden meer personele lasten inclusief hogere indexatie van loonkosten aan deze taken toegerekend. Dit leidt tot een lastentoename van € 20.000. Ook zijn in 2023 incidentele middelen voor de wet kwaliteitsborging bouw met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2022 in de begroting verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2024 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 113.000. De lasten voor de Omgevingswet zijn met € 816.000 afgenomen. Het incidenteel beschikbaar gestelde bedrag voor de Omgevingswet is volledig in 2023 geraamd. De lasten voor het Volkshuisvestingsfonds zijn met € 190.000 afgenomen door een andere fasering in de kosten ten opzichte van 2023. Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkeling zijn de lasten met € 287.000 toegenomen. Het gaat om € 37.000 aan gestegen salariskosten voor ruimtelijke ordening en € 55.000 aan gestegen kosten door extra capaciteit voor stedenbouw. De kosten voor grondzaken zijn gestegen met € 195.000 als gevolg van personele ontwikkelingen in het kader van de evaluatie startorganisatie. De lasten voor economische ontwikkeling zijn met € 84.000 afgenomen. Incidenteel beschikbaar gestelde middelen in 2023, met name voor de strategische agenda landbouw, zijn hier de hoofdoorzaak van. Voor het project PAW Steendam-Tjuchem zijn de lasten met € 78.000 afgenomen door lagere lasten in de jaarschijf 2024 van dit project. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 33.000.

Baten (€ 642.000 nadelig):

In de begroting 2024 zijn voor de leges omgevingsvergunning hogere baten van € 511.000 geraamd. De begroting legesinkomsten omgevingsvergunning 2024 wordt € 2.311.000 (inclusief indexatie van 4,22%). In de begroting 2024 is rekening gehouden met het invoeren van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb). Echter zit er een onzekerheid in het realiseren van deze legesopbrengsten in verband met de invoering van deze wetgeving. Verder verwachten we een hogere vergoeding voor uitleen van personeel voor vergunningverlening van € 63.000. Ook voorzien we meer legesinkomsten inclusief indexatie van tarieven uit standplaatsen en marktgelden van € 14.000. Voor het project PAW Steendam-Tjuchem zijn de baten met € 1.013.000 afgenomen. In 2023 is er een storting in de reserve PAW Steendam-Tjuchem geraamd van € 1.013.000, dit wordt volledig gedekt met subsidie (SPUK). Verder zijn de baten voor het Volkshuisvestingsfonds met € 239.000 afgenomen omdat er minder kosten worden gemaakt door een verschil in fasering. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 22.000.

Mutatie reserve (€ 70.000 voordelig): Er wordt ten opzichte van de begroting 2023 € 938.000 minder gestort in de reserve en er wordt € 868.000 minder onttrokken uit de reserve. Dit heeft diverse oorzaken. In 2023 is er een storting geraamd van € 1.013.000 in de reserve PAW Steendam-Tjuchem. In 2024 is er een storting geraamd van € 75.000 in de reserve Volkshuisvestingsfonds. In 2023 zijn er diverse overhevelingen vanuit de jaarrekening 2022 verwerkt, dit gaat om € 837.000 voor de Omgevingswet en € 113.000 voor de wet kwaliteitsborging bouw. Ook is er een onttrekking geraamd van € 180.000 uit de reserve PAW Steendam-Tjuchem. In 2024 is er een onttrekking geraamd van € 150.000 uit de reserve Volkshuisvestingsfonds en € 112.000 uit de reserve PAW Steendam-Tjuchem.

Bedrijventerreinen
Het saldo op het product Bedrijventerreinen is met € 1.953.000 verslechterd. Dit wordt per saldo veroorzaakt door € 5.985.000 lagere lasten en € 7.938.000 aan lagere baten.

Lasten (€ 5,985.000 voordelig): Deze afname wordt in hoofdlijnen veroorzaakt doordat in 2024 nauwelijks kosten voor woonrijp maken worden verwacht op bedrijventerrein Rengerspark, € 588.000. Ook is de doorboeking van de grondopbrengsten Rengerspark (loopt via de lasten) € 5.311.000 lager dan 2023. Daarnaast zijn de rentelasten € 84.000 lager door een gunstigere boekwaarde vanwege grondverkopen in 2023. Het overige verschil betreft diverse kleine posten.

Baten (€ 7.938.000 nadelig): Deze afname wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door € 5.311.000 lagere grondverkopen op Rengerspark ten opzichte van 2023. Hiermee is ook de winstneming voor 2024 € 1.960.000 lager dan 2023. Ook is de doorboeking van de lasten Rengerspark (loopt via de baten) € 667.000 lager dan 2023.

Grondexploitatie
Het verschil ten opzichte van de begroting 2023 is nihil. De lasten en baten die verband houden met grondexploitaties worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2023 en 2024 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2023.

Mutatie reserve (€ 458.000 voordelig): Onttrekking reserve grondexploitaties ter dekking van het meerjarig negatief resultaat voortkomend uit de MPG 2023.

Toerisme
Het verschil ten opzichte van de begroting 2023 is nihil en wordt derhalve niet toegelicht.

Openbaar vervoer
Het verschil ten opzichte van de begroting 2023 is nihil en wordt derhalve niet toegelicht.

2.4 Programma Dienstverlening

2.4.0 Inleiding

Dienstverlening is een organisatie brede inspanning. Als gemeentelijke organisatie zijn we op allerlei leefgebieden het eerste aanspreekpunt voor onze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Gemeentelijke dienstverlening gaat over alles wat een inwoner, maatschappelijke organisatie of bedrijf ervaart en ziet in het contact met de gemeente. We streven ernaar om de dienstverlening zo toegankelijk en klantvriendelijk mogelijk te maken. We willen nog meer aansluiten bij de wensen van inwoners en halen actief op hoe onze inwoners de betrokkenheid willen vormgeven en wat dit betekent voor de dienstverlening.

Vanaf 2024 is dienstverlening niet meer als programma, maar als taak en terugkerend thema ondergebracht binnen de lijnorganisatie. Specifiek hiervoor gaat het Adviesteam Dienstverlening in 2024 aan de slag; het adviesteam heeft de regie over (domein overstijgende) ontwikkelingen die de organisatie de komende jaren, in het kader van de dienstverlening, moet ontwikkelen of oppakken. Ook de online dienstverlening is een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke dienstverlening. In juli 2024 wordt naar verwachting de "Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer" ingevoerd. Hiermee krijgen inwoners het recht om ieder officieel bericht elektronisch naar de gemeente te sturen. Naast de implementatie van deze wet streven we ernaar dat het project “Online Dienstverlening” in 2024 succesvol wordt afgerond. Met de invoering van de nieuwe wet en daarnaast de resultaten van het project kunnen onze inwoners meer producten en diensten digitaal aanvragen en afhandelen. Er is steeds meer behoefte aan digitale producten en diensten en we hebben ervaren dat digitale dienstverlening prima werkt. Over het algemeen redden veel inwoners zich er goed mee. Tegelijkertijd zijn we er uiteraard voor ál onze inwoners. Niet iedereen kan digitaal goed zijn weg vinden. Die groep willen we, ter plekke, in het Huis van Cultuur en Bestuur begeleiden of helpen. Ook bezoeken we inwoners thuis wanneer zij niet in staat zijn naar het Huis van Cultuur en Bestuur te komen. Op die manier blijft dienstverlening toegankelijk voor iedereen en sluiten wij aan bij wat het beste past bij onze inwoners.

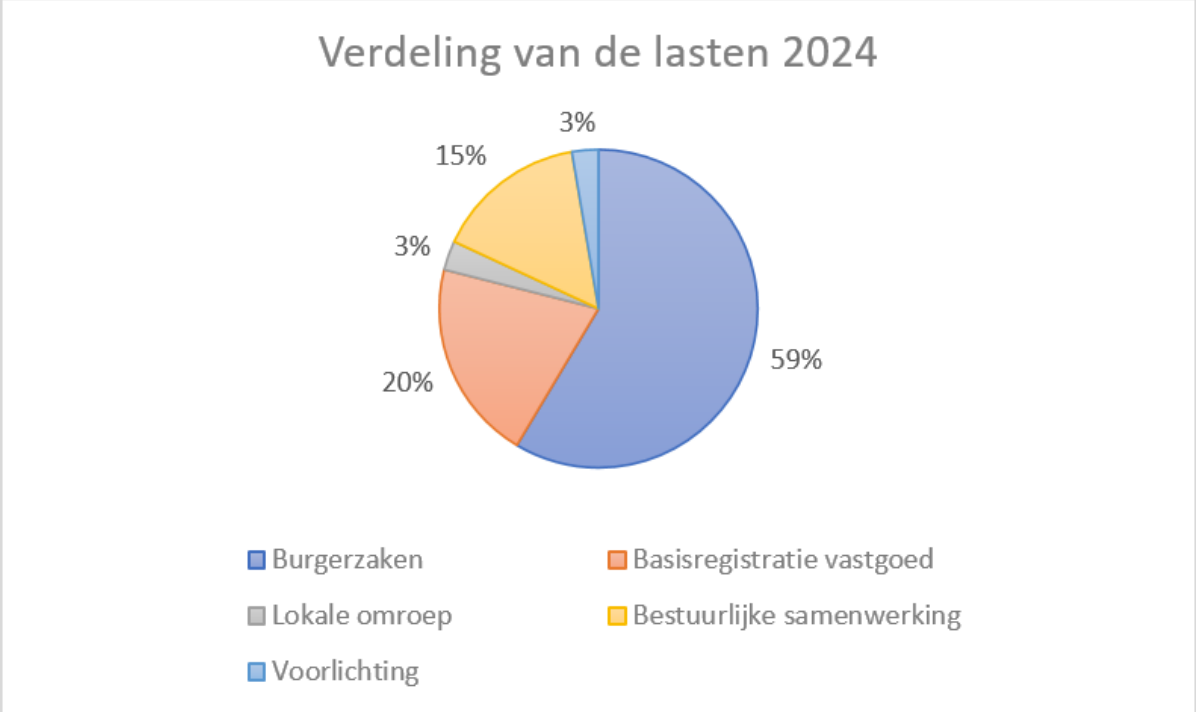

2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening

Inleiding

In samenhang met de doorontwikkeling van online dienstverlening blijft ons Huis van Cultuur en Bestuur de fysieke ontmoetingsplek met onze inwoners. De plek waar aanvragen worden ingediend,

vragen worden gesteld en bezoekers worden ontvangen. Uit een enquête in 2023 onder onze bezoekers is gebleken dat 95% van de inwoners de openingstijden als positief ervaren. Ook in 2024 besteden we hier aandacht aan. Uitgangspunt hierin blijft dat onze inwoners op korte termijn bij ons terecht kunnen terwijl wij niet onbeperkt open kunnen zijn.

In de werkzaamheden voor Burgerzaken blijft het uitgangspunt de inwoner van dienst te zijn bij de formele aspecten van het leven; geboorte, partnerregistratie, overlijden, inschrijving bevolkingsregister en het aanvragen van een paspoort of rijbewijs. Hierbij zijn klantvriendelijkheid, zorgvuldigheid en tijdigheid de kernbegrippen. Hoewel de digitalisering in toenemende mate de werkwijze van de gemeente beïnvloed, zien we in de praktijk dat inwoners uit onze gemeente een grote afhankelijkheid hebben. Ze bellen of bezoeken ons regelmatig, vaak met complexere vragen die extra kennis, kunde én tijd vragen van de medewerkers. Daarnaast is het wettelijk verplicht, in verband met het vaststellen van de identiteit, om inwoners persoonlijk te ontmoeten bij de aanvraag van (reis)documenten.

In 2024 verwachten we een forse toename van het aantal aanvragen (reis)documenten. In 2014 werd de geldigheidsduur voor paspoorten en identiteitskaarten verlengd van vijf naar tien jaar. Hierdoor geldt voor volwassenen die tussen 2014 en 2018 een reisdocument hebben aangevraagd, dat zij vanaf 2024 weer een nieuwe ID-kaart of paspoort mogen aanvragen. Het is van cruciaal belang dat deze dienstverlening ook bij deze extra werkzaamheden soepel en efficiënt verloopt. Aandachtspunt bij het verstrekken van identiteitsdocumenten is het voorkomen en aanpakken van identiteitsfraude. Dit is een complexe taak waarbij we nauwlettend en alert moeten zijn zodat we de identiteit van onze inwoners beschermen en de kans op identiteitsfraude zo klein mogelijk maken. Hierbij is het soms lastig om een dienstverlenende houding en fraudebestrijding te combineren.

Naast alle reguliere werkzaamheden zal de organisatie van de Europese Verkiezingen op projectbasis worden uitgevoerd. Inmiddels is duidelijk dat deze verkiezingen op 6 juni 2024 zullen plaatsvinden.

Ambities

Doorontwikkeling Dienstverlening
We streven naar een integrale aanpak van de Verbeteragenda van uw raad, het Collegeakkoord, het Programma Organisatieontwikkeling en gewenste ontwikkelingen op het gebied van dienstverlening binnen de lijnorganisatie. In 2024 ligt de focus op de externe dienstverlening aan inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. We streven naar een goede (online) dienstverlening die erop gericht is om de toegang tot de gemeentelijke diensten en producten zo gemakkelijk, efficiënt en klantvriendelijk te maken. Dit moet leiden tot stijgende lijn in de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening en verlaging van het aantal klachten van inwoners.

Strategie online
Online dienstverlening is essentieel en we maken werk van de strategie voor online-dienstverlening. We moeten burgers helpen die niet digitaal vaardig zijn en de juiste doelgroep bereiken via het juiste digitale kanaal. We willen het meest efficiënte kanaal per dienst of product promoten. Dit doen we door een aantal zaken centraal te stellen: de gemeente werkt vanuit klantperspectief, is een betrouwbare partner en deelt zijn gegevens. Door inzet van de benodigde digitale kanalen zullen wij dichter bij de burgers komen te staan en dezelfde digitale taal spreken als zij.

Welkom in het Huis van Cultuur en Bestuur
Onze bezoekers zijn van harte welkom in ons Huis van Cultuur en Bestuur. Met de openingstijden (overdag en in de avonden) bieden we onze inwoners ruime(re) mogelijkheden hun zaken af te handelen, centraal georganiseerd in het Huis van Cultuur en Bestuur. Uitgangspunt is dat inwoners op korte termijn bij ons terecht kunnen terwijl wij niet onbeperkt open kunnen zijn. Daarin is het zoeken naar een balans tussen toegankelijkheid en efficiency. De ervaringen zijn tot nu toe dat de openingstijden goed aansluiten bij de behoefte van inwoners.

Doelstellingen

a. Doorontwikkeling online-dienstverlening Burgerzaken
We breiden de digitale dienstverlening uit met nieuwe modules waarmee we de online dienstverlening verder verbeteren en de organisatie efficiënter gaat werken. Daarmee halen we zowel voor de inwoners als voor onszelf het maximale uit het partnerschapscontract met onze

software leverancier. Uiteraard blijven wij al onze diensten en producten aanbieden aan de balie voor de inwoners die daar de voorkeur aan geven.

Doelstellingen

b. Optimale dienstverlening tijdens een (reis-) documentenpiek

Door de (reis)documentenpiek zal het aantal aanvragen verdrievoudigen en dat zet de baliedienstverlening enorm onder druk. Om iedereen op tijd van een document te voorzien gaan we inwoners breed informeren en oproepen hun document op tijd aan te vragen. Vanwege het grote belang van een zorgvuldige documentafgifte kunnen we het aanvraagproces niet versnellen. We breiden de baliecapaciteit maximaal uit met extra personeel en indien nodig met extra openingstijden. Ondanks de extra inzet aan de balie moeten we rekening houden met wachtrijen die we uiteraard proberen zo kort mogelijk te houden.

Doelstellingen

c. Uitvoering wet dubbele achternaam

Met ingang van 1 januari 2024 treedt de Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam in werking. Ouders kunnen hun eerste kind, dat wordt geboren op of na 1 januari 2024, de achternaam van beide ouders geven in de volgorde die de ouders willen. De gekozen achternaam geldt vervolgens voor al hun volgende kinderen. In de wet is daarnaast een overgangsregeling opgenomen. Is hun oudste kind geboren op of na 1 januari 2016 dan kunnen ouders alsnog een dubbele achternaam kiezen. Vanaf 1 januari 2024 hebben zij 1 jaar de tijd om alsnog de dubbele achternaam te kiezen. Hoeveel ouders gebruik gaan maken van de overgangsregeling en de baliedienstverlening in 2024 hierdoor nog meer onder druk komt te staan, is moeilijk in te schatten.

Doelstellingen

d. Europese verkiezingen 2024 goed, veilig en toegankelijk organiseren

Op donderdag 6 juni 2024 vindt de verkiezing voor de Nederlandse leden in het Europees Parlement plaats. Hiervoor zullen wij er opnieuw zorgen dat onze inwoners veilig en toegankelijk hun stem uit kunnen brengen, dicht bij huis of hun werk.

Doelstellingen

e. Implementatie van de 'Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer'

De optimalisering van onze (online) dienstverlening kan niet los gezien worden van de invoering van de 'Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer' die naar verwachting op 1 juli 2024 in werking treedt. Met deze wet wordt geregeld dat inwoners (burgers en bedrijven) het recht hebben om digitaal zaken te doen met de overheid op een door het bestuursorgaan bepaalde wijze. De wet neemt de belemmeringen weg en stelt enkele randvoorwaarden aan de modernisering en digitalisering van de werkprocessen binnen de publieke sector. Burgers en bedrijven krijgen het recht (niet de plicht) om ieder officieel bericht elektronisch aan de overheid te zenden. We zijn medio 2023 gestart met het aantrekken van een externe projectleider en het formeren van een ambtelijke projectgroep. In 2024 heeft de projectgroep in kaart gebracht langs welke digitale kanalen inwoners een formele digitale aanvraag kunnen indienen. Daarvoor hebben we de digitale kanalen aangepast zodat we voldoen aan wettelijke eisen/waarborgen. Operationeel en uitvoerend hebben we de implementatie gerealiseerd; de nieuwe wetgeving is gewaarborgd in onze processen en we werken volgens die processen.

Doelstellingen

f. Uitkomsten (interne) onderzoeken dienstverlening implementeren in de bedrijfsvoering

Fixi (Meldingen openbare ruimte)

We implementeren de uitkomsten van het verbeterde Fixi proces in de bedrijfsvoering van IBOR en komen hierdoor tot betere en gerichtere uitvoering van de werkzaamheden n.a.v. van meldingen

van inwoners. We communiceren eenduidig en verbeteren de relatie met onze inwoners door een optimale dienstverlening.

Zaaksysteem Djuma
Door de invoering van het protocol “Zo doen we dit in Midden-Groningen” en een dashboard om te monitoren zijn we in staat om goede dienstverlening voor onze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven te waarborgen. We monitoren of er conform het protocol wordt gewerkt en in overleg zullen processen in het zaaksysteem worden aangepast als dit tot een verbetering van de dienstverlening leidt.

2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Burgerzaken	**1.218**	**1.345**	**1.552**	**1.627**	**1.705**	**1.761**
Basisregistratie vastgoed	**910**	**588**	**540**	**566**	**586**	**603**
Lokale omroep	**57**	**56**	**79**	**63**	**67**	**67**
Bestuurlijke samenwerking	**335**	**375**	**408**	**421**	**435**	**446**
Voorlichting	**46**	**74**	**71**	**76**	**80**	**82**
Totaal Lasten	**2.567**	**2.437**	**2.651**	**2.754**	**2.873**	**2.959**
Baten						
Burgerzaken	**747**	**526**	**1.071**	**1.117**	**1.163**	**1.213**
Lokale omroep	**13**	**9**	**14**	**15**	**16**	**16**
Voorlichting	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**761**	**535**	**1.086**	**1.132**	**1.179**	**1.229**
Saldo voor bestemming	**-1.806**	**-1.902**	**-1.565**	**-1.622**	**-1.694**	**-1.730**
Saldo na bestemming	**-1.806**	**-1.902**	**-1.565**	**-1.622**	**-1.694**	**-1.730**

Toelichting

Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dienstverlening 2024 is gedaald met € 337.000 ten opzichte van de begroting 2023. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Burgerzaken
Het saldo bij Burgerzaken is met € 338.000 verbeterd.

Lasten (€ 207.000 nadelig): In 2024 wordt een grote toename verwacht in het aantal reisdocumenten dat wordt aangevraagd, dit betekent aan de batenkant extra opbrengsten, maar aan de lastenkant ook een hogere afdracht aan het rijk. Daarnaast zijn de loonkosten gestegen ten opzichte van 2023.

Baten (€ 545.000 voordelig): In de komende jaren wordt er een piek verwacht in de aanvraag van reisdocumenten (zie paragraaf 2.4.1). Dit leidt tot een toename ten opzichte van 2023 in de raming van legesopbrengsten. Daarnaast zien we dat de legesopbrengsten van reisdocumenten in 2023 in de prognose hoger uitvallen dan geraamd. Het aantal rijbewijsaanvragen blijkt de afgelopen jaren te laag te zijn ingeschat, voor 2024 verwachten we een vergelijkbaar aantal documenten te verstrekken als de huidige prognose voor 2023.

2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

2.5.0 Inleiding

Binnen dit programma geven we uitvoering aan het Programma gevolgen gas- en zoutwinning en de uitvoering van het lokale programmaplan NPG.

2.5.1 Gevolgen gas- en zoutwinning

Inleiding

Een deel van onze gemeente ligt in het kerngebied van de gaswinning. Veel inwoners hebben hier dagelijks mee te maken. De aardbevingen zorgen voor schade aan woningen en andere gebouwen en er zijn ook ruim 3.300 adressen die mogelijk niet voldoen aan de veiligheidsnorm. Tegelijkertijd ondervinden ook veel inwoners stress als gevolg van de begingen.

Vanwege de grote impact op onze inwoners, de verschillende rollen die de gemeente heeft en de brede betrokkenheid vanuit veel gemeentelijke domeinen en teams werken we vanuit een programma. Het programmaplan is in 2023 vastgesteld en ter kennisname met uw raad gedeeld.

De basis waarop het programma Gevolgen gas- en zoutwinning werkt komt voort uit het collegeakkoord 2022-2026 “Samen aan de slag”. Hierin staan de volgende doelstellingen geformuleerd:

- De versterking moet volgens plan worden uitgevoerd;
- Schade moet op tijd worden afgehandeld;
- Gaswinning uit het Groningenveld moet stoppen in 2023.

Groningers boven Gas
Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquête Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". De Commissie heeft een aantal stevige conclusies getrokken en heeft ook aanbevelingen gedaan. Dit heeft geleid tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april presenteerde. Deze 50 maatregelen moeten volgens het kabinet leiden tot verbetering van schadeherstel en versterking, maar ook tot verbetering van de economie en leefbaarheid. Voor

zover de maatregelen betrekking hebben op schadeherstel en versterking, worden ze meegenomen in het programma Gevolgen gas- en zoutwinning.

Gaswinning
Jaarlijks neemt de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een besluit over de hoogte van de gaswinning uit het Groningenveld. De rol van de gemeente daarbij is vastgelegd in de Mijnbouwwet. De gemeente is één van de wettelijke adviseurs die de staatssecretaris adviseert voordat hij een ontwerp-vaststellingsbesluit neemt. Ook kan de gemeente reageren op een ontwerp-vaststellingsbesluit met een zienswijze en tot slot mag de gemeente (mits er een zienswijze is ingediend) in beroep tegen het definitieve besluit.

Schade
Schade als gevolg van gaswinning uit het Groningenveld wordt afgehandeld door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Schade als gevolg van andere gasvelden en andere vormen van mijnbouw (zoals zoutwinning) ligt bij de Commissie Mijnbouwschade. De rol van de gemeente in individuele schadetrajecten is helaas beperkt. Wel houden we de algemene ontwikkeling van schade in onze gemeente bij. Ook bieden we steun aan onze inwoners, vooral bij complexe schades waar ook versterking speelt.

Versterking
Inwoners van het aardbevingsgebied moeten net zo veilig kunnen wonen en leven als inwoners in de rest van Nederland. Daarom worden gebouwen die mogelijk niet veilig zijn getoetst aan de veiligheidsnorm. Voldoet een gebouw niet, dan moet deze worden versterkt. De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voert deze beoordelingen en versterkingen uit. In onze gemeente zijn ruim 3.300 adressen die beoordeeld moeten worden, of beoordeeld zijn. De kaders hiervoor zijn vastgesteld door de staatssecretaris Mijnbouw van Economische Zaken en Klimaat. De gemeente bepaalt in haar jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak de volgorde van beoordelen en uitvoeren.

De NCG gaat ervan uit dat in 2024 alle adressen in onze gemeente in het versterkingsprogramma beoordeeld zijn. Dan is duidelijk welke adressen niet op norm zijn en dus versterkt moeten worden. De afgelopen jaren was het versterkingsprogramma onder aansturing van het ministerie van EZK vooral risicogestuurd, maar op basis van de aanbevelingen van de Parlementaire Enquète Commissie vindt het kabinet nu dat de aanpak zoveel mogelijk gebiedsgericht moet plaatsvinden.

De personele inzet die hoort bij deze verschillende gemeentelijke rollen wordt gedekt vanuit de zogenaamde lumpsum, die tussen gemeenten en het Rijk is overeengekomen. We monitoren of de benodigde inzet en de beschikbare middelen in de pas lopen.

Sociaal en gezondheid
De aardbevingen, maar ook de manier waarop schadeherstel en versterking tot nu toe georganiseerd is, zorgen voor veel stress en gezondheidsklachten bij onze inwoners. Het is belangrijk dat daar aandacht voor is en daarom is de tafel Sociaal en Gezondheid opgericht. Hier werken de gemeenten samen aan ondersteuningsprogramma's. Tegelijkertijd is het ook belangrijk dat er aandacht is voor individuele vragen en zorgen van inwoners. Daarom hebben we het aantal aardbevingsconsulenten en aardbevingscoaches uitgebreid.

Scholenprogramma
We geven uitvoering aan het convenant aardbevings- en toekomstbestendige scholenbouw Groningen. Dit convenant combineert het waarborgen van een veilige onderwijsomgeving met het realiseren van ’een sprong voorwaarts’ als het gaat om onderwijs in de gehele regio.

In samenwerking met de schoolbesturen en de medezeggenschapsraden, onderwijzers, ouders en kinderen van de scholen wordt vanuit het Scholenprogramma gewerkt aan het onderwijs voor de toekomst. Waar mogelijk worden daarbij ook annexe voorzieningen mee ontwikkeld. Dit betreffen wijkvoorzieningen en voorzieningen voor sport en bewegen.

In de gemeentelijke organisatie zijn meer mensen aangetrokken om de toegenomen hoeveelheid werk in de uitvoering snel aan te kunnen pakken en de juiste financiële, juridische en projectmatige aanpak zoveel mogelijk te kunnen garanderen.

Het grootste deel van het scholenprogramma is inmiddels opgeleverd. Op dit moment wordt nog gewerkt aan zes projecten. Ook wordt bij een aantal projecten nog gewerkt aan de afronding en overdracht. Inmiddels zijn negen nieuwe en vijf versterkte schoolgebouwen in gebruik genomen.

Zoutwinning
Vanwege de samenhang tussen gaswinning uit het Groningenveld en de kleine velden door NAM en de winning van zout door Nedmag, zijn de gevolgen van de zoutwinning ook onderdeel van het programma.

Ambities

Groningers boven Gas
De 50 maatregelen die het kabinet heeft genomen op het rapport van de Parlementaire Enquète Commissie hebben invloed op de werkzaamheden van de gemeente. Bij het schrijven van deze begrotingstekst is de volle impact ervan nog niet duidelijk. Veel maatregelen moeten nog worden uitgewerkt. Wel zien we dat de rol van de gemeente groter wordt en dat er meer samenhang gaat ontstaan tussen versterken, schadeafhandeling en sociaal-maatschappelijke verbetering.

Gaswinning
De inzet van de gemeente is gericht op een zo snel mogelijke stopzetting van de gaswinning uit het Groningenveld. Dit krijgt vorm in de adviezen en zienswijzen van de gemeente op de vaststellingsbesluiten.

Schade
Schade blijft belegd bij Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Vooral bij situaties waarbij er samenhang is tussen schade en de versterking en bij situaties waarbij er sprake is van duurzaam schadeherstel (m.n. gericht op funderingen) is het van belang dat er afstemming is tussen gemeente en IMG. We willen dat er betere afstemming ontstaat, zodat ook (duurzaam) schadeherstel betrokken kan worden in de gebiedsgerichte aanpak.

Versterking
Ruim 3.000 adressen zijn betrokken in de versterkingsaanpak. Deels gaat dit om gebouwen die (zwaar) versterkt (moeten) worden, maar deels zijn dit ook gebouwen die op norm zijn. NCG verwacht in 2024 voor alle eigenaren duidelijkheid te kunnen geven of versterking wel of niet nodig is en met welke maatregelen.

De 50 kabinetsmaatregelen die het gevolg zijn van de uitkomst van de Parlementaire Enquete bieden ruimte om weer gebiedsgericht te werken. Zo is de versterkingsaanpak ook van start gegaan, maar in 2018 besloot toenmalig minister Wiebes om de versterking risicogestuurd uit te voeren, in plaats van gebiedsgericht. Hoe de nieuwe gebiedsgerichte aanpak samenvalt met de in gang gezette procedures van de afgelopen jaren is iets wat op het moment van opstellen van deze begroting nog wordt uitgezocht.

In ieder geval gaan we ervan uit dat in meerdere dorpen tegelijkertijd op gebiedsgerichte wijze aan de versterking wordt gewerkt, inclusief aandacht voor de sociaal-maatschappelijke kant, de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid van de dorpen. Hiervoor worden dorpsvisies opgesteld, of aangevuld. De hiervoor benodigde extra inzet van de gemeente wordt gedekt uit de middelen die daarvoor vanuit het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Datzelfde geldt voor de middelen die nodig zijn voor aanpassing en herstel van (ondergrondse) infrastructuur en eventuele verbetering van voorzieningen in dorpen.

In het Lokale Plan van Aanpak 2024 wordt de opdracht voor de NCG voor het beoordelen en uitvoeren van de versterking in 2024 vastgelegd.

Scholenprogramma
Op basis van het programmaplan huisvesting onderwijs 2016-2020 dat in 2016 is vastgesteld, wordt de versterking en nieuwbouw van een groot aantal scholen in onze gemeente uitgevoerd. Dat gebeurt vanuit een aparte programmaorganisatie.

Zoutwinning
We verzetten ons tegen uitbreiding van de zoutwinning die in het Zuiden van onze gemeente plaatsvindt. De in 2023 gestarte beroepsprocedure tegen het hernieuwde instemmingsbesluit zal vermoedelijk in 2024 leiden tot nieuwe acties en inzet vanuit de gemeente.

Trends en ontwikkelingen

Het dossier gevolgen gaswinning kenmerkt zich door grillig en moeilijk voorspelbaar te zijn. Tot nu toe gingen zaken altijd anders dan gedacht. In 2023 zorgde achtereenvolgens het rapport van de Parlementaire Enquète en de reactie van het kabinet daarop voor wijzigingen in de aanpak van

versterking en schadeherstel. De val van het kabinet maakte vervolgens dat veel zaken onzeker werden.

De rolverdeling tussen Rijk en regionale overheden in dit dossier is vastgelegd in de Tijdelijke wet Groningen die 1 juli 2023 van kracht is gegaan. De NCG stuurt in opdracht van de staatssecretaris van EZK nadrukkelijk op het beëindigen van de versterkingsaanpak in 2028, ook al levert dat niet altijd de meest bewonersvriendelijke processen op en betekent dat ook dat er met niet-haalbare planningen wordt gewerkt.

We zien dat door de dalende gaswinning en toenemende kennis het aantal gebouwen dat (zwaar) versterkt moet worden afneemt. Nog steeds moeten alle gebouwen in de versterkingsopgave worden beoordeeld, maar een steeds groter deel heeft na de beoordeling geen versterking nodig en is op norm. Voor gebouwen waarvoor die noodzaak nog wel geldt, loopt de versterking soms wat vlotter. Tegelijkertijd zien we het aantal situaties waar de versterking vastloopt toenemen.

Doelstellingen

a. Alle gebouwen binnen de versterkingsopgave zo snel mogelijk beoordelen

We geven NCG opdracht om zo snel mogelijk alle gebouwen binnen het versterkingsprogramma te beoordelen. Dat doen we door in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak zo goed mogelijk te prioriteren. Daarmee zorgen we voor goede samenhang tussen veiligheid en logica. Het aantal gebouwen dat in 2024 nog beoordeeld moet worden is zeer beperkt.

Doelstellingen

b. Gebouwen waar nodig zo snel mogelijk versterken

We geven NCG opdracht om de gebouwen die niet aan de veiligheidsnorm voldoen zo snel mogelijk te versterken. Dat gebeurt binnen beperkte beschikbare capaciteit waardoor er keuzes moeten worden gemaakt. Ook dat doen we in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak die door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Hierbij proberen we een gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken, door te clusteren per dorp. Maar omdat we afhankelijk zijn van het vrijkomen van versterkingsadviezen die niet-gebiedsgericht in de markt zijn gezet in de afgelopen jaren, zal het niet altijd lukken om enkel gebiedsgericht te prioriteren.

Doelstellingen

c. Beëindiging Gaswinning

Met het besluit dat de staatssecretaris in september 2023 heeft genomen is de definitieve sluiting van het Groningenveld een grote stap dichterbij. De daadwerkelijke sluiting en wettelijke vastlegging ervan zou in 2024 moeten plaatsvinden.

Doelstellingen

d. Zorgen voor goede (ruimtelijke) randvoorwaarden voor een vlotte en bewonersgerichte manier van versterken

We zorgen voor goede (ruimtelijke) randvoorwaarden waarmee een vlotte en bewonersgerichte manier van versterken mogelijk wordt. Dit vraagt om stevige inzet in de dorpen waar de versterking speelt. Met de 50 maatregelen uit de kabinetsreactie is hier ook ruimte voor ontstaan. Hoe dit precies gaat zal in de loop van 2024 steeds meer duidelijk worden.

Doelstellingen

e. De eigenaren in batch 1588 moeten verder kunnen met hun versterkingsprojecten

Alle eigenaren in batch 1588 moeten verder kunnen met hun versterking of sloop-nieuwbouw. Sinds medio 2023 worden de eigenaren begeleid door medewerkers van bureau KUUB. Voor eigenaren die

financiële problemen ondervinden wordt bepaald of het beschikbare budget voldoende is om een functioneel vergelijkbare woning terug te bouwen of de versterkingsmaatregelen conform de Groninger Maatregelencatalogus uit te voeren. Past dit niet, dan is er aanleiding om het budget aan te passen.

Doelstellingen

f. Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we de projecten voor het versterken en nieuwbouwen van scholen afronden

Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we de projecten voor het versterken en nieuwbouwen van scholen afronden.

Doelstellingen

g. Onze inwoners moeten niet de financier worden van de kosten die voortkomen uit de versterking

In juni 2023 is in de Tweede Kamer een motie aangenomen die uitspreekt dat voor wat betreft schade en versterking het principe geldt dat alle kosten worden vergoed die eigenaren en overheden maken. Dat betekent ook dat de inzet van de gemeente, inclusief de noodzakelijke maatregelen aan het openbaar gebied, gedekt worden door de rijksoverheid.

Doelstellingen

h. We willen geen uitbreiding van de zoutwinning

We blijven ons inzetten op het voorkomen van uitbreiding van de zoutwinning.

2.5.2 Nationaal Programma Groningen

Inleiding

Hart voor Midden-Groningen is het door de gemeenteraad vastgestelde programmaplan voor de projecten van Nationaal Programma Groningen in onze gemeente. Nationaal Programma Groningen is een samenwerking tussen Rijk, provincie en 5 aardbevingsgemeenten. Het programma heeft een looptijd van 10 jaar en duurt tot 2030. De afgelopen jaren hebben Groningers door de gevolgen van de gaswinning veel te verduren gehad. De onzekerheid over schadeherstel en versterking sleept soms al jaren. De aanpak heeft de hoogste prioriteit en veel mensen en organisaties zijn hiermee hard aan de slag. Tegelijkertijd is er meer nodig om Groningen een goede toekomst te geven. Nationaal Programma Groningen richt zich op dit ‘meer’.

Hart voor Midden-Groningen is er voor elke inwoner van onze gemeente, jong én oud. We investeren in de toekomst: door het versterken van de leefbaarheid en leefomgeving, de economie, opleidingen, banen en de natuur en het klimaat. Dit doen we samen met Midden-Groningers.

Ambities

Nationaal Programma Groningen wil de Brede Welvaart vergroten. Brede Welvaart gaat naast groei van de economie over gezondheid, de tevredenheid van inwoners met hun leven, de omgeving waar ze wonen, de kwaliteit van natuur en milieu, opleidingsniveau en vertrouwen in politiek en bestuur. Daarnaast wil het programma ook het imago van Groningen verbeteren. Om de 'Brede Welvaart' te verbeteren, richt Nationaal Programma Groningen zich op vier onderwerpen.
Leefbaarheid: iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de leefbaarometer (CBS) dan de gemiddelde ontwikkeling in vergelijkbare gemeenten (de referentiegroep).
Natuur en Klimaat: Groningen presteert beter op biodiversiteit (gemeten met de Living Planet Index) dan het Nederlands gemiddelde.
Werken en leren: Iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de netto participatiegraad, het gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
Economie: de Bruto Toegevoegde Waarde stijgt in Groningen sterker dan de gemiddelde stijging in Nederland.

De projecten binnen Hart voor Midden-Groningen dragen bij aan deze ambities. Voor ieder project is duidelijk waaraan het resultaat van het project bijdraagt. Zo maken we zichtbaar en meetbaar dat een project bijdraagt aan de Brede Welvaart en aansluit bij de ambities vanuit het collegeprogramma Samen aan de Slag.

Trends en ontwikkelingen

Bij de start van Nationaal Programma Groningen is een voorlopige verdeling van het geld afgesproken: het 'trekkingsrecht'. Dit werd per gemeente verdeeld in vier kwarten waarbij de gemeenten direct aanvragen konden doen uit de eerste helft van het geld. In 2022 is regionaal besloten dat het vierde kwart van het trekkingsrecht niet beschikbaar komt voor de lokale plannen van gemeenten. Mede dankzij een motie vanuit Midden-Groningen is 'het derde kwart' veiliggesteld en kan Midden-Groningen rekenen op maximaal € 71,25 miljoen. Dit is onvoldoende om alle projecten uit het oorspronkelijk lokaal programmaplan uit te kunnen voeren. In 2022 is daarom een aangepast programmaplan vastgesteld door uw raad.

Er worden nog drie projecten aangevraagd. Deze projecten zijn gericht op leefbare bedrijvigheid (economie), versterking van landschap en natuur (natuur & klimaat) en versterking van de lokale democratie en inwonerinitiatieven (uitvoering van het 5% amendement).

Nij Begun
Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquête Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". De commissie heeft een aantal stevige conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Dit heeft geleid tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april 2023 presenteerde in het rapport 'Nij Begun'. Deze maatregelen zijn gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking. Daarnaast zet 'Nij begun' in op een beter toekomstperspectief voor alle Groningers met de Sociale en Economische agenda.

'Nij Begun' heeft effect op Nationaal Programma Groningen. Nationaal Programma Groningen gaat zich vooral richten op de kabinetsmaatregelen voor de economische ontwikkeling van Groningen. Daarbij gaat het om een aantal grote thema's dat provinciaal uitgewerkt wordt en geen tot nauwelijks impact heeft op ons lokaal programma Hart voor Midden-Groningen.

Andere maatregelen uit 'Nij Begun' hebben dat wel. De gebiedsgerichte aanpak van schadeherstel en versterking, heeft bijvoorbeeld raakvlakken met het project Dorps- en wijkplannen. Via het gemeentefonds komt er geld beschikbaar voor de uitvoering van een sociale agenda. Deze gaat zich onder andere richten op verminderen van armoede en meer kansen(gelijkheid) voor kinderen. Binnen Hart voor Midden-Groningen werken we al aan Tijd voor Toekomst en bijvoorbeeld IJsberg en Jongeren met Toekomst. In 2024 verwachten we meer duidelijkheid over de maatregelen. We onderzoeken wat dit betekent voor de lopende projecten en wat er moet of kan veranderen zodat onze inwoners maximaal gebruik kunnen maken van de maatregelen. De nieuwe koers van Nationaal Programma Groningen kan ook iets veranderen aan onze inzet en invloed regionaal. Op dit moment is er nog niet voldoende informatie om keuzes te maken. In algemene zin maken we ons in de regionale overleggen sterk voor een effectieve inzet van het beschikbare geld, het betrekken van inwoners en democratische besluitvorming door het in positie brengen van volksvertegenwoordigers en in het bijzonder uw raad.

Doelstellingen

a. Uitvoering geven aan het lokaal Programmaplan Hart voor Midden-Groningen

In 2024 geven we verdere uitvoering aan de 21 goedgekeurde projecten. Een overzicht van de projecten en toegekende bedragen staat in onderstaande afbeelding. In de laatste kolom staan de

verwachte inspanningen in 2024.

code	Projectnaam	status medio 2023	Gehonoreerd bedrag (incl BTW)	Inspanningen/Doelen 2024
	Projecten uit Leefbaarheidsgelden			
S01-2m	Kademuur Hellum	afgerond	151.250	n.v.t. afgerond.
S01-2n	Steigers Kielwindeweer	afgerond	60.500	n.v.t. afgerond.
S01-2p	Kwaliteitsverbetering Foxholstermeer	afgerond	112.669	n.v.t. afgerond.
S01-2q	Ontmoetingsplek Froombosch	afgerond	290.400	n.v.t. afgerond.
S01-2r	Herinrichting centrumgebied Slochteren	middenin realisatie	457.380	naar verwachting gereed vóór 1/1/2024
S01-2s	Ontmoetingsplek Siddeburen	afgerond	250.470	n.v.t. afgerond.
	Subtotaal		**1.322.669**	
	Project via Provincie			
S02-1	Pilot aardgasvrije wijk (Gorecht-Noord)	begin van realisatie	6.000.000	Afronding technische studies, afronding draagvlaktrajecten, afronding business case, go-no go op investeringsbeslissing. Besluitvorming over de financieringsvorm en samenwerkingsvorm (eigenaarschap).
	Subtotaal		**6.000.000**	
	Projecten uit Trekkingsrecht			
M01	bouw programma MG	afgerond	968.200	n.v.t. afgerond
M02	Dorpsproces Overschild	middenin realisatie	1.170.800	2024 is het vijfde en volgens de planning laatste jaar van de aanpak. Omdat de versterking langzamer loopt dan verwacht en de sterke prijsstijgingen zorgen voor extra vertraging, bezinnen we ons in 2024 op een verlenging van het project.
M03	Beleving en Verhaal Overschild	afgerond	141.000	n.v.t. afgerond
M04	Plus op Sport (wijken Gorecht & Woldwijck Hoogezand)	middenin realisatie	3.653.015	bouw van de derde en laatste sportvoorziening. Als gevolg van prijsindexatie en nieuwe bouweisen volgt een aanvullende kredietaanvraag.
M05	Herstructurering Hoogezand-Noord inclusief tweede fase	begin van realisatie	9.010.983	Raadsvoorstel actualisatie financiën en grondexploitatie. Procedure omgevingsplan Van Splibergenkade/ Zeeheldenbuurt West. Samenwerkingsovereenkomst met woningbouwcorporaties voor herstructurering van Spilbergenkade/Zeeheldenbuurt West. Start sloop 48 flatwoningen Barentzstraat. Verbeteringen aan het park. Passende tijdelijke functies voormalig Agrifirm. Duidelijkheid over herbestemmingsmogelijkheden silo's.
M06	Aanpak verpauperde panden	middenin realisatie	2.000.000	Voortzetten uitvoering: aanpak individuele panden en verpaupering tegengaan. Samenwerking Kredietbank en versterkingsaanpak.
M07	Midden-Groningen op de kaart	middenin realisatie	155.000	Fase 2 wordt aangevraagd. Verder: nieuwe streekproductenroute, boerderijenroute, kano arrangementen, campagne rondje Zuidlaardermeer, excursies rond scheepswerven, kaart 't Roegwold en voltooing 't Roege Pad.
M08	Jongeren pitchen cultuurprojecten	middenin realisatie	250.000	2 nieuwe pitchevents + begeleiding bij de uitvoering van de winnende ideeën
M09	Bevordering Sociale Veerkracht inclusief tweede fase	middenin realisatie	700.000	Voortzetten en uitvoeren van het project. Follow up study, uitvoeren communciatieplan, borginsplan opstellen en uitvoeren. Het project legt de focus op het ontstapelen en voorkomen van stapelingen (indicaties).
M10	Ijsberg	middenin realisatie	2.221.740	Team Eropaf draait goed. Werkwijze wordt doorgezet. Daarnaast wordt een revolverende werkwijze verder onderzocht.
M11	Ervaringsdeskundigen	middenin realisatie	764.990	Voortzetten werzaamheden ervaringsdeskundigen: in tandem inwoners begeleiden. Project en resultaten evalueren en borgen. Opleiden 1 extra ervarings-deskundige zodat er deskundigheid is in ieder sociaal team. Hierdoor loopt het project een paar maanden uit.
M12	Jongeren met Toekomst	middenin realisatie	1.858.464	Effectmonitor vanuit het jongeren perspectief fonds om de voortgang te volgen. Verkenning van samenwerking met Jongerenwerk+ en BWRI. Trajecten vragen meer tijd dan begroot, dus worden er in 2024 keuzes gemaakt in looptijd, doelen of middelen voor het project.
M13	Jongerenwerk+	middenin realisatie	2.500.000	Voortzetten projectactiviteiten, afbakenen doelgroep (met alle stakeholders), afbakenen werkwijze, meten en onderbouwen van het preventief effect.
M14	JIM aanpak	middenin realisatie	263.028	Voortzetten JIM training voor medewerkers, coaching on the job. Groei aantal JIM's in de gemeente.
M15	Ontwikkelbedrijf	middenin realisatie	1.064.000	Reguliere trajecten worden conform planning uitgevoerd (125 per jaar), 3x per jaar start van een werkfit traject, verdere uitwerking pilot afspraakbanen, kennisdeling met andere ontwikkelbedrijven in NL
M16	Hulpteam Overschild	middenin realisatie	360.000	In 2024 afronding van het project onder NPG. Er wordt ingezet op borging van het project en verzilvering vd maatschappelijke waarde. Inhoudelijk verdere samenwerking met Midden-Groningen op de kaart en IBOR. Gebiedsgerichte aanpak van de versterking kan kansen bieden voor inzet extra teams.
M17	Tijd voor toekomst inclusief tweede fase	middenin realisatie	13.074.063	Minimaal 7 scholen worden toegevoegd. Dus 14 scholen totaal. Opzet van bovenschools programma voor scholen die nu niet aan de schoolweging voldoen. Uitvoering pilot schoolontbijt. Start pilot met Voortgezet Onderwijs.
M18	Moeders van MG (onderdeel Kansrijke start)	middenin realisatie	680.000	Nieuwe moeders begeleiden volgens plan. Samenwerking GGD verder invullen. Onderzoeksvoorstel met scenario's voor vervolg en borging van het project. Onderdeel hiervan: Nij Begun, effectrapportage waaruit ook financieel effect / besparing blijkt.
M19	Toekomstbestendig cultureel erfgoed	middenin realisatie	500.000	Uitvoeren subsidieregeling. Er zit nog voldoende geld in de pot, waardoor er geen tweede fase aangevraagd hoeft worden.
M20	Verbeteren veiligheid MG inclusief tweede fase	middenin realisatie	3.663.716	Verdere uitvoering activiteitenplan, waaronder start van project Politiekids, vraagt tijdsinvestering van gemeente en netwerkpartners. Verkennen van de mogelijkheden om te komen tot een Meldpunt Overlast en Zorg.
M21	Dorpsplannen ontwikkelen	begin realisatie	7.500.000	Tussentijdse evaluatie in juli 2024. Waarschijnlijk starten 8 nieuwe dorpen en wijken met het maken van een plan. Er worden uitvoeringsagenda's gemaakt met de ongeveer 10 dorpen en wijken die in 2023 gestart zijn.
	Subtotaal		**52.498.999**	
	Totaal alle projecten		**59.821.668**	

Doelstellingen

b. Aanvragen van tweede (en derde) fases van lopende projecten

Midden-Groningen heeft ervoor gekozen om veel projecten te starten met een proef-fase. Als de aanpak een succes is, vragen we de tweede fase aan. In 2024 vragen we de tweede fase van de projecten Verpauperde Panden en Midden-Groningen op de kaart en de derde fase van Herstructurering Hoogezand Noord aan bij het bestuur van Nationaal Programma Groningen.

Doelstellingen

c. Voorbereiden aanvraag nieuwe projecten

Er kunnen nog drie nieuwe projecten aangevraagd worden vanuit het beschikbare geld. Uw raad heeft bij de vaststelling van het aangepaste programmaplan gekozen voor de projecten Bedrijvig & Leefbaar, Versterking van landschap en natuur en Versterking van Inwonerinitiatieven (5% amendement). We willen in 2024 de projectaanvragen voor deze projecten indienen bij de het bestuur van Nationaal Programma Groningen. Dit gaat niet vanzelf. Er doet zich een aantal risico's voor:

- Het projectvoorstel Versterken Inwonerinitiatieven is afgelopen jaar na veel inspanningen definitief afgewezen door het bestuur van Nationaal Programma Groningen. De nieuwe aanvraag moet heel anders van opzet zijn dan de eerste aanvraag om een kans te maken. Maar we willen ook dicht bij de bedoeling van het 5% amendement van uw raad blijven. Dit vraagt om nauwe afstemming en samenwerking met de raadswerkgroep in de voorbereiding van deze aanvraag en biedt geen garantie voor definitieve goedkeuring.
- Met de aanvraag versterken Landschap en Natuur vragen we geld aan om de plannen samen met stakeholders en andere overheden verder te ontwikkelen en financiering voor de realisatie te organiseren. Geld vanuit Nationaal Programma Groningen is niet eerder op deze manier aangevraagd voor een proces in plaats van daadwerkelijke realisatie. Ook voor dit project is het spannend of de aanvraag goedgekeurd wordt.
- Een algemeen risico voor de voortgang in 2024 is de beschikbare capaciteit. Op dit moment zijn er, ook na plaatsing van vacatures, nog geen projectleiders beschikbaar voor de nieuw te starten projecten.

Doelstellingen

d. Uitvoering geven aan het collegeprogramma Samen aan de Slag

Hart voor Midden-Groningen geeft invulling aan een aantal doelen vanuit het collegeprogramma. In onderstaande tabel staan de raakvlakken en de inspanningen. In de laatste kolom staat wat er tot op dit moment uitgevoerd is en wat we in 2024 verwachten te doen.

Ambitie	Tekst uit collegeprogramma	Blz	Aansluiting NPG	Svz en vooruitblik 2024
Inwoner centraal				
	Gebiedsgericht werken en participatie: Als er vertrouwen is kan ook gewerkt worden aan het zogenaamde "uitdaagrecht", waarbij inwoners taken van de overheid kunnen overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen.	2	Project Dorps- en wijkplannen (M20). Te starten project 5% amendement.	Uitvoering eerste dorps- en wijkplannen, Inzet kennis ministerie BZK
	5% amendement: we voeren het 5% amendement van de raad uit.	3	Te starten project 5% amendement	aanvraag afgewezen. Voorbereiden nieuw voorstel
	Gevolgen gas- en zoutwinning: We ondersteunen de integrale dorpsplannen van Steendam en Tjuchem.	3	Project Dorps- en wijkplannen (M20).	procesregisseur gestart
Iedereen doet mee				
	Armoede: Schulden zijn vaak een beperking om aan de slag te gaan. (…) Onze voorkeur gaat uit naar een regiefunctie in deze van onze gemeentelijke kredietbank in samenspraak met allerlei maatschappelijke instellingen. Ook hier geldt individueel maatwerk, generieke regelingen werken vaak belemmerend.	5	Project IJsberg (M10). Project Jongeren met Toekomst (M12)	Projecten volop in uitvoering.
	Onderwijs: gelijke kansen voor alle kinderen. Wij willen de kansen van kinderen keren, op de plek waar dat het best lukt: op school.	5	Project Tijd voor Toekomst (M17/P48)	Verdubbeling aantal deelnemende scholen
	Cultuur: het verbinden, prikkelen, inspireren en innoveren van mensen wordt met cultuur vergroot.	5	Project Jongeren Pitchen (M08) Project Beleving en verhaal Overschild	M03 afgerond, M08 loopt
prettige woon werk en leefomgeving				
	Wonen: binnen het thema wonen zetten we in op het volgende: - (…) verdere planontwikkeling Hoogezand-Noord (…)	6	Project Hoogezand Noord (M05)	M05 lopend project
	Wonen: Het verduurzamen en verbeteren van woningen is een eerste aanzet en draagt zeker bij aan de leefbaarheid. In het kader van leefbaarheid blijft het van belang om zaken als verpaupering, maar ook vereenzaming aan te pakken en liefst te voorkomen. Daarvoor is een integrale aanpak noodzakelijk van woningeigenaren, welzijnsinstellingen en gemeente (sociale teams).	6	Project Aardgasvrije wijk (S02-1), Project Verpauperde Panden (M06), Project Hoogezand Noord (M05)	Drie genoemde projecten zijn volop in uitvoering
	Wonen: Inwoners moeten zich (mede)verantwoordelijk voelen voor de leefbaarheid van hun eigen woonomgeving. Een buurtfonds kan hiertoe een bijdrage leveren. Niet alleen om leefbaarheid en de sociale binding te vergroten maar ook om klein materieel te kunnen aanschaffen voor bijvoorbeeld groenonderhoud die de buurt zelf wil doen.	6	Project dorps-en wijkplannen (M21)	Eerste dorpen en wijken zijn gestart met het maken van eigen plannen.
	Energietransitie: Samen met inwoners in gesprek en op zoek gaan met de inwoners naar de mogelijkheden in hun eigen leefomgeving.	7	Project Aardgasvrije wijk (S02-1)	Pilotproject: uitvoering gestart
	Openbare orde en veiligheid: Voor de veiligheid is het belangrijk in te zetten op het verbeteren van de sociale cohesie en het gemeenschapsgevoel in de buurt en wijk.	7, 8	Project verbeteren veiligheid (M20)	Activiteitenplan is in uitvoering.
	Ruimtelijke Ordening en Milieu: Bedrijventerreinen: de provincie en gemeenten hebben een gezamenlijk regionaalruimtelijk-economisch perspectief gepresenteerd langs de A7/N33. (…) Bestaande bedrijfsterreinen kunnen we innoveren (vernieuwen) en verduurzamen.	8	Te starten project Bedrijven & Leefbaarheid	Aanvraag in te dienen in 2024.
	Economie: Visie bedrijventerreinen en lokale economie: in deze periode gaan we een visie op bedrijventerreinen en lokale economie ontwikkelen. (…) Het gaat niet alleen om de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen, maar ook om het herstructureren van bestaande, verouderde bedrijventerreinen.	9	Te starten project Bedrijven & Leefbaarheid	Aanvraag in te dienen in 2024.
	Recreatie: We willen de gemeente meer onder de aandacht brengen bij de bezoeker en passant.	9	Project Midden Groningen op de kaart (M07)	Volop in uitvoering
Financien				
	Daarnaast willen we samen met de aardbevingsgemeenten inzetten op een lobby om het vierde deel van de NPG-middelen te behouden.	10	Programma algemeen	Zie tekst algemeen: motie MG heeft geleid tot behoud 3e kwart.

Doelstellingen

e. Invulling geven aan participatie en betrokkenheid van inwoners.

(Herstel van) vertrouwen en draagvlak staan voorop in het communicatieplan voor ons lokaal programma. Het vertrouwen kan groeien door meer te communiceren, met een duidelijke boodschap en afzender. Uit een flitspeiling bleek dat Hart voor Midden-Groningen nauwelijks bekend is onder inwoners. Zowel online als offline worden de communicatieacties in 2024 vervolgd. We meten opnieuw de bekendheid van het lokaal programma.

In het strategisch kader voor ons programmaplan is participatie één van de criteria voor een NPG-waardig project: "Projecten moeten breed gedragen zijn. Participatie aan de voorkant door initiatiefnemers moet geborgd zijn en projecten moeten een maatschappelijk belang dienen. Dit vraagt dat we dienstbaar zijn aan de samenleving met een open en uitnodigende houding. Een verbindende rol pakken en in gesprek gaan met de samenleving en luisteren naar de wensen en behoeften." (uit: Strategisch kader).

Het gemeentelijke participatiebeleid is geen onderdeel van het lokaal programma, maar het programma is wel een belangrijk ‘voertuig’ voor het vormgeven van participatie. Dit is altijd maatwerk per project. In 2024 wordt participatie opnieuw heel zichtbaar binnen het project Dorps- en wijkplannen waar inwoners zelf aan de slag gaan met het maken van een plan voor hun dorp of wijk. Democratische vernieuwing is een belangrijke basis voor een nieuwe invulling van het projectvoorstel voor het 5% amendement. Ook binnen verschillende andere projecten geven inwoners in 2024 zelf richting aan hun toekomst.

Doelstellingen

f. Meten en rapporteren.

We willen weten of de uitvoering van de projecten daadwerkelijk bijdraagt aan de Brede Welvaart. Daarom wordt dit jaarlijks onderzocht in opdracht van het regionaal NPG-bestuur. In 2023 wordt dit voor de vierde keer gemeten. Deze resultaten worden in 2024 bekend en op dat moment gepresenteerd aan uw raad.

Als onderdeel van de P&C-cyclus wordt binnen de projecten gerapporteerd over het bereiken van het beoogd resultaat en de bijdrage van deze resultaten aan de (hoofd)doelstellingen. In 2024 informeren we uw raad daarnaast twee keer door middel van een informatiebijeenkomst over de voortgang van het programma als geheel en lichten we de projecten inhoudelijk verder toe.

Doelstellingen

g. Voorbereiden van de borging van de projectresultaten in het reguliere werk.

We willen dat de projecten vanuit Nationaal Programma niet stoppen nadat het geld op is. Veel van de projecten hebben niet alleen een inhoudelijk resultaat, maar ook een beoogd en langdurig resultaat in de vorm van een vernieuwende werkwijze of nieuwe vormen van samenwerking. Soms heeft het project de vorm van een proef, waarbij het resultaat na een positieve evaluatie moet worden ingevoerd in de gewone organisatie. In 2024 gaan we verder met de voorbereiding hiervan en bepalen we de manier waarop deze overdracht moet lopen en wat hier eventueel voor nodig is.

2.5.3 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Versterking	**19.031**	**15.703**	**9.696**	**5.184**	**5.147**	**5.120**
NPG	**11.234**	**8.561**	**5.707**	**4.801**	**4.433**	**4.361**
NPG provinciale aanvraag	**199**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**30.464**	**24.264**	**15.403**	**9.985**	**9.580**	**9.481**
Baten						
Versterking	**19.031**	**15.703**	**9.696**	**5.184**	**5.147**	**5.120**
NPG	**11.234**	**8.561**	**5.707**	**4.801**	**4.433**	**4.361**
NPG provinciale aanvraag	**143**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**30.408**	**24.264**	**15.403**	**9.985**	**9.580**	**9.481**
Saldo voor bestemming	**-56**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-56**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Programma gevolgen gaswinning

Onder het thema Versterking in de tabel worden de financiën van het programma gevolgen gaswinning verantwoord. Per saldo is het programma gedekt vanuit bijdragen van het Rijk. Deze raming gaat nog uit van de versterkingsopgave zonder de activiteiten die voortvloeien uit de extra maatregelen die het Rijk heeft aangekondigd onder de titel Nij Begun.

Lasten:
De lasten zijn € 6,0 miljoen lager dan in 2023. De raming voor de lasten volgt de verwachte ontwikkeling van de versterkingsopgave, die continu wordt bijgesteld naar aanleiding van de actualiteit.

De grootste post in de lasten betreft de vergoedingen aan de eigenaren van woningen die vallen onder Batch 1588. Dit was in 2023 geraamd op € 10,0 miljoen en is nu voor 2024 op € 5,6 miljoen geraamd (€ 4,4 miljoen lager).

Een andere grote post betreft de aanpassingen in de infrastructuur en openbare ruimte die nodig zijn om de versterkingsopgave in te passen. Deze inpassingskosten waren in 2023 geraamd op € 1,1 miljoen en € 1,4 miljoen in 2024 (€ 251.000 hoger). Het merendeel van de inpassingskosten betreft echter investeringskredieten die niet op deze plaats in de begroting worden weergegeven.

In 2023 was € 2,5 miljoen geraamd voor de gemeentelijke regeling voor moeilijk uitlegbare verschillen (Blok B). In 2024 is € 300.000 geraamd voor de kosten die onder Blok B van de bestuurlijke afspraken uit 2020 vallen (€ 2,2 miljoen lager).

De rest van de geraamde lasten in 2024 bedraagt € 2,4 miljoen aan inzet personeel voor het begeleiden van de versterking, het programmamanagement, de vergunningverlening en de bijbehorende bedrijfsvoeringskosten. Dit is € 314.000 meer dan in 2023 was geraamd. Dit komt in hoofdzaak door de indexering van personeelskosten.

Baten:
De baten komen vanuit de rijksbijdrage voor Batch 1588 € 10,0 miljoen in 2023 en € 5,6 miljoen in 2024. De vergoeding voor de inpassingskosten van € 1,1 miljoen in 2023 wordt € 1,4 miljoen in 2024. De Rijksbijdrage voor Blok B wordt voor € 300.000 in 2024 ingezet om de lasten in dat jaar te dekken. Daarnaast wordt de Lumpsum Gevolgen Gaswinning ontvangen voor de dekking van de organisatiekosten; € 2,1 miljoen in 2023 en € 2,4 miljoen in 2024.

Voor het begeleiden van de versterkingsopgave in het dorp Overschild is vanuit NPG een bijdrage van € 1,07 miljoen ontvangen die in de jaren 2019-2024 wordt ingezet. De baten en lasten daarvan worden onder het product NPG verantwoord en in de volgende paragraaf toegelicht.

Uitvoering lokaal programmaplan (NPG)

Uw raad heeft op 29 april 2021 een krediet beschikbaar gesteld van € 15,1 miljoen voor de uitvoering van de NPG-projecten uit de eerste tranche. Dekking van deze projecten is verzekerd door een 100% bijdrage vanuit de trekkingsrechten NPG via specifieke uitkeringen. Er is een meerjarenraming opgesteld, waarvan het uitgangspunt is dat dit budgettair neutraal is. Jaarlijkse verschillen tussen lasten en baten worden via balansposten vereffend. In de programmatekst onder paragraaf 2.5.2 staan de diverse projecten genoemd.

Voor de uitvoering van én de samenhang tussen de projecten is een programmaorganisatie ingericht. De kosten van de programmaorganisatie worden gedekt vanuit een opslag in de begroting van de NPG-projecten en een specifieke uitkering voor deze kosten (de 4% Uitvoeringsregeling NPG).

2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering

2.6.0 Inleiding

Onder het programma Bestuur en bedrijfsvoering is geen aparte visie en/of doelstelling opgenomen. Deze komen, voor zover relevant, terug in de desbetreffende paragrafen. In het programma zelf begroten wij de belangrijkste inkomstenstroom van de gemeente; de algemene uitkering.

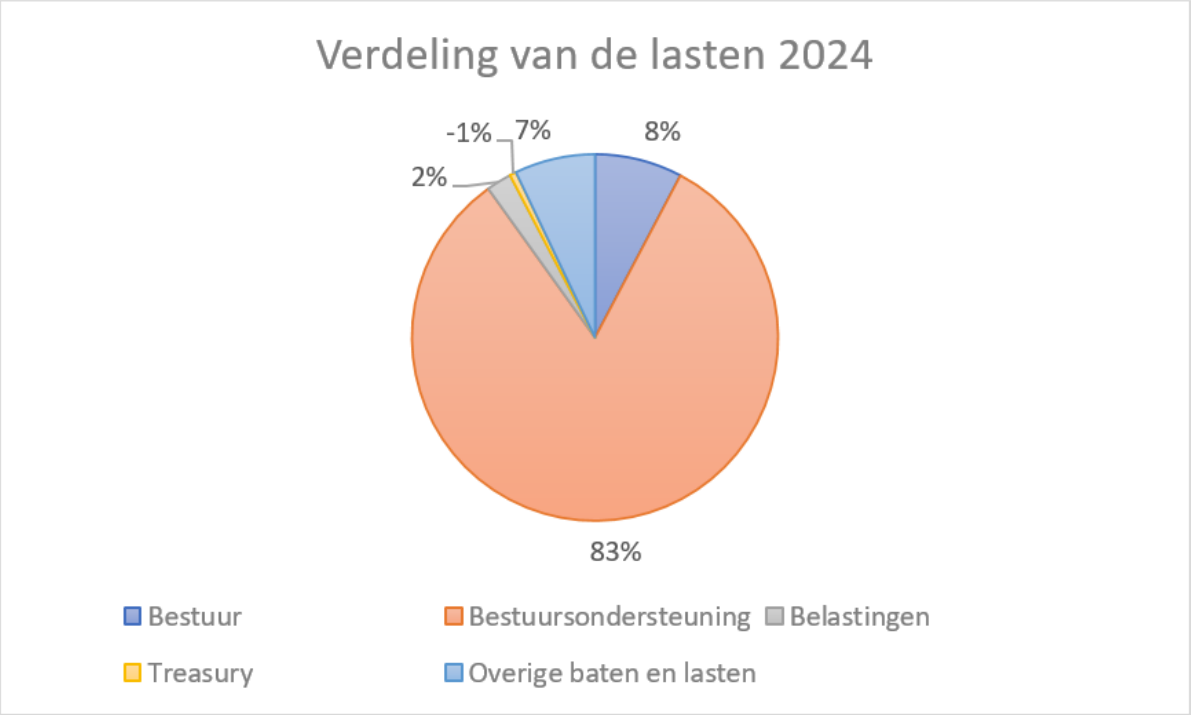

2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering

Inleiding

Omdat een groot deel van de hierop te nemen informatie is opgenomen in de paragrafen “Bestuur” en “Bedrijfsvoering” wordt hier volstaan met een korte toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een toelichting op de budgetraming ‘Overhead’, de stand van de algemene reserve in 2024, een overzicht van de te betalen vennootschapsbelasting en een overzicht van de post onvoorzien.

Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is geraamd op basis van de mei- en septembercirculaire 2023. De toename van de algemene uitkering voor 2024 en volgende jaren is met name het gevolg van de opwaartse bijstelling van de accressen als gevolg van hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe aangenomen.

Ten opzichte van 2025 is er in 2026 sprake van een neerwaartse bijstelling van het accres omdat het Rijk heeft besloten om het gemeentefonds vanaf 2026 niet langer via de huidige normeringsystematiek van “samen de trap op en samen de trap af” te indexeren. Daarmee vervalt de koppeling aan de rijksuitgaven. Het accres wordt vanaf 2026 wel bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon en prijsontwikkeling zoals dat door het CPB wordt geraamd.

We verwachten dat het Rijk ons spoedig meer duidelijkheid geeft over de mogelijke dekking van de koten in 2026 en 2027. Het Rijk heeft bij de meicirculaire 2023 en aanzet gedaan door de bij de septembercirculaire 2022 voor 2026 beschikbaar gestelde € 1 miljard vanaf 2027 structureel te maken. De aanvullende middelen die we hiervan ontvangen nemen niet het gehele tekort weg. Er zijn echter nog een aantal jaren te gaan tot de vaststelling van de begroting 2026. We gaan ervanuit dat het Rijk en gemeenten tegen die tijd gezamenlijk een oplossing hebben gevonden.

Overhead

Op grond van het BBV behoort in de begroting een overzicht te worden opgenomen van de ‘Overhead’ in de organisatie. Hoofdlijn begroting 2024 ’Wat direct kan worden toegerekend, wordt direct toegerekend’.

1. Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren daarom tot de overhead. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead;
2. Sturende taken, vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead;
3. De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

De overheadkosten in de meerjarenbegroting zien er als volgt uit:

Overhead

Omschrijving	realisatie 2022	Gewijzigde begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo lasten en baten						
overhead	30.563	31.097	33.894	35.911	37.015	37.711
	30.563	**31.097**	**33.894**	**35.911**	**37.015**	**37.711**

bedragen x € 1.000

Algemene reserve

Voor wat betreft de specificaties van mutaties in de reserves wordt verwezen naar het onderdeel ‘Uiteenzetting financiële positie’ / “Reserves en voorzieningen”. Daar vindt u ook de stand van de reserves en voorzieningen, die wij jaarlijks herijken en ziet u de toevoeging en aanwending van de reserves, die in de budgetonderdelen van de thema’s zijn verwerkt. De stand van de algemene reserve voor de begroting 2024 ziet er als volgt uit.

Algemene reserve

Omschrijving	Stand 01/01/2024	storting 2024	onttrekking 2024	Stand 31/12/2024
algemene reserve (algemeen)	13.443		94	13.349
Totaal	**13.443**	**0**	**94**	**13.349**

bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting

De gemeente is niet aangemerkt als ondernemer door de Belastingdienst. Er wordt jaarlijks een toets uitgevoerd of er winst gemaakt wordt op niet-overhedentaken. Indien dit winstbedrag structureel is, wordt de gemeente voor die betreffende activiteit als ondernemer aangemerkt en vallen we onder de vennootschapsbelasting. Dit is naar verwachting voor de betreffende begrotingsjaren niet het geval.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving	realisatie 2022	Gewijzigde begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo lasten en baten						
heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

bedragen x € 1.000

Onvoorzien

Voor onvoorzien is een gering vast bedrag van € 150.000 per jaar opgenomen. Dit betreft een stelpost ter dekking van tegenvallers, c.q. niet voorziene uitgaven waar gedurende het begrotingsjaar alsnog prioriteit aan toe wordt gekend.

Onvoorzien

Omschrijving	realisatie 2022	Gewijzigde begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo lasten en baten						
onvoorzien	0	89	150	150	150	150
Totaal	**0**	**89**	**150**	**150**	**150**	**150**

bedragen x € 1.000

2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2023	€ 239	€ 369
		2022	€ 206	€ 317
		2021	€ 188	€ 290
		2020	€ 175	€ 271
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2022	€ 911	€ 823
		2021	€ 806	€ 733
		2020	€ 762	€ 700
		2019	€ 693	€ 665
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2022	€ 952	€ 905
		2021	€ 852	€ 810
		2020	€ 813	€ 773
		2019	€ 732	€ 735
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2022	10,1	
		2021	9,4	
		2020	9,7	
		2019	9,1	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2022	10,4	
		2021	9,9	
		2020	9,9	
		2019	9,0	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2022	€ 502,80	
		2021	€ 499,43	
		2020	€ 445,04	
		2019	€ 473,54	
Externe inhuur	Kosten als % van tot. loonsom + tot. kosten inhuur extern	2022	16,2%	
		2021	15,9%	
		2020	17,1%	
		2019	11,7%	
Overhead	% van totale lasten	2022	11,0%	
		2021	12,7%	
		2020	11,3%	
		2019	11,7%	

2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Bestuur	**2.842**	**3.869**	**3.308**	**3.481**	**3.672**	**3.744**
Bestuursondersteuning	**31.516**	**31.564**	**35.256**	**36.087**	**37.207**	**37.919**
Belastingen	**1.320**	**767**	**951**	**991**	**1.031**	**1.058**
Treasury	**57**	**-630**	**-246**	**-268**	**-407**	**-717**
Overige baten en lasten	**787**	**8.842**	**3.045**	**2.266**	**533**	**969**
Totaal Lasten	**36.521**	**44.412**	**42.314**	**42.557**	**42.036**	**42.972**
Baten						
Bestuur	**229**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestuursondersteuning	**575**	**671**	**319**	**341**	**356**	**360**
Belastingen	**20.942**	**21.487**	**24.218**	**25.334**	**26.492**	**27.377**
Treasury	**469**	**528**	**842**	**856**	**856**	**856**
Gemeentefonds	**152.100**	**146.269**	**157.736**	**162.951**	**156.628**	**162.361**
Overige baten en lasten	**527**	**497**	**135**	**142**	**150**	**151**
Totaal Baten	**174.841**	**169.451**	**183.250**	**189.625**	**184.482**	**191.105**
Saldo voor bestemming	**138.320**	**125.039**	**140.936**	**147.068**	**142.446**	**148.133**
Stortingen						
Bestuursondersteuning	**0**	**25**	**11**	**4**	**0**	**0**
Overige baten en lasten	**3.917**	**331**	**12**	**6**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**3.917**	**356**	**23**	**10**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Bestuursondersteuning	**537**	**1.566**	**169**	**43**	**11**	**11**
Overige baten en lasten	**2.985**	**0**	**500**	**594**	**94**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**3.522**	**1.566**	**669**	**637**	**105**	**11**
Totaal mutatie reserves	**-395**	**1.211**	**646**	**626**	**105**	**11**
Saldo na bestemming	**137.925**	**126.250**	**141.581**	**147.694**	**142.551**	**148.144**

Toelichting

Het saldo van de lasten en baten (voor bestemming) op het programma Bestuur en bedrijfsvoering is ten opzichte van 2023 verbetert met afgerond € 15,9 miljoen. Het saldo na bestemming (inclusief verwerking reservemutaties) is met ongeveer € 15,3 miljoen verbeterd. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Bestuur
De lasten vallen ten opzichte van 2023 € 561.000 lager uit. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de overheveling van de middelen van het raadprogramma van 2022 naar 2023 (€ 500.000). Daarnaast is de verwachting dat de storting in de pensioenvoorziening voor politieke ambtsdragers lager zal zijn dan in 2023.

Bestuursondersteuning
Het nadelig saldo is ten opzichte van 2023 is toegenomen met ongeveer € 4 miljoen. Dit heeft te maken met diverse nominale ontwikkelingen.

Belastingen
Het voordelig saldo tussen de lasten en baten is ten opzichte van 2023 toegenomen met € 2,5 miljoen. De toename van het voordelig saldo is een gevolg van de structurele doorwerking in de opbrengstberekening aan OZB van de prijsinflatie.

Treasury
Het saldo tussen lasten en baten is ten opzichte van 2023 verslechtert met ongeveer € 70.000. Dit is voornamelijk het gevolg van een lagere opbrengt dividend van € 100.000 en een voordelig rente effect van per saldo € 30.000.

Gemeentefonds
De toename van de meerjarenraming van de algemene uitkering houdt onder andere verband met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de algemene uitkering 2024 en volgende jaren is gebaseerd op de septembercirculaire 2023.

Overige baten en lasten
Het saldo van de baten en lasten verbetert met ongeveer € 5,4 miljoen ten opzichte van 2023. Dit is met name het gevolg van het met ingang van de begroting 2024 functioneel verwerken van de in 2023 centraal geraamde budgetten voor indexatie. Onder de overige baten en lasten worden ramingen opgenomen inzake stelposten en nog niet bestemde uitgaven/inkomsten. Deze post fluctueert elk begrotingsjaar en is veelal een gevolg van nog niet afgeronde besluitvorming. Voor 2024 betreft dit onder andere de uitwerking van het raadprogramma, gebiedsgericht werken en de post onvoorziene uitgaven. Voor 2025 tot en met 2027 betreft dit onder andere de RVU-plus.

Mutaties reserves
Voor 2024 en volgende jaren is een onttrekking aan een afschrijvingsreserve geraamd van in totaal € 169.000 in 2024 aflopend naar € 11.000 in 2026 voor dekking van uit investeringen I&A voortvloeiende kapitaallasten. Daarnaast wordt voor 2024 € 406.000 en voor 2025 € 500.000 ingezet vanuit de reserve inflatiebuffer voor dekking van gestegen kosten als gevolg van de hoge inflatie en wordt voor de jaren 2024 t/m 2026 een bedrag van € 94.000 onttrokken aan de algemene reserve voor dekking van de kosten klimaatadaptatieplan.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf bedrijfsvoering

De opgave voor 2024

Bedrijfsvoering is ons vak. Wij denken met u mee!
Informatietechnologie, HR-beleid, facilitaire ondersteuning en financiële, juridische advisering en communicatie zijn onmisbaar voor beleidsvorming en de uitvoering. We werken aan het veranderen en verbeteren van de organisatie in het programma organisatieontwikkeling. In onze organisatie houden we rekening met de behoeften die er leven bij de inwoners, organisaties en bedrijven. Naast de maatschappelijke opgaven, politiek-bestuurlijke ambities en opgaven en trends en ontwikkelingen in de samenleving geeft dit een complex werkveld. Dit vraag om een flexibele inzet van medewerkers waarbij onze rollen niet meer zo vanzelfsprekend zijn als ze ooit waren. In 2024 bouwen we verder op het fundament dat we op basis van de evaluatie startorganisatie hebben gelegd. We leggen daarbij het komende jaar de focus op eigenaarschap, verbeteren dienstverlening en verbeteren van de kwaliteit van de te leveren adviezen en producten.

Het domein bedrijfsvoering ondersteunt op integrale wijze de gemeentesecretaris, directie, teamleiders en medewerkers bij het uitvoeren van hun werkzaamheden op het gebied van personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, juridische zaken en huisvesting. Het domein bedrijfsvoering anticipeert hierbij zo veel mogelijk op de ontwikkelingen in het primaire proces en neemt hierbij het voortouw om deze ontwikkelingen te inventariseren en te vertalen naar de bedrijfsvoering.

Organisatieontwikkeling

We willen een aantrekkelijke en gelukkige werk- en leefomgeving creëren. Daarom stellen we onze inwoner centraal. En werken we toe naar een toekomstbestendige organisatie waar medewerkers werken op basis van de 3V's; vertrouwen, verantwoordelijkheid en vrijheid werken.

Om resultaten te behalen voor onze inwoners, bedrijven en organisaties is het belangrijk dat we voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers hebben. Daarom werken we in 2024 als organisatie aan het professionaliseren van de organisatie.
We gaan in het kader van de ontwikkeling van de organisatie in 2024 werken aan het thema professionaliteit door:

- Het verder doorvoeren van de verbeterpunten die zijn voortgekomen uit de evaluatie van de startorganisatie (2022), de uitkomsten van het medewerkersonderzoek (2023), inwonersonderzoek (2023) en de training eigenaarschap en bondgenootschap die iedere medewerker in 2023 heeft gevolgd;
- Structureel verbeteren van de dienstverlening en het realiseren van de (bedrijfsvoerings)voorwaarden die daarvoor nodig zijn;
- Het verbeteren van het besluitvormingsproces;
- Meer aandacht voor integriteit;
- Ontwikkelen van vaardigheden van de toekomst;
- Inzet op resultaatgericht werken en het versterken van eigenaarschap.

Human Resource Management

Vitaal werken met een gezonde werkbalans
Duurzame inzetbaarheid

We willen dat onze mensen lang gezond kunnen doorwerken, veerkrachtig zijn en verandervermogen hebben en daarom gaan we in 2024 de medewerkers ondersteunen en zo mogelijk faciliteren.

- Ieder team besteedt specifiek aandacht aan een gezond werkklimaat. We ondersteunen en stimuleren aandacht voor vitaal werken;
- Het management is getraind in het aangaan van het gesprek over vitaliteit en gezond blijven;
- In het functionerings- en voortgangsgesprek besteden teamleider en medewerker aandacht aan een gezonde werk-privébalans;
- In ons opleidingsprogramma is informatie gericht op vitaliteit opgenomen;
- Op intranet is een platform ingericht over loopbaan, energie en ontwikkelen (LEO).

Het streefverzuimcijfer over 2024 algeheel wordt gesteld op 5%.

Inclusief werkgeverschap
Er is plaats is voor iedereen binnen onze gemeente, ongeacht afkomst, beperking, geaardheid of andere kenmerken. Onze uitingen richting de arbeidsmarkt zijn ingericht op het inclusief werkgeverschap. We streven ook in 2024 naar het behalen van het wettelijk quotum voor het in dienst hebben van medewerkers vanuit een achterstandsituatie. Inclusiviteit is onderdeel van de arbeidsmarktcampagne. De gemeente Midden-Groningen heeft de charter inclusiviteit in 2023 ondertekend. Op basis van de charter wordt er een plan van aanpak opgesteld.

Mobiliteitsbeleid ontwikkelen en implementeren
Door de snelle veranderingen in de wereld vraagt onze organisatie om flexibele medewerkers. Daarbij komt dat de arbeidsmarkt voor verschillende essentiële functies krap is. Om hierop in te spelen ontwikkelen wij een mobiliteitsbeleid. Hiermee willen wij ook kansen geven aan onze medewerkers om zich verder te ontwikkelen in hun loopbaan.

- We ontwikkelen het systeem van SPP verder als instrument voor mobiliteit;
- Er worden trainingen georganiseerd voor en van medewerkers;
- Teamleider en medewerkers bespreken de mobiliteitswensen en –mogelijkheden;
- We bevorderen de mobiliteit voor de interne medewerker;
- HR faciliteert loopbaanonderzoeken en –opleidingen.

Leren en ontwikkelen
Het succes van een organisatie is sterk afhankelijk van de kwaliteit (kennis en vaardigheden) van de medewerkers. Het is de verplichting van de werkgever om de medewerkers te stimuleren en te ondersteunen in zijn/haar professionele ontwikkeling.

- Er wordt een beleidsvisie op leren en ontwikkelen gemaakt. Uitgangspunt daarin is dat de ambtelijke organisatie een lerende organisatie wil zijn;
- Teamleiders maken afspraken met de medewerkers over te volgen trainingen en opleidingen;
- Wij bieden opleidingen aan;
- Via het programma Organisatieontwikkeling wordt een opleidings- en trainingsprogramma aangeboden ter ondersteuning van de organisatieontwikkeling.

Arbeidsmarktstrategie en werkgeversimago
De (gemeentelijke) overheid heeft het moeilijk in het zoeken en vinden van goed opgeleide en gekwalificeerde medewerkers. Het doel is om strategisch de arbeidsmarkt te benaderen, waardoor wij in staat zijn om alle vacatures kwalitatief en kwantitatief goed in te vullen. Hiervoor is een strategie ontwikkeld en geïmplementeerd. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd om goed in te spelen op de arbeidsmarkt. De basis van deze strategie is om door het uitstralen van een goed en aantrekkelijk werkgeversimago met aantrekkelijke werkzaamheden mensen te interesseren voor het werken bij onze organisatie. Door het versterken van onze organisatie als aantrekkelijk werkgever

willen wij ook de medewerkers aan onze organisatie binden. We zetten in op het aantrekken van jonge medewerkers. We hebben hiervoor een traineetraject ontwikkeld. Daarnaast faciliteren wij de deelname van jonge medewerkers aan het Young Professional programma.

Indicator: vervulde en nog openstaande vacatures.

De basis door ontwikkelen
Een goede basisadministratie en goed werkende, efficiënte werkprocessen is een basisvoorwaarde voor een goed functionerende organisatie.

- We werken structureel aan het verbeteren van de basis op orde;
- HR zet in op de verdere implementatie van E-HRM met digitale processen;
- Verder ontwikkelen van het HR- dashboard;
- De pilot van het van de CAO-gemeenten afwijkend gemeentelijke waarderingsbeleid wordt geëvalueerd. Aan de hand van de uitkomsten van de evaluatie vindt besluitvorming over het al dan niet continueren van deze uitzonderingssituatie.

Informatisering en automatisering

In 2020 is de I&A-visie 2020-2023 vastgesteld. In de I&A-visie 2020-2023 werden voor de komende paar jaar de voor onze gemeente relevante ICT-ontwikkelingen geschetst. Dat doen we door de ICT-ontwikkelingen langs zes sporen uit te werken:

- Goede en betrouwbare dienstverlening;
- Regievoering en ketensamenwerking;
- De data gedreven gemeente;
- Doorontwikkeling bedrijfsvoering;
- De basis op orde;
- Doorontwikkeling van de informatiefunctie.

Voor de periode 2024-2026 wordt een nieuwe I&A-visie opgesteld die voor die periode leidraad wordt. In deze visie zullen in ieder geval de volgende onderwerpen worden opgenomen:

- Digitale dienstverlening;
- Grip op informatie en gegevens, inclusief het gebruiken van data om beslissingen te nemen en/of beleid op te stellen;
- Digitalisering en digitale samenwerking;
- AI (Artificiële intelligentie) en robotisering;
- Informatiewetgeving.

Daarnaast is er de projectenkalender die jaarlijks wordt geactualiseerd. In de projectenkalender zijn momenteel onder andere opgenomen:

- Implementatie systemen sociaal domein: Wmo, werk, inkomen en re-integratie en regiesysteem sociale teams;
- Implementatie financieel systeem.

Wij zijn in control

Aanbesteding nieuw financieel systeem
We besteden in 2023 het financieel systeem aan en implementeren deze in 2024.

Vanaf 1 januari 2025 werken we met een nieuw financieel systeem. Hiermee maken we de dienstverlening naar de organisatie, bestuur en budgethouder toekomstbestendig.

Doorontwikkeling van de Planning & Control documenten en het systeem Pepperflow
Sinds enkele tijd werken we voor de Planning & Control documenten met het systeem Pepperflow.
In 2024 willen we in navolging van de herinrichting van de vereenvoudigde administratie in 2023, de Planning & Control documenten en het systeem Pepperflow door ontwikkelen. Hiermee verbeteren we de P&C-documenten en leveren deze op tijd en kwalitatief verbeterd aan ons gemeentebestuur en uw raad.

Bevorderen juridische kwaliteit
Ter ondersteuning van de juridische advisering heeft de gemeente de afgelopen jaren gebruik gemaakt van de diensten van Yspeert Advocaten. Dit contract loopt in februari 2024 af. De gemeente verkent de mogelijkheden om in 2024 opnieuw gebruik te maken van een huisadvocaat.

Specialisatie juridische zaken
Juridische zaken gaat zich in 2024 per tweetal specialiseren in verschillende rechtsgebieden. Hiermee wordt beoogd om beter te kunnen voldoen aan de complexiteit van de verschillende vraagstukken en de continuïteit van de advisering te kunnen borgen, gelet op de schaalgrootte van de gemeente.

Toekomstbestendige inkoopafdeling
Er wordt verkend hoe de inkoopafdeling moet worden ingericht om toekomstbestendig te zijn en te kunnen voldoen aan veranderende vraagstellingen (bijvoorbeeld in het kader van duurzaamheid) binnen inkoop. In 2024 zal aan deze verkenning en implementatie uitvoering worden gegeven.

Juridische- en inkoopkennis van de organisatie vergroten
Voor de verdere professionalisering van de juridische- en inkoopkennis in de organisatie wordt in 2024 een jaarlijks terugkerend opleidingsplan geïmplementeerd. In dit opleidingsplan kunnen medewerkers van de gemeente per kwartaal diverse opleidingen volgen om de kennis te vergroten. Hiervoor wordt aangesloten bij het introductieprogramma van HR voor nieuwe medewerkers. Deze opleidingen worden gegeven door leden van het team Juridische Zaken en Inkoop.

Communicatie

De inwoner staat centraal
Iedere inwoner heeft het recht om te begrijpen wat de gemeente doet. Het communiceren met inwoners in begrijpelijke taal is daarbij van groot belang. Door informatie te delen, ludieke acties en hulpmiddelen te organiseren maakt het team Communicatie de organisatie bewust van het belang van begrijpelijke taal en helpt hen bij de toepassing hiervan.

Het contact met de media is van groot belang om met inwoners te communiceren. Er is regelmatig actief en op verzoek contact met de regionale en landelijke media. Journalisten worden voorzien van informatie door reguliere persgesprekken, persberichten en persuitnodigingen.

Door op de ingeslagen weg om begrijpelijk te communiceren
Verbeteren online dienstverlening
In 2024 wordt de onlinedienstverlening verder geoptimaliseerd. Door monitoring van de communicatiekanalen en verder te werken aan de verbetering van de digitale bereikbaarheid voor alle doelgroepen.

Digitoegankelijkheid
In 2021 is de gemeentelijke website getoetst op toegankelijkheid. Deze onderzoeksresultaten zijn drie jaar geldig, waardoor er in 2024 opnieuw onderzocht wordt of de gemeente voldoet aan alle wettelijk gestelde digitale toegankelijkheidseisen. De resultaten worden gepubliceerd en bepalen mede de uitgangspunten voor het verbeteren van de website.

Begrijpelijk communiceren
Ook in 2024 blijft begrijpelijke taal de norm voor de on- en offline communicatiekanalen van de gemeente. Hiervoor wordt opnieuw een jaarplan gemaakt in samenwerking met de interne werkgroep Begrijpelijke taal. De tool Klinkende Taal wordt voor alle medewerkers beschikbaar gemaakt. Hiermee kunnen alle medewerkers de leesbaarheid van teksten verbeteren.

Verdere professionalisering team Communicatie
De uitgangspunten van het collegeakkoord zijn: de inwoner staat centraal, iedereen doet mee en een prettige woon-, werk- en leefomgeving. Communicatie draagt hieraan bij. In 2024 wordt een communicatievisie voor de gemeente Midden-Groningen opgesteld, waarbij die onderwerpen ook uitgangspunt zijn.

Door intern nog meer te werken met een goed intakeformulier kan team Communicatie de organisatie nog beter adviseren en ondersteunen bij het luisteren naar de samenleving, wat er leeft, daarop reageren en anticiperen.

Fraude & integriteit

Integriteit
Integer handelen is een voorwaarde om bij de overheid te kunnen werken. Het integriteitsbeleid is nu vastgesteld en we gaan werken volgens dit beleid. Onze organisatie heeft een externe vertrouwenspersoon. Medewerkers melden hun nevenfuncties en financiële belangen.

Fraude
In 2024 wordt er net als andere jaren gestuurd op het voorkomen van fraude. Dit doen we door te sturen op algemeen voorkomende frauderisico's bij gemeenten:

- Management beïnvloeding: het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management;
- Het risico aanbestedingen te gunnen aan bevriende partijen (corruptie);
- Grondverkopen tegen niet-marktconforme prijzen (corruptie);
- Het niet volledig of onterecht verantwoorden van opbrengsten van inkomende subsidies;
- Onterechte betalingen door onvoldoende beheersmaatregelen in het betaalproces.

Beleid rond Misbruik en Oneigenlijk Gebruik
In de nota Misbruik en Oneigenlijk Gebruik (nota M&O) is vastgelegd dat de organisatie in de jaarrekening rapporteert over misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen. De verantwoordelijkheid voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik ligt vooral bij de eerstelijns teams. Door beheersmaatregelen en interne controles in te bouwen in werkprocessen wordt rekening gehouden met het zoveel mogelijk voorkomen van de mogelijkheid voor misbruik en oneigenlijk gebruik.

Rechtmatigheidsverantwoording

Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid
Volgens de onderzoeksverordening 213a voert het college jaarlijks een onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van een organisatieonderdeel of proces. Voor 2024 wil het college een onderzoek uitvoeren naar de uitkomsten van het project 'Zo doen we dat in Midden-Groningen'. Dit project is in 2022 gestart om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. De auditcommissie ontvangt eind 2023 een uitgewerkte onderzoeksopzet.

Planning & Control
De Tweede Kamer heeft ingestemd met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording per 2023. Dit betekent dat het college voor het eerst bij de jaarrekening 2023 een rechtmatigheidsverantwoording zal afgeven, waar voorheen de (externe) accountant controleerde of de gemeente de wet- en regelgeving heeft gevolgd en rechtmatig heeft gehandeld. Uw raad heeft de kaders met betrekking tot de rechtmatigheidsverantwoording in juni 2021 vastgesteld. Hierin is ook toegelicht hoe de organisatie met het zogenaamde three lines of defence model de controle op rechtmatigheid vormgeeft. Eind 2023 worden het controleprotocol en normenkader aan uw raad voorgelegd. Hierin worden de toleranties voor de rechtmatigheidsverantwoording 2023 vastgesteld.

De basis voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn de interne controle rechtmatigheid die intern worden uitgevoerd. Deze controles werden ook al uitgevoerd in eerdere jaren, toen het rechtmatigheidsoordeel nog door de accountant werd afgegeven. In deze werkwijze wijzigt niet veel nu de rechtmatigheidsverantwoording door het college van Burgemeester en Wethouders wordt afgegeven. Een deel van de interne controles worden nu nog uitgevoerd door het team concern control. In 2024 willen we de uitvoering van deze controles steeds meer beleggen in de lijn. Daarnaast willen we in 2024 een stap zetten door meer thematische controles uit te voeren en ons meer te richten op de risicovolle processen dan wel processen waar eerder bevindingen zijn geconstateerd.

3.2 Paragraaf lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- Inkomsten lokale heffingen;
- Beleid lokale heffingen;
- Kostendekking van de heffingen;
- Belastingdruk (woonlasten);
- Kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten lokale heffingen

In onderstaande tabel staan de opbrengsten van de lokale heffingen in onze gemeente. De laatste kolom geeft het verschil weer tussen de begroting van 2023 en 2024. Hieronder volgt een korte toelichting:

Onroerende zaakbelastingen (OZB)
Voor de Onroerende zaakbelastingen (OZB) ramen we, zoals in het Collegeprogramma 'Samen aan de slag' is aangegeven, dat we de opbrengst van de OZB jaarlijks aanpassen met het consumenten prijsindexcijfer (CPI). We nemen daarbij het laatst afgeronde jaar. Dit betekent dat de opbrengst voor 2024 wordt verhoogd met 10%. Ten opzichte van de begroting 2023 verwachten we in 2024 € 2,7 miljoen meer inkomsten uit onroerende zaakbelastingen te ontvangen. Dit is inclusief 10% OZB verhoging en areaaluitbreiding. De genoemde 10% heeft betrekking op het verschil tussen de op dit moment geprognosticeerde opbrengst OZB over 2023 en de raming voor 2024. In vergelijking met de primitieve begroting 2023 is er een verschil van ongeveer 13%.

Rioolheffing
De opbrengst van de rioolheffing neemt afgerond met € 357.000 toe. Dit komt door een verwachte toename in het aantal objecten en een meeropbrengst uit het grootverbruik.

Afvalstoffenheffing
De opbrengst van de afvalstoffenheffing neemt met afgerond € 641.000 toe. Dit komt doordat het aantal aansluitingen licht toeneemt en door het raadsbesluit om de ophaaltarieven stapsgewijs met 5% per jaar te verhogen. 2024 is daarvan het laatste jaar. Bovenop deze verhoging is het voorstel om het vastrecht met € 10 extra te verhogen.

Lijkbezorgingsrechten
In 2024 verwachten we een toename van het aantal begrafenissen en indexeren we de tarieven. Dit resulteert in € 52.000 meer inkomsten uit lijkbezorgingsrechten.

Leges
De opbrengst van de leges neemt afgerond met € 1,371 miljoen toe. Hieronder volgt een korte toelichting.

Ten opzichte van de begroting 2023 verwachten we uit titel 1, Algemene dienstverlening, € 836.000 meer legesinkomsten te ontvangen. Dit komt door een verwachte grote toename van het aantal aanvragen van reisdocumenten (€ 406.000) en het bijstellen van de begroting van de leges voor rijbewijzen (€ 122.000). Verder voorzien we een toename in de legesopbrengst voor producten burgerlijke stand (€ 27.000). Tot slot ramen we meer legesinkomsten uit de vergunningverlening voor het leggen van kabels en leidingen (€ 284.000). Overige afwijkingen in de legesonderdelen tellen op tot een afname in de leges van € 3.000.

Uit titel 2, Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning, verwachten we € 515.000 meer legesinkomsten te ontvangen.
Deze hogere inkomsten hebben met name betrekking op de leges voor een omgevingsvergunning. Voor 2024 zijn hogere baten van € 511.000 geraamd. De begroting legesinkomsten omgevingsvergunning 2024 wordt € 2,311 miljoen (inclusief indexatie van 4,22%). In de begroting 2024 is rekening gehouden met het invoeren van de omgevingswet en de wet kwaliteitsborging (Wkb) per juli 2024. Er zit echter een onzekerheid in het realiseren van deze legesopbrengsten in verband met de invoering van deze wetgeving. Tot slot verwachten we meer inkomsten uit bestemmingswijzigingen zonder activiteiten van € 4.000.

Uit titel 3, Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn, verwachten we € 20.000 meer inkomsten te ontvangen. Dit komt met name doordat we € 15.000 meer legesinkomsten uit het organiseren van evenementen of markten ramen. Verder verwachten we door een toename in het aantal APV vergunningen een meeropbrengst van € 5.000.

Opbrengsten lokale heffingen

Onderdeel	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	2024-2023
Onroerende zaakbelasting woningen Eigenaren	11.927	12.323	13.992	1.669
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Eigenaren	5.232	5.310	5.897	587
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Gebruikers	3.782	3.854	4.285	431
Rioolheffing	5.842	5.593	5.950	357
Afvalstoffenheffing	6.453	6.797	7.438	641
Toeristenbelasting	381	300	300	0
Lijkbezorgingsrechten	278	249	301	52
Leges (inclusief Marktgelden)	4.227	2.529	3.900	1.371
Totaal	**38.123**	**36.955**	**42.062**	**5.107**

Bedragen x € 1.000

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we verdelen in vrij te besteden belastingen, aan een bepaald doel gebonden heffingen, en rechten of leges die we heffen omdat we een dienst leveren. De begrippen heffingen en belastingen worden overigens vaak door elkaar heen gebruikt.

- **Belastingen:** de onroerendezaakbelasting (OZB) en de toeristenbelasting. De opbrengst is vrij te besteden en de gemeente is ook vrij om de hoogte van de tarieven vast te stellen;
- **Gebonden heffingen (bestemmingsheffingen):** de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de afvalstoffenheffing moet gebruikt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De opbrengst van de rioolheffing moet gebruikt worden voor de wettelijke gemeentelijke watertaken. Bij beide heffingen geldt de

opbrengstnorm: de gemeente mag niet meer inkomsten ramen dan de verwachte kosten;

- **Rechten:** de leges, de lijkbezorgingsrechten en markt- en liggelden. Het gaat hier om diensten die de gemeente verleent of laat verlenen en waarbij er een individueel belang voor de aanvrager is. Ook hierbij geldt de opbrengstnorm.

Hieronder geven we een beeld van het beleid rond de verschillende heffingen. De heffingsverordeningen bieden we in december aan de raad aan.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)
De OZB is de belangrijkste gemeentelijke belasting qua omvang en vrij te besteden bedrag. De hoogte van de aanslag is afhankelijk van de waarde van een onroerende zaak en de door de raad vastgestelde tarieven. Er zijn drie verschillende tarieven. Eén voor de eigenaren van woningen, één voor de eigenaren van niet-woningen en één voor de gebruikers van niet-woningen. Onder niet-woningen verstaan we kantoren, winkels of scholen, maar ook bijvoorbeeld trafo's of onbebouwde grond. We zijn verplicht om sommige niet-woningen, zoals kerken en landbouwgrond, buiten de heffing te houden. Naast deze verplichte vrijstellingen kan een gemeente ervoor kiezen om zelf bepaalde soorten onroerende zaken vrij te stellen van OZB. Onze gemeente is daar terughoudend in, vanwege het gelijkheidsbeginsel. De taxateurs van de gemeente waarderen elk jaar opnieuw alle woningen en niet-woningen in de gemeente. Dat gebeurt op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz). We hebben in ons collegeprogramma afgesproken dat we de opbrengst van de OZB jaarlijks aanpassen met het consumenten prijsindexcijfer (CPI). We nemen daarbij het laatst afgeronde jaar. Dit betekent dat de geraamde opbrengst voor 2024 wordt verhoogd met 10%.

Rioolheffing
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken. Daarin is de zorgplicht voor opvang en transport van afvalwater en hemelwater geregeld. Ook de beheersing van het grondwaterpeil in de bebouwde kom is een taak van de gemeente. De kosten hiervoor dekken we uit de rioolheffing. De wetgever heeft gemeenten veel ruimte gegeven om de rioolheffing vorm te geven. In onze gemeente zijn er twee soorten heffingen voor eigenaren van percelen: een standaardheffing en een heffing voor percelen kleiner dan 50m2. Daarnaast hebben we een grootverbruikersheffing. We ramen de tarieven van de rioolheffing op basis van 100% kostendekking. Momenteel is er een nieuw Afvalwaterbeleidsplan in de maak. Naar verwachting kan uw raad hier in december over besluiten, evenals over de nieuwe tarieven.

Afvalstoffenheffing
Gemeenten hebben de plicht om zorg te dragen voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Dat staat in de Wet milieubeheer. De kosten hiervoor dekken we uit de afvalstoffenheffing. Deze aanslag sturen we naar de gebruikers van percelen waar huishoudelijke afvalstoffen kunnen ontstaan. We hebben het zogeheten diftarsysteem. In onze gemeente houdt dit in dat elk huishouden een bedrag betaalt voor het vastrecht en daarnaast een bedrag voor elke keer dat er een container wordt aangeboden of een vuilniszak gestort. Voor 2024 verhogen we de heffing met 5% voor de ophaaltarieven en 10% voor de tarieven op het afvalaanbrengpunt. Daarnaast verhogen we het vastrecht met € 10. Dit doen we omdat we ook bij deze heffing naar 100% kostendekking streven.

Leges
Onder de naam 'leges' heffen we een groot aantal verschillende rechten voor verstrekte diensten. Dit kan gaan om de uitgifte van een paspoort of het sluiten van een huwelijk, maar ook om een vergunning voor het bouwen van een woning of het houden van een evenement. Belangrijke voorwaarde voor legesheffing is dat de aanvrager een persoonlijk belang moet hebben bij de dienst. De belastingplicht ontstaat op het moment van aanvragen. Deze diensten hebben we in de legesverordening in een drietal titels bij elkaar gezet:

- Titel 1: Algemene dienstverlening;
- Titel 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;

- Titel 3: Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Onder titel 1 vallen vooral de diensten van Burgerzaken. Denk aan de verstrekking van een paspoort of rijbewijs. Onder titel 2 vallen de diensten voor het verlenen van omgevingsvergunningen en voor andere diensten die met de nieuwe Omgevingswet meekomen. Titel 3 betreft de vergunningen voor ondernemers, zoals een drank- en horecavergunning of een evenementenvergunning. Ingaande 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet van toepassing en per 1 juli de wet kwaliteitsborging bouw (Wkb). Dit heeft ook gevolgen voor de legesheffing. Voor de precieze invulling daarvan krijgt uw raad in december een voorstel. De legestarieven verhogen we, anders dan bij de OZB, met het interne mutatiecijfer van 4,22%.

Toeristenbelasting
Deze belasting is vrij te besteden. We willen de opbrengst wel zoveel mogelijk gebruiken voor kosten die te maken hebben met recreatie en toeristische voorzieningen. De gemeente brengt toeristenbelasting in rekening bij de recreatieondernemer. Deze kan de belasting verhalen op de gasten. We hanteren een standaardtarief per overnachting en een lager tarief voor kampeerplaatsen. Daarnaast hebben we tarieven voor seizoenplaatsen. De precieze tariefstelling komt in december aan de orde.

Lijkbezorgingsrechten
Lijkbezorgingsrechten vraagt de gemeente voor het recht op een graf, voor onderhoud van de begraafplaatsen en voor het begraven zelf. Verder zijn er nog aanvullende diensten. Ook voor deze heffing geldt de opbrengstlimiet. We zitten nog niet op 100% kostendekking. Momenteel is er een nieuw Beleidsplan begraafplaatsen en begraven in Midden-Groningen in de maak. Naar verwachting kan uw raad hier in december over besluiten. In het beleidsplan wordt ook ingegaan op de kostendekkendheid.

Markt- en liggelden
Marktgelden heffen we alleen voor de locatie aan de Hoofdstraat in Hoogezand. Voor de overige marktkramen is het hoofdstuk over standplaatsen in de legesverordening van toepassing. De liggelden heffen we voor het haventje in Zuidbroek. Voor volgend jaar stellen we voor net als bij de leges de tarieven sowieso met het interne mutatiecijfer van 4,22% voor gestegen loon- en prijsstijgingen te verhogen.

Kostendekkendheid van de heffingen

Voor het berekenen van de kostendekkendheid maken we gebruik van een zogeheten kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe en indirecte (overhead) kosten toe aan een heffing.

Toerekening directe lasten
Dit zijn de lasten die rechtstreeks te maken hebben met de uitvoering van taken. Ze staan dan ook verantwoord binnen een taakveld. Een voorbeeld is het Taakveld Riolering: daar staan onder meer de kapitaallasten, de loonkosten van de medewerkers en kosten voor kolken en vegen op. Deze kosten zijn rechtstreeks toe te rekenen aan de rioolheffing.

Toerekening indirecte lasten
Onder de indirecte kosten valt de opbrengstderving door kwijtschelding en oninbaar lijden, maar ook perceptiekosten (de kosten om de heffing daadwerkelijk te verkrijgen). Ook de te betalen BTW over de directe lasten en over de investeringen valt hieronder. Daarnaast rekenen we overhead toe. Dat betekent dat we kosten van administratie, personeelszaken, facilitair en automatisering als een opslagpercentage op de directe personeelskosten meetellen. In de Financiële Verordening is de methodiek voor de toerekening van overhead verantwoord. In de tabellen hieronder zien we de kostendekking van achtereenvolgens de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, en de leges van de drie verschillende titels.

Kostendekkendheid van de rioolheffing

De kostendekking komt na een onttrekking uit de egalisatievoorziening rioolrechten uit op 100%. Zonder de onttrekking uit deze voorziening is de verwachte kostendekking 98%. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de rioolheffing. De kosten op het taakveld 7.2 Riolering nemen met € 14.000 toe.

Dit komt door een verwachte toename van toegerekende kosten aan rioolheffing. Het gaat om hogere energiekosten van gemalen vanwege de gestegen energieprijzen. Ook de onderhouds- en reparatiekosten komen hoger uit. Het totaal hiervan komt op € 262.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd en is de begroting voor onderhoud van kolken bijgesteld. Hierdoor zijn de toegerekende kosten met € 161.000 gestegen. Daarnaast nemen de toegerekende kosten met € 55.000 toe door het instellen van een subsidieregeling voor het afkoppelen van verhard oppervlak en regentonnen. Het restant van de toegenomen lasten van € 37.000 komt door een hogere toerekening van tractie materieel en huisvestingskosten vanwege gestegen brandstof- en onderhoudskosten en gestegen energiekosten. Verder leidt de lagere toegerekende kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op oude investeringen riolering en de toerekening van personele lasten tot een voordeel van € 416.000. Tot slot om tot 100% kostendekkendheid te komen moeten we een onttrekking van € 103.000 uit de egalisatievoorziening rioolheffing doen. Dit resulteert in een voordeel van € 103.000. Overige afwijkingen in het taakveld 7.2 Riolering tellen op tot een nadeel van € 18.000. De netto directe kosten van het taakveld komen per saldo uit op € 4,181 miljoen.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende BTW kosten met € 551.000 toegenomen. Dit komt door het indexeren en het bijstellen van uitvoeringsbudgetten in de exploitatie en een verwachte toename van de investeringen. Verder voorzien we door lagere directe personeelskosten riolering een afname in de toegerekende overheadkosten van € 206.000. Daarnaast zijn de toegerekende perceptiekosten door indexatie van de uitvoeringsbudgetten met € 2.000 toegenomen. Het totaal aan toegerekende kosten is met € 361.000 toegenomen.

De opbrengst uit rioolheffing neemt bij een gelijkblijvend tarief ten opzichte van 2023 toe met € 357.000. Dit komt door een verwachte toename in het aantal objecten en grootverbruik. Het tarief van de rioolheffing 2024 moet nog worden vastgesteld. In het afvalwaterbeleidsplan hetgeen eind dit jaar aan uw raad wordt aangeboden komen wij met een tariefvoorstel. Genoemde heeft mogelijk gevolgen voor de mutatie op de egalisatievoorziening rioolrechten.

Kostendekkendheid van de rioolheffing

Onderdeel	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	2024-2023
Kosten taakveld 7.2 Riolering *)	4.836.000	4.210.113	4.331.861	121.748
Inkomsten taakveld excl. Heffingen *)	-54.000	-43.224	-150.628	-107.404
Netto kosten taakveld 7.2 Riolering	**4.782.000**	**4.166.889**	**4.181.233**	**14.344**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	383.000	519.000	313.000	-206.000
Kwijtschelding	7.000	7.000	7.000	0
Perceptiekosten	57.000	35.833	37.500	1.667
BTW op exploitatie en investeringen	613.000	864.286	1.415.015	550.729
Totale kosten	**5.842.000**	**5.593.008**	**5.953.748**	**360.740**
Opbrengst rioolheffing	**-5.842.000**	**-5.593.008**	**-5.949.748**	**-356.740**
Dekkingspercentage	**100%**	**100%**	**100%**	**0%**
* incl. storting/onttrekking egalisatievoorz. Rioolheffing	1.179	63.944	-102.664	

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

De kostendekking komt na een onttrekking uit de egalisatievoorziening uit op 82%. Zonder de onttrekking uit deze voorziening is de verwachte kostendekkendheid 77%. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de afvalstoffenheffing. De kosten op taakveld 7.3 Afval (exclusief bedrijfsafval) zijn met € 164.000 toegenomen. Dit komt door verschillende oorzaken. Inzet van tractie materieel voor afval van € 81.000. Dit komt door gestegen prijzen van brandstof, materialen onderhoud en een toename van de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel. Garantievergoedingen op inzameling van oud papier door verenigingen leveren hogere kosten op van € 150.000. De toename van energie- en onderhoudskosten daarnaast nog € 169.000. Hogere toegerekende lasten van inzet personeel voor afval, door een hogere indexatie van de loonkosten, € 63.000. Hogere kosten inzamelen verpakkingsafval in openbare prullenbakken van € 46.000. Afname toegerekende kosten door het nemen van kostenbesparende maatregelen van € 250.000. Afname toegerekende kosten huur van tractie materieel van € 70.000 door ingebruikname van een eigen achterelader voor de inzameling van PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken). Overige afwijkingen tellen op tot lagere toegerekende kosten van € 25.000.

De inkomsten exclusief heffingen zijn met € 156.000 toegenomen, wat grotendeels wordt veroorzaakt door een hogere onttrekking aan de voorziening van € 346.000. De aanwending van de voorziening telt namelijk als inkomst. Daar tegenover verwachten we echter in 2024 door de aangenomen motie grofvuil € 226.000 minder inkomsten uit het inzamelen van grofvuil. Overige afwijkingen in het inzamelen van overige afvalstromen tellen op tot een toename van de inkomsten van € 36.000. De netto directe kosten van het taakveld komen per saldo uit op € 6,19 miljoen en zijn met € 255.000 toegenomen.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende overheadkosten en perceptiekosten (exclusief inzet personeel) met € 256.000 toegenomen. Dit geldt ook voor de kwijtscheldingen. Deze zijn met € 49.000 toegenomen. Echter de toegerekende BTW kosten zijn door efficiency voordelen op uitvoeringsbudgetten met € 48.000 afgenomen. Het totaal aan toegerekende kosten is afgerond met € 265.000 toegenomen.

De opbrengst afvalstoffenheffing is ten opzichte van de primitieve begroting 2023 met € 641.000 toegenomen. Dit komt door een toename van het aantal aansluitingen en door uw raad genomen besluit om het tarief van de afvalstoffenheffing van 2021 tot en met 2024 stapsgewijs te verhogen met 5% per jaar, om de kostendekking te verbeteren en deze gelijkelijk te verdelen over vastrecht (aantal aansluitingen) en het variabel deel (aantal ledigingen). En het voorstel om het vastrecht tarief met € 10 extra te verhogen om de kostendekking te verbeteren.

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

Onderdeel	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	2024-2023
Kosten taakveld 7.3 Afval *) **)	7.929.492	7.104.239	7.268.008	163.769
Inkomsten taakveld excl. heffingen *) ***)	-1.554.503	-1.169.470	-1.324.986	-155.516
Netto kosten taakveld 7.3 Afval	**6.374.989**	**5.934.769**	**5.943.022**	**8.253**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	1.525.665	1.436.000	1.690.000	254.000
Kwijtschelding	436.943	453.000	501.500	48.500
Perceptiekosten	67.000	35.833	37.500	1.667
BTW op exploitatie en investeringen	946.559	979.803	931.985	-47.818
Totale kosten	**9.351.156**	**8.839.405**	**9.104.007**	**264.602**
Opbrengst afvalstoffenheffing	**-6.452.716**	**-6.796.757**	**-7.437.741**	**-640.984**
Dekkingspercentage	**69%**	**77%**	**82%**	**5%**
*) incl. storting /onttrekking egalisatievoorziening Afvalstoffenheff.	962.000	-269.170	-614.634	
**) excl. bedrijfsafval lasten	11.805	19.200	20.199	
***) excl. bedrijfsafval baten	-19.987	-19.200	-20.199	

Kostendekkendheid leges

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen. De tabel bestaat uit de rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen. De totale kostendekkendheid van de leges komt in 2024 op begrotingsbasis uit op 75%. Ten opzichte van de primitieve begroting is de kostendekking met afgerond 19% toegenomen. Van de legesverordening komt van de drie titels geen één titel boven de 100% kostendekking. De verbeterde kostendekkendheid komt name door de leges burgerzaken binnen titel 1 Algemene dienstverlening.

Kostendekkendheid leges

Titel 1 Algemene dienstverlening			Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Burgerlijke stand	€ 98.434	€ 55.000	€ 90.000	58,7%
hoofdstuk	2	Reisdocumenten Nederlandse Identiteitskaart	€ 452.546	€ 98.000	€ 591.700	107,5%
hoofdstuk	3	Rijbewijzen	€ 238.076	€ 59.000	€ 285.700	96,2%
hoofdstuk	4	Verstrekkingen uit de Basis Registratie Personen	€ 8.956	€ 5.000	€ 15.000	107,5%
hoofdstuk	9	Overige publiekszaken Stadsbalie	€ 75.951	€ 6.000	€ 89.000	108,6%
hoofdstuk	10	Gemeentearchief	€ 6.291	€ 3.697	€ 5.211	52,2%
hoofdstuk	12	Leegstandswet	€ 444	€ 261	€ 559	79,2%
hoofdstuk	14	Standplaatsen	€ 29.531	€ 1.247	€ 12.951	42,1%
hoofdstuk	16	Kansspelen	€ 5.659	€ 3.326	€ 6.398	71,2%
hoofdstuk	17	Telecommunicatie	€ 362.890	€ 99.764	€ 359.701	77,7%
hoofdstuk	18	Verkeer en vervoer	€ 11.590	€ 6.812	€ 4.156	22,6%
hoofdstuk	19	Diversen	€ 9.436	€ 5.546	€ 3.372	22,5%
Kostendekking Titel 1			**€ 1.299.805**	**€ 343.654**	**€ 1.463.748**	**89,1%**

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
hoofdstuk	3	Omgevingsvergunning	€ 2.396.976	€ 837.300	€ 2.310.990	71,5%
hoofdstuk	8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ 58.944	€ 34.644	€ 70.218	75,0%
Kostendekking Titel 2			**€ 2.455.919**	**€ 871.944**	**€ 2.381.208**	**71,6%**

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Horeca	€ 24.052	€ 14.137	€ 20.013	52,4%
hoofdstuk	2	Organiseren evenementen of markten	€ 134.498	€ 49.894	€ 27.918	15,1%
hoofdstuk	3	Seksbedrijven	€ 566	€ 333	€ 350	39,0%
hoofdstuk	7	Kinderopvang	€ 2.264	€ 1.330	€ 2.251	62,6%
hoofdstuk	8	Diversen	€ 3.537	€ 2.079	€ 4.131	73,6%
Kostendekking Titel 3			**€ 164.917**	**€ 67.772**	**€ 54.664**	**23,5%**

Kostendekking totale tarieventabel			**€ 3.920.641**	**€ 1.283.371**	**€ 3.899.620**	**74,9%**

Recapitulatie titel 1,2 en 3

In onderstaande overzicht is het totaal van de toegerekende kosten, baten en kostendekking per titel te zien.

Recapitulatie Titel 1, 2 en 3

Totaal	Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
Kostendekking Titel 1	€ 1.299.805	€ 343.654	€ 1.463.748	89,1%
Kostendekking Titel 2	€ 2.455.919	€ 871.944	€ 2.381.208	71,6%
Kostendekking Titel 3	€ 164.917	€ 67.772	€ 54.664	23,5%
Kostendekking totale tarieventabel	**€ 3.920.641**	**€ 1.283.371**	**€ 3.899.620**	**74,9%**

Belastingdruk (woonlasten)

Woonlasten

Onderstaande tabel laat een indicatie zien van de woonlasten in 2024. Hierbij kijken we naar het totaal van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Daarvoor geldt als grondslag de gemiddelde WOZ-waarde van een koopwoning, het standaardbedrag van de rioolheffing en het

vastrecht van de afvalstoffenheffing inclusief acht keer een lediging van de minicontainer. We houden rekening met een stijging van 10% voor de OZB. De afvalstoffenheffing stijgt met 5% met daarnaast € 10 voor het vastrecht. De rioolheffing houden we in dit overzicht gelijk omdat nog niet duidelijk is hoe dit tarief zich zal ontwikkelen. De tarievennota wordt in december 2023 vastgesteld.

Indicatie lastendruk begrotingsjaar

Gemeente Midden-Groningen	Begroting 2024
OZB	597
Afvalstoffenheffing	269
Rioolheffing	190
Totaal	**1.056**

Ook vergelijken we de woonlasten in onze gemeente met die van de omliggende gemeenten.

Woonlasten Midden-Groningen en omliggende gemeenten 2023 (bron COELO)

Gemeente	Ozb	Afval	Riool	Totaal
Tynaarlo	€ 370	€ 169	€ 176	€ 715
Aa en Hunze	€ 368	€ 250	€ 161	€ 779
Stadskanaal	€ 425	€ 230	€ 172	€ 827
Eemsdelta	€ 393	€ 261	€ 249	€ 903
Oldambt	€ 487	€ 230	€ 238	€ 955
Veendam	€ 472	€ 334	€ 157	€ 963
Midden-Groningen	€ 543	€ 242	€ 190	€ 975
Pekela	€ 458	€ 335	€ 185	€ 978
Groningen	€ 588	€ 309	€ 155	€ 1.052
Westerwolde	€ 430	€ 337	€ 293	€ 1.060

*) OZB voor een koopwoning met gemiddelde waarde, afvalstoffenheffing 2 persoonshuishouden en rioolheffing voor eigenaar/bewoner

Kwijtscheldingsbeleid

In ons collegeprogramma 'Samen aan de slag!' is bestrijding van armoede nadrukkelijk benoemd. Kwijtscheldingsbeleid is één van de manieren waarop we dit kunnen doen. De beleidsruimte is echter beperkt. De bevoegdheid van de gemeenteraad beperkt zich tot:

- Bepalen welke belastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen;
- Het norminkomen voor de toetsing vaststellen tussen 90% en 100% van de bijstandsnorm;
- Kwijtschelding mogelijk maken voor de woonlasten van kleine ondernemers;
- De volledige AOW-norm als norminkomen gebruiken in plaats van de lagere AIO-norm (aanvullende inkomensvoorziening ouderen);
- De netto kosten voor kinderopvang (het verschil tussen de betaalde kosten en de kinderopvangtoeslag) meetellen in de beoordeling van aanvragen van werkende eenoudergezinnen;
- Extra ruimte aan de vermogensvrijstelling geven.

De belastingen waar kwijtschelding voor kan gelden zijn de woonlasten: OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Onze gemeente geeft de meest ruimhartige invulling gegeven aan de keuzemogelijkheden die hierboven staan. Uw raad heeft dit via de Verordening kwijtschelding Midden-Groningen op 22 december 2022 vastgesteld.

Kwijtschelding is mogelijk voor huishoudens met een inkomen rond het bijstandsniveau en weinig vermogen. De berekening van de betalingscapaciteit en de vermogensvrijstelling is vastgelegd in de landelijk geldende Uitvoeringsregeling Invorderingswet. De gemeente heeft wel de bevoegdheid om nadere regels over de uitvoering te geven. Die regels staan in de Leidraad Invordering 2020 en ook hierbij zijn de uitgangspunten van ons collegeprogramma leidend.

De kwijtschelding wordt via geautomatiseerde toetsing voor een zo groot mogelijk deel van de doelgroep direct geregeld. Zij zien dit op de aanslag staan en hoeven geen aanvraag meer in te dienen. Sinds 2022 is de afhandeling van de kwijtschelding uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. Daardoor kunnen aanvragers volstaan met één aanvraag voor de gemeentelijke belastingen en de waterschapslasten tegelijk.

3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragaaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico's van de gemeente Midden-Groningen weer. Op 27 februari 2020 is de kadernota "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen" vastgesteld. Deze nota vormt de basis voor het risicomanagement en hierin is vastgelegd op welke wijze de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald.

De risico's die de gemeente loopt zijn in deze paragraaf weergegeven en toegelicht. Vervolgens is de weerstandscapaciteit van onze gemeente weergegeven. De weerstandscapaciteit geeft inzicht of er voldoende middelen beschikbaar zijn om, in het geval een risico zich voordoet, het risico op te vangen. Tot slot zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen die kort worden toegelicht. Deze financiële kengetallen geven inzicht in de financiële conditie van de gemeente.

Integraal risicomanagement

Risico's zijn gebeurtenissen die het behalen van doelen kunnen beïnvloeden zowel in positieve als in negatieve zin. Het proces van integraal risicomanagement is cyclisch en sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande P&C-cyclus. Bij integraal risicomanagement richt de organisatie zich niet alleen op financiële risico's, maar juist ook op andere typen risico's op alle denkbare niveaus. Voorbeelden van niet-financiële risico's zijn juridische risico's, imago- en frauderisico's. Deze hebben niet (altijd) direct een financiële impact, maar kunnen (op termijn) wel grote gevolgen voor de gemeente. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt een actueel beeld gegeven van de risico's in de algemene dienst en het grondbedrijf.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit bestaat uit alle middelen waarover de gemeente beschikt om niet voorziene financiële tegenvallers te dekken. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten:

- Algemene Reserve
- Reserve grondexploitaties
- Onbenutte belastingcapaciteit
- Aanwendbare stille reserves
- Post onvoorzien

Bij de jaarrekening 2022 is een bestemmingsreserve grondexploitaties gevormd om onder andere de risico's met betrekking tot de grondexploitatie op te vangen. De risico's grondexploitaties dienen te worden opgenomen in de risicotabel. Daarom wordt de reserve grondexploitatie ook meegenomen

in de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de volgende tabel is de berekening gemaakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Onvoorzien wordt niet meegenomen aangezien dit bedrag vaak in het begrotingsjaar wordt aangewend voor niet begrote kosten, niet zijnde risico's.

	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
	Algemene reserve per 1-1	13.443	13.349	13.444	6.642
	Reserve grondexploitatie per 1-1	2.398	1.940	1.758	1.550
	Onbenutte belastingcapaciteit	0	0	0	0
	Aanwendbare stille reserves	pm	pm	pm	pm
	Onvoorzien	0	0	0	0
A	**Beschikbare weerstandscapaciteit**	**15.841**	**15.289**	**15.202**	**8.192**
B	Totaal risicotabel	3.688	3.688	3.438	3.438
C	Weerstandsratio (A/B)	4,29	4,15	4,42	2,38

Benodigde weerstandscapaciteit

In de risicoparagraaf (artikel 11 BBV) worden alleen de risico's opgenomen waar (deels) geen beheersmaatregel tegenover staat (restrisico's). Het totale risicobedrag € 3.688.300 (zie overzicht risico's). De ratio van het weerstandsvermogen (= beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) is afgerond 4,29. Hieruit blijkt dat er voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar is om de risico's op te vangen.

Overzicht risico's

Risicotabel 2022

De grootste risico's voor onze gemeente zijn in beeld gebracht. De risico's zijn beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten zoals hiervoor benoemd.

Nr.	Risico's Begroting 2024	Maximaal risico	S/I	Effect	Kans	Risico-bedrag 2024
1.	Risico's grondexploitatie	1.229.000	I	1.229.000	n.v.t.	1.229.000
2.	Sociaal Domein Jeugd	400.000	S	800.000	75%	600.000
3.	Risico BUIG	pm	S	pm	40%	pm
4.	Btw (compensatiefonds)	500.000	S	1.000.000	5%	50.000
5.	NPG	1.000.000	I	1.000.000	25%	250.000
6.	Aardbevingen/ gaswinning	500.000	I	500.000	25%	125.000
7.	Beroepzaak Onderwijs	200.000	I	200.000	75%	150.000
8.	Effecten gasbesluit	pm	S	pm	50%	pm
9.	Algemene uitkering	1.000.000	S	2.000.000	25%	500.000
10.	Bomenbestek	132.000	I	132.000	40%	52.800
11.	Cyberrisico's	4.400.000	S	8.800.000	5%	440.000
12.	Privacy overtredingen	830.000	I	830.000	5%	41.500
13.	Invoering omgevingswet	500.000	I	500.000	50%	250.000
14.	Harmonisatie sportaccommodaties	pm	I	pm	50%	pm
	Totaal					**3.688.300**

Hierna worden de in het risico overzicht genoemde risico's nader toegelicht.

1. Grondexploitaties
De risico's zijn ontleend aan de Meerjaren Prognose Grondexploitaties. De risico's bestaan uit tegenvallende verkoopopbrengsten, onvoorziene stijgingen van de kosten en wijzigingen van de markt. Waar de risico's kunnen worden afgedekt door winstpotentie is het risico op € 0 gesteld. Het totaalbedrag van de risico's grondexploitaties is € 1.229.000.

2. Sociaal Domein / Jeugd
Financieel heeft het sociaal domein de afgelopen jaren flink onder druk gestaan. De uitvoering van de jeugdhulp gaf de grootste druk. Deze financiële uitdagingen hadden hun weerslag op de gehele gemeentelijke begroting. Het rijk, gemeenten en zorgaanbieders hebben in de afgelopen twee jaar ingezet op de hervorming van de jeugdhulp. De afspraken hierover zijn in juni 2023 definitief vastgelegd in de Hervormingsagenda. Met deze Hervormingsagenda committeren het rijk, gemeenten en zorgaanbieders zich aan het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdzorg en de begrenzing van de kosten. Voor de komende jaren blijft dit een belangrijke en tegelijkertijd moeilijke opgave. Een deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda is inhoudelijk en financieel onderbouwd. Deze hebben we in onze gemeente al doorgevoerd en financieel verwerkt in de begroting. Een groot deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda moet nog verder inhoudelijk uitgewerkt worden, maar is financieel al verwerkt in de meerjarenbegroting. In de begroting 2024 is hiervoor € 400.000, - verwerkt. Dit is een risico met een kans van 75% op realisatie. Tegelijkertijd zien we in onze gemeente nog steeds een groei in het gebruik van de jeugdzorg. Hier ligt dus een forse opgave voor onze gemeente de komende jaren. Hoe houden we de balans tussen wat kinderen en gezinnen nodig hebben en het beschikbare budget daarvoor? Met onze eigen beheersmaatregelen zetten we in op het beter en goedkoper maken van de jeugdzorg. Deze beheersmaatregelen gaan uit van de principes van onze visie Sociale veerkracht. En we werken samen met gemeenten en zorgaanbieders in de jeugdhulpregio Groningen aan de verdere uitwerking van de Hervormingsagenda. Met hetzelfde doel om de jeugdzorg beter en goedkoper te maken.

3. Risico BUIG
Er wordt actief ingezet om inwoners te helpen om (weer) mee te doen aan de samenleving met betaald werk. Het risico is aanwezig dat deze doelstelling niet volledig wordt gehaald waardoor de BUIG uitkeringen hoger uitvallen dan verwacht.

4. Btw
De risico's ten aanzien van de btw hebben met name betrekking op de wijze van inrichting van de btw-administratie. De afrekening van het btw-compensatiefonds vindt jaarlijks achteraf plaats.

5. Aardbevingen
Uitgangspunt is dat de kosten ten gevolge van de aardgaswinning voor 100% een budgettair neutraal effect hebben in de begroting. Er is een bedrag opgenomen voor het risico dat het effect niet budgettair neutraal is.
Inmiddels is er meer zekerheid over de financiering. Daartegenover staat dat de opdracht groter en meer complexer wordt wat vervolgens weer leidt tot een groter risico.

6. NPG
Het risico bij NPG-projecten bestaat uit dat de toegekende NPG-middelen (dit zijn specifieke uitkeringen) niet voldoende blijken om de extra kosten vanwege toekomstige loon- en prijsstijgingen voor de gehele looptijd uit het project te dekken.

7. Beroepszaak onderwijs
Tegen de 5-jaarlijkse afrekening 2006-2010 van de kosten van het openbaar primair onderwijs liep een beroepszaak. De Raad van State heeft uitspraak gedaan. Naar aanleiding daarvan zijn vervolgprocedures voor de 5-jaarlijkse afrekening over de periode 2011-2015 en de gebroken periode 2016-2017 gestart. De procedure voor de periode 2011-2015 is inmiddels ingetrokken. Er resteert nog een risico op een vervolgprocedure over de periode 2016-2017. Dit risico is geraamd op € 200.000.

8. Effecten gasbesluit 2030
Het Kabinet wil dat de gaswinning in Groningen uiterlijk 2030 is gestopt. Onduidelijk is wat de neveneffecten zijn voor de gemeente Midden-Groningen.

9. Algemene uitkering
De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2023. Hierbij is rekening gehouden met de nadelige effecten van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. De invoering van het nieuwe model wordt tijdig geëvalueerd en aan de hand van deze evaluatie wordt besloten over het traject 2026 en verder.
Het kabinet heeft een andere financieringssystematiek voor gemeenten aangekondigd. Vooruitlopend daarop heeft het kabinet besloten om de algemene uitkering vanaf 2026 niet langer via de huidige normeringsystematiek (samen de trap op en samen de trap af) te indexeren. Daarmee vervalt de koppeling van de algemene uitkering aan de rijksuitgaven. Het accres wordt vanaf 2026 alleen bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon en prijsontwikkeling zoals dat door het CPB wordt geraamd. Hierdoor neemt de financiële ruimte vanaf 2026 aanzienlijk af en komen gemeenten vanaf 2026 structureel middelen tekort om hun taken uit te voeren. Gesprekken van VNG met het kabinet over de zekerheid over structurele financiën vanaf 2026 hebben nog niet tot een oplossing geleid. Het Rijk heeft bij de septembercirculaire 2022 een eerste aanzet gedaan door voor 2026 een eenmalige rijksbijdrage beschikbaar te stellen van € 1 miljard. Deze eenmalige rijksbijdrage is bij de meicirculaire 2023 structureel doorgetrokken. De aanvullende middelen die wij hiervan ontvangen nemen niet het gehele tekort weg. Mogelijk dat hier in de komende circulaires meer duidelijkheid wordt gegeven door het kabinet.
Daarnaast wordt de algemene uitkering berekend op basis van een groot aantal verdeelmaatstaven. Actualisatie en/of vaststelling van de verdeelmaatstaven (plaatselijk en landelijk) gedurende het begrotingsjaar leiden jaarlijks tot herverdeeleffecten.

10. Bomenbestek
In de uitvoering van het bomenbestek is een geschil ontstaan met een gecontracteerde partij over de facturering. Het betreft een incidenteel risico van c.a. € 132.000 tegen een kans van 40%.

11. Cyberrisico's
We schatten de kans, op basis van de preventieve maatregelen die we zelf al hebben genomen, op een hack/ransomware aanval op 5%. De maximale schade wordt ingeschat op €4,4 miljoen voor het herstel en opbouw van nieuwe voorzieningen.

12. Privacy overtredingen
Het risicobedrag is gebaseerd op de maximale boete vanuit de Autoriteit Persoonsgegevens. De kans dat dit zich voordoet is ingeschat op 5%.

13. Invoering omgevingswet
Aan de invoering van de Omgevingswet is een onzekerheid verbonden rondom legesopbrengsten enerzijds en kosten anderzijds. De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking.
Er moet dan in ieder geval in het eerste kwartaal van 2024 nog vergunningaanvragen worden afgehandeld die eind 2023 zijn ingediend. In principe vallen de legesopbrengsten in het jaar waarin de aanvraag omgevingsvergunning is ingediend, waarbij de kosten pas in 2024 worden gemaakt. Hierin zit een financieel risico. Vanaf de invoeringsdatum valt de bouwtechnische toets voor een deel bij de gemeente weg en daarmee de kosten en legesopbrengsten. Daar komt wel een extra kostenpost bij voor het nieuwe systeem rondom de meldingen onder de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Tevens wordt voor Omgevingsvergunningen milieu voorgesteld om ook leges te heffen.

14. Harmonisatie sportaccommodaties
De gemeente wil de afspraken die zijn gemaakt met de verschillende buitensportverenigingen harmoniseren aangezien er sprake is van ongelijkheid. Harmonisatie van het accommodatiebeleid is van de doelstellingen uit de beleidsnotitie Sport en Bewegen in Midden-Groningen 2021-2025. De financiële consequenties hiervan moeten nog in kaart worden gebracht.

Financiële kengetallen

Wij nemen in de paragraaf weerstandsvermogen een zestal verplichte kengetallen op. In onderstaande tabel zijn deze kengetallen opgenomen:

Kengetallen	Verslag 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote	45,7%	77,9%	70,6%	72,1%	78,3%	79,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	42,5%	74,7%	66,3%	67,7%	73,8%	75,1%
Solvabiliteitsratio	14,4%	8,0%	12,2%	11,9%	9,2%	7,4%
Structurele exploitatieruimte	6,2%	0,1%	0,6%	0,3%	-2,5%	-1,6%
Grondexploitatie	0,4%	-0,4%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	103,0%	106,3%	109,6%	109,6%	109,6%	109,6%

Het doel van het opnemen van bovenstaande kengetallen is om uw raad een betere onderbouwing te geven over het oordeel van het structureel en reëel sluitend zijn van de begroting. De definities van de gehanteerde kengetallen zijn:

1. De **netto schuldquote** (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.
2. De **gecorrigeerde netto schuldquote** laat zien wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast;
3. De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.
4. De **structurele exploitatieruimte** is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.
5. **De grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.
6. **De belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

We hebben een grote openbare ruimte in beheer. In deze openbare ruimte vinden allerlei activiteiten plaats zoals wonen, werken, vervoer en recreatie. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, rioleringen, civiele kunstwerken, water, openbaar groen en gebouwen. Gemeentelijke programmadoelen kunnen nauwelijks worden gerealiseerd zonder kapitaalgoederen. Zo zijn water, wegen en bruggen onontbeerlijk voor de economische ontwikkeling en leveren straatlantaarns en de inrichting van het openbaar groen een belangrijke bijdrage aan de sociale veiligheid. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van deze openbare ruimte en de daarin aanwezige kapitaalgoederen.

Maatschappelijk vastgoed
Onze vastgoedportefeuille bestaat uit ongeveer 170 objecten. Dit zijn naast het Huis van Cultuur en Bestuur bijvoorbeeld ook gemalen en strategische aankopen. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om specifiek beleid te kunnen vormen. Een van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. In de onderstaande grafiek worden de belangrijkste clusters weergegeven.

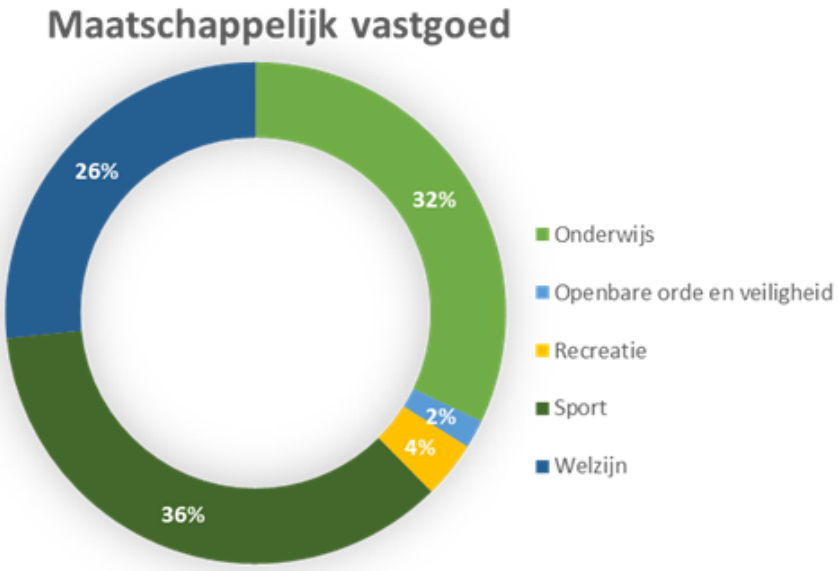

Het uitgangspunt voor maatschappelijk vastgoed is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden doorgaans door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van onder andere subsidies. De activiteiten vinden uiteraard niet altijd plaats in vastgoed van de gemeente.

Beleid
De maatschappelijke vastgoedportefeuille van onze gemeente is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is, mede door de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. Wij willen hier meer eenheid in aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een kostprijs dekkende huur komt (bijna) niet voor. Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

De huidige maatschappij gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners mede ingegeven door rijksbezuinigingen. Los van de financiële component is het goed dat inwoners medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid, waardoor het draagvlak toeneemt. Gemeente en inwoners worden zo steeds meer gelijkwaardige partners. Op 14 februari 2019 heeft uw raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het

vastgoedbeleid vastgesteld. Op basis van de uitkomsten heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie uit 2020 bevestigt dat vrijwel alle aanbevelingen zijn opgepakt of in uitvoering zijn.

In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid omtrent voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. We hebben de volgende doelen gesteld:

1. Meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente);
2. Te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) en kostendekkende inzet van vastgoed;
3. Het ontwikkelen van een Voorzieningen- en accommodatiebeleid.

Met de ‘aanbevelingen 1 en 2’ is in 2021 een start gemaakt en hebben in 2022 en 2023 een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen.
De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid. Dit gebeurt in deelprojecten: consequenties van het beleid brengen we per accommodatie en/of voorziening in beeld. We doen dit in samenwerking met de gebruikers en uw raad. Pas daarna nemen wij besluiten

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van uw raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook worden de gebruikers betrokken. Hiervoor is bijvoorbeeld een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra. De deelprojecten worden in 2023 en 2024 verder uitgewerkt, ter besluitvorming aan uw raad aangeboden of in uitvoering gebracht. Zoals bijvoorbeeld de overdracht van kleedaccommodaties en veldverlichting aan voetbalverenigingen.

In beweging: De vastgoedportefeuille van onze gemeente is volop in beweging. Diverse projecten en programma’s hebben als gevolg dat er door vervangende huisvesting vastgoed vrijvalt en buitengebruik raakt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kindcentra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatieontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Er hebben onder andere in Zuidbroek, Siddeburen, Westerbroek en Hoogezand met verschillende bewonersorganisaties en omwonenden gesprekken plaatsgevonden over de ontwikkeling van de locaties. In 2023 en 2024 worden de gesprekken voortgezet en concrete plannen gemaakt. Uiteindelijk worden plannen aan uw raad aangeboden.

Ambitie

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen wordt toekomstbestendig en efficiënt uitgevoerd. Hierbij voldoen we aan maatschappelijke en wettelijke eisen. Het onderhoud en beheer dragen bij aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving. We geven hierbij inwoners steeds meer eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap over hun leefomgeving en willen op die manier de eigenheid en vitaliteit in de dorpen en wijken te behouden.

Doelstellingen

We streven naar:

- Het in standhouden van een adequaat wegenstelsel en bijbehorende openbare verlichting;
- Goed beheer van de afvalwaterketen en het oppervlaktewater. U kunt hierbij denken en de kwaliteit en hoeveelheid van grond-, hemel- en oppervlaktewater;
- Het waarborgen van de veiligheid door civieltechnische kunstwerken te onderhouden;
- Het zodanig beheren van openbaar groen dat het een optimale bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid en aan zijn functie als drager van de ecologie;

- Efficiënt, duurzaam en toekomstbestendig onderhoud van gemeentelijke gebouwen, waarbij een veilige en gebruiksvriendelijke inzet wordt gewaarborgd;
- Realisatie van een evenwichtige vastgoedportefeuille die een bijdrage levert aan de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Inzet

Beheer en onderhoud
We beheren en onderhouden de openbare ruimte binnen de beschikbare middelen. We hechten waarde aan een goed onderhouden buitenruimte en stellen hiervoor meer middelen ter beschikking.

Wegen
We beheren en onderhouden ons areaal zodat deze veilig is. In het gebied waar de versterkingsoperatie actief is passen we onze inzet aan. Dit kan tot vertraging leiden van onze eigen projecten. Daarnaast zullen we wegen die door droogte beschadigd zijn herstellen.

Openbare verlichting
We vernieuwen onze openbare verlichting op een zo duurzaam mogelijke manier. Dit leidt tot energiebesparing en minder uitstoot van CO2.

Riolering en water
We voeren het vastgestelde beheerplan voor onze riolen uit. We werken samen met diverse gemeenten, waterbedrijven en waterschappen op het gebied van duurzaam waterbeheer.
Civieltechnische kunstwerken en beschoeiingen
De komende periode stellen we beleid op rondom het beheer en onderhoud van onze kunstwerken en beschoeiingen.

Openbaar groen
We zullen de komende periode uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Openbaar groen, dat op korte termijn aan uw raad wordt voorgelegd.

Speelvoorzieningen
Volgens het in 2019 vastgestelde beleid geven wij uitvoering aan het behouden van veilige speelmogelijkheden. We voeren jaarlijkse inspecties uit en bepalen op basis hiervan het benodigde onderhoud.

Gebouwen
We geven verder invulling aan het beleid rondom het maatschappelijk vastgoed.

Kerncijfers kapitaalgoederen

Kerncijfers kapitaalgoederen

Onderdeel		Eenheid	Q2 2023
Wegen	Open verharding	m2	2.611.000
	Halfverharding	m2	263.500
	Gesloten verharding	m2	2.794.000
	Bermen	m2	3.898.000
	Schouw-/overige sloten	km	500
Openbare verlichting	Masten	st	16.442
Kunstwerken, Water en Beschoeiing	Kunstwerken	st	225
	Waterpartijen/vijvers	ha	240
	Oevers/beschoeiing	km	140
	Duikers	km	2
	Stuwen	st	25
	Steigers	st	125
	Stranden	st	4
Riolering	Vrijverval riolering	km	512
	Persleiding	km	140
	Installaties/gemalen	st	618
	Iba-systeem	st	451
	Kolken	st	28.000
Groen	Openbaar groen	ha	913
Spelen	Speelvoorzieningen	st	1.042

Financieel overzicht kapitaalgoederen

In het onderstaande overzicht zijn de onderhoudsbudgetten voor de komende jaren, zoals deze zijn opgenomen in de verschillende programma's, weergegeven.

Financieel overzicht kapitaalgoederen

Onderdeel	2024	2025	2026	2027
Openbare verlichting	467	486	505	520
Wegen, bebording, vri en abri	3.393	3.496	3.575	3.633
Bruggen, tunnels en duikers	453	482	502	517
Groen	1.330	1.113	1.160	1.196
Water en beschoeiingen	321	335	349	360
Speelplaatsen	41	43	45	46
Riolering	2.048	2.160	2.248	2.315
Gebouwen	2.683	1.794	2.118	1.812
Totaal	10.737	9.909	10.503	10.399

Bedragen x € 1.000

3.5 Paragraaf Financiering

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren wij over het treasurybeleid, de beheersing van de financiële risico's en de ontwikkeling op het gebied van rente en financiering. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.
Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient;

- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan;
- Het beheer prudent en risicomijdend is.

De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. De 'Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden' (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), die op 1 januari 2001 is ingevoerd en voor het laatst in 2013 is gewijzigd. In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht treasurystatuut en een financieringsparagraaf in begroting en jaarrekening. Een ander belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is dat deze wet aan de lagere overheden de verplichting oplegt financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten.

Vermogenspositie

Binnen de paragraaf financiering zijn onze langlopende leningen het belangrijkste. In onderstaande tabel is het verwachte verloop weergegeven.

Langlopende leningen

Jaar	Stand per 1/1	Opname	Aflossing	Stand per 31/12
2024	€ 113.736	€ -	€ 8.672	€ 105.064
2025	€ 105.064	€ -	€ 8.572	€ 96.492
2026	€ 96.492	€ -	€ 8.472	€ 88.020
2027	€ 88.020	€ -	€ 8.095	€ 79.925

Bedragen x € 1.000

Herfinanciering en aanvullende financiering

In de periode 2024 tot en met 2027 is waarschijnlijk geen aanvullende financiering nodig. Vanwege het verplichte schatkistbankieren zijn er genoeg middelen in de schatkist van onze gemeente om de verwachte aflossingen, investeringen en lopende uitgaven te betalen.

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (onder andere rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door de inzet van reserves vindt er een verschuiving plaats in de verhouding eigen vermogen versus vreemd vermogen. We werken vanuit totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. Het systeem van totaalfinanciering maakt de optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk. We proberen leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van de inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi. In de financieringsovereenkomst met de BNG is een kredietlimiet van € 10 miljoen overeengekomen. Daarnaast hebben wij een intradaglimiet van € 10 miljoen. In totaal kunnen we dus tot € 20 miljoen rood staan in rekening-courant tegen een gunstig rentepercentage. Door het opstellen van een meerjarige prognose van de liquiditeit, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjarige investeringsplanning), proberen we liquiditeitenrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste begrotingsjaar een prognose. Hierin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. In het begrotingsjaar wordt deze prognose geactualiseerd, omdat dit in de loop van het jaar kan veranderen door een andere realisatie van de uitgaven en inkomsten.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

De rentes zijn in 2023 verder opgelopen en zitten ondertussen op het hoogste niveau sinds 2011. Doordat de economie in de Eurozone op het ogenblik nauwelijks meer groeit, is het de verwachting dat de huidige rentestanden niet of nauwelijks meer zullen veranderen. (Conjunctuurindicatoren wijzen erop dat wij mogelijkerwijs weer in een recessie zullen belanden).

Risicobeheersing

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitenrisico's en koersrisico's. Er zijn geen koersrisico's voor de gemeente, omdat we geen leveranciers en afnemers buiten de eurolanden hebben.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bedraagt de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. Voor 2024 is het begrotingstotaal(lasten) geraamd op € 282,5 miljoen. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt € 24,0 miljoen (8,5% x € 282,5 miljoen). Het uitgangspunt is dat een eventueel financieringstekort, zolang we maar binnen de kasgeldlimiet blijven, met zoveel mogelijk kort geld gefinancierd (lagere rente) wordt.

Berekening kasgeldlimiet

Berekening kasgeldlimiet	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Toegestane kasgeldlimiet				
A: Grondslag: begrotingstotaal	€ 282,5	€ 282,5	€ 282,5	282,5
B: in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
C: In bedrag (x € 1 mln) (A x B)	€ 24,0	€ 24,0	€ 24,0	€ 24,0
D: Vlottende schuld	€ -	€ -	€ -	€ -
E: Vlottende middelen	€ 1,0	€ 1,0	€ 1,0	€ 1,0
Toets kasgeldlimiet				
F: Totaal netto vlottende schuld (D - E)	€ -1,0	€ -1	€ -1	€ -1
G: Toegestane kasgeldlimiet	€ 24,0	€ 24,0	€ 24,0	€ 24,0
Ruimte (F-G)	**€ 25,0**	**€ 25,0**	**€ 25,0**	**€ 25,0**

x € 1.000.000

Renterisico en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd gelijk aan of groter dan een jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus. Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen;
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is;
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met deze norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt. Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar.

Renterisico

Renterisico per 1-1	Saldo leningen > of = 1 jr	Rentenorm 20%	Begrotings- totaal	Rentenorm 20%	Ruimte
2024	€ 113.736	€ 22.747	€ 282.546	€ 56.509	**€ 33.762**
2025	€ 105.064	€ 21.013	€ 279.558	€ 55.912	**€ 34.899**
2026	€ 96.492	€ 19.298	€ 279.663	€ 55.933	**€ 36.634**
2027	€ 88.020	€ 17.604	€ 285.152	€ 57.030	**€ 39.426**

x € 1.000

Kredietrisico's en interne rente

Kredietrisico's
Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen als gevolg van insolventie of deficit van tegenpartijen. Uitzettingen kunnen op grond van de Wet Fido en het Treasurystatuut slechts plaatsvinden voor de uitvoering van een publieke taak. Het kredietrisico bij de verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties en de namens de gemeente verstrekte stimuleringsleningen woningbouw door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (Svn) is zeer gering. Dat komt omdat de gemeente voor wat betreft de woningbouwleningen is aangesloten bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dan wel de Nationale Hypotheek Garantie van toepassing is.

Interne rente
In de programmabegroting 2024 is uitgegaan van een interne rente van 0,75%. De rentelasten worden toegerekend aan de diverse programma's op basis van de boekwaarde van de investeringen. Het verschil tussen de betaalde en ontvangen rente én de interne doorberekende rente wordt bij de algemene dekkingsmiddelen in 4.10 verantwoord. In onderstaande tabel is de rentetoerekening voor 2024 opgenomen.

Renteschema

	Begroot
Rentelasten lange financiering	€ 1.820
Rentelasten korte financiering	p.m.
Rentebaten	€ -556
Saldo rentelasten en -baten taakveld treasury	**€ 1.264**
Rente doorberekend aan grondexploitaties	€ 122
Rente doorberekend aan overige financiële vast activa	n.v.t.
Rentebaat van doorverstrekte lening als er een specifieke lening is aangetrokken (= projectfinanciering)	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**€ 1.141**
Rente eigen vermogen	n.v.t.
Rente voorzieningen	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen rente op basis van het toe te passen renteomslagpercentage (ROP)	**€ 1.141**
Totaal aan taakvelden toegerekende rente - ROP 0,75% (Grondexploitaties en op basis van het toegepaste ROP)	**€ 2.060**
Saldo taakveld treasury	**€ 796**

Bedragen x € 1.000

Vervolg risicobeheersing

Schatkistbankieren
Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden.

Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Per 1 juli 2021 is de verplichte drempel voor gemeenten 2,% van de begrotingsomvang. Dit houdt voor Midden-Groningen in dat er € 5,65 miljoen (2% x 282,5 miljoen) in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan. Over het dagelijkse saldo wordt in principe de daggeldrente (Eonia) vergoed, mits deze positief is.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)
Met de wet HOF zijn de Europese afspraken van het stabiliteits- en groeipact en het al bestaande Nederlandse budgettaire beleid vanaf 1 januari 2014 wettelijk verankerd. De Wet HOF bepaalt onder meer dat Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een gelijkwaardige inspanning leveren bij het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Daarmee worden de tekorten van gemeenten of provincies door de Europese Commissie meegeteld bij de berekening van het begrotingstekort, dat volgens de EU-regels niet meer dan drie procent mag bedragen.

EMU-saldo
De berekening van het EMU-saldo is in paragraaf 4.5 opgenomen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding verbonden partijen

In deze paragraaf zijn de verbonden partijen van onze gemeente opgenomen. Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) vereist dat er inzicht is in welke verbonden partijen er zijn en wat het bestuurlijk en financieel belang is.
Het BBV definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. De verbonden partij moet een zelfstandige organisatie zijn. Financieel belang en bestuurlijk belang omschrijft het BBV als volgt:

- Financieel belang: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.
- Bestuurlijk belang: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Verbonden partijen

In de tabel ‘Verbonden partijen’ is aangegeven welke rechtsvorm onze verbonden partijen hebben.

GR = Gemeenschappelijke regeling
NV = Naamloze vennootschap
BV = Besloten vennootschap
OL = Openbaar lichaam

Hierna volgt een lijst met verbonden partijen.

Verbonden Partijen

Nr.	Naam	Rechtsvorm
1	Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen (SOZOG)	GR
2	Veiligheidsregio	GR
3	Omgevingsdienst Groningen	GR
4	Publieke Gezondheid & Zorg Groningen	GR
5	Werkvoorzieningsschap WeDeKa bedrijven	GR
6	Publiek Vervoer Groningen Drenthe	GR bedrijfsvoeringsorg.
7	Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio	OL
8	Bank Nederlandse Gemeenten	NV
9	NV Waterbedrijf Groningen	NV
10	Enexis Holding	NV
11	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	BV
12	CSV Amsterdam	BV
13	Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek	BV
14	Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold	Stichting
15	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging
16	Vereniging Groninger Gemeenten (VGG)	Vereniging
17	Regio Groningen-Assen 2030	Convenant*

* Formeel gezien is Regiovisie Groningen-Assen 2030 geen verbonden partij. Gezien er geen rechtsvorm (publiek of privaat) is, kan Regiovisie Groningen-Assen niet gezien worden als verbonden partij. Gezien de financiële belangen en het bestuurlijk belang is deze partij toch opgenomen in deze paragraaf.

Informatie per verbonden partijen

Naast het overzicht van de verbonden partijen eist het BBV ook dat er per verbonden partij informatie die meer inzicht en grip geeft op de verbonden partijen. Hieronder is per verbonden partij de vereiste informatie opgenomen voor zover deze beschikbaar is (NB = niet beschikbaar).

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen - Stadskanaal
Openbaar belang		Het SOZOG heeft als taak de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in algemeen bestuur.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Kosten verdeling op basis van inwoneraantal (Bron CBS). Loonontwikkeling: salarisniveau 2023+ 4%, Prijsontwikkeling: + 3%.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 13.926 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 13.926 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 0
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 0
Resultaat	Verwachte omvang 2024	-€ 272
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen - Groningen (VRG)
Openbaar belang		Samen werken aan veiligheid in Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	A. Hoogendoorn
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 4.595.880
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 4.595.880
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 5.250.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 7.670.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 40.783.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 44.115.999
Resultaat	Verwachte omvang 2024	€ 2.937.000
Risico's		De risico’s voor uitvoering van de veiligheidsregio-taken worden conform vastgesteld beleid gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. In de kaderbrief 2023-2026 en de beleidsbegroting 2024 van de VRG is benoemd dat met name de huisvesting nieuwbouw stedelijk gebied Groningen (Sontweg) in de toekomst naar verwachting tot een forse financiële opgave zal leiden. Verder is de prognose dat de onderhoudskosten van de bestaande huisvesting, brandweerkazernes toenemen. Niet alle kazernes

		voldoen aan de arbo-eisen en met de huidige markt en klimaateisen zullen de kosten voor bouw en onderhoud hoger zijn. Het risico bedraagt in totaal € 550.000 structureel. Naar verwachting zullen de kosten voor FLO nog stijgen en niet beperkt blijven tot de gevormde voorziening in 2019. Met de gemeenten zijn financiële afspraken gemaakt over de verrekening van de FLO kosten tot en met 2024. De relatief hoge cao-loonstijging in 2023 heeft ook impact op de FLO. Het risico bedraagt in totaal € 2.000.000 incidenteel. Niet alle risico's zijn op dit moment te kwantificeren. Deze risico's zijn in de beleidsbegroting 2024 van de VRG als PM post opgenomen. In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. Op dit moment is er geen weerstandsvermogen beschikbaar doordat sprake is van een negatieve algemene reserve. Dit betekent dat indien de in de beleidsbegroting 2024 van de VRG genoemde gekwantificeerde risico's zich voordoen, de VRG zich moet beroepen op de deelnemende gemeenten.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen - Veendam
Openbaar belang		Vergunningverlening en handhaving op basis van WABO, WRO, enWM Woningwet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in algemeen bestuur.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 2.388.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 2.388.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 182.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 162.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 2.732.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 2.879.000
Resultaat	Verwachte omvang 2024	-€ 20.000
Risico's		In de begroting 2024 heeft de ODG in haar risico-analyse de risico's benoemd en gekwantificeerd (krapte arbeidsmarkt, invoering Omgevingswet, energiekosten). De totale omvang van de gekwalificeerde risico's zijn € 300.000. Deze kunnen deels worden opgevangen door de begrote beschikbare weerstandscapaciteit van € 242.000. Gelet op dit aspect kan worden gesteld dat de weerstandscapaciteit voldoende is. Het Algemeen Bestuur van de ODG moet nog een besluit nemen hoe om te gaan met de hoogte van de algemene reserve.
Ontwikkelingen		De bouwtaken worden met ingang van 1 juli 2023 weer in eigen huis van de gemeente Midden-Groningen uitgevoerd. De ODG voert geen bouwtaken meer uit voor gemeenten. De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Dit betekent dat het wettelijke basistakenpakket voor milieu groter wordt. Daarnaast verschuift het bevoegd gezag voor bodemtaken voor een aanzienlijk aantal taken van de provincie naar de gemeenten. De ODG heeft zich hierop voorbereid en dit vormgegeven in nauwe samenwerking met de deelnemers. Daarnaast wordt een nieuw zaaksysteem geïmplementeerd. Ten slotte speelt de krapte op de arbeidsmarkt een rol bij de uitvoering van werkzaamheden door de ODG. Door meer risicogestuurd te werken wordt gestreefd om dit te ondervangen. Dit blijft, net als bij gemeenten, een belangrijk aandachtspunt.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen – Groningen
Openbaar belang		Namens de 10 Groninger gemeenten worden taken uitgevoerd op het gebied van collectieve preventie en publieke gezondheid voor alle inwoners van de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	E. Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.

	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 1.957.238 (PG&Z) en € 426.601 (RIGG)
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 1.957.238 (PG&Z) en € 426.601 (RIGG)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 2.147.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 2.023.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 45.453.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 45.333.000
Resultaat	Verwachte omvang 2024	€ 244.000
Risico's		De tekorten in de GR PG&Z worden in principe naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Wedeka Bedrijven - Stadskanaal
Openbaar belang		Sociale Werkvoorzieningsbedrijf van voormalige gemeente Menterwolde.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	DB E. Offereins en AB E. Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 491.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 491.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 2.417.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 2.367.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 14.845.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 14.815.000
Resultaat	Verwachte omvang 2024	-€ 50.000
Risico's		Wedeka heeft met ingang van 2022 een nieuwe koers ingezet, door zich door te ontwikkelen naar een ontwikkelcentrum en nieuwe taken gaat uitvoeren. Deze ombouw zou structureel een positief financieel gevolg moeten hebben voor de deelnemende gemeenten, wat concreet inhoudt dat de tekorten minder hard zullen oplopen.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Openbaar belang		Uitvoeren contractmanagement en ontwikkeling en innovatie van publiek vervoer in Groningen en Drenthe.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Geen zitting in bestuur.
	Specificering	Perceel Oost-Groningen wordt in het bestuur vertegenwoordigd door wethouder B. Wierenga van de gemeente Veendam.

Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 60.715
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 60.715
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 352.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 263.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 45.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 45.000
Resultaat	Verwachte omvang 2024	-€ 88.882
Risico's		Op grond van de meerjarenbegroting van GR Publiek Vervoer verwachten wij in de komende jaren geen tekorten.

Openbaar lichaam

Rechtsvorm, naam en plaats		Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio – Bad Nieuweschans
Openbaar belang		De regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar deelnemers bevorderen, stimuleren, ondersteunen en coördineren op groot aantal gebieden.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Lid van het algemeen bestuur.
	Specificering	Wethouders Hoesen-Spithorst en Drenth zitten in het AB (EDR – raad).
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 6.758
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 6.758
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

BV & NV

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Bank Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	89.973 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2024	89.973 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Waterbedrijf Groningen - Groningen
Openbaar belang		Dat er 24/7 goed en betrouwbaar water uit de kraan komt.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	27 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2024	27 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Enexis Holding - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over elektriciteit en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven en het kunnen aansluiten van duurzame opgewekte energie op het elektriciteitsnet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	142.116 aandelen
	Verwachte omvang per 31-12-2024	142.116 aandelen
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Publiek Belang Elektriciteitsproductie - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		PBE is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: borging publiek belang kerncentrale Borssele.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	-
	Verwachte omvang per 31-12-2024	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. CSV Amsterdam - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		CSV Amsterdam is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: eventuele schade- en garantieclaimprocedures te voeren.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	-
	Verwachte omvang per 31-12-2024	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.
Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek - Zuidbroek
Openbaar belang		Ontwikkeling bedrijventerrein.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	NB
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	40 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2024	40 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Verenigingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken. Tevens afspraken maken met andere overheden over arbeidsvoorwaardenbeleid en arbeidsvoorwaardenovereenkomsten aangaan met werknemersorganisaties.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Dagelijks bestuur en algemeen bestuur worden gekozen door de aangesloten gemeenten.
	Specificering	Gemeenten hebben geen directe zitting in algemeen bestuur of dagelijks bestuur. Wethouder Drenth heeft zitting in DB.
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 93.624
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 93.624
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Groninger Gemeenten – Ten Boer
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur (Algemene Leden Vergadering).
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 44.319
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 44.319
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB

Risico's	Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Stichtingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold - Steendam
Openbaar belang		Het stimuleren van de vrijetijdseconomie door het mogelijk maken van de initiele aanleg, het exploiteren en onderhouden van een golfbaan te Steendam.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Het realiseren en borgen van het openbaar belang.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Garantstelling voor lening van de stichting bij de BNG.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	€ 1.775.000
	Verwachte omvang per 31-12-2024	€ 1.775.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	NB
Risico's		In augustus 2017 is een vaststellingsovereenkomst getekend waarbij alle gronden onder de golfbaan in handen zijn gekomen van de gemeente. Op 22 december 2022 heeft het college besloten om drie bestuursleden te benoemen. De gemeente staat nog steeds garant voor de lening die de stichting heeft afgesloten bij de BNG, deze lening is in mei 2019 verlengd voor een bedrag van € 1.775.000. Het financieel risico voor de gemeente Midden-Groningen voor het garant staan voor de geldlening is nihil, indien alle gronden voor agrarische doeleinden verkocht kunnen worden. Bij eventuele verkoop kan de lening volledig worden afbetaald.

Overig

Rechtsvorm, naam en plaats		Vrijwillige samenwerking Regio Groningen-Assen 2030 – Groningen
Openbaar belang		De regio Groningen-Assen kent drie speerpunten: het economisch kerngebied verder ontwikkelen, de interne samenhang verbeteren onder meer door een verbeterde bereikbaarheid (met o.a. P&R's en fietsroutes Plus) en de kwaliteit van stad en land behouden en versterken
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks bestuur en stuurgroep. In de stuurgroep zitten ook de provincies Drenthe en Groningen en de gemeenten Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Westerkwartier, Assen, Noordenveld en Tynaarlo.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2024	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
	Verwachte omvang per 31-12-2024	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2024	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2024	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2024	€ 3.676.283
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Ontwikkelingen		In januari 2019 heeft de gemeente Groningen een Woondeal gesloten met de minister van Binnenlandse Zaken (BZK). Deze Woondeal is verder uitgewerkt in de Verstedelijkingsagenda voor het hele grondgebied van Regio Groningen-Assen (RGA). Aansluitend op de rijksopgave voor de woningbouw is deze medio 2022 met het rijk besproken. Aansluitend is de RGA aangewezen als NOVEX gebied. Dit staat voor Nationale Omgevingsvisie Extra. In deze gebieden werken rijk en regio samen aan diverse opgaven. Er zijn inmiddels tweeën twintig gebieden in Nederland aangewezen. De Verstedelijkingsagenda wordt nu de Investeringsagenda van de RGA voor het NOVEX gebied. Hierbij vormt de woningopgave het vliegwiel voor ook de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, voor bedrijventerreinen en de mobiliteitsopgaven voor verkeer en vervoer binnen en buiten de regio. Daarmee verbindt de regio zich met het Rijk en maakt mogelijk kans op Brussels geld. Tot 2040 moeten in de stad én in de omliggende regio minimaal 35.000 woningen gebouwd worden. In november 2019 is in het Bestuurlijk Overleg tussen Rijk en RGA besloten dat: • De Investeringsagenda geldt voor de hele RGA, met waar nodig oog voor werklocaties daarbuiten. • Er wordt gezamenlijk als overheden (gemeenten, provincies en rijk) gewerkt aan de Investeringsagenda. • De strategie wordt opgesteld voor de periode 2020 –2040. • De strategie onderzoekt effecten van verstedelijking op het hele domein van de fysieke leefomgeving, met focus daarbinnen op de relaties tussen mobiliteit, werken, ruimtelijke kwaliteit, groen, leefbaarheid, etc. Midden-Groningen heeft aan de uitwerking van de strategie actief meegewerkt om daarmee de kansen te vergroten om onze vastgestelde beleidsdoelstellingen op het terrein van wonen te verwezenlijken. Daarnaast kan de verstedelijkingsopgave er ook toe leiden dat er voor werk/bedrijventerreinen en mobiliteit positieve impulsen ontstaan.

``

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft de visie op het grondbeleid weer en inzicht in de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Het gemeentelijk grondbeleid is opgenomen in de Nota Duurzaam Grondbeleid 2019-2024. De nota stelt de kaders en het mandaat van het college vast. De basis voor het grondbeleid is de Woonvisie die door uw raad is vastgesteld. Volgens deze visie zijn er meer woonvormen en ingrepen in de fysieke leefomgeving nodig om de woonkwaliteit te verbeteren.

Herziening grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgronden in exploitatie) worden jaarlijks geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). De begroting 2024-2027 is gebaseerd op de MPG 2023 die in juli 2023 door uw raad is vastgesteld.

Winst en verlies

Het beheersen van de financiën rondom grondexploitaties is geregeld in het BBV. Volgens deze voorschriften moet een verwacht verlies worden opgevangen door het treffen van een voorziening. Winsten worden genomen naar rato van de voortgang van de exploitatie. Uit de reserve grondexploitaties worden deze verliesvoorzieningen gedekt. De reserve wordt gevoed met de winstnemingen.

Grondexploitaties

IJsbaan - Sappemeer
De IJsbaanlocatie is een nieuwbouwproject in Sappemeer. In 2022 zijn de laatste woningen in het noordelijk deel gebouwd. Dit deel van de wijk wordt in 2023 afgemaakt, omdat hier niet meer gebouwd wordt (zoals de aanleg van groen, parkeerplaatsen, voetpaden en een speeltuin). Er is nog één kavel onder optie in het zuidelijk deel. Wanneer deze is verkocht en de bouw gereed is, kunnen we ook dit deel afmaken en het project afronden.

Stadshart Hoogezand
Sinds eind jaren ‘90 wordt gewerkt aan het bouwen en afronden van het stadshart van Hoogezand. De nadruk lag in eerste jaren op het zuidelijk deel rondom winkelcentrum De Hooge Meeren. In 2017 is besloten het noordelijk deel van het stadshart programmatisch aan te pakken. In dat gebied zijn lege plekken ontstaan en er staan panden die slecht onderhouden zijn. Het ziet er verpauperd uit en dat draagt niet bij aan de leefbaarheid in dat deel van Hoogezand. De Kerkstraat en omgeving is ook de toegang tot het Stadshart. Als we die toegang verbeteren wordt het Stadshart aantrekkelijker. Hiervoor is een beeldkwaliteitsplan gemaakt en zijn partners gevonden die samen met de gemeente de uitvoering van dit plan op willen pakken. Eind 2017 zijn de Gemeente en Geveke daartoe een samenwerking aangegaan. Dit is vastgelegd in samenwerkingsovereenkomst (SOK). In deze overeenkomst is vastgelegd om het gebied samen stapsgewijs te ontwikkelen met gelijkwaardige verantwoordelijkheid en samen even risicodragend. De planonderdelen ten zuiden van het spoor zijn inmiddels grotendeels ingevuld als aantrekkelijke en gewilde woonmilieus en is

de openbare ruimte opgewaardeerd. Het bestemmingsplan voor laatste project ten zuiden van het spoor, vlek 9, is in aangepaste vorm in 2023 in procedure gebracht ter vaststelling. We verwachten in 2024 te kunnen starten met de realisatie van de 15 appartementen ten behoeve van 1- en 2 persoons huishoudens op deze locatie mits er geen bezwaar en beroep wordt aangetekend. In het gebied direct ten noorden van het spoor is eind 2021 het pand de Kerkstraat 38a gesloopt. In 2021 is ook begonnen opnieuw naar de ontwikkelvlekken in dit deel van het gebied te kijken. Sinds 2017 is de woningmarkt ingrijpend veranderd. Het is daarom nodig om de in 2017 gemaakte plannen kritisch te bekijken op kwaliteit en uitvoerbaarheid. In 2023 heeft dit geleid tot een nieuwe gewenste invulling voor vlek 3. Hiervoor is in 2023 ook een procedure voor het bestemmingsplan gestart. Dit betekent ook dat financieel een wijziging plaats vindt t.a.v. de oorspronkelijke grondexploitatie. Deze herziene grondexploitatie wordt apart voor vaststelling aangeboden aan uw raad. De plannen voor vlek 3 en 9 passen binnen de kaders van het oorspronkelijke beeldkwaliteitsplan. Voor de overige ontwikkelvlekken wordt samen met onze ontwikkelpartner onderzocht hoe tot kwalitatief goede en markttechnisch haalbare programma's gekomen kan worden.

De Vosholen fase 2 deelplan 1
De Vosholen fase 2 betreft het gehele gebied tussen Vosholen fase 1 en de Kleinemeersterstraat te Sappemeer. Deelplan 1 is het westelijk deel van het plangebied gelegen tussen Vosholen fase 1 en de Croonhoven. Deelplan 1 heeft al een woonbestemming. De grondexploitatie die in 2021 is vastgesteld biedt ruimte voor de ontwikkeling van 34 woningen. De grondexploitatie sluit met een positief saldo. In 2021 is gestart met het bouwrijp maken en kan de bouwrijpe grond worden overgedragen aan een ontwikkelaar, die een bouwplan binnen de gemeentelijke kaders gaat realiseren. Eind 2023 worden 12 van de 34 woningen opgeleverd. In het eerste kwartaal van 2024 zal het openbare gebied voor deze woningen woonrijp gemaakt worden.

De Vosholen fase 2 deelplan 2
Deelplan 2 is het oostelijk deel gelegen tussen de Croonhoven en de Kleinemeersterstraat. De locatie is grotendeels in eigendom van de gemeente. Voor dit gebied moet de bestemming nog worden aangepast. Daartoe is een bestemmingsplan opgesteld en in procedure gebracht. De grondexploitatie is in december 2022 vastgesteld en is gestart per 1 januari 2023. In 2024 zal bouwrijp worden gemaakt en gestart worden met de bouw (gefaseerde uitvoering).

Tolweg – Muntendam
Aan de zuidzijde van Muntendam is de uitleglocatie Tolweg in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich tussen de Tolweg, de Bovenweg, de OBS Burg. Verkruisen en het gebied Tussen de Venen. Het plan is ontsloten via de Bovenweg en heeft aan de west- en zuidzijde een groengebied welke grenst aan het exploitatiegebied. De Tolweg betreft alleen woningbouw in een redelijk ruim opgezet plan met veel groen. De woningbouw wordt zowel projectmatig als particulier ontwikkeld. Het programma bestaat uit twee-onder-één-kappers en vrijstaande woningen. In fase 2, gebied 2, zal de openbare ruimte volledig worden aangelegd. Voor dit deel van fase 2 is een bestemmingsplan vastgesteld. Ook wordt een bestemmingsplanwijziging gemaakt op een deel van de eerste fase. Deze maakt het mogelijk om flexibel te verkavelen in het laatste deel van Fase 1. De planning is dat beide bestemmingsplannen in 2025 zijn afgerond. De looptijd van de grondexploitatie is tot en met 2026. In fase 2 zullen 28 wooneenheden gerealiseerd worden welke zowel particulier als projectmatig ontwikkeld kunnen worden.

Verlengde Veenlaan – Slochteren
Aan de westzijde van Slochteren is de uitbreidingslocatie Verlengde Veenlaan in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich ten westen van de provinciale weg N387 ter hoogte van Slochteren. Aan beide zijden van de bestaande weg Verlengde Veenlaan is plaats voor verschillende soorten woningen op flexibele kavels. Op basis van gesprekken met de bewonersgroep en de gemeente is een voorstel opgesteld voor de inpassing van nieuwe kavels. Met dit voorstel is ook de impact op het landschap getoetst. Er is een gezamenlijk gedragen concept beeldkwaliteitsplan opgesteld. Naar aanleiding van de gepleegde participatie is er een gewijzigd bestemmingsplan ontstaan welke dit jaar is vastgesteld. Het plan biedt ruimte voor 23 woningen welke in 2 fasen gerealiseerd wordt. Op de 1e fase bevinden zich 13 kavels waarvan 11 verkocht zijn en 2 onder optie. Op de 2e fase bevinden zich 10 kavels welke begin 2024 bouwrijp worden gemaakt voor woningbouw. Voor 2024 is de verwachting dat minimaal de helft van deze kavels onder optie zijn.

Graauwedijk – Overschild
Aan de oostzijde van Overschild is een kleine uitbreidingslocatie voorzien. Het gaat om een plan

voor 4 à 5 vrijstaande woningen. De ruimte is in eerste instantie bedoeld ter ondersteuning van het versterkingsprogramma voor Overschild. Deze is nodig vanwege de gevolgen die de jarenlange gaswinning heeft op de veiligheid van de huizen in het dorp.

Rengerspark - Kolham
Dit bedrijventerrein is in 2018 overgenomen uit een samenwerking met de gemeente Groningen. We zien lokaal en regionaal dat de vraag naar bedrijfskavels groot is. Er zijn nog zeer beperkt kavels beschikbaar op bedrijvenpark Rengers. We gaan er vanuit dat een groot deel van de resterende opties in 2024 omgezet kunnen worden naar concrete verkopen.

Drevenhof - Hoogezand
Project de Drevenhof in Hoogezand bestaat uit 12 levensloopbestendige woningen, te realiseren onder collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). De kavels zijn in 2023 verkocht aan de CPO en de bouw van de woningen is gestart. We verwachten dat de woningen in 2024 zijn gebouwd. Daarna zal de gemeente het gedeelte van het plan dat openbaar gebied blijft, gaan inrichten en beheren.

Financieel

In onderstaande tabel is een financieel overzicht van de lopende grondexploitaties van de gemeente Midden-Groningen opgenomen op basis van de prognoses uit de MPG 2023.
Het totaalsaldo van de bouwgronden in exploitatie neemt af van -/- € 0,3 miljoen naar -/- € 6.1 miljoen eind 2027. Dit komt voornamelijk door grondverkopen op Rengerspark en Tolweg. Daarnaast worden in deze periode de volgende grondexploitaties afgerond: Stadshart Hoogezand, IJsbaan, De Vosholen deelplan 1, Graauwedijk Overschild en Drevenhof.

Boekwaardenverloop Bouwgronden in Exploitatie

Overzicht complexen

Complex	Begin 2024	Kosten 2024	Opbr. 2024	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eindwaarde
Stadshart Hoogezand	-848	1.716	805	63	423	0	0	0
Ijsbaan	4.185	369	193	4.361	0	0	0	0
Tolweg	-881	237	728	-1.372	-1.866	-1.638	-1.481	-1.481
Verlengde Veenlaan	3.185	260	290	3.155	3.057	2.959	2.863	2.751
Rengerspark	-6.303	60	1.462	-7.705	-7.542	-7.356	-7.180	-6.645
De Vosholen fase 2 dp1	914	386	1.416	-116	0	0	0	0
De Vosholen fase 2 dp2	2.422	776	1.701	1.462	514	361	-276	-276
Graauwedijk Overschild	112	13	127	-1	0	0	0	0
Drevenhof	304	205	654	-145	0	0	0	0
Totaal bouwgrond in exploitatie	3.090	4.022	7.376	-298	-5.414	-5.674	-6.074	-5.651
Bedragen x € 1.000								

Grondexploitatie

Voor de verliesgevende grondexploitaties IJsbaan, Stadshart Hoogezand en Verlengde Veenlaan zijn verliesvoorzieningen getroffen. Tegenover het verwachte tekort van deze drie grondexploitaties staat een voorziening van € 7,1 miljoen per 1-1-2024. Dit is incl. 2% indexering ten opzichte van 1-1-2023. De gehanteerde bedragen zijn op basis van contante waarde. De waarde van de voorzieningen kan mogelijk wijzigen op basis van de uitkomsten van de MPG 2024.
Voor dekking van saneringskosten in het stadshart van Hoogezand is een voorziening van € 361.000 beschikbaar. Dit is geen verliesvoorziening omdat de saneringen financieel geen onderdeel zijn van de grondexploitatie Stadshart Hoogezand.

Voorzieningen t.b.v. grondexploitaties

Grondexploitatie	stand per 1-1-2024
IJsbaan	4.272
Verlengde Veenlaan	2.492
Stadshart Hoogezand	379
Sanering Stadshart Hz.	361
Totaal	**7.503**

Bedragen x € 1.000

Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie)

Herstructurering Hoogezand Noord
We hebben een tentatieve gebiedsexploitatie opgesteld, er is krediet verstrekt voor de voorbereidingskosten en de verwerving van locaties en het voornemen is vastgelegd om te komen tot een transformatie van bedrijven naar wonen, werken en recreëren voor de zone aan het Winschoterdiep. We hebben in 2021 NPG-geld ontvangen voor de eerste fase van de herstructurering van Hoogezand Noord en in 2022 is nogmaals een NPG-bijdrage aangevraagd binnen de kaders van het Lokaal Programma. Ook heeft de toegekende bijdrage van het Volkshuisvestingsfonds betrekking op een deel van het gebied in Hoogezand Noord en zijn er middelen uit het Mobiliteitsfonds aangevraagd voor een geluidsvoorziening (A7). De hoofdopgave is het aantrekkelijk maken van de entree van Hoogezand vanaf de A7 en de Kerkstraat door de aanpak van de bedrijvenzone langs het Winschoterdiep en de herstructurering van de bestaande woningvoorraad in de Zeeheldenbuurt en dat wat daar in samenhang voor nodig is. Vanaf 2022 hebben we het eerste deelplan opgepakt in samenspraak met de buurt en woningcorporaties middels een gebiedsagenda en in 2023 hebben we deze in overleg met buurt en de woningbouwcorporaties vertaald in een structuurvisie (omgevingsvisie). Ook werken we met de woningcorporaties Groninger Huis en Lefier aan een samenwerkingsovereenkomst (SOK). Inmiddels hebben we een drietal locaties verworven met het oog op de geplande herstructurering. In 2023 en 2024 voorzien we de procedure voor een bestemmingsplan, de vaststelling van een grondexploitatie met gebiedsbegroting en de vaststelling van een samenwerkingsovereenkomst. Wij maken hiermee ook mogelijk dat Groninger Huis en Lefier haar eigendom in de Zeeheldenbuurt West kunnen verbeteren, zowel visueel als wat betreft woonkwaliteit.

Vrijkomende locaties
Door de uitvoering van het scholenprogramma (met versterkingsgelden) zijn diverse oude schoolgebouwen, vaak met bijhorende gymzalen en/of peuteropvang, leeg komen te staan of komen op termijn leeg. Een deel van de oude schoolgebouwen is inmiddels gesloopt, wordt in het najaar gesloopt of wordt tijdelijk verhuurd aan diverse partijen (waaronder leegstandsbeheer). Door het beschikbaar komen van ca. 23 locaties binnen verschillende kernen van de gemeente Midden-Groningen, is behoefte ontstaan om tot een aanpak te komen voor de herinvulling van deze locaties. Speerpunt voor de herinvulling is woningbouw. Een programma-aanpak om gefaseerd de gemeentelijke locaties te verkopen en woningen gerealiseerd te krijgen is in wording. Dit is inclusief een grondexploitatie, een som van 23 deelexploitaties. Eind 2023 zal dit programma ter besluitvorming worden neergelegd.

Centrumplan Muntendam
De plannen voor het Centrumplan Muntendam zijn in samenspraak met het dorp verder uitgewerkt. De koppeling tussen dorpshuis en sporthal blijkt belangrijk en ook moeten dezelfde activiteiten als nu kunnen plaatsvinden. Gesprekken met derden over de herontwikkeling van het voormalig gemeentehuis en woningen in het plangebied lopen. De mogelijke invulling die samen met het dorp tot stand is gekomen past vooralsnog binnen de financiële kaders zoals opgenomen in de voorjaarsnota.

Onderbouwing van de geraamde winstnemingen

Het BBV schrijft de methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (Percentage of Completion). Dit betekent in het kort dat voor winstgevende grondexploitaties een ‘zekere’ winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). De in het verleden eventueel reeds genomen winsten worden van de berekende ‘zekere’ winst afgetrokken. Ook voorziene risico’s kunnen van dit resultaat worden afgetrokken, mits deze goed zijn onderbouwd. Op basis van de POC-methode is de verwachting voor 2024 dat voor de grondexploitaties Tolweg, Rengerspark, De Vosholen fase 2 deelplan 1 en deelplan2 en Drevenhof totaal € 898.000 winst kan worden genomen. De grondexploitaties De Vosholen fase 2 deelplan 1 en Drevenhof zijn eind 2024 gereed en grondexploitatie Tolweg eind 2027. Naar verwachting is de grondexploitatie Rengerspark eind 2031 gereed. De weergegeven bedragen zijn contante waarden en teruggerekend met de rekenrente voor grondexploitaties van 1,5% per jaar.

Jaarlijks te nemen winst

Grondexploitatie	t/m 2023	2024	2025	2026	2027
Tolweg	1.005	167	178	81	58
Rengerspark	4.038	502	115	140	128
De Vosholen fase 2 dp1	40	78	0	0	0
De Vosholen fase 2 dp2	0	0	0	25	203
Drevenhof	19	151	0	0	0
Totaal	**5.104**	**898**	**293**	**245**	**388**
Bedragen x € 1.000					

Risico's

Binnen de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) worden de financiële effecten van de risico’s in de grondexploitaties in beeld gebracht. De hoogte van de becijferde risico’s is opgenomen in de Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing.

3.8 Paragraaf Bestuur

Inleiding bestuur

Deze paragraaf beschrijft relevante ontwikkelingen in de uitvoering van het lokaal bestuur. Daarbij gaat het om het samenspel tussen samenleving, raad, college en organisatie. Hoe werken we samen aan de kwaliteit van de lokale gemeenschap, vanuit de verschillende rollen en verantwoordelijkheden?

Interactieve beleidsvorming

Gemeente en samenleving

De samenleving verwacht tegenwoordig iets anders van een overheid dan ruim tien jaar geleden. De inwoners zijn zelfbewuster geworden. Zij gaan niet blindelings uit van het informatiemonopolie van de overheid en reageren overwegend vanuit beleving en intuïtie. Het vertrouwen is lager geworden. Uw raad wil een betrouwbare en toegankelijke partner zijn en de Midden-Groningse samenleving ruimte geven om invloed uit te oefenen. Daarvoor ontwikkelen we nieuwe vormen van betrokkenheid waarbij we alle Midden-Groningers van harte uitnodigingen daaraan deel te nemen. Wij zijn een raad die op een transparante en open manier zijn taken uitoefent en besluiten neemt.

Daarbij hebben we oog voor de diverse belangen die spelen. Wij leggen aan de samenleving verantwoording af over de belangenafweging die wordt gemaakt bij besluitvorming.

Raadsakkoord 2022-2026

In maart 2022 waren er gemeenteraadsverkiezingen en is er een nieuwe raad gekozen. De nieuwe raad wil zich graag sterker en zichtbaarder laten zien aan de samenleving. Uw raad wil meer in verbinding staan met inwoners, om het vertrouwen van inwoners in de gemeente te verbeteren. Daarom heeft u in juli 2022 het eerste raadsakkoord vastgesteld met als titel: 'Raadsakkoord Middenin Midden-Groningen 2022-2026'. Uw raad heeft in vier bijeenkomsten, waarvan één met inwoners en maatschappelijke organisaties, gesproken over de thema's die in het raadsakkoord moeten komen. Tijdens deze bijeenkomsten is er uiteindelijk een lijst van onderwerpen opgesteld.

De volgende thema's zijn gekozen:

1. **Armoede**: Door de grote zorgen over de groeiende groep in de samenleving die onder de armoedegrens leeft.
2. **Jeugdzorg:** Alle jongeren in onze gemeente moeten goed kunnen opgroeien en de kans hebben om zichzelf te ontwikkelen.
3. **Energietransitie en duurzaamheid:** Inzicht krijgen in hoeverre en in welke mate onze inwoners geraakt worden door de energiearmoede en hierop actie willen ondernemen.
4. **Beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen:** Inzetten op de op de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen voor diverse doelgroepen zoals starters, jongeren, ouderen en dergelijke.

Raadsprogramma
De bovengenoemde thema's zijn vervolgens uitgewerkt in een meer gedetailleerd raadswerkprogramma. Als we naar de vier thema's kijken zien we een duidelijke rode draad: de sociale gevolgen van de verschillende problemen voor de verschillende doelgroepen zijn in veel gevallen vergelijkbaar. Hoe houd ik een dak boven mijn hoofd? Hoe zorg ik voor mijn kinderen? Uw raad wil dat de gekozen oplossingen elkaar niet bijten, maar juist aanvullen. Daarom worden de thema's in samenhang bekeken en aangepakt. Om die reden is een integrale benadering gericht op het verbeteren van leefbaarheid en kansengelijkheid opgenomen als extra thema in het raadswerkprogramma. Binnen de thema's kunnen er nog steeds verschillen van mening zijn over de manier waarop de problemen opgelost moeten worden. Daarover gaan de partijen met elkaar in debat. Inmiddels is voor het thema wonen een bestuursopdracht vastgesteld. Een belangrijk deel van de bestuursopdracht is gerelateerd aan de herziening van de woonvisie. Daarnaast zijn er verzoeken die vooral gericht zijn op een betere doorstroming op de woningmarkt en verbeteren van beschikbaarheid van woningen voor diverse doelgroepen. In het laatste kwartaal van 2023 wordt een bestuursopdracht voor het integrale thema vastgesteld door uw raad. De thema's armoede, energie en duurzaamheid en jeugd worden in 2024 en verder opgepakt.

Passende vergaderstructuur voor de raad

In Midden-Groningen vergadert de raad volgens het zogenaamde BOB-model. Een driedeling waarbij eerst beeldvormend informatie wordt opgehaald, vervolgens in de oordeelsvorming met de fracties wordt gedebatteerd en tenslotte in een formele raadsvergadering besloten wordt. Midden-Groningen heeft sinds de verkiezingen een raad met veel nieuwe raadsleden, daarom wordt veel geïnvesteerd in het inwerken van de raad. Op de heidagen zal aan de vergadercultuur worden gewerkt om de raad de komende jaren verder door te ontwikkelen. Dit met de focus op de verbinding met de samenleving. In 2024 wordt een nieuw vergaderrooster uitgerold met alle vergadermomenten op de donderdag, waarbij twee per maand een hele donderdagmiddag wordt ingeroosterd voor vergaderingen en bijeenkomsten voor de raad. Het doel is om het aantal avonden voor de raad te beperken en hiermee de raadsleden te ontlasten.

In gesprek met de samenleving

Midden-Groningen heeft sinds de verkiezingen een raad met veel nieuwe raadsleden. Daarom is er veel geïnvesteerd in het inwerken van de raad. Op de heidagen is aan de vergadercultuur gewerkt

om de raad de komende jaren verder door te ontwikkelen. Dit met de focus op de verbinding met de samenleving. Daarom zijn er in 2023 onder andere wijkbezoeken georganiseerd.

Doel van de wijkbezoeken is om de raad kennis te laten maken met wijkinitiatieven en van de mensen te horen waar ze trots en/of minder trots op zijn in hun wijk. Ook Gast van de Raad is opgepakt en er zijn een kinderraad en een kinderburgemeester benoemd. Zo krijgen diverse groepen inwoners de kans om kennis te maken met de raadsleden en een raadsvergadering bij te wonen. Verder heeft de raad meerdere werkbezoeken en bedrijfsbezoeken gehouden. Er is een strategisch communicatieplan opgesteld en er zal in 2024 sterk worden ingezet om raadsleden en het raadswerk meer bekendheid te geven middels diverse media.

Rekenkamer Midden-Groningen

De Rekenkamer heeft als taak het onderzoeken van de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Hiermee is de Rekenkamer een belangrijk instrument voor de controlerende taak van de raad. De Rekenkamer onderzoekt daarvoor of beleid van de gemeente goed werkt en of het geld op de juiste manier wordt ingezet. Hierover wordt de raad geïnformeerd, waarbij ook wordt aangegeven wat beter zou kunnen. Zo is de raad beter in staat het gemeentebestuur te controleren en nieuw beleid te bedenken. De Rekenkamer bestaat uit een externe voorzitter en twee externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris.

Jaarlijks levert de Rekenkamer minimaal drie onderzoekrapporten op die in de raadscommissie en raad worden besproken. De onderwerpen worden in afstemming met de auditcommissie vanuit de raad gekozen. In het laatste kwartaal van 2023 wordt het onderzoeksprogramma voor 2024 vastgesteld.

3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo)

De Wet Open Overheid (hierna Woo genoemd) is ingegaan per 1 mei 2022.
Voor de invoering van deze nieuwe wet is een project gestart. Het project heeft in 2023 een impactanalyse voor de invoering opgesteld.
In de impactanalyse is gekeken naar de effecten van de invoering van de WOO op onze inwoners, de organisatie, beleid en richtlijnen, de processen, systemen, kosten en dekking.
Daarna is een implementatieplan opgesteld en is de implementatie gestart.

Drie grote veranderingen
Bij de invoering van de WOO gaat het om 3 grote veranderingen t.o.v. de oude WOB (Wet Openbaarheid Bestuur):
1 De maximale doorlooptijd van WOO-verzoeken t.o.v. WOB-verzoeken is verkort van 4 weken met 4 weken verlenging (totaal 8 weken) naar 4 weken met 2 weken verlenging (totaal 6 weken). Dat vraagt extra aandacht om ervoor ter zorgen dat de teams die de WOO-vragen moeten beantwoorden dit binnen de wettelijke termijn van maximaal 6 weken doen. Dit wordt door de projectgroep gemonitord.

2 Het actief openbaar maken van 11 informatiecategoriën op een landelijk platform d.m.v. een verwijsindex:

- Bereikbaarheidsgegevens van de organisatie;
- Vergaderstukken raad;
- Convenanten;
- WOO-verzoeken;
- Bestuursstukken (college van B&W);
- Wet- en regelgeving;
- Adviezen van adviescolleges;
- Jaarplannen en -verslagen;

- Onderzoeken;
- Beschikkingen;
- Klachten.

De 11 categoriën moeten in een periode van 5 jaar actief openbaar gemaakt worden. De overheid heeft de eerste 4 categoriën van de 11 aangewezen om als eerste vanaf 2023 te realiseren. Het college van Midden-Groningen heeft in 2023 besloten om als ambitieniveau ‘Basis’ te kiezen. Dit houdt in dat alleen de door overheid aangewezen 11 categoriën beschikbaar gesteld worden en géén extra informatie. Tevens is besloten het ambitieniveau jaarlijks te herijken.

3 Het op orde brengen van de informatiehuishouding van het bestuursorgaan
De VNG heeft dat vertaald naar eisen voor het duurzaam toegankelijk maken van informatie. Daaronder vallen onder andere: het goed archiveren van Email- en whatsapp-berichten en van data in vakapplicaties, het duurzaam archiveren van zaken in een e-Depot (een digitale archief voor de lange termijn), het opstellen van een informatiebeheersplan en een kwaliteitssysteem.

In 2024 zetten we de volgende stappen:
1. Het actief openbaar maken van de eerste 4 categorieën voor zover die nog niet in 2023 gerealiseerd zijn;
2. Het actief openbaar maken van nieuwe categorieën die door de centrale overheid worden aangegeven;
3. Het inrichten van de organisatie (capaciteit, processen en systemen) om de actieve openbaarmaking zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen;
4. Het op orde brengen van de informatiehuishouding: 1 het invoeren van de archivering van Email- en whatsapp-berichten en van data in vakapplicaties, 2 vervolgstappen voor de digitale archivering van zaken in een e-Depot.

4. Uiteenzetting financiële positie

4.1 Overzicht baten en lasten per programma

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Dorpen en wijken	**41.753**	**44.830**	**47.999**	**49.459**	**50.776**	**51.417**
Sociaal	**142.808**	**136.097**	**147.836**	**149.250**	**152.229**	**156.675**
Economie	**20.731**	**33.483**	**29.550**	**27.934**	**22.839**	**21.520**
Dienstverlening	**2.567**	**2.437**	**2.651**	**2.754**	**2.873**	**2.959**
Bestuur en bedrijfsvoering	**36.521**	**44.412**	**42.314**	**42.557**	**42.036**	**42.972**
Gevolgen gas- en zoutwinning	**30.464**	**24.264**	**15.403**	**9.985**	**9.580**	**9.481**
Totaal Lasten	**274.844**	**285.524**	**285.753**	**281.939**	**280.333**	**285.025**
Baten						
Dorpen en wijken	**17.117**	**17.892**	**19.325**	**18.927**	**19.773**	**20.056**
Sociaal	**52.992**	**41.529**	**46.943**	**47.061**	**49.065**	**50.190**
Economie	**11.058**	**23.682**	**17.624**	**14.461**	**8.816**	**8.288**
Dienstverlening	**761**	**535**	**1.086**	**1.132**	**1.179**	**1.229**
Bestuur en bedrijfsvoering	**174.841**	**169.451**	**183.250**	**189.625**	**184.482**	**191.105**
Gevolgen gas- en zoutwinning	**30.408**	**24.264**	**15.403**	**9.985**	**9.580**	**9.481**
Totaal Baten	**287.178**	**277.353**	**283.630**	**281.190**	**272.894**	**280.350**
Saldo voor bestemming	**12.334**	**-8.171**	**-2.122**	**-748**	**-7.439**	**-4.675**
Stortingen						
Sociaal	**130**	**353**	**413**	**252**	**130**	**130**
Economie	**1.790**	**1.013**	**75**	**75**	**75**	**75**
Bestuur en bedrijfsvoering	**3.917**	**356**	**23**	**10**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**5.837**	**1.722**	**511**	**338**	**205**	**205**
Onttrekkingen						
Dorpen en wijken	**1.014**	**916**	**16**	**7**	**7**	**7**
Sociaal	**5.982**	**5.084**	**1.215**	**260**	**437**	**435**
Economie	**220**	**1.144**	**734**	**372**	**386**	**413**
Bestuur en bedrijfsvoering	**3.522**	**1.566**	**669**	**637**	**105**	**11**
Totaal Onttrekkingen	**10.738**	**8.710**	**2.633**	**1.275**	**935**	**867**
Totaal mutatie reserves	**4.901**	**6.989**	**2.122**	**938**	**731**	**662**
Saldo na bestemming	**17.235**	**-1.182**	**0**	**189**	**-6.708**	**-4.013**

4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Begroting 2024				
	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
0.1 Bestuur	3.716	0	0	0	-3.716
0.2 Burgerzaken	1.552	1.071	0	0	-481
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	976	78	0	0	-897
0.4 Overhead	35.232	1.120	0	0	-34.112
0.5 Treasury	-246	842	0	0	1.088
0.61 OZB woningen	484	14.018	0	0	13.534
0.62 OZB niet-woningen	460	10.200	0	0	9.741
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	157.736	0	0	157.736
0.8 Overige baten en lasten	3.045	135	0	0	-2.910
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	8	0	0	0	-8
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	5.112	227	0	0	-4.885
1.2 Openbare orde en veiligheid	11.500	9.719	0	0	-1.781
2.1 Verkeer en vervoer	11.655	511	0	0	-11.144
2.2 Parkeren	0	142	0	0	142
2.3 Recreatieve havens	40	7	0	0	-33
2.4 Economische havens en waterwegen	540	0	0	0	-540
2.5 Openbaar vervoer	27	0	0	0	-27
3.1 Economische ontwikkeling	563	0	0	0	-563
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.550	2.038	0	0	489
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	94	30	0	0	-65
3.4 Economische promotie	395	303	0	0	-93
4.2 Onderwijshuisvesting	6.107	614	0	0	-5.492
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	7.298	5.264	0	0	-2.034
5.1 Sportbeleid en activering	189	256	0	0	67
5.2 Sportaccommodaties	4.349	982	0	0	-3.368
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.382	350	0	0	-3.032
5.4 Musea	322	3	0	0	-319
5.5 Cultureel erfgoed	646	263	0	0	-383
5.6 Media	1.806	220	0	0	-1.586
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.098	116	0	0	-6.983
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.369	3.520	0	0	-6.848
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	7.847	5	0	0	-7.842
6.3 Inkomensregelingen	39.961	31.001	0	0	-8.960
6.4 WSW en beschut werk	17.235	3.398	0	0	-13.837
6.5 Arbeidsparticipatie	4.819	506	0	0	-4.313
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.063	0	0	0	-1.063
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	8.192	625	0	0	-7.567
6.71B Begeleiding (WMO)	5.274	0	0	0	-5.274
6.71C Dagbesteding (WMO)	2.417	0	0	0	-2.417
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	3.824	140	0	0	-3.684
6.72A Jeugdhulp begeleiding	7.767	0	0	0	-7.767
6.72B Jeugdhulp behandeling	822	0	0	0	-822
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	2.935	0	0	0	-2.935
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	739	0	0	0	-739
6.73A Pleegzorg	1.700	0	0	0	-1.700
6.73B Gezinsgericht	1.028	0	0	0	-1.028
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	4.438	0	0	0	-4.438

6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	6.493	0	0	0	-6.493
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.388	0	0	0	-1.388
6.74C Gesloten plaatsing	478	0	0	0	-478
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	616	389	0	0	-227
6.81A Beschermd wonen (WMO)	5.828	6.013	0	0	186
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.615	0	0	0	-1.615
6.82A Jeugdbescherming	98	0	0	0	-98
6.82B Jeugdreclassering	203	0	0	0	-203
7.1 Volksgezondheid	2.580	0	0	0	-2.580
7.2 Riolering	4.332	6.100	0	0	1.768
7.3 Afval	7.288	8.783	0	0	1.495
7.4 Milieubeheer	5.201	1.512	0	0	-3.689
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	888	414	0	0	-473
8.1 Ruimte en leefomgeving	2.144	90	0	0	-2.053
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	10.220	10.299	0	0	79
8.3 Wonen en bouwen	8.049	4.587	0	0	-3.462
Saldo voor bestemming	285.753	283.630	0	0	-2.122
0.10 Mutaties reserves	0	0	511	2.633	2.122
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	24.053	24.053	0
Totaal mutatie reserves	0	0	24.564	26.686	2.122
Saldo na bestemming	285.753	283.630	24.564	26.686	0

4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Overzicht incidentele baten en lasten

Programma / Omschrijving	2024 Lasten	2024 Baten	2025 Lasten	2025 Baten	2026 Lasten	2026 Baten	2027 Lasten	2027 Baten	Toelichting
Programma 1: Dorpen en Wijken									
Groen, achterstanden onderhoud en compensatie bezuiniging pensionado's	562		296		296				Om achterstanden in het onderhoud groen weg te werken is incidenteel t/m 2024 € 266.000 beschikbaar. Verder is ter compensatie bezuiniging personeel pensionado's in 2023 incidenteel € 243.000 en voor 2024, 2025 en 2026 incidenteel € 296.000 opgenomen.
Sanering werf Zuidbroek	125								Dit betreft de sanering van de voormalig zoutopslag op gemeentewerf Zuidbroek. Na goedkeuring van het plan van aanpak door de controlerende instantie wordt de sanering in 2024 uitgevoerd. De sanering is verplicht i.v.m. naleving milieuregelgeving.
Reinigen gevelbeplating Kalkwijck	20								Aan de Kalkwijck is het reinigen van de gevelbeplating noodzakelijk. Dit is geen onderdeel van het lang cyclisch onderhoud en betreft een incidentele uitgave.
Programma 2: Sociaal									
NPO Kind-ouder ondersteuners	517	517							Nationaal programma onderwijs - Inzet Kind-ouder ondersteuners. Naast de geplande activiteiten voor onderwijs zal er extra worden ingezet op het bestrijden van achterstanden die zijn ontstaan door de coronamaatregelen. Het ministerie van OC&W heeft middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van een Nationaal Programma Onderwijs. Hierin wordt aangegeven welke maatregelen en middelen het onderwijs en gemeenten kunnen verwachten om deze achterstanden te bestrijden. Het grootste deel van de middelen gaat naar de scholen en een deel naar de gemeenten. De uitvoering vindt plaats in periode 2021-2024.
OAB Onderwijs Achterstanden Beleid	2.376	2.376	2.376	2.376	2.376	**2.376**			Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2023-2026. Een specifieke uitkering met als doel het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie.
Eenmalige lasten Scholenprogramma	451								Voor het slopen en het afboeken van de restant boekwaarden van oude schoolgebouwen is in 2024 incidenteel € 451.000 budget geraamd, dit wordt volledig gedekt vanuit de onttrekking uit de reserve Scholenprogramma.
Vrijvallende huisvestingslasten nieuwbouw BWRI		306		133					
Tijdelijke huisvestingslasten nieuwbouw BWRI en kosten AGW	403		161						Lasten die betrekking hebben op de tijdelijke huisvesting BWRI aan de Vredenburgweg en implementatie AGW.
Subsidies Jeugdfonds en Voedselbank	14								Verhoging voor subsidies Jeugdfonds en Voedselbank.
Welzijn op recept	153		145						Welzijn op Recept (WoR) is een aanpak waarbij de huisarts patiënten, met psychosociale klachten door sociaal maatschappelijke problemen, naar de welzijnscoach verwijst. De welzijnscoach gaat samen met de patiënt op zoek naar een activiteit waardoor iemand weer kleur en zin in het leven krijgt en weer sociale contacten aangaat.

									Hierdoor voelt iemand zich beter en hoeft hij niet meer naar de huisarts. Bijna bij iedere huisartsenpraktijk in onze gemeente is een welzijnscoach aanwezig.
Tijdelijke externe capaciteit toezicht Wmo en jeugd	80								We kunnen momenteel geen geschikte medewerkers aantrekken voor de afbouw van de externe inzet. Hierdoor hebben we nog externe inzet nodig voor de uitvoering, begeleiding en opleiding in 2024
Subsidie 2024 kindcentrum Spokie	100								In november 2022 is het nieuwe kindcentrum Hoogezand-West in gebruik genomen. Het kindcentrum biedt onderdak aan drie scholen, een kinderopvang en het nieuwe wijkcentrum. Nadat het vrijwilligersbestuur van de stichting dat het (oude) wijkcentrum beheerde is gestopt, hebben we voor 2 jaar sociaal beheer via WerkPro georganiseerd voor het wijkcentrum. Om het wijkcentrum een nieuwe, stevige plek in de wijk te geven en te bouwen aan een eventueel nieuw stichtingsbestuur is een tweede jaar sociaal beheer nodig.
Programma 3: Economie									
Grondexploitatie Tolweg		167		178		81		58	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Rengerspark		502		115		140		128	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Vosholen II deelplan 1a en 1b		78							Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Vosholen II deelplan 2						25		203	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Drevenhof		151							Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Mutaties verliesvoorzieningen diverse grondexploitaties	143		59		52		53		Stortingen in verliesvoorzieningen grondexploitaties
Extra deelnemersbijdrage veiligheidsregio	242								Extra deelnemersbijdrage Veiligheidsregio i.v.m. voorziening FLO.
Omgevingsdienst omgevingswet en arbeidsmarkt	116								Extra deelnemersbijdrage Omgevingsdienst m.b.t extra inzet in 2023 en 2024 voor omgevingswet en krapte arbeidsmarkt
Afbouw herverdeeleffecten nieuw financieringsmodel Omgevingsdienst	52								Het nieuwe financieringsmodel van de Omgevingsdienst leidt tot herverdeeleffecten. Gekozen is voor een zachte landing waarbij de afbouw van die herverdeeleffecten in 3 jaar wordt gerealiseerd. Als voordeelgemeente betalen we nog 3 jaar een extra bedrag. Dit heeft zowel betrekking op programma 1 als programma 3, hier is het totale bedrag vermeld.
PAW Steendam Tjuchem	1.040	928	219	180	40		42		Voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) vindt er in Steendam en Tjuchem een versterkingsopgave plaats. Er is een subsidieregeling vastgesteld waarbij inwoners maximaal € 8.000 subsidie kunnen krijgen. Verder worden er kosten gemaakt voor de uitvoering en kosten om een renteloze lening beschikbaar te stellen. De kosten worden gedekt met een specifieke uitkering van het Rijk.
Aanpak energiearmoede	874	381							Het project aanpak energiearmoede heeft als doel om energiearmoede bij zowel huurders als woningeigenaren in Midden-Groningen te verminderen. Er wordt ingezet op een significante vermindering van het energieverbruik van de doelgroep

									en hiermee het verlagen van de energielasten. Dit project wordt gedekt met SPUK van het Rijk en een eigen bijdrage van de gemeente.
Programma 4: Dienstverlening									
Programma 5: Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG									
Lumpsum Gevolgen Gaswinning	2.395	2.395	2.340	2.340	2.269	2.269	2.207	2.207	Vanuit een regionale meerjarige begroting zijn afspraken met het Rijk gemaakt over de vergoeding voor de organisatiekosten die samenhangen met de versterkingsopgave tot en met 2024. In de toezeggingen van het Rijk die zijn opgenomen in de kabinetsreactie Nij Begun is deze Lumpsum gevolgen gaswinning verhoogd en verlengd tot en met 2028. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Batch 1588	5.628	5.628	1.639	1.639	1.639	1.639	1.639	1.639	Bijdrage en lasten conform inschatting verloop Batch 1588.
Inpassingskosten	1.373	1.373	905	905	939	939	974	974	Inpassingskosten lastenraming en bijdrage vanuit het Rijk als vergoeding.
Blok B	300	300	300	300	300	300	300	300	Een deel van de middelen in Blok B (oplossen onuitlegbare verschillen) van de bestuurlijke afspraken is bedoeld voor maatwerkafspraken bij het oplossen van knelpunten.
NPG projecten	1.834	1.834	1.285	1.285	881	880			Het betreft de 13 NPG projecten uit de 1e tranche, raadsbesluit 29 april 2021. De NPG projecten uit de 2e tranche: Moeders van Midden Groningen, Toekomstig Cultureel Erfgoed en Verbeteren Veiligheid Midden-Groningen (raad september 2021).
Programma 6: Bestuur en bedrijfsvoering									
Uitwerken raadsprogramma	500		500						Het raadsakkoord "Midden in Midden-Groningen" is vastgesteld en hiervoor is tot en met 2025 jaarlijks € 500.000 beschikbaar.
Overige baten en lasten: stelposten									
Extra storting onderhoudsvoorziening gebouwen	330								Deze storting is noodzakelijk om al het geplande groot onderhoud aan de gebouwen te kunnen uitvoeren.
Totale incidentele baten en lasten van de programma's:	**19.628**	**16.936**	**10.225**	**9.451**	**8.792**	**8.649**	**5.215**	**5.509**	
Mutaties reserves incidenteel									
PAW Steendam-Tjuchem		112		39		40		42	Onttrekking ter dekking van de lasten die voortvloeien uit het verstrekken van de renteloze lening.
Dekking eenmalige lasten Scholenprogramma		451							Onttrekking reserve Scholenprogramma ter dekking van de eenmalige lasten onder programma 2.
Reserve grondexploitaties		458		170		182		208	Onttrekking reserve grondexploitaties ter dekking van het meerjarig negatief resultaat voortkomend uit de MPG 2023.
Nieuwbouw BWRI	306	403	133	161					De onttrekkingen zijn voor dekking van de eenmalige kosten voor tijdelijke huisvesting BWRI en implementatie AGW. De stortingen bestaan uit de vrijvallende huisvestingslasten.

Totale mutaties reserves incidenteel:	**306**	**1.424**	**133**	**370**	**0**	**222**	**0**	**250**	
Totale incidentele baten en lasten:	**19.934**	**18.360**	**10.358**	**9.821**	**8.792**	**8.871**	**5.215**	**5.759**	

Notitie incidentele baten en lasten Commissie BBV

In het algemeen geldt, dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten raamt in de begroting. Structurele lasten zijn dus de regel, incidentele lasten de uitzondering. De aard van de baten en lasten betekent dat de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld in eerste instantie bepalend is of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen einddatum bekend. Dit noemt men ook wel structureel bestaand beleid.

De begroting kent incidentele en structurele baten en lasten. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip ‘incidenteel’ gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

4.4 Structureel evenwicht

Overzicht structureel evenwicht

Structureel evenwicht	2024	2025	2026	2027
Lasten				
Totale lasten	286.264	282.277	280.538	285.230
Incidentele lasten	-19.628	-10.225	-8.792	-5.215
Incidentele toevoegingen reserves	-306	-133	0	0
Structurele lasten (a)	**266.330**	**271.919**	**271.746**	**280.015**
Baten				
Totale baten	286.263	282.465	273.829	281.217
Incidentele baten	-16.936	-9.451	-8.649	-5.509
Incidentele onttrekkingen reserves	-1.424	-370	-222	-250
Structurele baten (b)	**267.903**	**272.644**	**264.958**	**275.458**
Structurele saldi (c = b - a)	**1.573**	**725**	**-6.788**	**-4.557**

bedragen x € 1.000

4.5 Geprognosticeerde balans 2024-2027

Balans 31-12-2024			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	7.640	Eigen vermogen	34.641
Materiële vaste activa	228.923	Voorzieningen	16.731
Financiële vaste activa	12.253	Vaste schulden	105.064
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	2.775	Vlottende schulden	22.405
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	106.000
Liquide middelen	750		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**284.841**	**Totaal**	**284.841**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2025			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	7.505	Eigen vermogen	33.893
Materiële vaste activa	232.521	Voorzieningen	15.739
Financiële vaste activa	12.243	Vaste schulden	111.492
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	21.895
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	102.500
Liquide middelen	750		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**285.519**	**Totaal**	**285.519**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2026			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	7.370	Eigen vermogen	26.454
Materiële vaste activa	235.702	Voorzieningen	15.164
Financiële vaste activa	12.233	Vaste schulden	118.020
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	23.917
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	105.000
Liquide middelen	750		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**288.555**	**Totaal**	**288.555**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2027			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	7.228	Eigen vermogen	21.780
Materiële vaste activa	239.784	Voorzieningen	14.699
Financiële vaste activa	12.222	Vaste schulden	124.925
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	24.080
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	107.000
Liquide middelen	750		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**292.484**	**Totaal**	**292.484**

bedragen x € 1.000

4.6 EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek www.cbs.nl/kredo	**Vragenlijst** Berekening EMU-saldo Gemeente Midden-Groningen (1952)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	**Gemeente**
Berichtgevernaam:	**Midden-Groningen**
Berichtgevernummer:	**1952**
Jaar:	**2024**
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	EMU240061952.XLS

Omschrijving	2023 x € 1000,-	2024 x € 1000,-	2025 x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2025
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-8.171	-2.122	-748
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	12.498	7.569	6.903
3. Mutatie voorzieningen	-5.991	-2.592	-5.283
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-2.580	-3.354	-996
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	**-24.080**	**-8.929**	**-11.938**

Ruimte voor uw toelichting

4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting

Overeenkomstig de artikelen 20 en 22 van het BBV dienen gemeenten in de begroting in te gaan op de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De aanspraakmogelijkheid op toekomstige uitkeringen door zowel huidig als voormalig personeel worden hieronder verstaan. Het betreffen uitkeringen in relatie tot vakantierechten, wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders, pensionverplichtingen wethouders, WW-

verplichtingen en WAO/WIA/WGA-verplichtingen. In het BBV is geregeld dat voor de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume geen voorzieningen gevormd mogen worden, maar dat ze verantwoord dienen te worden in de exploitatie. Deze jaarlijks terugkerende verplichtingen zijn derhalve in de begroting en meerjarenraming opgenomen en maken onderdeel uit de van de financiële positie. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor wel een voorziening worden getroffen. Er is een voorziening ingesteld voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zonder vergelijkbaar volume. Deze is ingesteld voor de pensioenuitkeringen voor (voormalige) wethouders.

4.8 Overzicht investeringen

Overzicht (vervangings)investeringen

IBOR - Tractie	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Perroncontainer -> afvalcontainer	15	15	1
Heftruck nissan	70	10	8
Mobile kraan Terex	200	10	21
Strooier haakarm	55	10	6
Cirkelmaaier	40	8	5
Hefbrug	35	15	3
Zijlader	10	5	2
Heftruck nissan	10	5	2
Mobile kraan Terex	10	5	2
Subtotaal Tractie - Algemeen	**445**		**50**
Zijlader Daf 29-BKX-7	360	6	63
Zijlader Daf 78-BLP-5	360	6	63
Subtotaal Tractie - Afval	**720**		**126**
Totaal IBOR - Tractie	**1.165**		**176**

Bedragen x € 1.000

IBOR - Openbare verlichting	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Masten	108	40	4
Armaturen	598	20	34
Masten Winkelcentrum Gorecht-Oost	116	40	4
Armaturen Winkelcentrum Gorecht-Oost	383	20	22
Totaal IBOR - Openbare verlichting	**1.205**		**64**

Bedragen x € 1.000

IBOR - Afval	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Huishoudelijk Afval (rolcontainers)	65	15	5
Vervanging afval verzamelcontainers	150	15	11
Vervanging betonbakken (tbv afval verzamelbakken)	150	20	8
Invoering pasjessysteem (automatisering)	100	5	21
PMD haken voor alle huishoudens	50	15	4
Totaal IBOR - Afval	**515**		**49**

Bedragen x € 1.000

IBOR - Verkeerslichtinstallaties	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Verkeerslichtinstallatie techniekweg	75	15	6
Totaal IBOR - Verkeerslichtinstallaties	**75**		**6**

Bedragen x € 1.000

IBOR - Bruggen	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Vervangen houten dekken 5 bruggen harkstede	355	40	12
Uitvoering Schaive Klabbe	1.668	100	29

Totaal IBOR - Bruggen	**2.023**		**41**

Bedragen x € 1.000

IBOR - Integrale projecten	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Bartholomeus vd Helstraat e.o.			
Wegen	665	30	27
Riolering	413	n.v.t.	n.v.t.
Groen	13	10	1
Subtotaal	**1.091**		**28**
Gorechtpark			
Wegen; fietspaden beton	1.264	40	41
Wegen; perkeerplaats	14	25	1
Wegen; rijbaan	22	30	1
Wegen; onvoorzien, VAT, kunstregeling	410	40	13
Baggeren, beschoeiingen en oevers	500	20	29
Groen	156	15	11
Openbare verlichting; masten	11	40	1
Openbare verlichting; armaturen	12	20	1
Subtotaal	**2.389**		**98**
Jacob van Ruysdaelstraat			
Wegen	112	20	6
Riolering	143	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	**255**		**6**
Kerspellaan - Kerkstraat			
Riolering	335	n.v.t.	n.v.t.
Groen	33	15	2
Subtotaal	**368**		**2**
Totaal IBOR - Integrale projecten	**4.103**		**134**

Bedragen x € 1.000

Sport en Bewegen	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Renovatie/vernieuwing 4 sportvelden	230	20	13
Renovatie glijbaan zwembad De Kalkwijck	250	20	14
Vervanging sport- en spelmateriaal sport	85	10	9
Vervanging sport- en spelmateriaal onderwijs	122	10	13
Totaal Sport en Bewegen	**687**		**49**

Bedragen x € 1.000

Economie en Projecten	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Zeeheldenbuurt West Hoogezand (Voorjaarsnota 2023)	5.100	25	38
Vernieuwing van de boven- en ondergrondse inrichting van het bestaand openbaar gebied In de Voorjaarsnota 2023 is in ontwikkelingen deze investering toegelicht. Krediet is niet vastgetseld dat gebeurt nu via de begroting 2024. De eerste afschrijvingslasten manifesteren zich vanaf 2027 en zijn in de calculaties van de merjarenbegroting verwerkt			
Centrumplan Muntendam Voorjaarsnota 2023)	9.100	Div.	68
In de Voorjaarsnota 2023 is uitgebreid de ontwikkeling van het centrumplan toegelicht.			

Kredietverlening heeft nog niet plaatsgevonden, dat gebeurt nu via de begroting 2024. De afschrijvingslasten manifesteren zich vanaf 2026/2027 en zijn in de calculaties van de meerjarenbegroting verwerkt.			
Gebiedsontwikkeling Slochterhaven De Provincie Groningen draagt voor € 1,5 miljoen bij onder voorwaarde dat de gemeente een gelijk bedrag aan cofinanciering inzet. Een deel van de cofinanciering kan worden geactiveerd.	870	40	28
Totaal Economie en Projecten	**15.070**		**134**

Bedragen x € 1.000

Facilitair en Gebouwenbeheer	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Toegangsbeveiliging (aanvulling)	22	10	2
Inrichting/verbouw projectkamer	28	20	2
Verduurzamen Duurswoldhal	713	20	41
Verduurzamen Kalkwijck	500	20	29
Verduurzamen Kindcentrum Zuidbroek	220	20	13
Vervanging Hiksion camera's diverse locaties	22	10	2
Totaal Facilitair en Gebouwenbeheer	**1.505**		**89**

Bedragen x € 1.000

Informatisering en automatisering	Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2025
Informatisering; informatie-wetgeving	100	5	21
Informatisering: Communicatie app BWRI Werkbedrijf	15	5	3
Informatisering: Gegevensmakelaar cloud	70	5	14
Informatisering: Implementatie MS365/Teams scharepoint	150	5	31
Informatisering: I-portfolio BWRI in arbeidsregio	15	5	3
Informatisering: Vervanging regiesysteem (sociale teams)	80	5	17
Informatisering: Vervanging webshop BWRI	80	5	17
Informatisering: Uitbreding Youforce	20	5	4
Automatisering: procesbeschrijvngstool concern control	12	5	2
Automatisering: vervanging en aanschaf laptops	340	5	71
Automatisering: vervanging mobiele telefoons	113	3	38
Automatisering: vervanging servers en storage	175	4	45
Automatisering; netwerkcomponenten	30	5	6
Totaal Informatisering en automatisering	**1.200**		**272**

Bedragen x € 1.000

4.9 Overzicht reserves en voorzieningen

Eigen vermogen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2023	Vermeerd. 2024	Vermind. 2024	Stand per 31/12/2024
Algemene reserve					
Algemene reserve (algemeen)	De algemene reserve vormt een buffer om financiële tegenvallers op te vangen en wordt in dit verband gerekend tot de zogenoemde weerstandscapaciteit van de gemeente. De algemene reserve wordt gevormd uit batige rekeningsaldi. De algemene reserve is in principe vrij aanwendbaar.	13.443	0	94	13.349
Saldo rekening / begroting		0	0	0	0
	Totaal algemene reserve	**13.443**	**0**	**94**	**13.349**
Bestemmings reserves					
Herfinanciering AJC Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit de herfinanciering van het schoolgebouw van het Dr. Aletta Jacobscollege en is ingesteld om in 2042 de grond onder het huidige gebouw terug te kunnen kopen.	536	130	0	666
Huis van cultuur en bestuur; Kielzog	Deze reserve vloeit voort uit het raadsbesluit “Project gemeentehuis+” van 16 juli 2012. Deze reserve was voor dekking van directe kosten waarop niet mag worden afgeschreven. Voor wat betreft de omvang van de reserve zijn gedurende de jaren 2013 – 2021 de als zodanig geoormerkte middelen vanuit de exploitatie toegevoegd aan deze reserve. Het Huis van Cultuur en Bestuur is in 2021 opgeleverd en in gebruik genomen. De resterende middelen in deze reserve zijn bestemd voor een mogelijke btw-claim van de belastingdienst.	350	0	0	350
Scholenprogramma	Voor het aardbevingsbestendig maken van de schoolgebouwen ontvangen de gemeenten in Groningen die te maken hebben met de gevolgen van aardbevingen door gaswinning over de periode 2016 tot en met 2035 een bijdrage van in totaal € 78,5 miljoen van het rijk. De gemeente Midden-Groningen ontvangt in totaliteit over de periode 2016 t/m 2035 een bedrag van € 23,4 miljoen. Deze middelen worden toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserve en ingezet overeenkomstig met het vastgestelde scholenprogramma.	461	0	461	0
Duurzaamheidsinvesteringen	In de Najaarsnota 2021 is deze reserve ingesteld voor het revolverend fonds. Dit fonds dient ter dekking van duurzaamheidsinvesteringen in gemeentelijk vastgoed. Het draagt bij aan de algemene doelstellingen rondom duurzaamheid en de wettelijke verplichtingen die hiermee samenhangen.	319	0	0	319
Hart van Muntendam	Uit deze reserve worden middelen gehaald ter dekking van de Centrumplanontwikkeling Muntendam.	2.351	0	0	2.351
Beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan de realisatie van beeldende kunst in de openbare ruimte conform het raadsbesluit van 28-11-2019.	0	0	0	0
Onderhoud beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan onderhoud van beeldende kunst in de openbare ruimte.	20	0	0	20
Nieuwbouw BWRI	De reserve is ingesteld ter dekking van de eenmalige investeringskosten voor de vervangende nieuwbouw BWRI.	125	306	403	28
Gebiedsfonds windpark N33	De minister van Klimaat en Energie heeft begin 2022 een bijdrage van 1,79 miljoen toegekend voor het gebiedsfonds voor het windpark N33. Met de meicirculaire is dit bedrag beschikbaar gesteld. Deze middelen vallen onder de decentralisatie- en integratie-uitkeringen. De bijdrage is bedoeld voor de versterking van de structuur van het gebied waarin het windpark zich bevindt en is bedoeld voor de omwonenden van het windpark.	1.790	0	0	1.790

Accommodatiefonds	De reserve is gevormd voor het op aanvraag verlenen van subsidies voor twee doeleinden: 1. Voor alle projecten op het gebied van (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, groot en / of technisch onderhoud en technische- en functie verbeterende aanpassingen aan de eigenaren van accommodaties. 2. Voor de aanleg, onderhoud of vervanging van speel- en trainingsvelden en/of veldverlichting.	184	0	0	184
Wedeka (Westerlee gelden)	De reserve is door de Raad in de Voorjaarsnota 2021 ingesteld. De middelen zijn bestemd voor het dekken van de reorganisatie- en transitiekosten die de organisatieontwikkeling van Wedeka met zich mee gaat brengen.	360	0	0	360
PAW Steendam-Tjuchem	De reserve is ingesteld om de jaarlijkse exploitatiekosten van het project PAW Steendam-Tjuchem te dekken. Dit zijn de kosten die voortvloeien uit het verstrekken van de renteloze lening.	833	0	112	721
Financiële ruimte 2022	De reserve is ingesteld voor de overheveling van niet bestede middelen in 2022 zodat deze in 2023 en 2024 nog besteed kunnen worden.	336	0	336	0
Inflatiebuffer	De reserve, ingesteld bij de rekening 2022, is bedoeld om de sterk stijgende kosten te kunnen compenseren.	5.000	0	406	4.594
Opvang ontheemden Oekraïne	In 2022 heeft het Rijk de kosten voor de opvang van ontheemden uit Oekraine ruim gecompenseerd. Daarnaast hebben wij eigen gebouwen ter beschikking gesteld en hiervoor alleen de kostprijs in rekening gebracht. Van de ontvangen uitkering houden wij € 3,4 miljoen over. Dit bedrag willen wij voorlopig beschikbaar houden omdat nog onzeker is of we moeten terugbetalen en/of we extra kosten in 2023 gaan maken. Deze extra kosten kunnen voortkomen uit het feit dat de opvang langer duurt dan vooraf was gedacht en er daarom betere en meer privacy gerichte opvangplekken moeten komen. In 2023 is de zoektocht naar alternatieve huisvesting in gang gezet voor de locaties in Muntendam en in Hoogezand.	2.400	0	0	2.400
Grondexploitaties	Door het instellen van deze reserve is het mogelijk om de resultaten van de bestaande grondexploitaties via de reserve te muteren zonder dat de begroting -of het jaarrekeningresultaat direct wordt beïnvloed. Gezien onze ambitie om het aantal ontwikkellocaties te vermeerderen met hierdoor een toename in de omvang van grondexploitaties is dit gewenst. De reserve is ook om risico's in de grondexploitaties op te vangen.	2.398	0	458	1.940
Opvang Zuidbroek	Sinds 19 september 2022 vangt het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in de Eurohal in Zuidbroek maximaal 500 asielzoekers op. De opvang duurt uiterlijk tot 19 september 2023. Vanuit het Rijk ontvangen wij een vergoeding van € 100.000 per maand. Na aftrek van de gemaakte kosten komt het resterende bedrag 2022; € 400.000 volledig ten goede aan het dorp Zuidbroek en (gedeeltelijk) Noordbroek. In samenspraak met de inwoners houdt de dorpsraad zich bezig met de besteding van dit budget.	400	0	0	400
Volkshuisvestingsfonfs	Dit fonds is bedoeld om goedkope koopwoningen in de meest kwetsbare gebieden te verduurzamen.	600	75	150	525
Totaal bestemmingsreserves		**18.463**	**511**	**2.326**	**16.648**
Afschrijvingsreserves					
Stimulering kinderopvang Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen voor kinderopvang en peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs en is bestemd ter dekking van de afschrijvingslasten.	71	0	4	68

Buiten peuterbad de Kalkwijck	Deze reserve vloeit voort uit een investeringskrediet van € 115.000 voor de realisatie van een buitenpeuterbad bij sportcentrum de Kalkwijck (Voorjaarsnota 2007).	55	0	4	52
MFA Westerbroek	Op basis van het raadsbesluit van 27 januari 2014 (voordracht nr. 011) heeft de raad besloten de restant stelpost ad. € 170.000 om te zetten in een bestemmingsreserve ter dekking van een deel van de toekomstige kapitaallasten van een nieuw MFA Westerbroek.	152	0	4	147
Slochterhaven	Deze reserve is ingesteld om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering Slochterhaven.	281	0	13	268
Overkluizing Slochteren	Deze reserve is bestemd om de afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering overkluizing Slochterhaven.	58	0	3	55
Informatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe software en dergelijke als gevolg van de herindeling, gedurende de economische levensduur op te vangen.	55	0	53	2
Automatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om gedurende de economische levensduur de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe hardware etc. als gevolg van de herindeling op te vangen.	43	0	16	27
Terreininrichting KC De Vosholen Hoogezand	De eenmalig beschikbare middelen 2013 (openbare verlichting) en 2015 (terreininrichting) zijn omgezet in een reserve ter dekking van de afschrijvingslasten van deze investeringen in het Ketelhuis.	124	0	7	117
Scholenprogramma	Deze in 2021 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit het scholenprogramma.	2.975	0	109	2.866
Huisvesting BWRI	Deze in 2023 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit de nieuwbouw BWRI.	1.043	0	0	1.043
Totaal afschrijvingsreserves		**4.858**	**0**	**213**	**4.645**
	Totaal Bestemming- en Afschrijvingsreserves	**23.321**	**511**	**2.539**	**21.293**
Totaal eigen vermogen		**36.764**	**511**	**2.633**	**34.642**

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2023	Storting 2024	Onttrekking 2024	Aanwending 2024	Stand 31/12/2024
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
APPA wethouders	De voorziening is ingesteld om een mogelijk tekort van de pensioenuitkeringen van wethouders aan te vullen. Per 1 januari 2022 eindigde de uitvoering van de wet APPA-regeling door ASR. Hiermee komen de betalingen van de pensioenen aan gepensioneerde wethouders terug bij de gemeente. In 2021 heeft dit al gevolgen gehad voor de opbouw van de voorziening.	3.262	156	0	107	3.311
Verlofsparen	Naar aanleidng van een nadere toetichting van de commissie BBV zijn gemeente vanaf 2022 verplicht een voorziening te treffen voor het bovenwettelijke verlof dat geen gelijke omvang kent en/of bestaat uit overmatige verlofsaldi of spaarsaldi.	54	0	0	0	54
	Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen	**3.316**	**156**	**0**	**107**	**3.365**
Risicovoorzieningen						
Stadscentrum Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld om de saneringskosten te dekken die gedaan worden in het centrumgebied van Hoogezand. De gesaneerde gronden worden ingebracht in de grondexploitatie Stadshart Hoogezand	361	0	0	0	361
	Totaal risicovoorzieningen	**361**	**0**	**0**	**0**	**361**
Egalisatievoorzieningen						
Groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening is in 2019 gevormd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Op basis van de meerjarenbegroting is bepaald hoe groot de voorziening moet zijn en hoe hoog de jaarlijkse stortingen moeten worden om het groot onderhoud van de komende tien jaar te kunnen dekken.	718	1.190	0	1.854	54
Rioolrechten	Deze voorziening is bedoeld voor het opvangen van tekorten en hierdoor de stijging van tarieven te temperen. Daarnaast worden de lasten voor jaarlijks onderhoud en vervanging van de riolering uit de voorziening gedekt.	11.425	0	103	891	10.431
Afvalstoffenheffing	Door middel van deze voorziening kunnen de jaarlijkse schommelingen binnen de afvalstofheffing te kunnen temperen.	2.235	0	615	0	1.621
	Totaal egalisatievoorzieningen	**14.378**	**1.190**	**717**	**2.745**	**12.106**
Voorzieningen toekomstige investeringen						
voorz. toek.inv. groot onderhoud wegen	Het doel van deze voorziening is het dekken van de jaarlijkse kosten groot onderhoud van de verhardingen.	769	1.450	0	1.972	247

voorz. toek.inv. renovatie 2 tennisbanen TCM	Het doel van deze voorziening is het dekken van de kosten van de renovatie van de twee tennisbanen van TCM Muntendam.	50	0	0	0	50
	Totaal voorzieningen toekomstige investeringen	**819**	**1.450**	**0**	**1.972**	**297**
Voorzieningen middelen van derden						
Groot onderhoud graven	**Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de onderhoudskoten ten aanzien van graven. De afkoopsommen 'grafonderhoud' worden aan deze voorziening toegevoegd.**	581	108	108	0	581
Onderhoud station Kropswolde	**Betreft een voorziening waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort door de huurders van het pand voor het onderhoud van het gebouw.**	19	2	0	0	21
	Totaal voorzieningen middelen van derden	**599**	**110**	**108**	**0**	**602**
Totaal voorzieningen		**19.474**	**2.906**	**825**	**4.824**	**16.731**

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen in mindering op activa

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2023	Storting 2024	Onttrekking 2024	Aanwending 2024	Stand 31/12/2024
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
IJsbaanlocatie Sappemeer	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie op basis van de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) en dient ter dekking van de verwachte verliezen uit deze grondexploitatie.	4.272	85	0	0	4.357
Grondexploitatie Veenlaan Slochteren	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	2.492	50	0	0	2.541
Grondexploitatie stadshart Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	379	8	0	0	387
	Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen	**7.143**	**143**	**0**	**0**	**7.285**
Risicovoorzieningen - uitzettingen						
Voorz. risico Lening NNTTM	Deze voorziening is gevormd ter dekking van het risico van deze verstrekte lening aan de Noord-Nederlands Trein & Tram Museum (NNTTM) te Zuidbroek.	98	0	1	0	98
voorz. risico gemeentelijke kredietbank	Door middel van deze voorziening worden de risico's afgedekt in verband met het niet terugontvangen van verstrekte leningen door de gemeentelijke kredietbank.	40	10	0	2	48
voorz. risico dubieuze debiteuren belastingen	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van belastingdebiteuren afgedekt.	671	214	0	214	671

voorz. risico dubieuze debiteuren sociale zaken	Deze voorziening is gevormd in het kader van de herwaardering van de debiteuren sociale zaken naar aanleiding van de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen afgedekt.	2.704	300	300	0	2.704
voorz. risico dubieuze debiteuren Financiën	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van overige privaatrechtelijke debiteuren afgedekt.	137	25	0	25	137
	Totaal risicovoorzieningen - uitzettingen	**3.650**	**549**	**301**	**241**	**3.658**
Totaal risicovoorzieningen		**10.793**	**691**	**301**	**241**	**10.943**
Totaal Generaal Voorzieningen		**30.266**	**3.598**	**1.126**	**5.065**	**27.674**

Bedragen x € 1.000

Meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen

Omschrijving	Stand 31/12/2023	Storting 2024	Onttrekking of aanwending 2024	Stand 31/12/2024	Storting 2025	Onttrekking of aanwending 2025	Stand 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking of aanwending 2026	Stand 31/12/2026	Storting 2027	Onttrekking of aanwending 2027	Stand 31/12/2027
Aalgemene reserve	13.443	0	94	13.349	189	94	13.444	0	6.802	6.642	0	4.013	2.629
Bestemmingsreserves	23.321	511	2.539	21.293	337	1.181	20.449	205	841	19.813	205	867	19.151
Voorzieningen	30.266	3.598	6.190	27.674	3.402	8.685	22.391	3.299	4.209	21.481	3.342	3.747	21.076
Totaal	**67.030**	**4.109**	**8.823**	**62.316**	**3.928**	**9.960**	**56.284**	**3.504**	**11.852**	**47.936**	**3.547**	**8.627**	**42.856**

Bedragen x € 1.000

4.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	realisatie 2022	Gewijzigde begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo lasten en baten						
Lokale heffingen	20.063	21.011	23.558	24.634	25.752	26.610
Algemene uitkeringen	152.100	146.269	157.736	162.951	156.628	162.361
Dividend	299	385	285	285	285	285
Saldo financieringsfunctie	113	773	803	839	978	1.288
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal	**172.575**	**168.438**	**182.382**	**188.709**	**183.643**	**190.544**

bedragen x €1.000

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen
De lokale heffingen laten een batig saldo zien van ongeveer € 2,5 miljoen ten opzichte van 2023. Dit is het gevolg van de structurele doorwerking in de opbrengstberekening aan de OZB van prijsinflatie.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds
De toename van de meerjarenraming van de Algemene Uitkering houdt onder andere rekening met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2023.

Dividend
De geraamde dividenduitkering heeft betrekking op ons aandelenbezit Enexis en Bank voor Nederlandse Gemeenten. De baten zijn ten opzichte van 2023 lager. Dit is in hoofdzaak het gevolg van een hogere dividenduitkering van zowel de BNG als Enexis in 2023.

Saldo financieringsfunctie
Ten opzichte van de begroting 2023 is het voordelig saldo op de financieringsfunctie met ongeveer € 30.000 toegenomen. Dit is voornamelijk het gevolg van de aanhoudende lage rentestand.

4.11 Subsidies

In de tabel hieronder is het subsidieregister 2024 opgenomen. Het gaat hier om begrote subsidiebedragen. Voor meerdere subsidies loopt de daadwerkelijke toekenning en vaststelling van de hoogte via een aparte beschikking. Deze beschikkingen zijn nog niet altijd gereed bij het opstellen van de begroting.

Overzicht subsidieregister

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2024
7 km van Martenshoek	Jaarlijks terugkerend loopevenement	5.000
Accare	Ondersteuning jeugd en gezin	221.650
Aletta Jacobs college	Organisatie van de Techniekweek (al dan niet aangesloten op het Innovatiefestival Midden-Groningen), waarbij lokale basisschoolleerlingen en lokale bedrijven elkaar ontmoeten en samenwerken. Leerlingen worden geënthousiasmeerd voor een technisch beroep.	8.000
Alzheimercafé	Alzheimercafé om mensen met dementie en hun naasten te helpen	2.000
Begraafplaats Overschild Stichting	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	204
Begraafplaats Prot.Gem.Slochteren	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	522
Biblionet Groningen	Innovatiefestival en/of 'challenge the future' van Biblionet; Stimuleren van techniek, innovatie, 21e eeuwse vaardigheden bij basisschooljeugd. Sluit aan op het innovatiefestival Midden-Groningen. Samenwerking tussen onderwijs (PO & VO), Biblionet, BWRI, bedrijven en gemeente.	15.000
Bureau Halt	Facultatieve inzet preventie overlast en criminaliteit.	37.911
Buurtgezinnen	Koppelen van steun- en vraaggezinnen.	66.960
Com. Begraafplaats Schildwolde	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	454
DIG050	Uitvoeren van activiteiten in het kader van dagbesteding op maat, computerondersteuning en computercursussen.	130.000
Gereformeerde Kerk Siddeburen	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	182
Huis voor de Sport Groningen	Sport, co-financieringsbijdrage	227.500
Humanitas afdeling Midden-Groningen	Maatschappelijke begeleiding statushouders en Paperaszo (vrijwillige thuisadministratie)	270.000
International Welcome Centre North	Medewerkers van gemeente Groningen hebben mandaat verkregen van Midden-Groningen voor het inschrijven van internationals in de BRP, namens Midden-Groningen. Het IWCN is een 'one stop shop' voor internationals, daarmee is het wonen en werken voor Internationals in Noord Nederland aantrekkelijk. Het IWCN voorziet in een regionale behoefte voor het bedrijfsleven. Met deze dienst wordt het vestigingsklimaat voor bedrijven in onze regio aantrekkelijker.	3.500
Jeugdfonds Sport en Cultuur	Draagt ertoe bij dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport- en cultuuractiviteiten.	51.750
Kerkvoogdij Herv. Gem. Hellum	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	136
Kerkvoogdij Herv. Gem. Siddeburen	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	386
Kledingbank Maxima Veendam	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen uit Muntendam, Meeden, Noordbroek en Zuidbroek met de verstrekking van kleding.	3.600
Lentis	Algemene voorziening De Drijfveer. Laagdrempelige voorziening voor iedereen die problemen ervaart op psychisch vlak	110.000
Ontdek Midden-Groningen	Economische promotie, recreatie en toerisme	90.000
MEE Noord	Inzet in de sociale team met specifieke expertise gericht op mensen met een beperking, (licht)verstandelijke beperking, niet aangeboren hersenletsel en autisme	514.900
MFC Noordsuythoeve	Exploitatiesubsidie schoonmaak	41.704
Molenstichting Midden- en Oost Groningen	Het onderhouden en bedrijfsvaardig houden van de molens in de Gemeente Midden-Groningen. Het verzekeren van de molens tegen brand en andere schades.	34.700
NNCZ	Dagontmoeting Noordbroek (algemene Wmo-voorziening)	32.750
Oogvereniging regio Groningen	De oogvereniging behartigt de belangen van blinden en slechtzienden, onder andere in de Gemeente Midden-Groningen.	150
Oranjebraderie Sappemeer	Regionaal op de kaart zetten van Midden-Groningen met een toonaangevend evenement	3.000
Ouderen Actief Muntendam	Het doel van de ouderactiviteiten is om de eenzame en niet actieve ouderen van 55+ te stimuleren om actief te worden en te blijven.	14.000
Ouderenraad Midden-Groningen	De activiteiten van de ouderenraad zijn erop gericht om de belangen, en daarmee de zelf- en samenredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te behartigen cq. te bevorderen.	500
Protestantse Gem.Scharmer-Harkstede	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats	454
Rijdende Popschool	Uitvoering van de activiteiten van Stichting De Rijdende Popschool in de gemeente Midden-Groningen zoals beschreven in de aanvraag (organiseren van de popscholen, Slochteren en Noordbroek)	3.000
Routebureau Groningen	geven impuls aan routegebonden toerisme door kwaliteitswaarborg en promotie	10.000

SchuldHulpMaatje Midden-Groningen	Met getrainde vrijwilligers mensen met schulden ondersteunen	15.000
Slachtofferhulp	Inzet vrijwilligers hulp na trauma	22.715
Stichting Actief 50+ Zuidbroek	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Zuidbroek	14.000
Stichting Artos	Het beheren en uitlenen van van de gemeentelijke kunstcollectie, organiseren van tentoonstellingen	15.500
Stichting Biblionet	Inwoners hebben voldoende kennis en informatie om zelfredzaam en onafhankelijk in de samenleving te functioneren.	1.450.634
Stichting Biblionet Groningen	Taal- en leesstimulering VVE	226.266
Stichting Dorps Advies Raad Noordbroek	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Noordbroek	5.000
Stichting Dorpshuis Meeden	Instandhouden dorpshuisfunctie	5.700
Stichting Gasthuis Hoogezand-Sappemeer	Schoonmaakkosten hospice	7.350
Stichting Hartveilig	Sport, co-financieringsbijdrage	8.000
Stichting Kielzog	Inwoners hebben toegang tot cultuur-aanbod in het theater, particuliere lessen, cultuureducatie op scholen & ondersteuning van het amateur cultuurveld.	2.601.650
Stichting Kindervakantie Midden-Groningen	Kindervakantiespelweken Hoogezand	6.700
Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	Brede Sociaal Maatschappelijke Ondersteuning	5.681.000
Stichting Landgoed Fraeylemaborg	1. Het presenteren en in stand houden van interieur, collectie, tuin, park en monumentale panden behorende bij landgoed Fraeylema; 2. Het organiseren van tijdelijke exposities; 3. Het samen met andere cultuurhistorische en toeristische organisaties organiseren van activiteiten om bezoekers te trekken; 4. Het afstemmen van activiteiten op vragen vanuit het onderwijs in het kader van cultuureducatie (erfgoed- en kunsteducatie) 5. Het versterken van het positieve imago van Slochteren en Midden-Groningen voor zowel bewoners als bezoekers van Slochteren.	84.100
Stichting Leergeld	Vergoeding voor schoolkosten, sport- en cultuuractiviteiten voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.	2.500
Stichting MMC	Amateurs professionele begeleiden om te oefenen aan een breed aanbod van kunst- en cultuuruitingsvormen.	2.500
Stichting Open Monumenten Dag	Organiseren van open monumentendag(en) met recreatief en educatief doel	4.000
Stichting Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisaties	De activiteiten van het POSO zijn erop gericht om de zelfredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te bevorderen en hun netwerk te vergroten zodanig dat zij beter kunnen participeren in de samenleving.	25.000
Stichting Present	Koppelen van vrijwilligers aan inwoners die hulp nodig hebben.	20.000
Stichting Urgente Noden	Ondersteunen van mensen in financiële nood die geen aanspraak kunnen maken op een wettelijke voorziening.	12.000
Stichting Vier het Leven	Samenbrengen van ouderen en vrijwilligers	1.500
Stichting WerkPro	Activiteiten voor natuur- en milieueducatie, beheer Heemtuin en Eeterie WIJKoken (in Zonnehuis St. Jozef)	543.600
Stichting WerkPro	Beheer en sociaal beheer in Wijkcentrum Punt West	100.000
Subsidie De Toverboom	Onderwijs	143.000
Vereniging kansrijke groningers	Bijdrage ICT onderwijs	37.700
VNN	Preventieactiviteiten	8.000
Voedselbank Midden-Groningen	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen met de verstrekking van voedsel of andere producten voor het levensonderhoud.	47.500
Zorgbelang	Werkzaamheden onafhankelijke cliëntondersteuning Wmo	26.535
Zwembad de Kolck Meeden	Sport, exploitatiebijdrage	35.000
Zwembad de Krabbelaar (2019 tm 2026)	Sport, exploitatiebijdrage	9.600
Zwembad de Tobbe Slochteren	Sport, exploitatiebijdrage	24.000
Totaal begrotingssubsidies		**13.085.963**

Subsidieregelingen		
Subsidieregelingen	AED's (aanschaf en plaatsing)	4.000
Subsidieregelingen	Armoede	16.500
Subsidieregelingen	Cofinancieringsfonds ontmoeten	100.000
Subsidieregelingen	Dorps- en wijkbudgetten	375.092
Subsidieregelingen	Dorps- en wijkplannen	709.667
Subsidieregelingen	Energiebesparende maatregelen maatschappelijke accommodaties	88.235

Subsidieregelingen	Energiebesparende maatregelen woningen van eigenaar-bewoners	175.000
Subsidieregelingen	Gemeentelijke monumenten	104.220
Subsidieregelingen	Ledverlichting voor buitensportaccommodaties	93.750
Subsidieregelingen	Leefbaarheidsfonds	179.000
Subsidieregelingen	Lokaal preventieakkoord € 14.000	2.333
Subsidieregelingen	Lokaal sportakkoord	3.333
Subsidieregelingen	Onderwijskansenbeleid	100.000
Subsidieregelingen	OZB-compensatie maatschappelijk vastgoed	geen plafond
Subsidieregelingen	Peuteropvang en voorschoolse educatie	1.400.000
Subsidieregelingen	Proeftuin aardgasvrije dorpen Steendam en Tjuchem	840.000
Subsidieregelingen	Tegemoetkoming voor niet-uitlegbare verschillen versterkingsmaatregelen - Blok B	2.200.000
Subsidieregelingen	Tijd voor Toekomst	931.500
Subsidieregelingen	Toekomstbestendig cultureel erfgoed	225.000
Subsidieregelingen	Volkshuisvestingsfonds	1.522.995
Subsidieregelingen	Waardevolle en monumentale houtopstanden	15.000
Totaal subsidieregelingen		**9.085.625**
Subsidieverordeningen		
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening versterkingsaanpak groep 1588	5.400.000
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening Fonds Kwaliteitsimpuls Overschild Midden-Groningen 2019	787.000
Totaal subsidieverordeningen		**6.187.000**
Totaal subsidies		**28.358.588**